

3๗3.13028

พ ๒4๙๗

๘.๒

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความสามารถในการวางแผน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวน
ที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือครู

22 ต.ค. 2539

ปริญญานิพนธ์
ของ
พรทิมา ชีเจนทริย์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา

พศจิกายน 2538

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๐. 50๗6๐

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการวางแผนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนตามรูปแบบ
การสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือครู

บทคัดย่อ

ของ

พรทิมา ชีเคนทรีย์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา
พฤษภาคม 2538

การศึกษาค้นคว้านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และความสามารถในการวางแผนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยการสอนตามรูปแบบ การสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มและการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเจ้าพระยาวิชาสงขร จักรพรรดิ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 จำนวน 60 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนตามรูปแบบการสืบสวน ที่ใช้กระบวนการกลุ่มและกลุ่มควบคุมได้รับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 16 คาบ คาบละ 50 นาทีเท่ากัน ดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่ม-ก่อน-หลัง (Randomized Control-Group Pretest- Posttest Design)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการสอนตามรูปแบบการสืบสวน ที่ใช้กระบวนการกลุ่ม 2) แผนการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น 0.91 4) แบบทดสอบความสามารถในการวางแผน มีค่าความเชื่อมั่น 0.84 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t - test

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการวางแผน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

A COMPARISON OF MATHAYOM SUKSA V STUDENTS' ACHIEVEMENT AND PLANNING
ABILITY IN SOCIAL STUDIES THROUGH THE GROUP INVESTIGATION
MODEL AND THE METHOD IN THE TEACHER'S MANUAL

AN ABSTRACT

BY

PORNTIPA CHIDENTREE

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Education Administration
at Srinakharinwirot University

November 1995

The purposes of this study were to compare achievement and planning ability in Social Studies, as attained by Mattayom Suksa 5 students taught by two different approaches ; The Group Investigation Model and the General Education Department Supervisory Unit teacher's manual method.

The sample consisted of 60 Mattayom Suksa 5 students of the 1995 academic year first semester, of Chaoprayawittayakom School , Yannawa District, Bangkok . Thirty students were randomly assigned into each of the experimental group and the control group. The Group Investigation Model and the Supervisory Unit's approach were applied to the experimental group and the control, respectively. The experimental teaching, following the Randomized Control - Group Pretest - Posttest design, took 16 fifty - minute periods for each group. Students' achievement and students' planning ability were measured by the achievement test (with the reliability of 0.91) and the planning ability test (with the reliability of 0.84), respectively. The t - test was used for data analysis.

The results of the study revealed that the achievement by the experimental group and by the control group were not significant difference at the .05 levels and the planning ability attained by the experimental group and by the control group were statistically significant difference at the .05 level .

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปัญหานี้นับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.เนตร อภัยสวัสดิ์)
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตนงค์)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.เนตร อภัยสวัสดิ์)
.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตนงค์)
.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมจิต สวอนใหญ่)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปัญหานี้นับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.ศิริฎา มุลสุวรรณ)

วันที่ ๒๑.....เดือน.....พฤษภาคม.....พ.ศ. 2538

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.เนตร อัสชสวัสดิ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ ชิตพงศ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ รวมทั้งตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และผู้ช่วยศาสตราจารย์สมจิต สวอนใหญ่ ที่กรุณาร่วมเป็นกรรมการเพิ่มเติมในการสอบปากเปล่า ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านอาจารย์เป็นอย่างมาก

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายต่าง ๆ และคณาจารย์โรงเรียน เจ้าพระยาวิทยาคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์พรทิพย์ ตั้งไชยวรางค์ และขอขอบใจนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ให้ความร่วมมือในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี ขอขอบคุณทุก ๆ ท่านที่ไม่อาจระบุนามไว้ได้ทั้งหมด ที่ได้มีส่วนช่วยเหลือจนทำให้ ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ จากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ แต่ คุณพระศรีรัตนตรัย คุณบิดา-มารดา คุณครู-อาจารย์ และผู้ที่มีพระคุณทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอน ชี้แนะทางการศึกษาแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

พรทิพา ชีเจนทริย์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่ม.....	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม.....	33
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการวางแผน.....	43
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.....	71
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	77
3 วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	78
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	78
เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง.....	79
ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง.....	79
เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ.....	79
การดำเนินการทดลอง.....	88
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	89

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	96
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	96
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	96
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	99
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	99
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	99
วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	100
การดำเนินการทดลอง.....	101
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	101
อภิปรายการศึกษาค้นคว้า.....	102
ข้อเสนอแนะ.....	106
บรรณานุกรม.....	108
ภาคผนวก.....	118
ภาคผนวก ก.....	119
ภาคผนวก ข.....	121
ภาคผนวก ค.....	146
ภาคผนวก ง.....	152
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	214

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แบบแผนการทดลอง.....	87
2	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่เรียนโดย การสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือ แนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.....	97
3	เปรียบเทียบความสามารถในการวางแผนของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตาม รูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือแนวการสอน ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.....	98
4	แสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์	147
5	ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบความสามารถในการวางแผน.....	148

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	กิจกรรมการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม.....	37
2	ผลของการสอนและการอบรม(Instructional and Nurturant Effects).....	41
3	ภารกิจของการวางแผน.....	45
4	แผนภูมิขั้นตอนของกระบวนการวางแผน.....	55
5	แผนภูมิขั้นตอนของกระบวนการวางแผน.....	58
6	ขั้นตอนการวางแผน.....	61
7	วงล้อแห่งการวางแผน (Planning Wheel).....	63

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การที่ประเทศชาติจะพัฒนาก้าวหน้าไปด้วยดี ทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจจะต้องอาศัย การพัฒนาคุณภาพคนและกำลังคนเป็นสำคัญ การที่จะพัฒนาไปได้ด้วยดี จะต้องนำการศึกษาเป็นฐานที่ ถูกต้อง การศึกษามีใช่เป็นเพียงการชกษาให้ผู้เรียนอ่านออก เขียนได้ คิดเลขหรือมุ่งหวังผลประโยชน์ ทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่การศึกษาเป็นการสร้างรากฐานในการพัฒนาประเทศในทุกทาง ดังนั้น รัฐบาลจึงส่งเสริมให้ประชากรทุกคนได้รับการศึกษาให้มากที่สุด เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา ประเทศชาติต่อไป ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ได้กำหนดนโยบายการพัฒนาศึกษาให้เน้นหนักด้านการพัฒนาคุณภาพคนและกำหนดเป็น นโยบายเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (พิไลวรรณ แสงชา. 2536 : 34 - 42) และเพื่อตอบสนอง นโยบายดังกล่าว กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับ มัธยมศึกษา จึงได้กำหนดหลักการจัดการหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับ ปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยให้มีการศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้ และทักษะเฉพาะด้านที่สามารถนำไป ประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมการนำกระบวนการที่เหมาะสม ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 5)

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงต้องจัดให้สอดคล้องกับหลักการและเป้าหมายของ หลักสูตร ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจาก การเสนอแนวคิดในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ของ โกวิน ประवालพฤษ (2534 : 14) ที่กล่าวว่าควรปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ อย่างรอบคอบ สามารถสร้างทางเลือกที่หลากหลายและเลือกทางที่เหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์ มีระเบียบ ระบบในการค้นคว้าวิธีการปฏิบัติไปสู่เป้าหมายที่กำหนดและ สามารถปรับเปลี่ยนความคิดและการปฏิบัติได้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบันได้ และ หริป อภิสิทธิ์ (2528 : 11 - 12) ได้เสนอแนวคิดการจัดการกระบวนการเรียนการสอนให้

เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมปัจจุบัน โดยเน้นกระบวนการสอนที่ถ่ายทอด วิชาความรู้ที่สำคัญ คือ เรื่องกระบวนการกลุ่ม สอนให้ผู้เรียนวิเคราะห์และสรุปความ ฝึกการทำงาน ร่วมกันอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบ สอนกระบวนการที่จะนำไปสู่การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และ สอดคล้องกับแนวคิด ของ วัลลภ กันทรวิทย์ (2534 : 14) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน ที่ให้นักเรียนรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเองในฐานะและตำแหน่งที่ตนเองได้รับมอบหมาย เช่น บทบาทหน้าที่ของประธาน ผู้ช่วย เลขานุการ หรือ สมาชิกกลุ่ม โดยครูต้องฝึกนักเรียนเชิงปฏิบัติ ให้แสดงออกอยู่ตลอดเวลา แล้วฝึกให้ผู้เรียนเป็นผู้ฟังที่สามารถสรุปประเด็นเนื้อหาสาระที่สำคัญ ๆ ไว้ได้ทั้งหมด ฟังจับใจความที่เป็นความคิดรวบยอดสำคัญให้ได้ ต้องฝึกการทำงานอย่างมีแผนและ ทำงานเป็นระบบ โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ขั้นตอนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าในการทำงาน และผลที่ได้รับจากการทำงาน

จากการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ของ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ในช่วง ปีการศึกษา 2527 ถึงปีการศึกษา 2533 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ประสบผลสำเร็จด้านความรู้ ความจำ มากกว่าความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ นักเรียนแสดงความสนใจและเลือกปฏิบัติงาน ที่ส่งผลต่อตนเอง ขาดความตระหนักในผลที่จะเกิดประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจาก การวิเคราะห์สาเหตุ พบว่า การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งเน้นเนื้อหาวิชาการมากกว่าการ ปลูกฝังวิธีการแสวงหาความรู้และพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ นักเรียนยังมีน้อย ดังนั้น ใน ปี พ.ศ.2537 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้จัดการประเมินคุณภาพทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษา โดยประเมินหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า คะแนนเฉลี่ย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านพัฒนาสังคม ได้คะแนนเฉลี่ย 17.46 คิดเป็นร้อยละ 53.21 จากคะแนนเต็ม 30 และ คะแนนเฉลี่ยด้านการพัฒนาอาชีพ ได้ คะแนนเฉลี่ย 18.84 คิดเป็นร้อยละ 62.80 จากคะแนนเต็ม 30 และเมื่อเปรียบเทียบผลการ ประเมิน ในปีการศึกษา 2527 ถึงปีการศึกษา 2533 ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้าน คุณลักษณะเพื่อพัฒนาสังคมและพัฒนาอาชีพมีคะแนนเฉลี่ยลดลง และเมื่อสรุปผลการประเมินนักเรียน ในสังกัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษามีคะแนนเฉลี่ยต่ำ กว่าคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งประเทศในเกือบทุกด้าน (กรมวิชาการ . 2537 : 48 - 55)

ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอน ที่จะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียน

มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น การร่วมมือในการทำงาน มีการวางแผนงาน รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รู้จักการประกอบสัมมาชีพที่เหมาะสม เพื่อดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข สอดคล้องกับหลักการและเป้าหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีบทบาทในการเรียน โดยมีการเรียนการทำงานร่วมกัน มีความคิดอิสระอย่างมีเหตุผล มีความรับผิดชอบต่องานของกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (อนุสรณ์ สุชาทานนท์. 2536 : 2) การสอนตามรูปแบบการสืบสวน ที่ใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Investigation Model) จะเป็นการสอนรูปแบบหนึ่งที่สามารถพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายดังกล่าว การสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นรูปแบบการสอนที่กำหนด เป็นปัญหาหรือสถานการณ์ ให้นักเรียนวางแผนการทำงานร่วมกัน โดยการกำหนดเป้าหมาย วิธีการค้นหาความรู้ เพื่อนำมาสรุปเป็นความรู้ใหม่ แล้วนำเสนอผลงานที่ได้รับหน้าชั้นเรียน นักเรียนมีความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม โดยยึดหลักการการทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษามูลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์ และความสามารถในการวางแผน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5 ที่เรียนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนตามการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการวางแผนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะทำให้ทราบผลการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการวางแผน อันเป็นประโยชน์แก่ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเจ้าพระยารัษฎาคม เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่เรียนวิชา สังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 จำนวน 5 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมด 150 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเจ้าพระยารัษฎาคม เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 จำนวน 60 คน ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก ห้องเรียน 2 ห้องเรียน แล้วนำนักเรียนมาคละกันแล้วสุ่มอีกครั้ง เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2.1 กลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน เรียนด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม

2.2 กลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

3. ระยะเวลาในการทดลอง

ระยะเวลาในการทดลองทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ใช้เวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที รวมกลุ่มละ 16 คาบ

4. เนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง คือ เนื้อหา วิชาสังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจ ปัญหาเศรษฐกิจและแนวทางแก้ไข

5. ตัวแปรที่ศึกษา

5.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การสอน 2 แบบ คือ

5.1.1 การสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม

5.1.2 การสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

5.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

5.2.2 ความสามารถในการวางแผน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม หมายถึง รูปแบบการศึกษาหาความรู้
เป็นกลุ่ม โดยผู้เรียนจะร่วมกันกำหนดวิธีการศึกษาหาความรู้และค้นหาคำตอบ

2. การสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม หมายถึง การจัดกิจกรรม
การเรียนรู้ที่กำหนดปัญหาและสถานการณ์ ให้นักเรียนร่วมกันพิจารณาเลือกหัวข้อในการศึกษา เพื่อ
นำมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมาย วางแผนดำเนินงานตามขั้นตอน ศึกษาค้นคว้าแล้วสรุปเป็นผลงาน
นำเสนอหน้าชั้นเรียน

โดยมีกิจกรรมการเรียน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

นักเรียนศึกษาสถานการณ์ หัวข้อ หรือเรื่องราวของปัญหา ในวิดีโอ สไลด์
กรณีตัวอย่าง หรือ รูปภาพ

ขั้นที่ 2 สืบหาข้อมูลของนักเรียนที่มีต่อสถานการณ์ที่กำหนด

นักเรียนเข้าร่วมกลุ่มตามปัญหาที่ตนเองสนใจ ถ้าสมาชิกในกลุ่มสนใจปัญหาเดียวกัน
มากกว่า 6 คน จะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม นักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็น รับแบบบันทึก

กิจกรรมและเอกสารประกอบการเรียน

ขั้นที่ 3 ขั้นคิดวิธีการศึกษา

นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันคิดวางแผนกำหนดจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนในการศึกษา

ค้นคว้า แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และบันทึกลงในแบบบันทึกกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ศึกษารายบุคคลและศึกษาเป็นกลุ่ม

ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้และบันทึกผลการศึกษาในแบบบันทึกกิจกรรม

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ความก้าวหน้าและวิเคราะห์กระบวนการ

สมาชิกเสนอผลงานที่ตนเองศึกษา รวบรวมอภิปราย สรุปเป็นความคิดและความรู้ของกลุ่ม บันทึกในแบบบันทึกกิจกรรม

ส่งตัวแทนนำเสนอผลการศึกษานำชั้นเรียน

นักเรียนในชั้นเรียนร่วมกันวิเคราะห์ผลการศึกษาที่แต่ละกลุ่มเสนอว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดหรือไม่

ขั้นที่ 6 กิจกรรมหมุนเวียน (Recycle Activity)

กลุ่มใดที่มีผลการศึกษาไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมาย และขั้นตอนที่กำหนดไว้ จะต้องหาสาเหตุ ข้อยกพร่อง วิธีการแก้ไขและเริ่มกิจกรรมตั้งแต่ขั้นที่ 3 - 5 ใหม่

กลุ่มที่ทำกิจกรรมบรรลุจุดมุ่งหมายและตามขั้นตอนการดำเนินงานแล้ว ให้ทำกิจกรรมเสริม

3. การสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา หมายถึง การสอนที่สร้างขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญของกลุ่มโรงเรียนและศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขั้นสร้างความสนใจ คือ การให้นักเรียนมีความตั้งใจและสนใจบทเรียน โดยใช้อุปกรณ์ สไลด์ กรณิด้าอย่าง รูปภาพ ฯลฯ

3.2 ขั้นแจ้งจุดประสงค์ เป็นการให้นักเรียนรับรู้จุดมุ่งหมายปลายทางหรือเป้าหมายของบทเรียนนี้ว่า เมื่อเรียนไปแล้วนักเรียนทำอะไรได้บ้าง

3.3 ขั้นทบทวนความรู้เดิม โดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความสามารถหรือประสบการณ์เดิมของนักเรียนที่เคยเรียนไปแล้ว โดยครูใช้การซักถามหรือสนทนา

3.4 ขั้นเสนอบทเรียนใหม่ เป็นการเริ่มกิจกรรมบทเรียนใหม่ โดยใช้วัสดุอุปกรณ์วิธีการต่าง ๆ ประกอบการเรียนการสอน

3.5 ขั้นแนะให้เกิดการเรียนรู้ เป็นการแนะแนวทางหรือนำทางให้นักเรียนสามารถทำกิจกรรมได้ด้วยตนเอง เช่น แนะนำวิธีการร่วมกิจกรรม แนะนำหนังสือหรือเอกสารประกอบการค้นคว้า

3.6 ขั้นแสดงพฤติกรรม เป็นการให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง หรือแสดงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่ครูตั้งไว้

3.7 ขั้นแจ้งผลการปฏิบัติ เป็นการแสดงให้นักเรียนเห็นผลการปฏิบัติได้ผลเป็นอย่างไร ครูแจ้งผลโดยชมเชย แนะนำและแสดงความยินดีในผลงาน

3.8 ขั้นประเมินผล เป็นการประเมินผลพฤติกรรม ผลงานที่นักเรียนทำว่าเป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียนใหม่หรือไม่ โดยครูสังเกตจากการอภิปราย การตอบคำถาม จากการตรวจรายงาน

3.9 ขั้นส่งเสริมความมั่นใจและถ่ายโอนการเรียนรู้ เป็นการทบทวนความรู้ที่เรียนมา ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจที่แม่นยำขึ้น โดยการทำแบบฝึกหัดหรือทดสอบ

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจ ปัญหาเศรษฐกิจและแนวทางแก้ไข ซึ่งวัดได้จากการตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามตารางวิเคราะห์หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสติปัญญา (Cognitive Domain) ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ และการวิเคราะห์

5. ความสามารถในการวางแผน หมายถึง ความสามารถในการกำหนดลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสมจากสถานการณ์ที่กำหนด ความสามารถในการวางแผนในการวิจัยนี้ วัดได้จากแบบทดสอบความสามารถในการวางแผน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแบบวัดความสามารถในการวางแผน ของ จอร์น ซี ฟลานนาแกน (Flannagan. 1959 : 22) จาร์ส ระหว่างบ้าน (2523 : 26 - 27) วิรัช เศวตศิลา (2522 : 30 - 31) และ สุจินต์ สาระงาม (2524 : ภาคผนวก) ประกอบด้วย ขั้นตอน ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล
2. การวางแผนการดำเนินงาน
3. การปฏิบัติตามแผน
4. การประเมินผลการดำเนินงาน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่ม
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการวางแผน
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่ม

ในสังคมปัจจุบันการทำงานโดยทุกคนมีส่วนร่วม โดยยึดหลักการการทำงานร่วมกัน มีการทำงานเป็นกลุ่ม สร้างทีมงานให้แข็งแกร่งโดยเน้นให้บุคลากรทุกคนเห็นความสำคัญของการะบวนการทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก เพราะสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การทำงานร่วมกันจึงมีความจำเป็นมากขึ้น (โจนส์ จิตต์พัทธ์ . 2528 : 20) มีผู้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ของบุคคลในกระบวนการกลุ่มว่า เริ่มมีผู้ตระหนักถึงความสำคัญซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการรวมกลุ่ม ดังนั้นหน่วยงานทั้งหลายจึงเริ่มมองเห็นประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงานว่าขึ้นอยู่กับความเข้าใจและความสามารถในการทำงานร่วมกันของคนในหน่วยงาน (ศิลา แชนมณี. 2522)

ลักษณะพื้นฐานของกลุ่ม

เทียนใจ แวงงาม (2534: 10) กล่าวถึงลักษณะพื้นฐานของการรวมกลุ่มประกอบด้วย

1. มีคนมารวมกันอย่างน้อยตั้งแต่สองคนขึ้นไป
2. ภาษากลุ่มต้องมีการติดต่อสัมพันธ์หรือมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ถ้ากลุ่มมีขนาดใหญ่วิธีสัมพันธ์จะผ่านช่องทาง (Network) ภาษาในกลุ่ม
3. มีระบบพฤติกรรมซึ่งเป็นแบบแผนเฉพาะที่สมาชิกต้องปฏิบัติตาม

4. มีจุดมุ่งหมายร่วมกันที่จะทำให้เกิดแรงจูงใจและความพึงพอใจในการ
รวมกลุ่ม

5. มีพิธีสถาน (Group Norm) ซึ่งเป็นมาตรฐานที่กลุ่มกำหนดขึ้นและเป็นเครื่องวัด
ควบคุมกำกับพฤติกรรมของกลุ่ม

6. สมาชิกมีบทบาทในความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างสม่ำเสมอ

7. แต่ละกลุ่มมักมีกลุ่มย่อยภายในไว้เป็นเครือข่ายในการผูกพันต่อกัน

ความหมายของกลุ่ม

หม่อม สิมอาร์ชี (2522 : 11) ได้สรุปความหมายของกลุ่มจากผลการศึกษาค้นคว้า
ทางจิตวิทยาสังคม สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ว่า กลุ่มหมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
ทำงานร่วมกันด้วยจุดประสงค์อย่างเดียวกัน ร่วมกันสร้างสรรคปัญหาการแบ่งบุคคลิกภาพ แต่ละบุคคล
ยอมรับฟังความคิดเห็นของกันและกันและมีการควบคุมตนเอง คมเพชร ฉัตรสุภากุล (2522 :
14) และนิภา วิจิตรศิริ (2525 : 20) ให้ความหมายการทำงานกลุ่มสอดคล้องกันว่า
หมายถึง การนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามความ
ต้องการของสมาชิก สมาชิกภายในกลุ่มมีการปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อนำไปสู่การวางแผนการทำงานร่วมกัน
บุษภา วชิรศักดิ์มงคล (2526 : 35) กล่าวว่า การทำงานกลุ่มเป็นกิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มได้มี
ส่วนร่วมในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการวิเคราะห์พฤติกรรม
ของตนเองและผู้อื่น และวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยการช่วยเหลือและสนับสนุนจาก
ผู้นำกลุ่มและทำให้บุคคลมีความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน นิพนธ์ จิตน์ศักดิ์ (2528 : 3)
ให้ความหมายการทำงานกลุ่มว่า หมายถึง การที่บุคคลหลายคนมาทำงานด้วยกันเพื่อให้บรรลุผล
อย่างเดียวกัน ทุกคนในกลุ่มมีความตั้งใจทำงานร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้สำเร็จตาม
วัตถุประสงค์ และสรศักดิ์ โสฐ (2530 : 10) สรุปว่า การทำงานกลุ่ม เป็น การจัด
กิจกรรมให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิดและลงมือกระทำ ภายในสถานการณ์เดียวกัน เคารพในศักดิ์ภาพ
ของกลุ่ม เกิดการพัฒนาความคิด ความเข้าใจ และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ศินา แชนมณี (2530 : 17) กล่าวว่า การทำงานเป็นกลุ่ม หมายถึง การที่
กลุ่มบุคคลร่วมกันปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ การมาร่วมกัน

ปฏิบัติงานนี้จะเป็นไปอย่างราบรื่นและประสพผลสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยและองค์ประกอบหลายประการ การที่บุคคลมารวมกันเป็นกลุ่ม ไม่ใช่เพียงแต่การนำบุคคลหลายๆ คนมารวมกันเท่านั้น จำเป็นต้องประกอบไปด้วย ดังนี้

1. มีเป้าหมายร่วมกัน คือ บุคคลที่มารวมกลุ่ม ต้องมีวัตถุประสงค์ว่า จะทำอะไรให้เป็นผลสำเร็จ
2. มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน คือ บุคคลที่มาร่วมกลุ่มต้องมีบทบาท หน้าที่ในการดำเนินงานกลุ่ม ในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง
3. มีการติดต่อสื่อสารกันในกลุ่ม คือ จะต้องมีการสื่อความหมายซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน
4. การร่วมมือประสานงานกัน คือ บุคคลในกลุ่มต้องมีการประสานงานกัน เพื่อให้งานของกลุ่มสำเร็จ
5. มีผลประโยชน์ร่วมกัน ได้แก่ การจัดสรรผลตอบแทนซึ่งกลุ่มจะได้รับจากการทำงานร่วมกัน

เดวิส (Davis .1962 : 405) กล่าวว่า กลุ่มหมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมีปฏิสัมพันธ์กันโดยมีเป้าหมายร่วมกันอย่างเห็นได้ชัด และกัลลี (Gulley. 1963 : 62) กล่าวว่า กลุ่มคือการประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ

1. มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และวัตถุประสงค์นั้นจะต้องสนองความต้องการของสมาชิก
2. มีผลงานที่เกิดจากความร่วมมือของสมาชิก
3. มีการสื่อสารทางวาจาหรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก

บรอดเบค (Cartwright and Zander.1968 : 46 ; citing Brodbeck.n.d) กล่าวว่า กลุ่มคือการร่วมกันของบุคคลที่ตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ที่แน่นอนซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์นี้ขึ้นอยู่กับชนิดของกลุ่ม ซึ่งเฮร์โรลด์ (Herrold. 1952 : 429 - 504) ให้ความหมายของการทำงานกลุ่มไว้เช่นเดียวกันว่า เป็นกระบวนการที่บุคคลมีโอกาสรวมกันเป็นกลุ่ม เพื่อแก้ปัญหาหรือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน

จากความหมายของการทำงานกลุ่ม สรุปได้ว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคล 2 คนขึ้นไป มีความสัมพันธ์และจุดมุ่งหมายเดียวกัน ร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนด

ทฤษฎีการทำงานกลุ่ม

ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มและการทำงานกลุ่มเป็นเรื่องเกี่ยวกับความพยายามสร้างแรงจูงใจในระดับสูงที่สุด เพื่อให้สมาชิกสามารถทำงานร่วมกัน มีทฤษฎีการทำงานกลุ่ม แยกต่างกันไปหลายทฤษฎี ดังต่อไปนี้

1) ทฤษฎีการทำงานร่วมกัน

ได้รับการพัฒนาขึ้นโดย โฮแมนส์ (สมยศ นาวิการ . 2523 : 234 ;

อ้างอิงมาจาก Homans.n.d.) อธิบายหลักการสำคัญของทฤษฎีว่า การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มประกอบด้วย องค์ประกอบพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ คือ กิจกรรม การกระทำร่วมกัน และความรู้สึก ซึ่งองค์ประกอบทั้งสาม จะเกี่ยวพันโดยตรรกะระหว่างกัน กล่าวคือ หากบุคคลยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากเท่าใดการกระทำร่วมกัน และความรู้สึกจะยิ่งมากขึ้นต้องตัดสินใจติดต่อสื่อสาร สนับสนุน ประสานงานและจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายสมาชิกภายในกลุ่มที่เกี่ยวพันกันในลักษณะดังกล่าว มีแนวโน้มที่จะรวมกันเป็นกลุ่มที่มีพลังสูง

2) ทฤษฎีตาข่ายการปฏิบัติงาน (Grid of Work Theory)

เบลค และมูตัน (โสภณ ปาพจน์. 2521 :118 - 119 ; อ้างอิงมาจาก Blake and Mouton. 1964) เป็นผู้พัฒนาแนวความคิดของทฤษฎีนี้ ได้อธิบายหลักการสำคัญของทฤษฎีโดยมีความเชื่อว่า บุคคลต้องการจะทำงานให้ได้ดีและต้องการมีส่วนร่วมงานที่ได้รับมอบหมาย ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าผลงานย่อมเกิดจากการสนธิ (interaction) หรือการประสมประสานความต้องการขององค์การและของคนเข้าด้วยกัน กล่าวโดยสรุปแล้ว ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การทำงานเป็นกลุ่ม จะต้องได้รับทั้งผลงานและความร่วมมือของพนักงานด้วย

3) ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม (Group Process Theory)

กระบวนการกลุ่มเป็นเรื่องของการทำงานร่วมกันของกลุ่มคน ทฤษฎีนี้มุ่งศึกษาเพื่อหาความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของคน อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ และปรับปรุงการทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื้อหาของทฤษฎีนี้จึงมุ่งศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ดังนี้

3.1) ทฤษฎีว่าด้วยบุคลิกลักษณะของกลุ่ม (Group Syntality Theory)

แคทเทิลส์ (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2527 : 294; อ้างอิงมาจาก

Cattell. 1971) เป็นผู้พัฒนาทฤษฎีโดยอาศัยหลักการจากทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement) คือ กฎแห่งผล (Law of Effect) เพื่ออธิบายพฤติกรรมของกลุ่ม ทฤษฎีนี้ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วนคือ มิติของกลุ่มและพลวัตของบุคลิภาพรวมของกลุ่ม

3.1.1) มิติต่าง ๆ ของกลุ่ม (Dimensions of Group)

3.1.1.1) ลักษณะของประชากร หรือสมาชิกของกลุ่ม (Population Traits) คือ ลักษณะต่าง ๆ ของแต่ละบุคคลที่มารวมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล เช่น ระดับเชาวน์ปัญญา เจตคติ ความเชื่อ ความคิดเห็น

3.1.1.2) ลักษณะบุคลิภาพของกลุ่ม (Syntality Traits) คือ พลังหรือผลที่กลุ่มสามารถบันดาลให้เกิดขึ้น ซึ่งพลังนั้นอาจมีอิทธิพลต่อกันอื่น ๆ หรือต่อสิ่งที่อยู่รอบข้างกลุ่มก็ได้ บุคลิภาพของกลุ่มเป็นอย่างไร รับรู้ได้จากพฤติกรรมที่กลุ่มแสดงออกไปและอาจลุ่มไปถึงวิธีการตัดสินใจของกลุ่มอีกด้วย

3.1.1.3) ลักษณะของโครงสร้างภายใน (Characteristics of Internal Structure) คือ สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม เช่น บทบาทของสมาชิกแต่ละคน ตำแหน่งที่สมาชิกแต่ละคนมีอยู่ กลุ่มย่อยในกลุ่มใหญ่และการสื่อสารภายในกลุ่ม เป็นต้น

3.1.2) พลวัตของบุคลิภาพรวมของกลุ่ม (Dynamics of Syntality) หมายถึง การแสดงกิจกรรมหรือความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อจุดมุ่งหมาย อย่างใดอย่างหนึ่ง การกระทำของสมาชิกจะมีลักษณะ 2 ประการคือ

3.1.2.1) ลักษณะที่ทาให้กลุ่มรวมกันได้ หมายถึง ลักษณะของความร่วมมือในการกระทำกิจกรรม เพื่อให้ความสัมพันธ์ของสมาชิกเป็นไปอย่างราบรื่นและก่อให้เกิดความสามัคคี ความร่วมแรงร่วมใจกัน (Cohesion) ซึ่งจะทาให้สมาชิกไม่แตกแยกหรือถอนตัวออกจากกลุ่ม

3.1.2.2) ลักษณะที่ทาให้กลุ่มประสบความสำเร็จ หมายถึง กิจกรรมที่สมาชิกกระทำเพื่อให้กลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้

3.2) ทฤษฎีสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม (Group Achievement Theory)

สตีเวนสัน (กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. 2527 : 296; อ้างอิงมาจาก

Stogdill, 1948) เป็นผู้เริ่มต้นแนวคิดของทฤษฎีนี้ อธิบายถึงผลผลิตหรือสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม โดยอธิบายว่าองค์ประกอบของการทำงานกลุ่มมี 3 อย่าง คือ สิ่งที่สมาชิกป้อนใส่เข้าไป (Member Inputs) ตัวแปรสื่อ (Mediating Variable) ผลของกลุ่ม (Group Output) โดยมีการอธิบายในรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบดังนี้

3.2.1) สิ่งที่สมาชิกป้อนใส่เข้าไป (Member Inputs) หมายถึง การแสดงออก ปฏิสัมพันธ์ และการคาดหวังผล ซึ่งเป็นการลงทุนของสมาชิก เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่ม การแสดงออก หมายถึง การได้ด้อยหรือการตอบสนองของสมาชิก เช่น การตัดสินใจ การเตรียม การสื่อสาร การร่วมมือร่วมใจในการทำงาน ปฏิสัมพันธ์หมายถึงปฏิภานหรือการแสดงออกต่อกัน ของสมาชิก ส่วนความคาดหวัง หมายถึง สิ่งที่ประกอบกันเพื่อช่วยเสริมแรงให้สมาชิกคาดหวัง ความพอใจที่จะได้รับจากการรวมกลุ่ม เช่น จุดมุ่งหมายของกลุ่ม การแสดงบทบาทต่าง ๆ ความมั่นคงของกลุ่ม

3.2.2) ตัวแปรสื่อ (Mediating Variable) หมายถึง ปัจจัยทาง ด้านโครงสร้างของกลุ่ม ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ

3.2.2.1) โครงสร้างอย่างเป็นทางการคือ สิ่งที่เกิดจาก การมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก เช่น การกำหนดตำแหน่งให้แก่สมาชิกแต่ละคน ในมีสถานภาพและหน้าที่ตามที่ควรจะเป็นเพื่อให้สมาชิกกระทำ และมีปฏิภานตามที่คาดหวังไว้ และทำให้ผลการ ทำงานเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา

3.2.2.2) โครงสร้างเกี่ยวกับบทบาทของสมาชิก คือ โครงสร้างของกลุ่มที่เชื่อว่าจะมีอยู่ภายในตัวสมาชิกแต่ละคน บทบาทที่กล่าวถึงนี้คือความรับผิดชอบ และอำนาจในการทำงานในตำแหน่งหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย

3.2.3) ผลของกลุ่ม (Group Output) หมายถึง ผลที่ได้รับจากการ ลงทุนของสมาชิกจากการแสดงออก มีปฏิสัมพันธ์และการคาดหวังผลโดยผ่านทางโครงสร้าง และการกระทำของกลุ่มที่กำหนดขึ้น ผลของกลุ่มที่ได้รับนี้มี 3 ประการคือ

3.2.3.1) ผลของการทำงาน ซึ่งเกิดจากความคาดหวังหรือ จุดมุ่งหมายและการกระทำเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว

3.2.3.2) จริยธรรมของกลุ่ม คือ ขอบเขตความเป็นอิสระ

ในการทำงาน หรือการแสดงพฤติกรรมที่จะให้บรรลุเป้าหมาย ถ้ากลุ่มมีกำหนดโครงสร้าง และปฏิบัติตามโครงสร้างนั้น จริยธรรมของกลุ่มจะมากขึ้น เพราะช่วยให้ออกสู่ภายนอก เกี่ยวกับผลที่ได้รับ

3.2.3.3) ความสามัคคีหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่ม หมายถึง การรักษาระดับการกระทำและโครงสร้างของกลุ่มไว้ในสภาพที่ต้องการ ซึ่งจะปรากฏเป็นความพอใจของกลุ่มหรือการสนองความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม

3.3) ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่ม (Exchange Theory)

ซีโบท์ และแคลลีย์ (ทิสนา แชนด์ลี และคนอื่น ๆ. 2522 : 15 ; อ้างอิงมาจาก Thibaut and Kelley. n.d.) เป็นผู้พัฒนาแนวคิดของทฤษฎีนี้ ภาษามอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและกระบวนการของกลุ่ม ซึ่งจะก่อให้เกิดผลจากการรวมกลุ่ม แนวความคิดจากทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานของการทำหน้าที่ในกลุ่มได้อย่างดี แนวคิดที่สำคัญของทฤษฎีนี้คือ

3.3.1) ในการรวมกลุ่มจะมีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกนี้จะเกิดจากการที่สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสื่อสารหรือการแสดงพฤติกรรมที่บุคคลหนึ่งแสดงต่ออีกคนหนึ่ง และจะมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลนั้นด้วย การแสดงพฤติกรรมนี้จะเป็นการแสดงออกทางด้านการกระทำหรือคำพูดก็ได้ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ต้องการ พฤติกรรมที่แสดงออกภายในกลุ่มนี้จะต้องเป็นพฤติกรรมที่ได้รับการเลือกสรรจัดเกลา หรือพิจารณาแล้วว่า จะแสดง

3.3.1.1) สมาชิกมีความสัมพันธ์กัน (Interpersonal Relationship)

3.3.1.2) สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction)

3.3.1.3) การแสดงปฏิสัมพันธ์เป็นการแสดงพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ

3.3.1.4) พฤติกรรมที่แสดงออกภายในกลุ่ม จะเป็นพฤติกรรมที่เลือกสรรแล้ว

3.3.2) การเลือกพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะก่อให้เกิด

ผลของกลุ่มขึ้น ซึ่งอาจประกอบด้วย รางวัลจากการปฏิบัติงาน เช่น ความสบายใจ ความสนุกสนาน ความอึดอ้อมใจ ความพอใจ และการเห็นคุณค่าของการพยายามกระทำพฤติกรรมนั้นๆ ให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ต้องการ

3.4) ทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (FIRO : Fundamental Interpersonal Relations Orientation)

ชูลทซ์ (Schulz, แชนนีย์ และคนอื่น ๆ . 2522 : 16 - 18 ; อ้างอิงมาจาก Schultz. n.d.) เป็นเจ้าของทฤษฎีนี้ มีการนิยามถึงพฤติกรรมระหว่างสมาชิก ที่พยายามปรับตัวเข้าหากัน โดยเชื่อว่าคนทุกคนจะมีลักษณะเฉพาะในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น และอธิบายว่าความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นมี 3 ลักษณะคือ

3.4.1) ความต้องการเชื่อมโยงกับผู้อื่น (Inclusion) ได้แก่ ความต้องการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีส่วนเป็นพวกกับคนอื่นเป็นคนที่อยู่รวมกันด้วย (Togetherness) ซึ่งบุคคลพยายามจะแสดงออกเพื่อให้เกิดชื่อเสียง (Prominent) การเป็นที่ยอมรับ (Recognition) และความมีเกียรติ (Prestige) เป็นต้น

3.4.2) ความต้องการในการควบคุม (Control) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลตัดสินใจเพื่อจะมีอิทธิพล (Authority) มีอำนาจหรือความต้องการที่จะควบคุมผู้อื่น ซึ่งอาจจะแสดงออกมาในสองลักษณะ คือ การควบคุมผู้อื่นหรือการถูกผู้อื่นควบคุม

3.4.3) ความต้องการเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น (Affection) หมายถึง ความรู้สึก และอารมณ์ส่วนตัวที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลสองคน เช่น ความรัก ความเป็นมิตร การช่วยเหลือ การสร้างความผูกพันทางอารมณ์ เพื่อให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมกัน

เมื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กัน แต่ละคนจะแสดงพฤติกรรมและความต้องการเฉพาะตน ซึ่งพัฒนามาขึ้นจากการได้รับการตอบสนองความต้องการในวัยเด็ก ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม อาจเป็นไปในลักษณะที่เข้ากันได้ หรือเข้ากันไม่ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคคลที่สัมพันธ์กันและลักษณะในการแสดงความสัมพันธ์กันเป็นสำคัญ

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีกระบวนการกลุ่ม เป็นแนวทางการดำเนินงานของสมาชิกในกลุ่มเพื่อทำการสืบสวนทางวิชาการ

ประเภทของกลุ่ม

การแบ่งประเภทของกลุ่ม มีผู้เสนอแนวคิดไว้หลายรูปแบบโดยขึ้นอยู่กับวิธีการดำเนินการ และการนำไปใช้ ซึ่งเดือนใจ แวงงาม (2534 : 10 - 11) ได้กล่าวถึงการแบ่งกลุ่มเป็น 2 ประเภท คือ

1. กลุ่มที่เป็นทางการ (Formal Group) จะเป็นไปตามความต้องการของงาน ที่ต้องปฏิบัติตามสายงาน ระบบงาน และการกำหนดของหน่วยงาน ซึ่งหมายถึงกลุ่มตามรูปแบบหรือ ลักษณะงาน

2. กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ (Informal Group) เป็นกลุ่มเชิงสังคมสัมพันธ์ (Social Group) ซึ่งเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีแทรกซ้อนอยู่ในทุกองค์การ กลุ่มย่อยประเภทนี้ อาจมี อิทธิพลต่อการดำเนินงานและประสิทธิภาพขององค์การ การรวมกลุ่มแบบนี้ จะเกิดขึ้น เมื่อสมาชิกมี โอกาสใกล้ชิดหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน จะเป็นการรวมตัวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือผลประโยชน์ อย่างใดอย่างหนึ่งมากกว่าจะรวมกลุ่มโดยแรงจูงใจทางด้านการงานโดยตรง

หลุยส์ อภิชาติพงศ์ (ม.ป.ป. : 4 - 6) ได้แบ่งประเภทของกลุ่มที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการดังนี้

กลุ่มที่เป็นทางการ เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นตามกฎระเบียบหรือข้อบังคับที่กำหนดขึ้น เพื่อให้ เป็นแนวทางสำหรับยึดถือปฏิบัติของบรรดาสมาชิกในกลุ่ม มีข้อกำหนดโครงสร้างของกลุ่มที่แน่นอน ระบุอำนาจของแต่ละคนว่ามีหน้าที่ และความรับผิดชอบอย่างใด ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก มีลักษณะไม่เป็นกันเอง เพราะถูกกำหนดขึ้นโดยข้อบังคับ มีสายบังคับบัญชาระหว่างลูกน้องกับหัวหน้า อย่างชัดเจน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกอาจขัดกับความรู้สึกของตน เพราะอำนาจต่าง ๆ เกิดขึ้น ตามสายบังคับบัญชา เกิดขึ้นจากตำแหน่ง ไม่ได้เกิดจากการยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา หรือจาก ความสามารถของหัวหน้า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง การโยกย้าย การเลื่อนชั้น ก็เป็นไปโดยอาศัย กฎเกณฑ์และระเบียบข้อบังคับเท่านั้น กฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นโดยมีหลักฐานและมีเอกสารเป็น ลายลักษณ์อักษร การติดต่อระหว่างสมาชิกมักเป็นแบบสายการบังคับบัญชา ไม่เป็นแบบส่วนตัว

กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ ลักษณะของกลุ่มแบบนี้เกิดขึ้นโดยการพบปะกันระหว่างสมาชิก สมาชิกทุกคนเห็นหน้ากันและปฏิบัติต่อกันอย่างเสรี อยู่ใกล้ชิดกัน จำนวนสมาชิกอาจจะมีเพียง 2 - 3 คน หรือจำนวน 20 - 30 คน การติดต่อสัมพันธ์กันขึ้นอยู่กับการทำงานอย่างหนึ่งและมนุษยสัมพันธ์ ที่เกิดขึ้น กลุ่มที่ไม่เป็นทางการนี้ แบ่งออกได้อีก 4 ประเภท

1. กลุ่มที่เป็นหน่วยงานเดียวกันขององค์การ หมายถึง การรวมกลุ่มของพนักงานหรือพนักงานทั้งหมดที่อยู่ในหน่วยงานเดียวกันภายใต้บังคับบัญชาเดียวกัน ซึ่งอาจเรียกว่า กอง หน่วยงาน แผนกหรือฝ่าย ในระดับต่ำสุดขององค์การที่เป็นหน่วยงาน มีประมาณ 5 - 10 คน โดยมีหัวหน้าคนงานเป็นผู้นำกลุ่ม หากเป็นระดับที่สูงขึ้นไป ขนาดของการควบคุมจะแคบ มีคนจำนวนน้อยประมาณ 5 - 10 คน มีหัวหน้าคนเดียวกัน จะมีความใกล้ชิดที่จะรวมกลุ่มกันได้ง่าย เพราะมีการบังคับบัญชาเป็นแบบเดียวกัน มีวัตถุประสงค์ที่เหมือนกัน ลักษณะของกลุ่มแบบนี้ จะเห็นทั่วไปในองค์การ สมาชิกในหน่วยงานจะมีแนวความคิดเดียวกัน และจะเป็นสาเหตุให้เกิดการแบ่งเป็นพรรคเป็นพวก โดยถือว่างานในส่วนของตนสำคัญกว่างานในส่วนอื่น ๆ

2. กลุ่มที่ทำงานด้วยกัน งานบางอย่างต้องอาศัยความร่วมมือของคนหลาย ๆ คน ทำงานเป็นกลุ่มย่อย ๆ ทุกคนมีความสำคัญเท่ากัน งานจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับคนทุกคนในกลุ่ม งานประเภทนี้ต้องอาศัยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันระหว่างปฏิบัติการงาน จะเห็นได้ว่าหน่วยงานเดียวกัน บุคคลไม่ได้ทำงานด้วยกันทั้งหมด อาจมีเพียง 2 - 3 คน ถูกกำหนดให้ทำงานอย่างหนึ่งเป็นชุด เช่น ถูกกำหนดให้ทำงานวิจัยด้านการออกแบบชนิดหนึ่งในห้องทดลอง เพื่อต้องการหาคำตอบว่าจะออกแบบอย่างไรจึงจะได้ผลดีที่สุด โดยมีหัวหน้าโครงการหรือหัวหน้าชุดเป็นผู้ควบคุม แต่ละหน่วยงานอาจจะมีชุดหลาย ๆ ชุดทำงานในกลุ่มของตน ทุกคนมีความรู้ความชำนาญและเป็นส่วนช่วยงานสำเร็จลง ลักษณะของงานที่เป็นชุดนี้ เป็นปัจจัยสำคัญทำให้รวมกลุ่มกัน มีความสามัคคีกันและมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่องาน

3. กลุ่มมิตรภาพ การเกิดขึ้นของกลุ่มชนิดนี้ไม่ได้เกิดจากองค์การหรือคน แต่เกิดขึ้นจากความคิดเห็น ความเชื่อที่เหมือนกัน อายุของคนขนาดเดียวกัน เพศ สถานะทางครอบครัว การศึกษา และความเชื่อทางการเมืองเหมือนกัน การรวมกลุ่มชนิดนี้เป็นเหตุผลทางธรรมชาติ ไม่เกี่ยวข้องกับงาน ซึ่งจะเกิดขึ้นทั้งภายในองค์การหรือภายนอกองค์การ

4. กลุ่มที่สนใจในสิ่งเดียวกัน การเกิดของกลุ่มประเภทนี้ในองค์การ ขึ้นอยู่กับความต้องการของบุคคลในองค์การนั้น ๆ เช่น การแสวงหาความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานหรือในตำแหน่ง การเรียกร้องค่าจ้างที่สูงขึ้น การจัดสวัสดิการหรือ เครื่องใช้ในการทำงานที่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเสมอ ๆ ที่คนงานรวมตัวกันป้องกันสิ่งที่เขาถืออยู่โดยไม่คิดหรือ

มีความรู้สึมาก่อน การรวมกันโดยไม่ได้หมายมาก่อน เกิดจากความต้องการที่ตรงกัน หรือ เกิดจากความเห็นพ้องในสิ่งเดียวกัน เช่น คนงานรู้ว่าองค์การจะจัดตั้งเครื่องจักรแบบใหม่ที่ทำงานได้เองโดยไม่ต้องอาศัยแรงงานคน ดังนั้นคนงานจะรวมตัวกัน มีความคิดเห็นรวมกันว่าจะต้องต่อต้านการซื้อเครื่องจักรดังกล่าว เพราะเป็นการรวมกลุ่มโดยมีความรู้สึกร่วมกันทางเศรษฐกิจ

ลักษณะของกลุ่มไม่เป็นทางการนี้ จัดตั้งขึ้นโดยไม่มีระเบียบข้อบังคับแน่นอน การกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ เกิดจากการพบปะอย่างเป็นกันเอง ทำความตกลงกัน มีความคิดเห็นเหมือนกัน มีประโยชน์ร่วมกัน จึงนำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มขึ้น อันเป็นการเกิดขึ้นของกลุ่มที่เป็นทางการตามที่กล่าวมาแล้วนั้นจะประกอบไปด้วยกลุ่มที่ไม่เป็นทางการหลายกลุ่มนั่นเอง เมื่อกลุ่มเล็ก ๆ มีคนจำนวนมาก อำนาจหน้าที่ตลอดจนความรับผิดชอบ หรือโครงสร้างขององค์การจึงต้องถูกกำหนดขึ้นเพื่อความแน่นอนในการปฏิบัติงาน การติดต่อเพื่อสื่อสารที่เคยกระทำอย่างง่าย ๆ ตรงไปตรงมา ระหว่างสมาชิกจึงหายไป เพราะกระทำได้ยาก จึงกลายเป็นการติดต่อแบบเป็นทางการและมีพิธีรีตองมากขึ้น

องค์ประกอบของการทำงานเป็นกลุ่ม

ประกาการ โสฬ์ทองคำ (2522 : 12) สรุปองค์ประกอบของการทำงานกลุ่มที่ช่วยให้การทำงานบรรลุเป้าหมายได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้นำกลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนของกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อสมาชิก ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานประโยชน์แก่ทุกคนในกลุ่ม
 2. เลขานุการ ได้แก่ ผู้ทำหน้าที่ประสานในกลุ่ม ช่วยเหลืองานในกลุ่มร่วมกับผู้นำ จัดบันทึกมติและข้อตกลง รวมทั้งการสรุปผลการทำงาน
 3. สมาชิกในกลุ่ม เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมกลุ่มร่วมกับผู้นำกลุ่มและสมาชิก รวมทั้งการให้แนวคิด ข้อเสนอแนะ และการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มทุกขั้นตอน
 4. วิทยากร ได้แก่ ผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือกลุ่มในการชี้แนวทาง เมื่อไปสู่เป้าหมาย
 5. ที่ปรึกษาของกลุ่ม ได้แก่ ผู้ให้ข้อคิดเห็นและข้อชี้แนะแก่ที่ประชุมกลุ่ม
 6. ผู้สังเกตการณ์ ได้แก่ ผู้คอยสังเกตการณ์การประชุมหรือการทำงาน
- นิพนธ์ จิตต์ภักดี (2528 : 3 - 7) กล่าวถึง องค์ประกอบของการทำงานร่วมกัน

เป็นกลุ่มและปัจจัยในการสร้างกลุ่มทำงานที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านสมาชิกกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มต้องมีคุณสมบัติอย่างน้อย 4 อย่าง คือ
 - 1.1 มีเจตคติที่ดีและตั้งใจในการทำงาน
 - 1.2 มีทักษะในการทำงานนั้น
 - 1.3 มีความร่วมมือและประสานงานกันเป็นอย่างดี
 - 1.4 มีมนุษยสัมพันธ์ดี
2. องค์ประกอบด้านผู้นำกลุ่มประกอบด้วย
 - 2.1 คุณสมบัติของผู้นำที่ดี
 - 2.2 ความสามารถในการจัดการความขัดแย้งของกลุ่ม
 - 2.3 มีเทคนิคในการจูงใจสมาชิก
 - 2.4 เอาใจใส่กลุ่ม
 - 2.5 มีความเข้าใจในพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน
 - 2.6 มีความรู้และรอบรู้ในการวางแผน การปฏิบัติงาน การติดตามประเมินผล
3. องค์ประกอบด้านการจัดกลุ่ม ประกอบด้วย
 - 3.1 มีเป้าหมายของกลุ่มชัดเจน
 - 3.2 มีกลไกย้อนกลับ เพื่อปรับปรุงผลงาน
 - 3.3 มีวิธีการทำงานของกลุ่มอย่างมีระบบซึ่งสมาชิกเข้าใจอย่างดี
 - 3.4 มีรูปแบบการประสานงานอย่างดี
 - 3.5 มีการแสวงหาวิธีการที่เหมาะสมอยู่เสมอ
 - 3.6 มีการวางเงื่อนไขในการเสริมพลังกลุ่มที่ดี

ทิสนา แชนมณี และคนอื่น ๆ (2530 : 17 - 20) กล่าวว่า การทำงานเป็นกลุ่มให้ได้ผลดีนั้น ต้องอาศัยกระบวนการกลุ่มที่ดี ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. ผู้นำ คือผู้ที่ทำหน้าที่ เป็นผู้นำกลุ่ม มีสามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายหรือความต้องการของกลุ่มได้ การทำงานร่วมกันจะดำเนินไปได้ผลมากน้อยเพียงใด ส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำ หากกลุ่มใดมีผู้นำที่ดี กลุ่มนั้นย่อมมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จมาก ทั้งนี้เพราะผู้นำที่ดีย่อมสามารถช่วยให้กลุ่มเกิดกระบวนการที่ดี โดยแสดงบทบาทหน้าที่ ที่จำเป็น

ต่อกลุ่มได้อย่างเหมาะสม

2. สมาชิกกลุ่ม สมาชิกที่ดีนั้นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนโดยรู้ว่าจะทำอะไรที่จะเอื้ออำนวยให้การทำงานเป็นกลุ่มบรรลุผลสำเร็จ

3. กระบวนการทำงาน คือวิธีที่กลุ่มใช้ในการทำงาน ผลงานของกลุ่มจะออกมาดี มากน้อยเพียงใด ขึ้นกับวิธีการ ขั้นตอนที่กลุ่มใช้ในการทำงานหากกลุ่มใช้วิธีการและขั้นตอนที่เหมาะสมกับลักษณะงาน ผลงานจะมีคุณภาพตามไปด้วย

ลักษณะของกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ

เมืองทอง แชนมณี (2522 : 151 - 154) จำแนกคุณสมบัติของกลุ่มที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตามลักษณะองค์ประกอบของกลุ่ม ได้แก่ สมาชิก ผู้นำและลักษณะกลุ่ม ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. สมาชิกต้องยึดมั่นในอุดมการณ์และวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่กำหนดขึ้น พยายามปรับคำนิยม และวัตถุประสงค์ให้กลมกลืนกัน มีความรักดีต่อกัน ไว้วางใจซึ่งกันและกัน เชื่อในความสามารถของเพื่อนสมาชิกและพร้อมที่จะช่วยเหลือกันเสมอ พยายามให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่กัน รวมทั้งสนใจข้อมูลที่เป็นประโยชน์ที่เพื่อนสมาชิกนำมา นอกจากนี้ต้องมีความเข้าใจในการตัดสินใจด้วยตนเองและผลัดกันมีอิทธิพลเหนือกันได้

2. ผู้นำต้องเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกเห็นเป็นอย่างดีและยึดมั่นในคุณสมบัติของผู้นำที่ดี

3. ระยะเวลาของกลุ่มต้องนานพอสมควร การกำหนดวัตถุประสงค์ควรเป็นที่พอใจของสมาชิกและแสดงให้เห็นว่า คำนิยมของกลุ่มมีความสำคัญ อย่างไรก็ตาม กลุ่มควรมีบรรยากาศที่มีลักษณะให้ความสนับสนุนแก่สมาชิก พยายามช่วยให้สมาชิกแต่ละคนได้พัฒนาตนเอง กระตุ้นให้สมาชิกมีความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้กลุ่มควรใช้การติดต่อสื่อสารให้เกิดประโยชน์มากที่สุดรวมทั้งการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อให้ทุกคนเข้าใจกันได้

ทิศนา แชนมณี (2528 : 343 - 344) กล่าวถึง ลักษณะของการทำงานกลุ่มที่มีประสิทธิภาพว่า ประกอบด้วย

1. การมีเป้าหมายร่วมกัน คือ บุคคลที่มาารวมกัน ต้องมีวัตถุประสงค์ในการมารวมกลุ่มกัน ต้องมีการรับรู้และเข้าใจในเป้าหมายร่วมกันว่าจะทำอะไรให้เป็นผลสำเร็จ

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน คือ บุคคลที่มารวมกลุ่มจำเป็นต้องมีบทบาทและหน้าที่ในการดำเนินงานของกลุ่มในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

3. การติดต่อสื่อสารกันในกลุ่ม คือ บุคคลในกลุ่มต้องมีการสื่อความหมายต่อกัน เพื่อช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน

4. การร่วมมือประสานงานกันในกลุ่ม คือ บุคคลในกลุ่มจำเป็นต้องมีการประสานงานกัน เพื่อให้งานของกลุ่มสำเร็จ

5. การมีผลประโยชน์ร่วมกัน ได้แก่ การจัดสรรผลตอบแทนที่ได้รับจากการทำงานร่วมกันในการทำงานกลุ่ม ถ้าขาดองค์ประกอบใดที่กล่าวมาข้างต้น ถือได้ว่าการรวมกลุ่มนั้นไม่ใช่การทำงานกลุ่ม แต่เป็นการรวมกลุ่มในลักษณะธรรมดา

นอกจากนี้ การทำงานกลุ่มจะดำเนินไปได้ด้วยดี จำเป็นต้องมีองค์ประกอบหลายประการ ดังที่ ไฮเบลล์ และวีเวอร์ (ทิศนา แชนมณี. 2528 : 8; อ้างอิงมาจาก Hybels and Weaver. n.d.) กล่าวว่า การทำงานกลุ่มควรประกอบด้วย ผู้นำสมาชิก ลักษณะกลุ่ม และกระบวนการกลุ่ม

ผู้นำกลุ่ม คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มให้สามารถทำงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือความต้องการของกลุ่ม ผู้นำเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้งานของกลุ่มประสบผลสำเร็จ โดยทำหน้าที่เป็นผู้รวบรวมความต้องการของสมาชิก เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดจุดมุ่งหมาย การวางแผน การทำงาน ตลอดจนผลสัมฤทธิ์ของกลุ่ม การทำงานกลุ่มจะประสบผลสำเร็จเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำ หากมีผู้นำที่ดี กลุ่มนั้นย่อมประสบความสำเร็จมาก

บทบาทและความสามารถของผู้นำที่จะทำงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ มีดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้มีทัศนคติที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ รู้จักความพอดีในการทำงาน
2. ช่วยให้งานดำเนินไปได้ด้วยดี
3. สามารถดึงความรู้และประสบการณ์ของสมาชิกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ให้สมาชิกได้ทำงานที่ตนมีความถนัด และมีความสามารถ และช่วยให้ทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น
4. ช่วยสรุปการตัดสินใจ

สมาชิก คือ ผู้ร่วมอยู่ในกลุ่ม ให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงาน เป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของกลุ่ม เขาวพา เดชะคุปต์ และทิศนา แชนมณี (2522 :

124 - 126) กล่าวว่ กลุ่มที่ประสบความสำเร็จ คือ กลุ่มที่สมาชิกสามารถอยู่รวมกันเป็นเวลานาน ๆ เพื่อทำงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายและเป็นกลุ่มที่สมาชิกแสดงบทบาทเกี่ยวกับการทำงาน (Take Function) และบทบาทในการรวมกลุ่ม (Maintenance Function) ได้ดีทั้งสองอย่าง

จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า เมื่อบุคคลมารวมกลุ่มกันทำงาน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำหรือสมาชิกของกลุ่มต่างก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกันและกันให้การทำงานกลุ่มบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ผู้นำเป็นผู้ที่มีหน้าที่พิเศษไปจากสมาชิกกลุ่มคนอื่น ๆ มีความสำคัญในการกำหนดจุดมุ่งหมาย การวางแผนงาน และสัมฤทธิ์ผลของการทำงานกลุ่ม ผู้นำจึงต้องมีความสามารถในการทำความเข้าใจและวิเคราะห์ปัญหา การใช้ภาษาสื่อความหมาย มีบุคลิกภาพทางอารมณ์ มีแรงจูงใจ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รวมทั้งมีบทบาทที่จะช่วยย่นางานดำเนินไปด้วยดีจนบรรลุผล โดยการกระตุ้นและดึงความรู้ และประสบการณ์ของสมาชิกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ตลอดจนช่วยสรุปความคิดเห็นของกลุ่ม ประเมินผลงานของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ

กระบวนการกลุ่ม คือ รูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม หรือวิธีดำเนินงานกลุ่ม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนด

ลักษณะสำคัญของกลุ่มที่ทำให้เกิดกระบวนการกลุ่มมีดังนี้

1. มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน
2. มีการปฏิสัมพันธ์กันโดยการสื่อความหมาย
3. สมาชิกต้องทำกิจกรรมเพื่อให้กลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้
4. มีความคิดในแนวทางที่ร่วมกัน
5. มีการร่วมกันตัดสินใจในรูปของกลุ่ม
6. ยึดมั่นในหน้าที่ของกลุ่มอย่างแข็งขัน

กลุ่มใดที่มีองค์ประกอบของกลุ่มดี คือ มีผู้นำดี มีสมาชิกดี มีความสามารถตามบทบาทหน้าที่ของตน ลักษณะของกลุ่มมีความเหมาะสม แต่วิธีดำเนินงานภายในกลุ่ม ซึ่งเรียกว่าการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มหรือกระบวนการกลุ่มไม่เหมาะสมแล้ว ปัญหาต่าง ๆ จะเกิดขึ้นภายในกลุ่มได้ง่าย เช่น ขาดการตั้งจุดมุ่งหมายในการทำกิจกรรมร่วมกัน สมาชิกกลุ่มไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของกิจกรรมนั้น ว่าทำอย่างไร ต่างคนต่างทำไปคนละทาง ไม่มีการสื่อความหมายเพื่อความเข้าใจ

ซึ่งกันและกัน หรือมีลักษณะที่ไม่เหมาะสม สมาชิกกลุ่มอาจจะเกิดการแตกแยก กิจกรรมของกลุ่มจะไม่ประสบผลสำเร็จ เกิดปัญหาระหว่างสมาชิกกลุ่ม ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า กระบวนการกลุ่มเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่งในการทำงานร่วมกัน

นิพนธ์ จิตต์ศักดิ์ (2528 : 3 - 7) กล่าวถึงปัจจัยในการสร้างกลุ่มทำงานที่มีประสิทธิภาพ ไว้ดังนี้

1. มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่แน่นอนชัดเจน
2. มีการยอมรับความแตกต่างกันของบุคคลในกลุ่ม
3. บุคคลในกลุ่มร่วมมือร่วมใจกันทำงาน ไม่แข่งขันกัน
4. กลุ่มมีบรรยากาศในการทำงานดี
5. การสื่อสารความในกลุ่มเป็นไปโดยสะดวก
6. ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของกลุ่ม
7. มาตรฐานในการปฏิบัติงานของกลุ่มทุกคนยอมรับ
8. มีความยืดหยุ่นในการรวมกลุ่มสูง
9. มีการกำหนดบทบาทของบุคคลในกลุ่มชัดเจน
10. มีการทบทวน ประเมินผล และแก้ไขผลงานของกลุ่มอยู่เสมอ

ชอร์ว (Shaw. 1971 : 4) กล่าวถึงขนาดของกลุ่ม ที่มีประสิทธิภาพว่าควรมีสมาชิก 10 คนเป็นอย่างมาก แต่ถ้ามีจำนวนสมาชิก 30 คน ขึ้นไปจัดเป็นกลุ่มใหญ่ แม้ว่ากลุ่มจะมีสมาชิก 30 คน ก็อาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ จำนวนสมาชิกไม่เป็นปัญหาคำคัญ แต่องค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ ความสัมพันธ์ของสมาชิก และความร่วมมือในการทำงานของสมาชิก จะมีความสำคัญต่อการทำงานกลุ่มมากกว่า

แพทเทอร์สัน (Patterson. 1973 : 105) กล่าวถึงการใช้เวลาเพื่อให้นักกลุ่มมีประสิทธิภาพไว้ว่า การให้ทำกิจกรรมเป็นกลุ่มควรจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง แต่ถ้าเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมมีน้อย อาจจัดสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ช่วงเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสำหรับเด็กประถมศึกษา ควรใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง เพราะเด็กอาจเกิดความเบื่อหน่าย ถ้าเด็กมัธยมศึกษาอาจใช้เวลามากกว่า 1 ชั่วโมงได้

จากการศึกษากระบวนการทำงานกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า

กระบวนการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ เป็นกลุ่มที่ยึดถือหลักการสำคัญ คือ เน้นทั้งด้านงาน เนื้อหา ความรู้ ขณะเดียวกันก็พยายามอย่างเต็มที่ให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ความรับผิดชอบต่อการพัฒนาบุคคลในทุก ๆ ด้าน เป็นสำคัญ

ลำดับขั้นของกระบวนการกลุ่ม

เขาวพา เดชะคุปต์ (2517 : 163 - 166) ได้แบ่งลำดับขั้นการเรียนรู้ตาม ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ไว้เป็น 4 ระยะ คือ

1. ระยะการมีส่วนร่วม เป็นระยะที่ลงมือปฏิบัติกิจกรรมหรือคัดค้าน แสวงหาสิ่งที่ ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีระยะต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย ได้แก่การที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมเรียนรู้ ด้วยตนเอง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือการ ค้นคว้าสืบสวนสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องแสดงออกทางกายและวาจา ในการสื่อ ความหมายกับผู้อื่น เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้

1.2 การมีส่วนร่วมทางด้านจิตใจ คือ ความรู้สึกและอารมณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับ สิ่งที่เกิดขึ้น ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การเรียนรู้ ความคิด

1.3 การมีส่วนร่วมทางด้านปัญญาหรือสมอง คือการที่ผู้เรียนได้เห็นจริงหรือ ประจักษ์แจ้ง มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และการสร้างแนวความคิดจากสิ่งที่เรียนรู้ขึ้น ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการพัฒนาความคิด และเหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน การตัดสินใจ การวิเคราะห์และสรุปสิ่งที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

1.4 การมีส่วนร่วมในทางสังคม คือ การมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น จะทำให้เกิด ปฏิสัมพันธ์ มีการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งจะ ช่วย ้ให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างกว้างขวางและเกิดผลดีอีกด้วย

2. ระยะวิเคราะห์ เป็นระยะที่ผู้เรียนจะร่วมวิเคราะห์ประสบการณ์ และเรียนรู้ กันทีละขั้นจากที่ลงมือกระทำกิจกรรม จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวาง สามารถประเมิน ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิธีการเรียน ผลการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยผู้เรียนให้รู้จัก ตนเองดียิ่งขึ้น

3. ระบุสรุปและประยุทธ์หลักการ เป็นระยะที่ผู้เรียนจะรวบรวมแนวคิดที่ตนค้นพบ แนวความคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น และสรุปหลักการของตนเอง ซึ่งผู้เรียน สามารถนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้ได้ในอนาคต หรือประยุกต์ให้เข้ากับตัวเองได้ การประยุคนั้นจะทำได้สองลักษณะ คือ

3.1 การประยุกต์เพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพ หรือการพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น ตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

3.2 การประยุกต์เพื่อใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ในอนาคต และเพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไข ให้ดีขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนช่วยในการคิดค้นและประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ

4. ระบุประเมินผล โดยผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่มจากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกันกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

ฉัตรชัย อินทรสุขศรี (2526 : 4 - 5) กล่าวถึงกระบวนการทำงานกลุ่มอย่าง มีระเบียบแบบแผนในลักษณะต่อเนื่อง ที่เรียกว่า กระบวนการพัฒนาและเสริมสร้างทีมงาน คือ กระบวนการและขั้นตอนในการทำงานกลุ่มนั่นเอง กระบวนการประกอบด้วยขั้นตอนใหญ่ ๆ 5 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นวิเคราะห์และวินิจฉัยเบื้องต้น การวิเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1.1 การคาดหวังอะไรในการทำงานกลุ่ม

1.2 การทำงานจะต้องใช้เวลาเท่าไร

1.3 สมาชิกกลุ่มมีลักษณะอย่างไร จุดอ่อน จุดแข็ง ความสามารถเฉพาะด้านของ สมาชิก ความสัมพันธ์ ความเชื่อถือที่มีต่อกัน ซึ่งมีแนวโน้มเท่ากันในทุกคน

1.4 จะทำอะไรให้งานได้ผลดี

1.5 อะไรคือปัญหาและอุปสรรคในการทำงานกลุ่ม

2. การตั้งเป้าหมายและอุปสรรคในการทำงานกลุ่ม มีการประชุมร่วมกัน ทุกคนต้อง เข้าใจในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงานกลุ่ม เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กลุ่มตั้งขึ้นมา ต้องแน่นอนและเด่นชัด

3. การวางแผน โดยให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้รวมถึงเวลาที่กำหนดและสมาชิก ทุกคนจะต้องทำตามแผนที่วางไว้ร่วมกัน

4. ปฏิบัติตามแผน ทั้งผู้นำและสมาชิกต้องใกล้ชิดกันเพื่อความคล่องตัวและสามารถช่วยแก้ปัญหา การจูงใจและการปรับปรุงพฤติกรรมต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกกลุ่ม และผู้นำต้องให้สมาชิกทุกคนรู้ในบทบาทและความคาดหวังของกลุ่ม

5. การควบคุม ตรวจสอบและประเมินผล ซึ่งต้องทำโดยละเอียด และประเมินผลว่า งานที่กลุ่มปฏิบัตินั้น ได้ผลตามเป้าหมายหรือไม่ ถ้าไม่ได้ผล ผู้นำกลุ่มต้องคิดย้อนกลับ เพื่อดูว่างานนั้นมีอุปสรรคอยู่ช่วงใด และควรแก้ไขโดยทันที

นอกจากนี้ คมเพชร จัตรศุภกุล (2522 : 23 - 24) กล่าวถึงระยะการพัฒนาของกลุ่ม (Developmental Phase of Group) ว่าจะทำให้เป็นกลุ่มที่สมบูรณ์ จะต้องผ่านระยะต่าง ๆ 4 ระยะ คือ

1. ระยะที่บุคคลแต่ละคนมีการแข่งขันกันและมีศูนย์กลางอยู่ที่ตนเอง
2. ระยะของความขัดแย้งและความคับข้องใจ
3. ระยะที่กลุ่มมีความสามัคคี
4. ระยะที่มีผลงานและยึดกลุ่มเป็นศูนย์กลาง

ทิสนา แชนมณี (2528 : 380 - 389) กล่าวว่ากระบวนการ ที่จำเป็นในการทำงานเป็นกลุ่มควรประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ๆ 4 ขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการทำงาน งานชิ้นแรกที่ผู้นำกลุ่มและสมาชิกพึงกระทำในการเริ่มงานร่วมกันคือ ผู้นำและสมาชิกควรจะช่วยกันวางจุดมุ่งหมายในการทำงานให้ชัดเจนและตรวจสอบดูว่าทุกคนเข้าใจตรงกันก่อนลงมือปฏิบัติ
2. การวางแผน หมายถึง การคิดและการตัดสินใจในปัจจุบันถึงสิ่งที่จะทำในอนาคตว่าจะทำอะไร จะทำอย่างไร ใช้ทรัพยากรอะไรบ้าง เพื่อให้งานที่ต้องการจะทำบรรลุผลสำเร็จ การวางแผนงานเป็นสิ่งที่สำคัญ และจำเป็นสำหรับกลุ่มเปรียบเสมือนเข็มทิศนำทางให้กลุ่มเดินไปสู่เป้าหมายอย่างพร้อมเพรียงกัน ขั้นตอนที่สำคัญในการวางแผนงานของกลุ่มโดยทั่ว ๆ ไป ได้แก่
 - 2.1 การแสวงหาและรวบรวมข้อมูลที่สำคัญ
 - 2.2 การวางจุดมุ่งหมายในการทำงาน
 - 2.3 การหาวิธีการและกำหนดขั้นตอนในการทำงาน
 - 2.4 การกำหนดแผนการปฏิบัติงาน

2.5 การแบ่งงานและมอบหมายงาน

2.6 การเตรียมการประสานงาน

2.7 การกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาไว้ล่วงหน้า

3. การปฏิบัติงานตามแผน ในขั้นนี้สมาชิกแต่ละคนของกลุ่มลงมือทำงานตามหน้าที่ ที่ตนรับผิดชอบรวมทั้งการดูแลให้งานเป็นไปตามแผนที่ตกลงกันไว้ ซึ่งประกอบด้วย

3.1 การติดตามงานเพื่อให้ทราบว่างานใดดำเนินไปแล้วเพียงใด เป็นไปตามแผนหรือไม่

3.2 การจูงใจให้ผู้ร่วมงานมีกำลังใจทำงาน สร้างความร่วมมือร่วมใจให้เกิดขึ้นในการทำงาน

3.3 การให้คำปรึกษาแนะนำ

3.4 การสร้างเสริมความรู้ความสามารถของผู้ร่วมงาน เป็นเรื่องที่หัวหน้ากลุ่มควรดูแลสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

3.5 การประสานงาน ได้แก่ การทำหน้าที่ประสานงานฝ่ายต่าง ๆ ให้เกิดความสะดวกในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน

4. การประเมินผลและปรับปรุงงาน การประเมินผลงานเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการทำงานกลุ่ม เพราะจะช่วยให้กลุ่มได้ทราบว่า การทำงานบรรลุเป้าหมายหรือไม่และจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้นต่อไป การประเมินผลงานมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

4.1 ควรประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของงานและเพื่อเก็บข้อมูลที่จะช่วยให้สามารถปรับปรุงงานได้ และควรประเมินผลหลังจากการดำเนินงานเสร็จสิ้นตามแผน

4.2 ควรประเมินผลงานว่าเป็นไปตามความคาดหวังหรือไม่ และควรประเมินวิธีการทำงานของกลุ่มว่าเหมาะสมหรือไม่ ช่วยให้ได้ผลงานที่ดีหรือไม่

4.3 การประเมินผลงานควรมีเกณฑ์ที่ชัดเจนเป็นหลักในการประเมินและควรประเมินโดยยึดจุดมุ่งหมายที่วางไว้เป็นหลัก

ริมา วโรตมะวิชัย (2530 : 252 - 253) กล่าวถึงลำดับขั้นของการเรียนการสอนโดยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์ ไว้ดังนี้

1. ขั้นลงมือปฏิบัติ (Participation) เป็นขั้นที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
2. ขั้นค้นพบ (Discovery) เมื่อนักเรียนได้มีส่วนร่วม โดยมีการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองแล้วจะเกิดความรู้สึกและเกิดความเข้าใจตนเอง อันจะนำไปสู่การค้นพบสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง
3. ขั้นวิเคราะห์ (Analysis) ขั้นที่สำคัญที่สุด คือ การที่ผู้เรียนรู้ได้วิเคราะห์ถึงสิ่งที่ได้กระทำลงไปโดยครูจะตั้งคำถาม ว่า อะไร ทำไม และอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรวบรวมสิ่งต่าง ๆ ทั้งด้านความรู้และการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ให้รวมกันเป็นจุดเดียว
4. ขั้นนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้กับตัวเองและผู้อื่น (Application) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ก้าวหน้าไปอีกขั้นหนึ่ง คือสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้กับตนเองและผู้อื่น

ส่วนเจลิสม วรวิทย์และคนอื่น ๆ (ประพนอม เดชชัย . 2531 : 103 ; อ้างอิงมาจาก เจลิสม วรวิทย์และคนอื่น ๆ .2520) ได้กล่าวถึงการดำเนินการของกลุ่มว่า ไม่ว่ากลุ่มจะเป็นลักษณะใดจะมีการขยายการดำเนินงานเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นรวมกลุ่ม (Forming Stage) เป็นขั้นแรกที่สมาชิกของกลุ่มรวมกัน ถ้ายังไม่รู้จักกันดีพอ ทุกคนจะสงวนท่าที ไม่ค่อยแสดงออก ในระยะนี้ จึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องประสานงานให้สมาชิกในกลุ่มรู้จักและคุ้นเคยกันก่อน เช่น อาจมีการแนะนำตัว เป็นต้น
2. ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมายของกลุ่ม (Norming Stage) เมื่อสมาชิกในกลุ่มรู้จักกันดีพอแล้ว กลุ่มจะเริ่มคิดถึงเป้าหมายของกลุ่ม และภารกิจของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบ ในขั้นนี้ผู้สอนจะมีบทบาทร่วมกับผู้เรียน ในการกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ที่สมาชิกของกลุ่มจะต้องทำงานร่วมกัน
3. ขั้นระดมความคิด (Brainstorming Stage) เป็นขั้นที่บรรยากาศของการทำงานจริงจังมากขึ้น สมาชิกภายในกลุ่มพยายามกำหนดร่างกฎเกณฑ์และระเบียบของกลุ่ม ในขั้นนี้ผู้สอนอาจมีบทบาท 2 ประการ คือ ปลดปล่อยให้ผู้เรียนดำเนินการไปโดยลำพัง หรือ เข้าร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม
4. ขั้นกระชับความสัมพันธ์ (Reforming Stage) เป็นขั้นที่กลุ่มรู้จักคุ้นเคยและเข้าใจบทบาทของตนเป็นอย่างดี จึงทำให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปด้วยดี

5. ขั้นสลายตัว (Disbanding Stage) เป็นขั้นสุดท้ายที่สมาชิกของกลุ่มได้ร่วมกันดำเนินงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายแล้ว ภารกิจของกลุ่มเริ่มลดลงไปด้วย ทำให้กลุ่มเริ่มสลายตัว ในขั้นนี้ผู้สอนจะมีบทบาทพบพานการดำเนินงานของกลุ่มที่ผ่านมา เพื่อทำการสรุปผล และเสนอแนะแนวทางในการนำผลไปใช้ หรือนำไปศึกษาค้นคว้าต่อไป

จากความหมายกระบวนการทำงานกลุ่มข้างต้น สรุปได้ว่าในการทำงานกลุ่มนั้นควรมีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

1. ขั้นการรวบรวมข้อมูล
2. ขั้นการวางแผนการดำเนินงาน
3. ขั้นการปฏิบัติตามแผน
4. ขั้นประเมินผลการดำเนินงาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานกลุ่ม

ลัดดาวรรณ ณ ระนอง (2525 : 52) ได้ทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวิสัยทัศน์ตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 14 คน และผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มมีพัฒนาการด้านความมีวิสัยทัศน์ตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังพบว่านักเรียนมีพัฒนาการทางวิสัยทัศน์ตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นิภา วิจิตรศิริ (2525 : 49 - 50) ได้ทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหนองแค "สรีกษนิเทศา" จังหวัดสระบุรี โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 16 คน จากการทดลองพบว่า นักเรียนที่มีความรับผิดชอบสูง กลาง และต่ำ ที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มมีความรับผิดชอบสูงกว่่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พิศนา แยมมณีและคนอื่น ๆ (2528 : ค - ฉ) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เริ่มศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 ถึงปี พ.ศ. 2528 ดำเนินการวิจัยต่อเนื่องกันเพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผลการศึกษานี้ขึ้นที่ 1 ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพการณ์จริงในการ

ทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนขาดทักษะการเป็นหัวหน้ากลุ่ม 31 รายการ จากทั้งหมด 36 รายการ และขาดทักษะการเป็นสมาชิกกลุ่ม 10 รายการ จากทั้งหมด 24 รายการ ทักษะการทำงานกลุ่มของหัวหน้ากลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่ขาด ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการควบคุมการปฏิบัติงาน ด้านการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ด้านการสรุปและประเมินผลและด้านคุณสมบัติทั่วไปบางประการ ในขั้นที่ 2 การพัฒนารูปแบบของการฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม ขั้นที่ 3 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพ ขั้นสุดท้าย เป็นการสรุปรูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม ผลการศึกษาทั้งหมด ทำให้ได้รูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ศรไกร รุ่งรอด (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และการให้ความร่วมมือกลุ่มของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ STAD กับ กิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครู ของ สสวท. โดยจำแนกตามระดับความสามารถ ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของกลุ่มทดลองและความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการให้ความร่วมมือต่อกลุ่มแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุนันท์ กิตตินรพันธ์ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนช่องพระนาวิทยา จังหวัดราชบุรี พบว่า หลังจากการทดลองนักเรียนมีความสามารถในการทำงานกลุ่มสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สเปรนเจอร์ (Sprenger. 1973 : 15) ได้แนะนำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไปใช้สอนวิชาภาษาต่างประเทศที่มหาวิทยาลัยยูเจเนนไต้หวัน ผลการทดลองพบว่า ผู้เรียนได้รับความรู้และมีการพัฒนาทักษะในการติดต่อสื่อสารการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย นอกจากนี้ยังเป็นการทำให้รู้จักการทำงานร่วมกัน

เดวิดสัน (Davidson. 1974 : 104) ทดลองสอนด้วยการให้ทำงานเป็นกลุ่มกับนักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 5 ห้อง ของมูลนิธิอเมริกันในเมืองเม็กซิโกซิตี ประเทศเม็กซิโก (The American School Foundation Mexico City, Mexico) วิชาที่สอนคือวิชาพีชคณิตผล หลังการทดลองพบว่า นักเรียนมีความพอใจในการเรียนเป็นกลุ่ม แต่ต้องการให้ครูบังคับสมาชิกในกลุ่มให้ร่วมมือกันทำงาน

กู๊ด และคนอื่น ๆ (Good and others. 1989 - 1990 : 56 - 62) ได้ศึกษาการทำงานกลุ่มในการทดลองคณิตศาสตร์ ข้อมูลที่ได้รับรวบรวมจากครูมากกว่า 400 คน ที่ใช้การทำงานกลุ่มในการสอนคณิตศาสตร์มากกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาจำนวน 15 ห้อง โดยการสุ่มนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ 5 คนแรก สูงสุดและ 5 คนสุดท้าย แล้วสุ่มนักเรียนมา 2 คน มาสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า การทำงานกลุ่มช่วยเสริมแรงจิตใจ ความกระตือรือร้น มีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน มีการพัฒนาทักษะการสื่อสารและเพิ่มพูนความคิดเชิงคณิตศาสตร์นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนที่มีความสามารถสูงมีแนวโน้มที่ทำงานตามลำพังและสามารถควบคุมกลุ่มได้

จากผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศพบว่า กระบวนการทำงานกลุ่มเป็นการพัฒนาบุคคลให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ดี

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม

การสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Investigation Model) เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีนักการศึกษาอธิบายความหมายแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

คำว่า Investigation ในพจนานุกรมอังกฤษ - ไทย ฉบับใหม่ (เขียรชัย เขี่ยมารเมธ . 2522 : 598) ให้ความหมายว่า การสำรวจ การสำรวจศึกษา การสำรวจค้นคว้า

ศัพท์บัญญัติอังกฤษ - ไทย ไทย - อังกฤษ (ราชบัณฑิตยสถาน . 2530) ให้ความหมายว่า การสืบสวน

Nouveau Dictionnaire Frangais - Thai (1971 : 1090) ให้ความหมายว่า การสืบสวน การสืบสวนราวเรื่อง ตั้งให้ตำรวจตำแหน่ง สถาปนาขึ้น

ศัพท์เทคโนโลยีทางการศึกษา (สุรัช สิกขามันต . 2535 : 64) ให้ความหมายว่า สืบสวน

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความหมาย Investigation ในภาษาไทย ว่า การสืบสวน คำว่า " สืบสวน " ราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 825)(ก) หมายถึง เสาะหาพบพยานเหตุที่เกิดขึ้น เบื้อง ณ นคร (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2493 . 2527 : 915) ให้ความหมายว่า เฝ้าหา พบบพยานเหตุที่เกิดขึ้น

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ.2530 (2531: 539) อธิบายว่า สืบสวน เป็น คำกริยา แปลว่า เสาะหา พบบพยานเหตุที่เกิดขึ้น

ดังนั้น จึงสรุปความหมายของคำ สืบสวน แปลว่า เสาะหาพบพยานเหตุที่เกิดขึ้น

ความหมายของ คำว่า "Inquiry " กรมวิชาการ (2527 : 93) ให้ความหมายว่า หมายถึง การสืบสวนสอบสวน และอธิบายเพิ่มเติมว่า การสืบสวนสอบสวนเป็นวิธีการเรียนการสอน ที่เน้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเอง สร้างนิสัยให้ผู้เรียนเป็นคนช่างคิด รู้จักซักถามและแก้ปัญหา การสอนแบบสืบสวนสอบสวน เป็นวิธีสอนที่สอดคล้องกับหลักจิตวิทยา ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนกระตือรือร้น และเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

ศัพท์บัญญัติอังกฤษ - ไทย ไทย - อังกฤษ (ราชบัณฑิตยสถาน : 2530) ให้ความหมาย Inquiry ว่าการสอบสวน

วีระยุทธ วิเชียรโชติ (2521 : 193) กล่าวว่า การสอนแบบสืบสวนสอบสวน เป็นกระบวนการแสวงหาความจริง และวิธีการแก้ปัญหา ด้วยการตั้งคำถาม ตามกระบวนการ วิทยาศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การควบคุมสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคม ทางวัตถุและทางจิตใจ

บุบผา คุณมานนท์ (2525 : 55) กล่าวว่า การสอนแบบสืบสวนสอบสวน เป็นวิธีสอน ที่เน้นกระบวนการเพื่อที่จะให้นักเรียนเกิดทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้แก่ การคิดค้น เสาะแสวงหาเหตุผล วิเคราะห์วิจัยซึ่งจะนำไปสู่ข้อสรุปหรือการแก้ปัญหาได้ในขั้นสุดท้าย วิธีการสอน แบบสืบสวนสอบสวนเน้นการตั้งปัญหาซักถามเพื่อลบล้างข้อสงสัยให้เกิดปัญญาในการแก้ปัญหา

ซันด์ (Sund. 1973 : 193) กล่าวถึงการสอนแบบสืบสวนสอบสวนว่า เป็น การสอนที่เน้นความสำคัญของการแสวงหาความรู้หรือความจริง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า Inquiry เป็นวิธีสอนที่เน้นกระบวนการแสวงหาความจริงและแก้ปัญหา ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ความหมายของคำว่า Group Investigation Model ดังเดือน เพศวานิช (2535 : 20 - 22) อธิบายความหมายของคำว่า Group Investigation Model ว่า เป็นวิธีการที่ให้นักเรียนสังเกตปัญหา รวบรวมข้อมูล ทดสอบสมมุติฐานและแก้ปัญหา วิธีการสอนนี้ มีพื้นฐานมาจากกระบวนการประชาธิปไตย โดย John Dewey ให้ข้อคิดว่า โรงเรียนควรให้ความรู้ เกี่ยวกับการปกครองแบบประชาธิปไตยและฝึกให้นักเรียนเป็นประชาธิปไตย เพื่อสามารถพัฒนาสังคม ต่อไปในอนาคต และ Herbert Thelen นำความคิดนี้มาใช้สอนนักเรียนในห้องเรียน โดยเสนอ ปัญหาให้นักเรียนเป็นปริศนาโต้ตอบ คิดหาวิธีไปค้นคว้าหาคำตอบแล้วนำเสนอผลการศึกษา

สุพล วั่งสินธุ์ (2532 : 23 - 26) อธิบายว่า การศึกษาภายในกลุ่ม (Group Investigation) เป็นการพัฒนาศักยภาพการทำงานร่วมกันแบบประชาธิปไตย เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและทักษะการสืบเสาะทางวิชาการ การพัฒนาส่วนบุคคลจะเป็นพื้นฐาน สำคัญในการส่งเสริมสร้างพลังกลุ่มต่อไป เป็นรูปแบบปฏิสัมพันธ์กับสังคม (Social Interaction) เป็นรูปแบบที่เน้นกระบวนการพัฒนาแต่ละบุคคลและสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในสังคม เพื่อเสริมสร้าง กระบวนการประชาธิปไตยและการทำงานกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพในสังคม

สุรีย์ บาวเออร์ (2535 : 18) อธิบาย Group Investigation Model ว่า ในกลุ่มการเรียนรู้จะประกอบด้วยสมาชิก 2 - 6 คน นักเรียนวางแผนด้วยกัน ถกปัญหา ค้นหาคำตอบ

(ทั้งงานและนอกห้องเรียน) อภิปรายและสรุปผลเมื่อรายงานหน้าชั้นเรียน ส่วนการวัดผลจะตัดสินจากผลงานสรุปจากกลุ่มและเทคนิคนี้ เน้นทักษะการฟังหาข้อซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่ม และการฟังหาข้อซึ่งกันและกันระหว่างนักเรียนในกลุ่ม

ชะแรนและชะโลม (Sharan and Shlomo.1990:17 - 21) อธิบายว่าใน Group Investigation Model นักเรียนจะมีส่วนร่วมในการวางแผนว่า เขาจะเรียนอะไร และเรียนอย่างไร นักเรียนจะรวมกันเป็นกลุ่ม ร่วมมือกันศึกษาตามหัวข้อที่สนใจเหมือนกัน แบ่งงานกันทำตามส่วนที่ตนเองรับผิดชอบและนำความรู้ที่ได้มาสรุปย่อและเสนอข้อค้นพบต่าง ๆ ต่อชั้นเรียน

จากความหมายของ Group Investigation Model ข้างต้น สรุปได้ว่า หมายถึง รูปแบบการศึกษาหาความรู้เป็นกลุ่ม โดยผู้เรียนจะร่วมกันกำหนดวิธีการศึกษาหาความรู้และค้นหาคำตอบ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ใช้ Group Investigation Model ในภาษาไทย ว่า รูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม

รูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม

รูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม ได้รับการพัฒนาโดย เฮอรัเบิร์ต เธอร์เลน (Herbert Thelen) (Joyce and Weil. 1986 : 219 - 238) โดยการรวมรูปแบบ พลวัตของกระบวนการประชาธิปไตย เข้ากับกระบวนการสืบสวนทางวิชาการ แล้วนำมาใช้สอนในวิชาสังคมศึกษา โดยให้ผู้เรียน นำประสบการณ์เดิมมาแก้ปัญหา เธอร์เลน มีแนวคิดที่ว่า โรงเรียนไม่ควรกำหนดให้นักเรียนเรียนรู้ แต่ควรจะให้นักเรียนได้ค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในลักษณะข้อตกลงร่วมกัน โดยจะเรียนรู้ ขอบเขตความรู้ทางวิชาการ การค้นพบวิธีการแก้ปัญหา ด้วยหลังการทำงานของกลุ่ม ในการสืบสวนแต่ละครั้งครูจะเริ่มค้นจากสถานการณ์ที่เร้าให้นักเรียนสามารถแยกแยะ ชนิดของปัญหาที่จะสืบสวนได้ สามารถวิเคราะห์บทบาทของตนเองในการแก้ปัญหา และการดำเนินการ ในขณะที่ดำเนินงานนักเรียนสามารถอ่าน ค้นคว้าและปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถและนำความรู้ที่ได้มาสรุปผลการศึกษาและสรุปวิธีการดำเนินงาน โดยประสิทธิภาพของกลุ่มและการอภิปรายในชั้นเรียน นักเรียนจะเกิดความรู้และบรรลุเป้าหมายของการสืบสวน

ความคิดรวบยอดเบื้องต้น (Basic Concepts) ของรูปแบบการสืบสวนที่ใช้

กระบวนการกลุ่ม ตามแนวคิดของเธอร์เลน มี 3 ประการ คือ

1. การสืบสวนสอบสวน (Inquiry)
2. ความรู้ (Knowledge)
3. พลวัตกลุ่มการเรียนรู้ (The Dynamics of the Learning Group)

1. การสืบสวนสอบสวน จะเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนได้เลือกปัญหาจากสถานการณ์ นักเรียนจะรวมกลุ่มในการวางแผน กำหนดขั้นตอนการสืบสวนหาความรู้ การวางแผนกำหนดขั้นตอนนี้มีการกำหนดกฎเกณฑ์ของการสืบสวน ซึ่ง เธอร์เลน กล่าวว่า ก่อนที่นักเรียนจะเริ่มขั้นตอนการสืบสวน จะต้องได้รับการนิเทศกระบวนการสืบสวนก่อน เพื่อให้นักเรียนสนใจปัญหา เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนในกลุ่มเกิดความคิดรวบยอดใหม่ เกิดแนวคิดใหม่ เพื่อหาข้อมูลในการแยกแยะปัญหาและเลือกหัวข้อที่ต้องการการสืบสวนได้

ในการกำหนดขั้นตอนของการสืบสวน นักเรียนนิจามาแยกแยะประเด็นโดยใช้ประสบการณ์เดิมมาใช้เพื่อไปสู่การศึกษาค้นคว้าและกำหนดจุดประสงค์ ขั้นตอนในการทดสอบสมมติฐานและการปรับเปลี่ยน (Modify Plans) นักเรียนสามารถวิเคราะห์ผลที่จะได้รับจากการวางแผนการสืบสวนและวิเคราะห์เหตุการณ์ ผลที่นักเรียนจะได้รับหลังจากกระบวนการสืบสวนคือความรู้ที่ได้รับการจัดระบบความรู้ และพลังกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ

2. ความรู้ การพัฒนาความรู้เป็นเป้าหมายของการสืบสวน ซึ่งเป็นผลจากการประยุกต์ความรู้ และกฎเกณฑ์ระเบียบต่าง ๆ จากประสบการณ์เดิม มาใช้ในสถานการณ์ใหม่ เธอร์เลนอธิบายว่า ความรู้ไม่ใช่ประสบการณ์ที่มีมาแต่กำเนิด แต่จะเกิดขึ้นโดยผ่านการบวนการวางแผนการสืบสวนที่เป็นระบบ ในขณะที่นักเรียนดำเนินการตามแผน นักเรียนจะมีอิสระในการดำเนินงานค้นพบความเป็นตัวของตัวเองและความแตกต่างระหว่างบุคคล

3. พลวัตกลุ่มการเรียนรู้ ในการสอนรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม จะต้องเน้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการร่วมมือภายในกลุ่ม การช่วยเหลือกันและกัน ยอมรับความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลของสมาชิกในกลุ่ม

กิจกรรม (Syntax)

รูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม จะเริ่มต้นจากนักเรียนเผชิญกับสถานการณ์

ร่วมกันสำรวจและพิจารณาสถานการณ์ โดยครูจะกระตุ้นให้นักเรียนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน นักเรียนกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายและจัดขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มอบหมายงาน และศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอนที่กำหนด สรุปและรายงานผล การประเมินผลการศึกษา จะประเมินผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ หากนักเรียนศึกษาค้นคว้าไม่ตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จะต้องทำกิจกรรมใหม่อีก เมื่อตรงตามวัตถุประสงค์แล้ว ครูจะมีรูปแบบการสืบสวน จากสถานการณ์ใหม่ที่กำหนดขึ้น

ขั้น	กิจกรรม
1	พบสถานการณ์ปัญหา (เตรียมหรือไม่เตรียม) (Encounter Puzzling Situation Planned or Unplanned)
2	สำรวจปฏิกิริยาต่อสถานการณ์ (Explore Reactions to Situation)
3	กำหนดงานที่จะศึกษาจัดระเบียบสิ่งที่จะศึกษา (การให้คำจำกัดความปัญหา บทบาท งานที่จะต้องทำและอื่น ๆ) (Formulate Study Task and Organize for Study (Problem Definition Role Assignments , etc)
4	ศึกษาเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม (Independent and Group Study)
5	วิเคราะห์ความก้าวหน้าและวิเคราะห์กระบวนการ (Analyze Progress and Process)
6	ย้อนกลับไปที่กิจกรรมใหม่ (Recycle Activity)

ภาพประกอบ 1 กิจกรรมการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำการสอนรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มตามแนวคิดของเฮอร์เบิร์ต เรอร์เลน มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยมีกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

ขั้นที่ 1 เสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

นักเรียนศึกษาสถานการณ์ หัวข้อ หรือเรื่องราวของปัญหา ในวิดีโอ สไลด์ การมีตัวอย่าง หรือ รูปภาพ

ขั้นที่ 2 สืบหาข้อมูลของนักเรียนที่มีต่อสถานการณ์ที่กำหนด

นักเรียนเข้ากลุ่มตามปัญหาที่ตนเองสนใจ ถ้าสมาชิกในกลุ่มสนใจปัญหาเดียวกันมากกว่า 6 คน จะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม นักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็น รับแบบบันทึกกิจกรรมและเอกสารประกอบการเรียน

ขั้นที่ 3 ขั้นคิดวิธีการศึกษา

นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันคิดวางแผนกำหนดจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนในการศึกษาค้นคว้า แบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และบันทึกลงในแบบบันทึกกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ศึกษารายบุคคลและศึกษาเป็นกลุ่ม

ดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้และบันทึกผลการศึกษาในแบบบันทึกกิจกรรม

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ความก้าวหน้าและวิเคราะห์กระบวนการ

สมาชิกเสนอผลงานของตนเองศึกษา ร่วมกันอภิปราย สรุปเป็นความคิดและความรู้ของกลุ่ม บันทึกในแบบบันทึกกิจกรรม

ส่งตัวแทนนำเสนอผลการศึกษานำชั้นเรียน

นักเรียนในชั้นเรียนร่วมกันวิเคราะห์ผลการศึกษาของแต่ละกลุ่ม เสนอว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดหรือไม่

ขั้นที่ 6 กิจกรรมหมุนเวียน

กลุ่มใดที่ผลการศึกษายังไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมาย และขั้นตอนที่กำหนดไว้ จะต้องหาสาเหตุ ขอบกพร่อง วิธีการแก้ไขและเริ่มกิจกรรมตั้งแต่ขั้นที่ 3 - 5 ใหม่

กลุ่มที่ทำกิจกรรมบรรลุจุดมุ่งหมายตามขั้นตอนการดำเนินงานแล้ว ครูให้ทำกิจกรรมเสริม

ระบบสังคม (Social System)

ระบบสังคมในห้องเรียนเป็นแบบประชาธิปไตย เคารพในความคิดเห็นของกลุ่ม และดำเนินกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนที่กำหนด กิจกรรมการเรียนจะเริ่มต้นภายในกลุ่มย่อยก่อนและร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่ของชั้นเรียน ครูมีฐานะเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ ใน 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ระดับการทำงาน หรือการแก้ปัญหา

ระดับที่ 2 ระดับการจัดการในกลุ่ม

ระดับที่ 3 ระดับบุคคล ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานรายบุคคล

บทบาทของครู ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มี 3 ประการ คือ

1. ครูเป็นผู้ชี้แนะ
2. จัดกิจกรรมการเรียนให้นักเรียนได้กระทำอย่างเต็มความสามารถ
3. ทำหน้าที่ให้คำปรึกษา เมื่อกลุ่มเกิดปัญหาและไม่สามารถแก้ปัญหาได้

ระบบการสนับสนุน (Support System)

ระบบการสนับสนุนในการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม คือโรงเรียนควรจัดเตรียมห้องสมุดเพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าหาความรู้และควรจัดเตรียมสื่อต่าง ๆ ให้เหมาะสม เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนสืบสวนค้นหาความรู้ หรือติดต่อวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถในการเรื่องที่สืบสวนภายนอกโรงเรียน

การประยุกต์ใช้ (Application)

ครูผู้สอนมีความประสงค์จะนำรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน จะต้องคำนึงถึง

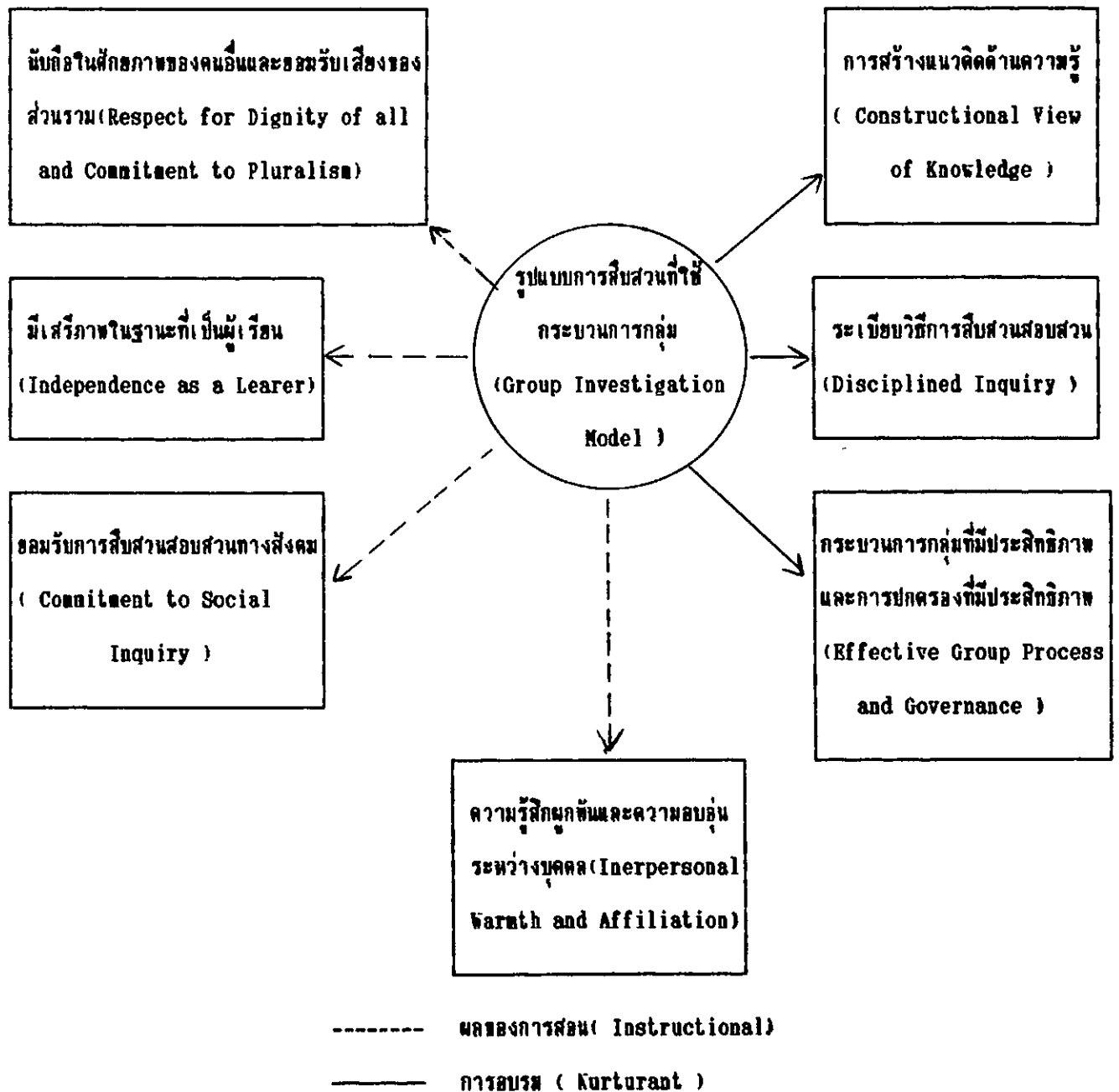
1. ต้องมีความยืดหยุ่นในการจัดชั้นเรียน ซึ่งรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มเหมาะสมกับสภาพชั้นเรียนแบบเปิด (Open) แต่เธอร์เสนก็เชื่อว่าในชั้นเรียนปกติก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ ในการเรียนวิชาต่าง ๆ เช่น คณิตศาสตร์ และการอ่าน จะต้องมีการเป็นผู้ชี้แนะ ถ้านักเรียนไม่มีประสบการณ์ ไม่มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม นักเรียนอาจจะต้องใช้เวลาการตัดสินใจสืบสวนนานกว่าจะประสบความสำเร็จ แต่ในทางตรงข้าม นักเรียนที่เรียนรู้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม การสืบสวนจะใช้เวลาในการศึกษาน้อยกว่า

2. ความสนใจและอายุของนักเรียน นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนได้ง่ายกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือประถมศึกษา
3. ความสามารถและทักษะของครูในการจัดการให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและความสามารถของนักเรียน

ผลของการสอนและการอบรม (Instructional and Nurturant Effects)

รูปแบบนี้มาจัดการเรียนการสอนได้ง่าย นักเรียนจะสามารถกำหนดเป้าหมายการสืบสวนทางวิชาการ เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการเรียนรู้กระบวนการทางสังคม

รูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Investigation Model)

ภาพประกอบ 2 ผลของการสอนและการอบรม (Instructional and Kurturant)

ในภาพประกอบ 2 ผลที่ได้ให้นักเรียนรับจากการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม คือ นักเรียนได้รับความรู้ทางวิชาการและกระบวนการทางสังคมในการอยู่ร่วมกันและผลที่ได้รับจากการอบรมคือ นักเรียนมีมีอิสระในการเรียนรู้ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับนโยบายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้ตกลงร่วมกัน และเคารพในศักยภาพของผู้อื่น

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการวางแผน

ความหมายของการวางแผน

การวางแผนมีความสำคัญมากในการทำงาน เพราะเป็นกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดวิธีการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีนักวิชาการให้ความหมายของการวางแผน หลายคนดังนี้

มาลีย์ หูว์นตัน (2508 : 20) ให้ความหมายว่า แผนงานเป็นกระบวนการขั้นหนึ่งในการบริหารงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และนโยบายที่กำหนดไว้ แผนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้ความรู้ทางวิชาการและการวินิจฉัยเหตุการณ์ในอนาคต แล้วกำหนดวิธีการถูกต้องและมีเหตุผลเพื่อบำบัดดำเนินงานตามแผนเรียบร้อยสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ประมวล เสนาฤทธิ์ (2526 : 56) อธิบายว่า การวางแผน คือ การคิดการหรือคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าว่า จะทำอะไร ทำที่ไหน ทำที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และใครทำ การวางแผนจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับอนาคต การตัดสินใจและการปฏิบัติ

กิตติมา ปริติติลล (2529 : 204) ให้ความหมายว่า การวางแผนเป็นการเตรียมการล่วงหน้า แล้วกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย โครงการ วิธีการแก้ปัญหา ตลอดจนการแสวงหาวิธีการที่ดีที่สุด ง่ายที่สุด และรวดเร็วที่สุด เพื่อบำบัดดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ไซมอน (ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์วงศ์. 2529 : 56 ; อ้างอิงมาจาก Simon . 1966) กล่าวว่า การวางแผนเป็นกิจกรรม (Activity) อย่างหนึ่งเกี่ยวกับการกำหนดสิ่งที่จะต้องกระทำในอนาคต การประเมินผลของสิ่งที่กำหนดว่าจะต้องทำ ตลอดจนกำหนดวิธีการที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติ

เดียนใจ แวงงาม (2534 : 84) อธิบายว่า การวางแผนเป็นกระบวนการในการเตรียมการล่วงหน้า ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยอาศัยวิธีการดำเนินการอย่างมีระบบ สอดคล้องกับหลักวิชา เพื่อบำบัดบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการใช้ทรัพยากรทางการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

วอลท์แมน (Bozeman and Schmelzer. 1984 : 36 ; citing Waltman . 1981) อธิบายว่า การวางแผนคือ ความพยายามขององค์กรในการกำหนดและจัดลำดับความ

สำคัญของเป้าหมาย การคาดคะเนถึงเงื่อนไขและทรัพยากรต่าง ๆ การพิจารณาทางเลือกเพื่อใช้ทรัพยากรและการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

คูนท์และคนอื่น ๆ (Koontz and others. 1986 : 73 - 74) อธิบายว่า - การวางแผนคือการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร อย่างไร เมื่อไร และใครเป็นผู้กระทำ เพื่อเป็นสะพานเชื่อมช่องว่างระหว่างปัจจุบันกับอนาคต

วิรัช สงวนวงศ์งาน (2531 : 144 - 145) อธิบายว่า การวางแผนเป็นหน้าที่อันดับที่สองของผู้บริหารที่จะต้องทำ เพื่อให้บรรลุกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง การวางแผนที่ดีจะขึ้นอยู่กับข้อมูลในอดีต การวินิจฉัยในปัจจุบัน และการคาดการณ์อนาคต การวางแผนจึงเป็นการกำหนดว่า องค์การมีวัตถุประสงค์อย่างไร และจะใช้วิธีการใดในทางปฏิบัติ ที่จะดำเนินไปให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น

ชาญชัย อาจันสมภาร (2535 : 55 - 66) อธิบายว่า การวางแผนเกี่ยวข้องกับ การกำหนดสถานการณ์ กำหนดการกระทำ (Action) ทั้งหมด ที่ต้องดำเนินการและกำหนดวิธีการปฏิบัติงาน ผลผลิตสุดท้ายของการวางแผนคือ ตัวแผน (A Plan) ซึ่งเป็นวิธีที่ได้กำหนดอย่างเป็นระเบียบในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การวางแผนจำเป็นต้องอาศัยการคิดอย่างรอบคอบ การวางแผนที่ดีจะก่อให้เกิด การคิดที่มีเหตุผล (Effort) หรือการตัดสินใจ โดยมีการกิจของการวางแผน ที่เริ่มจากการเริ่มต้นของการปฏิบัติงานจนบรรลุผลสำเร็จ (ภาพประกอบ 3)

ประชุม รอดประเสริฐ (2533 : 89) อธิบายว่า การวางแผนเป็นกระบวนการที่บุคคลหรือหน่วยงานได้กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้า เมื่อปฏิบัติงานในอนาคต การวางแผน ประกอบด้วย กระบวนการต่าง ๆ หลายขั้นตอน ซึ่งบางขั้นตอนมีความจำเป็นที่จะต้องกระทำก่อนด้วยความรวดเร็ว ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย (Goals) ที่ได้กำหนดไว้ การวางแผนมีความสำคัญอย่างมากต่อวัตถุประสงค์ (Objectives) ของบุคคลหรือหน่วยงาน

ธงชัย สันติวงษ์ (2535 : 105 - 106) อธิบายว่า การวางแผนหมายถึง กระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์สำหรับช่วงเวลาข้างหน้า และกำหนดสิ่งที่จะกระทำต่าง ๆ เพื่อที่จะให้บรรลุผลในวัตถุประสงค์ดังกล่าว นั่นคือ จะประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ต่าง ๆ
2. การกำหนดแนวทางการกระทำ (Course of Action) หรือแผนงานต่าง ๆ

ที่จะนำมาปฏิบัติ เพื่อที่จะให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เหล่านั้น

ในการวางแผน จะขึ้นอยู่กับคำตอบคำถาม 3 ประการ คือ

1. ฐานะที่ตั้งปัจจุบันของเราอยู่ที่ไหน
2. จากนี้ต่อไปในอนาคตเราต้องการจะเป็นอะไร อย่างไร
3. จะต้องทำอะไรบ้าง อะไรบ้าง จึงจะสามารถนำเราไปสู่จุดหมายดังกล่าวได้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การวางแผนเป็นกระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดสิ่งที่จะกระทำตามขั้นตอนการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

หลักสำคัญในการวางแผน

คุนทซ์และไฮโดนเนล (ประณีต นามกร . 2525 : 14 ; อ้างอิงมาจาก Koontz and O'Donnell.1972 : 232 - 234) เสนอหลักสำคัญของการวางแผนไว้ดังนี้คือ

1. หลักการสับสุมวัตถุประสงค์ คือ การวางแผนมีจุดมุ่งมั่นที่สำคัญเพื่อกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์
2. หลักประสิทธิภาพ คือ การวางแผนต้องยึดหลักการทํางานให้เกิดประสิทธิภาพให้ได้ผลงานสูงสุดและประหยัด
3. หลักความต่อเนื่องผูกพัน คือ โดยหลักการแล้วการวางแผนจะครอบคลุมถึงระยะ

เวลาในอนาคต ผู้วางแผนจะต้องดูไปข้างหน้า แล้วจัดลำดับกิจกรรมให้สอดคล้องต่อเนื่องกัน

4. หลักความยืดหยุ่น คือเมื่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไป จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสม

นอกจากนี้ ประติศ นามกร (2525 : 14) ได้แสดงความคิดเห็นต่อไปว่า ในการวางแผนจะต้องยึดหลักที่สำคัญ คือ

1. ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในอนาคต
2. กำหนดวิธีการปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ เช่น ใช้นโยบาย เป็นกรอบหรือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ใช้ข้อมูลข่าวสารช่วยในการพิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ ที่มีผลต่อการวางแผน การสร้างทางเลือก หลาย ๆ ทาง แล้วเลือกทางที่ดีที่สุดเป็นวิธีปฏิบัติ

อุทัย นิธิจิต (2525 : 89) ได้อธิบายถึงหลักสำคัญของการวางแผนไว้

6 ประการคือ

1. ต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอนาคต จะนำไปปฏิบัติในอนาคตไม่ใช่วางย้อนหลัง แผนเป็นแนวทางปฏิบัติในกาลข้างหน้า เพื่อป้องกันมิให้สิ่งที่ไม่ต้องการเกิดขึ้นในอนาคต
 2. การวางแผนถ้าไม่มีแนวทางปฏิบัติ หรือไม่มีการปฏิบัติ ไม่ถือว่าเป็นแผน เรียกว่า การเพ้อฝันหรือการสร้างวิมานในอากาศ
 3. มีการกำหนดตัวบุคคลที่จะปฏิบัติตามแผนและรับผิดชอบ เมื่องานเสร็จหรือไม่เสร็จตามแผน
 4. มีแนวทางในการแก้ปัญหาหรือข้อขัดแย้ง การวางแผนนั้นโดยปกติจะมีข้อขัดแย้งอยู่แล้วหรือมีข้อต่อรองกันอยู่แล้ว เพื่อที่จะจัดสิ่งดังกล่าว จึงต้องกำหนดวิธีการแก้ปัญหาเอาไว้ด้วย
 5. มีการตั้งมาตรฐานที่ต้องการหรือเป้าหมายและกำหนดวิธีการปฏิบัติ เพื่อไปสู่เป้าหมายนั้น ด้วยวิธีการที่กำหนดขึ้นอย่างมีเหตุผล
 6. มีการประนัยทั้งกำลังคน วัสดุ เงินและเวลา
- ดังได้แจ้งสรุปได้ว่า ในการวางแผนจะต้องยึดหลักที่สำคัญ คือ
1. จะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง
- ในอนาคต

2. กำหนดวิธีการปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น โดยอาศัยกรอบหรือแนวทางในการปฏิบัติ และเลือกเลือกทางที่ดีที่สุดในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น

องค์ประกอบของการวางแผน

แอคคอฟฟ์ (ประชุม รอดประเสริฐ , 2533 : 113 - 114 ; อ้างอิงมาจาก Ackoff .1970 : 5 - 6) จำแนกองค์ประกอบของแผนและการวางแผน ไว้ดังนี้

1. จุดหมาย (Ends) เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงวัตถุประสงค์ ความมุ่งหวังหรือจุดหมายของแผนที่ได้กำหนดขึ้นโดยชี้ถึงสภาพปัญหาหรือความเป็นมาหรือภูมิหลังที่ต้องทำให้มีการวางแผนและรวมถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวางแผนนั้น
2. วิธีการ (Means) เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงการนำข้อมูลมาวิเคราะห์แล้วกำหนดเป็นทางเลือก เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุถึงจุดหมาย (Ends) ที่ได้กำหนดไว้แล้ว
3. ทรัพยากร (Resources) เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงประเภท ปริมาณ และคุณภาพของทรัพยากร เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการ ที่ต้องจัดสรรให้กับวิธีการหรือทางเลือกที่ได้กำหนดไว้
4. การนำไปใช้ (Implementation) เป็นองค์ประกอบที่ระบุถึงวิธีการหรือการจัดสนใจเพื่อเลือกทางเลือกหรือแนวทางที่ดีที่สุดในการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนและวัตถุประสงค์ของแผน ซึ่งได้กำหนดไว้ ทางเลือกในการดำเนินงานจะต้องมีลักษณะที่ประหยัดและให้ผลประโยชน์ที่เหมาะสม จึงจะถือว่าเป็นทางเลือกและการดำเนินงานที่ดี
5. การควบคุม (Control) เป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงการตรวจสอบและการประเมินผลการดำเนินงานของแผน ว่า เป็นไปด้วยดี มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง มีการปรับปรุงหรือหาทางปรับปรุงแก้ไขอย่างไร การควบคุมจะต้องเป็นไปทุกขั้นตอน ทุกระยะการดำเนินงานและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของการวางแผน ประกอบด้วย

1. จุดหมาย (Ends)
2. วิธีการ (Means)
3. ทรัพยากร (Resources)

4. การนำไปใช้ (Implementation)

5. การควบคุม (Control)

ประเภทของแผน

อุษา ตันติเวชกุล (2530 : 36 - 37) กล่าวถึงประเภทของแผน ซึ่งแบ่งได้ตามลักษณะระดับและระยะเวลา ดังนี้

1. แผนตามลักษณะและระดับของงาน ได้แก่

1.1 แผนระดับนโยบาย คือ การกำหนดและแสดงรายละเอียดของเรื่องต่อไปนี้

- ปัญหาและสภาพปัญหาหรือสาเหตุต่าง ๆ ของปัญหาระดับองค์การ
- จุดมุ่งหมายสุดท้ายและจุดมุ่งหมายระยะต่าง ๆ ที่ตั้งเป้าไว้ว่า จะได้

รับจากการดำเนินการต่าง ๆ

- ชุดโครงการที่จะช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายระดับต่าง ๆ

รายละเอียดของแผนระดับนโยบาย จะใช้เป็นแนวทางหรือเกณฑ์การตัดสินใจสำหรับวางแผนระดับปฏิบัติการในขั้นต่อไป

1.2 แผนระดับปฏิบัติการ คือการกำหนดและแสดงรายละเอียดของเรื่องต่อไปนี้

- กิจกรรมในแต่ละโครงการ
- วิธีการดำเนินโครงการ
- ผู้ดำเนินการและปัจจัยอื่น ๆ ที่ต้องใช้สำหรับดำเนินโครงการให้ลุล่วง
- ระยะเวลาปฏิบัติงานตามโครงการแต่ละโครงการ
- วิธีการประเมินผลการดำเนินงานทั้งในแต่ละโครงการและผลโดยรวม

จากการดำเนินงานทุกโครงการตามแผน

รายละเอียดของแผนระดับปฏิบัติการ ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผนระดับนโยบาย แผนทั้ง 2 ระดับ รวมกันเรียกว่า " แผนพัฒนาองค์การ "

2. แผนตามระยะเวลาดำเนินการ ได้แก่ แผนระยะยาว แผนระยะกลาง และแผนระยะสั้น

3. แผนตามระดับผู้รับผิดชอบภายในองค์กร เช่น

3.1 แผนของรัฐบาล อาจแบ่งออกเป็น แผนชาติ แผนส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนจังหวัด หรือส่วนท้องถิ่น

3.2 แผนขององค์กรผู้ใช้แรงงาน อาจแบ่งเป็นแผนระดับสภาองค์การลูกจ้าง ระดับสหพันธ์ และระดับสหภาพ

3.3 แผนขององค์กรทั่วไป อาจแบ่งออกเป็น แผนระดับองค์กร ระดับฝ่าย และระดับแผนก

ประชุม รอดประเสริฐ (2533 : 123 - 128) กล่าวว่า การวางแผน อาจศึกษาได้ในหลายแง่หลายมุม และหลายลักษณะ เช่น การศึกษาโครงสร้างของการวางแผน ประเภทของการวางแผน และระดับของการวางแผน

ระดับของการวางแผน ได้แก่

1. แผนปฏิบัติการและแผนยุทธการ

1.1 แผนปฏิบัติการ (Operation Planning) เป็นการวางแผนที่เกี่ยวกับการกำหนดเป้าประสงค์ระยะสั้นและรายการปฏิบัติงาน

1.2 แผนยุทธการ (Strategic Planning) หรือแผนมโนทัศน์ (Conceptual Planning) เป็นการวางแผนที่เกี่ยวกับการประมาณการภายนอกและภายในองค์กร และเกี่ยวข้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาวและกลยุทธ์ที่สำคัญในการปฏิบัติงาน

แผนยุทธการมีลักษณะตรงข้ามกับแผนปฏิบัติการ แผนยุทธการจะจัดทำขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญขององค์กร

2. แผนงานหลักและแผนงานที่ปรึกษา

ทุกองค์การควรมีสมาชิก ร่วมในกระบวนการวางแผน กลุ่มผู้บังคับบัญชา หรือกลุ่มปฏิบัติการ การจะเป็นผู้จัดทำแผนงานหลัก (Line Planning) ลักษณะของแผนงานหลักจะเป็นไปตามลักษณะกิจการ ส่วนแผนงานที่ปรึกษา (Staff Planning) กลุ่มผู้ปรึกษาจะจัดทำสอดคล้องกับแผนงานหลัก

3. แผนงานที่มีรูปแบบและแผนงานที่ไม่มีรูปแบบ

แผนงานที่ไม่มีรูปแบบ (Informal Planning) เป็นแผนงานที่แก้ปัญหาเฉพาะ

หน้าที่มิได้คาดคิดไว้ก่อน

แผนที่มีรูปแบบ (Formal Planning) เป็นแผนงานที่มีคุณค่าอย่างมากต่อการปฏิบัติ เพราะการตั้งสมมติฐาน การกำหนดวัตถุประสงค์ และการพัฒนากลยุทธ์ จะสามารถกระตุ้นและตรวจสอบการปฏิบัติงานของแต่ละคนได้ จำแนกแผนประเภทนี้ได้ 2 ประเภท คือ

3.1 แผนประจำ (Standing Plan)

แผนประจำ หมายถึง แผนซึ่งมีระยะเวลาในการใช้เวลานาน เป็นแผนซึ่งเป็นแนวคิดอย่างหยาบ ๆ ที่ไม่มีรายละเอียดในการดำเนินงานมากนัก แผนงานประจำจำแนกเป็นนโยบาย (Policy) มาตรการ (Procedures) และข้อบังคับ (Rules)

3.1.1 นโยบาย (Policy) หมายถึง แนวทางที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เป็นทิศทางในการปฏิบัติงานหรือการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายของหน่วยงานหนึ่ง จะต้อง เกิดจากการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ทั้งหมดของหน่วยงานนั้น

3.1.2 มาตรการ (Procedures) หมายถึง การดำเนินงานตามลำดับขั้นที่ได้กำหนดไว้เพื่อให้บรรลุถึงความสำเร็จของความต้องการ หรือโครงการหนึ่งโครงการใดโดยเฉพาะ เป็นการกระทำที่บ่งชี้ว่า ทำอย่างไร นโยบายจึงบรรลุตามที่ต้องการ

3.1.3 ข้อบังคับ (Rules) หมายถึง แนวทางที่กำหนดขึ้นอย่างเฉพาะเจาะจง เพื่อให้บุคคลได้ปฏิบัติตามโดยเคร่งครัดตามลักษณะของงาน

3.2 แผนเฉพาะกิจ (Ad hoc Plan) หรือแผนใช้ครั้งเดียว (Single - use Plan) เป็นแผนที่สร้างขึ้นเพื่อปฏิบัติงานใดโดยเฉพาะแล้วเลิกสลายไปเมื่อดำเนินงานตามแผนนั้นแล้วเสร็จหรือบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการแล้ว แผนนี้ประกอบด้วย แผนงาน (Programs) โครงการ (Projects) และแผนงบประมาณ (Budgets Plan)

3.2.1 แผนงาน (Programs) หมายถึง แผนซึ่งถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้ดำเนินการให้บรรลุถึงงานใดตามภารกิจขององค์การ ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมย่อย ๆ หลายกิจกรรม กิจกรรมย่อยดำเนินงาน เรียกว่า แผนงาน จะมีอายุระหว่าง 1 - 5 ปี

3.2.2 โครงการ (Projects) หมายถึง แผนซึ่งถูกกำหนดขึ้นเพื่อใช้ดำเนินการให้บรรลุถึงกิจกรรมหนึ่งของแผน โครงการจะมีรายละเอียดชัดเจน และอาจมีช่วงอายุ ระหว่าง 1 - 3 ปี

3.2.3 แผนงบประมาณ (Budgets Plan) เป็นทั้งแผนและเครื่องมือ

- การควบคุมแผน งบประมาณ จะเป็นส่วนหนึ่งของโครงการเสมอ แผนชนิดนี้ อาจสั้นที่สุด อาจเป็น 1 เดือน หรือไม่เกิน 1 ปี ถ้าถือตามระบบงบประมาณของประเทศไทย

ชาญชัย อาจีนสมาจาร (2535 : 55 - 56) กล่าวถึงประเภทของแผน ว่า จะแตกต่างกันไปตามระดับของการบริหาร การวางแผนของการบริหารระดับสูง จะเป็นการวางแผนระยะยาว และขอบข่ายจะมีลักษณะเป็นกลยุทธ์ในระดับกลาง การวางแผนจะเป็นระยะกลาง ๆ และมีลักษณะเน้นโปรแกรมในระดับต่ำ การวางแผนจะเป็นระยะและมีลักษณะการปฏิบัติงาน

จะเห็นได้ว่า ประเภทของแผน จะแตกต่างกันไป ตามระดับของการบริหาร ระดับของรูปแบบของงาน

ความจำเป็นที่ต้องมีการวางแผน

มีผู้กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องมีการวางแผน ดังต่อไปนี้

ประทุม รอดประเสริฐ (2533 : 91 - 93) กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องมีการวางแผน เพราะการวางแผนถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นเครื่องชี้แนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานงานบรรลุถึงวัตถุประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด และจำเป็นต้องมีการวางแผน เพราะ

1. องค์ประกอบภายนอกองค์กร การวางแผนจะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงภายในของหน่วยงานสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมภายนอกต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1.2 ความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกันขององค์การหรือหน่วยงานต่าง ๆ

1.3 ความสลับซับซ้อนในการปฏิบัติการกิจของสังคม ความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี พละพสานกับปฏิสัมพันธ์ของหน่วยงานหรือองค์การต่าง ๆ จะสามารถชักนำให้การปฏิบัติการกิจของสังคมเป็นไปอย่างซับซ้อน

2. ต้องมีการวางแผน เพราะเป็นปัจจัยภายในองค์กร ขณะที่ปัจจัยภายนอกมีความ

สำคัญต่อการวางแผนขององค์การ ปัจจัยภายในองค์การที่มีอิทธิพลต่อการวางแผน เช่น เดียวกัน เพราะ

2.1 ความต้องการในการกำหนดทิศทางขององค์การ บุคลากรในองค์การมีความปรารถนาที่จะทราบว่าทั้งตนเองและองค์การดำเนินไปทางไหนและอย่างไร ต้องการให้วัตถุประสงค์ของตนเองและองค์การไปในทิศทางเดียวกันหรือสอดคล้องกัน

2.2 ความต้องการในการวัดผลแห่งความสำเร็จ การวางแผนจะเป็นตัวกำหนดทั้งเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาวของบุคคล และต้องการทราบว่า ตนเองสามารถทำงานได้เป็นผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ฉะนั้นจะต้องมีวิธีการจัดการปฏิบัติงานของบุคคล กลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานที่จะอาศัยวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่แจ่มชัด

2.3 ความต้องการการประสานผลงาภายในองค์การ เนื่องจากสถานการณ์โลกมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ฉะนั้นการวางแผนจะทำให้การปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ขององค์การบรรลุถึงเป้าหมาย

ธงชัย สันติวงษ์ (2534 : 3 - 7) กล่าวว่า แผนช่วยให้สามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งในแง่ปัจจุบันและอนาคต ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำมาใช้วางแผนกำหนดวิธิตำเนินการที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จต่าง ๆ ได้

การวางแผนเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการกระทำที่มุ่งจะให้มีการดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดในปัจจุบัน มุ่งการแก้ไขข้อผิดพลาดมากกว่าจะรอให้เกิดเป็นปัญหาจนสายเกินแก้ เนื่องจากปัจจัยภายนอกหลายอย่างมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีผลทำให้กระบวนการวางแผนต้องกลายเป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้สำหรับการอยู่รอดขององค์การ

ปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ที่มีอิทธิพลกระทบทำให้การวางแผนมีบทบาทความสำคัญมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ คือ

1. ความก้าวหน้าของเทคนิควิทยาการสมัยใหม่และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว
 2. การก้าวหน้าขององค์การในสมัยปัจจุบัน
 3. การเปลี่ยนแปลงของหน้าที่งานในสังคมที่ซับซ้อนและยุ่งยาก
- ดังนั้นจะเห็นได้ว่า มีความจำเป็นที่จะต้องวางแผนในการดำเนินงาน เพราะช่วยให้

สามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

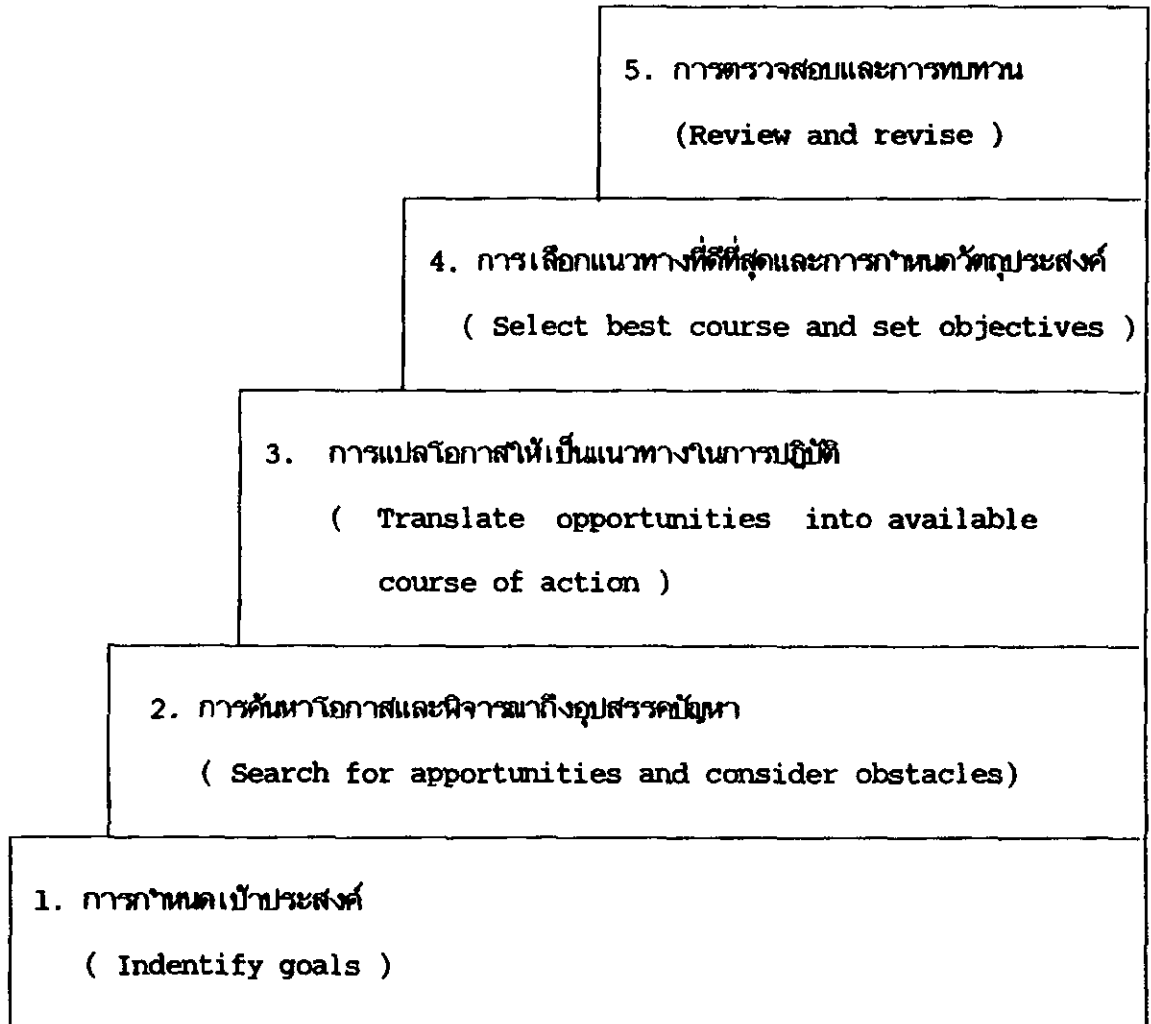
กระบวนการวางแผน

มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงขั้นตอนของการวางแผนหลายท่านดังต่อไปนี้

ประชุม รอดประเสริฐ (2533 : 112 - 123) กล่าวว่า กระบวนการวางแผนเป็นเรื่องการตัดสินใจแบ่งสรรทรัพยากรหลายชนิดในปัจจุบัน เพื่อให้ดำเนินงานขององค์การประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในอนาคต หรือการวางแผนเป็นกระบวนการกำหนดทางเลือกในการดำเนินงานในอนาคต เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ขององค์การโดยวิธีการที่ให้ผลประโยชน์สูงสุด หรือการวางแผนเป็นกระบวนการจัดทำข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลงานหรือผลผลิตที่เป็นไปตามมาตรฐานหรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้อย่างเหมาะสมและเพียงพอ รวมทั้งระบุถึงวิธีการที่จะได้มาซึ่งทรัพยากรที่จำเป็นเหล่านั้นด้วยและได้อธิบายรูปแบบ (Model) หรือความคิดรวบยอด (Concept) หรือขั้นตอน (Steps) และได้อธิบายกระบวนการวางแผนตามแนวคิดของแมสซีและดักลาสและบริกเนอร์และโคม ดังนี้

แมสซี และ ดักลาส (Massie and Douglas) กล่าวว่า กระบวนการวางแผนประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ การระบุเป้าหมายประสงค์ การค้นหาโอกาสและการนิยามถึงอุปสรรคปัญหา การเปลี่ยนโอกาสให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ การเลือกวัตถุประสงค์ที่ดีที่สุดเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานและ การตรวจสอบทบทวนผลอันเกิดจากปฏิบัตินั้น

แผนภูมิ ขั้นตอนของกระบวนการวางแผน

ที่มา : ประชุม รอดประเสริฐ. นโยบายการวางแผน .2533. หน้า 118.

ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนของกระบวนการวางแผน

1. ขั้นตอนแรกของการวางแผน คือ การระบุหรือกำหนดเป้าประสงค์ (Goals) ของการปฏิบัติงาน
 2. ขั้นตอนที่สอง เป็นการค้นหาแนวทางหรือโอกาสที่จะช่วยให้แผนนั้น สามารถดำเนินการได้ โดยต้องรวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริงที่จำเป็นต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อเป็นข้อมูลที่สามารถพยากรณ์ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งความเปลี่ยนแปลงนี้จะมีผลต่อวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้
 3. ขั้นตอนที่สาม เป็นการแปลโอกาสในขั้นตอนที่สองเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ทางเลือกในการปฏิบัติงานจะถูกสร้างขึ้น และได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบให้ดำเนินไปด้วยความราบรื่นและมั่นคง
 4. ขั้นตอนที่สี่ จะเกี่ยวข้องกับการกำหนดเป้าหมายเฉพาะ (Specific Targets) การแบ่งส่วนของผลงาน (Quotas) และการกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives) เป็นเสมือนขั้นตอนในการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ถูกต้อง จะต้องมีเป้าหมายเฉพาะซึ่งทำให้ทุกคนทราบว่า จะดำเนินงานอย่างไร จะได้ผลประโยชน์อะไรหลังจากการปฏิบัติตามแผน
 5. ขั้นตอนที่ห้า จะเป็นการตรวจสอบและประเมินผลงานที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามแผน หากผลการตรวจสอบไม่เป็นที่น่าพอใจตามเป้าหมาย จะต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
- นอกจากนี้ บริกเนอร์ และ โคพ (Brickner and Cope) ได้แบ่งขั้นตอนของกระบวนการวางแผน ไว้ดังต่อไปนี้

1. การสร้างสมมติฐาน

กระบวนการวางแผน เป็นการจัดการกับข้อมูลและกิจกรรมของการตัดสินใจ ดังนั้น การเริ่มวางแผนดำเนินการต่าง ๆ จะต้องสังเกต และประมาณโอกาสที่เหมาะสมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

2. การกำหนดวัตถุประสงค์

หลังจากที่ผู้วางแผนพิจารณาข้อมูลต่าง ๆ อย่างละเอียดรอบคอบแล้ว จะต้องพัฒนาแนวความคิดในการดำเนินงาน คือ การกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานหรือวัตถุประสงค์ (Objectives)

3. การพัฒนากลยุทธ์

ในการดำเนินงานให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ขึ้นอยู่กับแนวทางที่เป็น "ความคิดพิเศษเฉพาะ " (Specific ideas) สำหรับใช้ในการบริหารงาน ซึ่งเรียกว่า " กลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ (Strategy)" กลยุทธ์จะช่วยกระตุ้นให้พนักงานบรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. การกำหนดเป้าหมายระยะปานกลาง

เนื่องจากวัตถุประสงค์เป็นแผนระยะยาว ซึ่งข้อความที่ระบุไม่เฉพาะเจาะจงอย่าง แน่ชัด ส่วนเป้าหมาย (Goal) จะต้องเป็นแผนที่จัดดำเนินการให้สำเร็จในระยะสั้นตามเวลาที่ ระบุไว้อย่างแน่ชัด ฉะนั้นผู้วางแผนจะต้องกำหนดเป้าหมายระยะปานกลางไว้ในการทำงาน เพราะนอกจากจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมองเห็นเป้าหมายในการทำงานแล้ว ระยะเวลาที่ระบุยังจะ เป็นแรงกระตุ้นให้ทำงานได้สำเร็จและเต็มพลังความสามารถ

5. การกำหนดรายงานปฏิบัติงาน

รายงานการปฏิบัติงาน เป็นผลที่เกิดขึ้นจากการกำหนดเป้าหมาย รายงาน การปฏิบัติงานจึงเป็นการกระทำเพื่อให้บรรลุถึงความสำเร็จของเป้าหมาย เพื่อจัดให้ทรัพยากร สามารถสนับสนุนเป้าหมายขององค์การให้ประสบความสำเร็จ

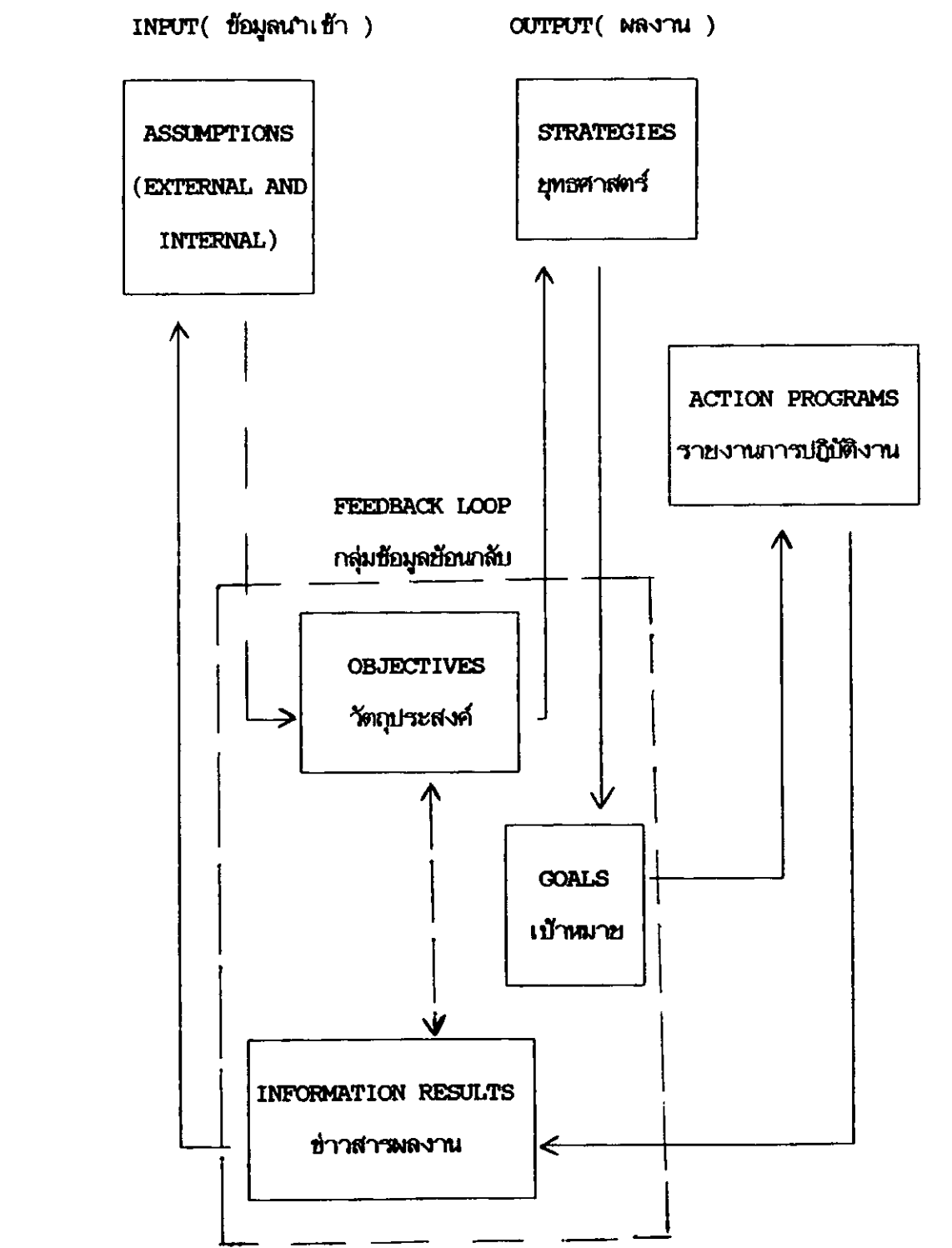
6. การสนับสนุนหรือการใช้แผน

เป็นการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทุกส่วนของแผนจะต้อง เคลื่อนไหว ดำเนินไปต่อเนื่องให้ประสบความสำเร็จ

7. การปฏิบัติการรับกลุ่มข้อมูลย้อนกลับ

ลักษณะอย่างหนึ่งของระบบหรือกระบวนการ คือ ข้อมูลที่เกิดจากการกระทำของ ระบบจะได้รับการกระทำอย่างคงที่ และข้อมูลที่ได้รับจะถูกนำไปเปรียบเทียบกับมาตรฐานของ องค์การที่กำหนดไว้ ลักษณะเฉพาะการนี้ เรียกว่า " กลุ่มข้อมูลย้อนกลับ " (Feedback Loop) หากผลที่เกิดจากการกระทำไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ต้องใช้ข้อมูลใหม่ ไม่ว่าจะเป็น ตัวแผน บุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อลดช่องว่างระหว่างมาตรฐานที่ต้องการ (Desired standards) กับผลของการกระทำ (Action results) (มาตรฐานที่ต้องการ หมายถึง วัตถุประสงค์ (Objectives) และเป้าหมาย (Goals) ของแผน

แผนภูมิ ขั้นตอนของกระบวนการวางแผน

ที่มา : ประชุม รอดประเสริฐ . นโยบายและการวางแผน . 2533 . หน้า 123.

ภาพประกอบ 5 ขั้นตอนของกระบวนการวางแผน

ธงชัย สันติวงษ์ (2534 : 21 - 24) กล่าวถึง ส่วนประกอบที่สำคัญของ กระบวนการวางแผน จะประกอบด้วย

1. การนิยามกำหนดข้อสมมติฐานเกี่ยวกับอนาคต โดยนิยามจากปัจจัยอิทธิพลที่มาจากภายนอกและภายใน ประกอบกับการคาดการณ์แนวโน้มของเรื่องที่เกี่ยวข้องและที่จะเกิดผลกระทบต่อองค์การ
2. การนิยามกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาว ซึ่งเป็นการระบุถึงจุดมุ่งหมายทั่วไปขององค์การ
3. พัฒนากลยุทธ์ที่ดีที่สุดที่จะช่วยให้องค์การสามารถดำเนินไปสู่วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ได้ โดยการใช้ประโยชน์จากปัจจัยภายนอกและภายในอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด
4. จัดทำเป้าหมายระยะปานกลาง เพื่อให้ได้มาซึ่งผลสำเร็จขององค์การภายในระยะเวลาที่กำหนด
5. กำหนดแผนดำเนินงานต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อสามารถแบ่งสรรทรัพยากรที่พอเพียงสำหรับการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย
6. การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้
7. การสรุปผลและรวบรวมข้อมูลย้อนกลับ เพื่อนำแผนงานที่ปฏิบัติมาเปรียบเทียบกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้

ชาญชัย อาจีนสมาจาร (2535 : 61) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการวางแผนว่าจะเริ่มต้นด้วย (ภาพประกอบ 6)

1. จุดมุ่งหมาย เริ่มต้นเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่ต้องการทำ รู้วัตถุประสงค์ขององค์การ จุดมุ่งหมายที่ทำให้สัมฤทธิ์ผลและปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการสัมฤทธิ์ผล การตั้งจุดมุ่งหมายจะให้เกิดเค้าโครงของระบบการวางแผน

2. กำหนดสถานะในปัจจุบัน

ขั้นตอนที่สองของการวางแผน คือ การกำหนดสถานะปัจจุบันของสิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย เป็นการวิเคราะห์ว่า ขณะนี้เราขึ้นอยู่กับ จุดไหน ซึ่งสัมพันธ์กับที่เราจะไป ข้อเท็จจริงของสถานะปัจจุบันคืออะไร มีทรัพยากรอะไรบ้าง มีความสัมพันธ์กับความต้องการของเราหรือไม่

3. วิเคราะห์สิ่งแวดล้อม

เป็นการตัดสินใจว่าในที่ที่ต้องการจากตำแหน่งที่ยืนอยู่ในปัจจุบัน เป็นการระบุองค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอก ซึ่งมีผลต่อการวางแผน

4. พัฒนาแผน

การพัฒนาแผน เป็นการปฏิบัติงานจากจุดที่ยืนอยู่ โดยอาศัยข้อเท็จจริงและข้อมูลที่ได้นำจากขั้นที่สาม ขั้นตอนประกอบด้วย

4.1 พัฒนาทางเลือกของการปฏิบัติ

4.2 ศึกษาข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือก

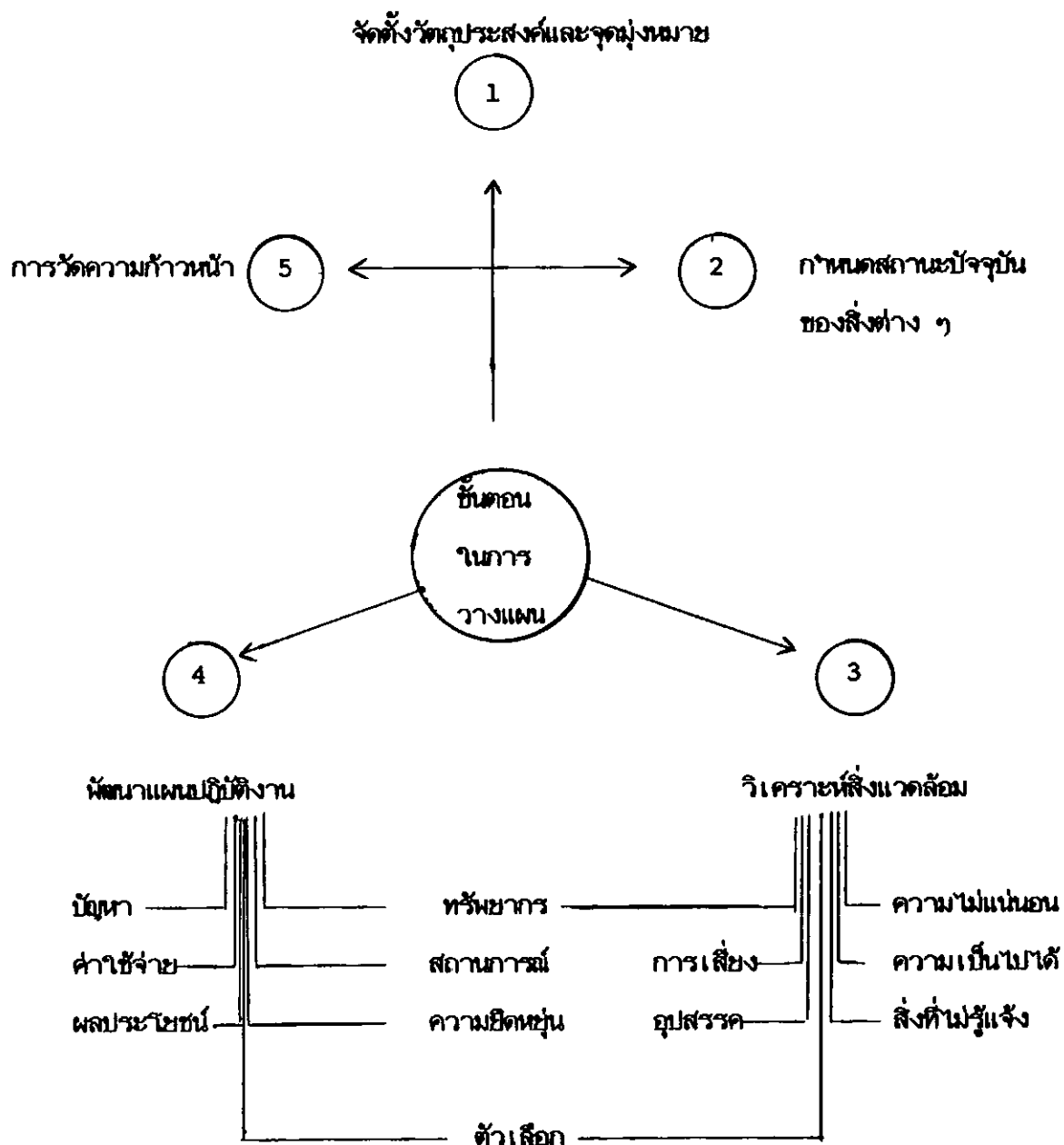
4.3 กำหนดค่าใช้จ่าย เครื่องอำนวยความสะดวก เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ และผลที่จำเป็นต่อทางเลือกแต่ละทางเลือก

4.4 เขียนเค้าโครงของอะไร เมื่อไร ที่ไหน ใคร และ อย่างไร เพื่อทางเลือกที่ได้คัดเลือกแล้วออกปฏิบัติ

5. การวัดความก้าวหน้า

ขั้นตอนที่ห้า คือ การวัดความสำเร็จ โดยหาทางแก้ไขข้อบกพร่อง กำหนดค่าใช้จ่าย ตารางเวลาและคุณภาพของผลงาน

ขั้นตอนการวางแผน

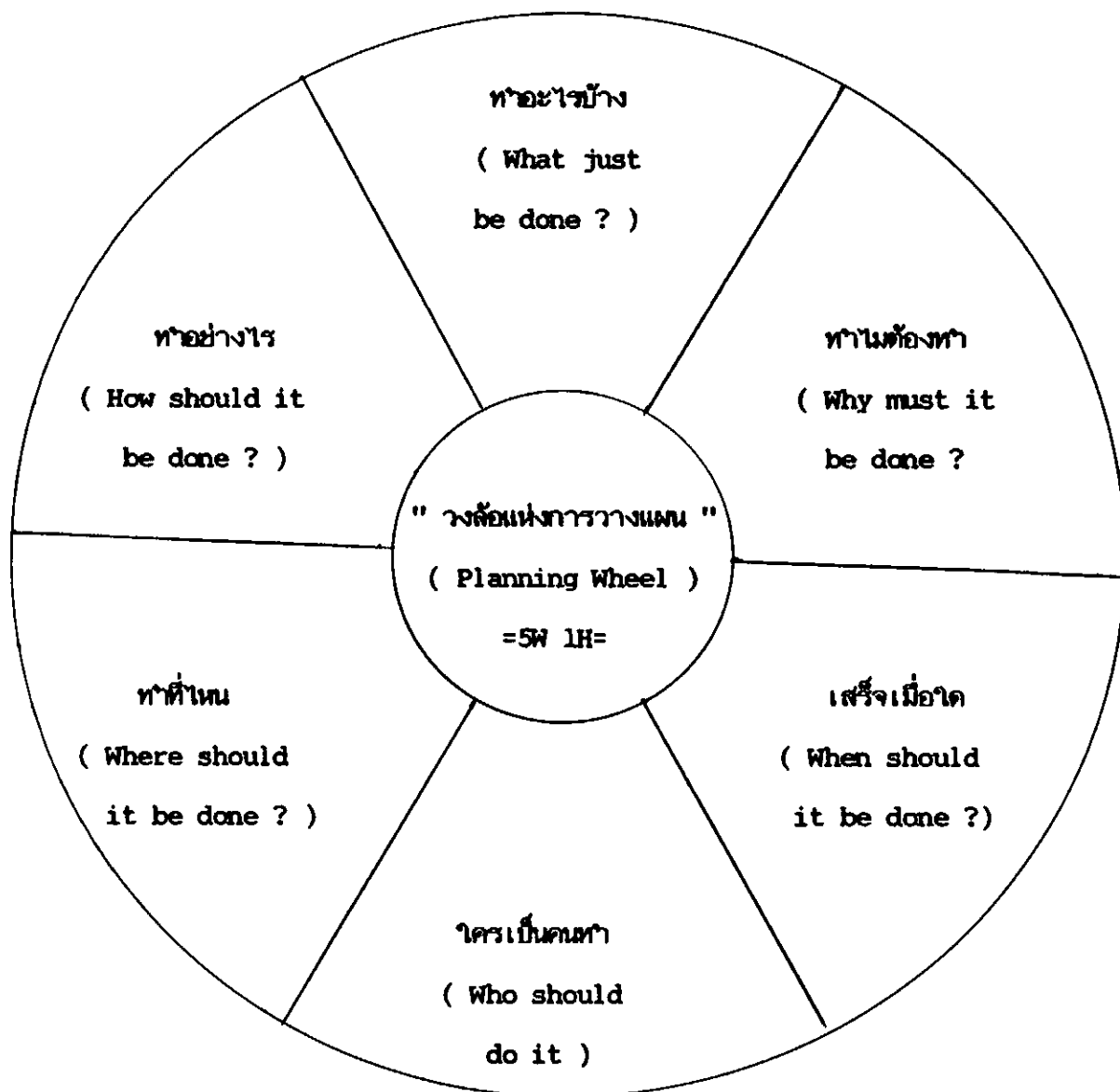

ที่มา : ชำนาญ อัจฉริยา. การบริหารและการปฏิบัติงาน. 2531. หน้า 56.

วิฑูรย์ สิมะโชติ (2536 : 119 - 120) กล่าวถึง การวางแผนที่มีประสิทธิภาพ โดยอาศัย " เทคนิค 5W 1H " ซึ่งสรุปเป็นแผนงานได้แก่

1. ทำอะไรบ้าง (What just be done) กิจกรรมหรืองานอะไรบ้างที่จะต้องทำ หรือดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (วัตถุประสงค์)
2. ทำไมต้องทำ (Why must it be done) การจัดแบ่งงานและการลงทุนในทรัพยากรต่าง ๆ เหมาะสมหรือไม่
3. ต้องเสร็จเมื่อใด (When should it be done) กำหนดเวลา (วันที่ สัปดาห์ ช่วงระยะเวลา) ควรจะต้องกำหนดให้แน่ชัด หรือจัดทำเป็นตารางปฏิบัติงานเริ่มต้นจนเสร็จ
4. ใครเป็นคนทำ (Who should do it) งานต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ต้อง มอบหมายให้ใครเป็นคนรับผิดชอบอย่างเหมาะสม
5. ทำที่ไหน (Where should it be done) เมื่อรู้ว่าจะทำอะไร ทำไม ใครเป็นคนทำแล้ว เราควรจะต้องเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ เครื่องไม้เครื่องมือต่าง ๆ ให้พร้อมด้วย
6. ทำอย่างไร (How should it be done) แนวทางและวิธีการใดบ้าง ที่ต้องใช้หรือดำเนินการ เราจะสามารถใช้วิธีการเดิมได้หรือไม่ หรือจะต้องพัฒนาวิธีการทำงานใหม่ ๆ ขึ้นมาแทนวิธีการเดิมอย่างไรได้บ้าง

โดยสามารถสรุปลงในรูป " วงล้อแห่งการวางแผน " (Planning Wheel) ได้ดังนี้

ที่มา : วิทยุ สิมะโชติ .การวางแผน, วารสาร สสท. ฉบับพิเศษเลขที่ ปีที่ 19/110 .2536. หน้า 120.

ภาพประกอบ 7 "วงล้อแห่งการวางแผน " (Planning Wheel)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการวางแผนเป็นการตัดสินใจกำหนดเป้าหมายที่ต้องการในอนาคต กำหนดแนวทางการดำเนินงาน ที่คาดว่าจะปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยประกอบด้วย

ขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การรวบรวมข้อมูล
2. การวางแผนการดำเนินงาน
3. การปฏิบัติตามแผน
4. การประเมินผลการดำเนินงาน

ความสามารถในการวางแผน

ความสามารถในการวางแผนเป็นความสามารถในการกำหนดลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ช่างชุ่ย อาจินสมาจาร (2535 : 14) กล่าวว่า ผู้ที่มีความสามารถในการทำงาน จะต้องกำหนดแนวทางการทำงาน ว่า จะไปยังทิศทางไหน และ ไปอย่างไร และจะไปถึงเมื่อไร จะการกำหนดเป้าหมาย แนวทางหรือหนทางที่จะต้องปฏิบัติ กำหนดตารางเวลาเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ต้องวางแผนอย่างชัดเจนและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อการดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน ต้องสามารถเข้ากับคนได้ หรือผลักดันคนให้ทำงานหนัก และได้กล่าวถึง

ทักษะ 9 ประการ สำหรับผู้ที่มีความสามารถในการทำงาน จะต้องประกอบด้วย

1. การตั้งเป้าหมาย
2. ภาวะผู้นำ
3. การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ
4. การสื่อความหมาย
5. การสอนและการให้คำปรึกษา
6. การดำเนินงานการเปลี่ยนแปลงและการลดความขัดแย้ง
7. ทักษะทางการเมือง
8. การจัดการเวลา
9. การประเมินผลและการให้รางวัล

บุญ วัฒนา (2532 : 128 : 137) ได้รวบรวมลักษณะของผู้ประกอบธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ โดยมีคุณลักษณะ 21 ประการ ดังนี้

1. กล้าเสี่ยง มีความกล้าเสี่ยงในระดับปานกลางที่ได้มีการประเมินอย่างดีแล้ว
2. มุ่งความสำเร็จ จะไม่สนใจเฉพาะผลที่บรรลุเป้าหมายเท่านั้นแต่สนใจวิธีการที่ทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น

3. ผู้หันต่อเป้าหมาย มีความหวังมุ่งมั่นต่อเป้าหมายของความสำเร็จ
4. สามารถโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น ให้ได้รับความช่วยเหลือร่วมมือด้วยดี
5. ยินดีต่อผู้และทำงานหนัก พร้อมจะผูกพันอยู่กับงานอย่างเต็มที่ พร้อมที่จะเผชิญกับงานและแข่งกล้าขึ้น ภาษาใต้สถานการณ์ที่มีความกดดัน

6. มีความกระตือรือร้นและไม่ย่อถอย
 7. เรียนรู้จากประสบการณ์หรือใช้ผลสะท้อนในอดีต ยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงแผนงานให้เป็นไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป
 8. รับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจ
 9. เชื่อมั่นในตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง
 10. แสวงหาความรู้เพิ่มเติม
 11. ความสามารถในการบริหาร
 12. มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าประดิษฐ์ค้นคิดสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ (Innovation)
 13. สามารถปรับสภาพแวดล้อมให้เป็นไปตามความต้องการมากกว่าปล่อยให้ทุกอย่างเป็นไปตามการเปลี่ยนแปลง
 14. มองเหตุการณ์ปัจจุบันเป็นหลัก
 15. ตั้งความหวังไว้กับผู้ร่วมงานตามความเหมาะสม
 16. กล้าตัดสินใจและมีความมุ่งมั่นพยายาม
 17. รู้จักประมาณตนเอง
 18. การร่วมมือและการแข่งขัน การร่วมมือในทางสร้างสรรค์ แข่งขันกันในด้านบริการ
- รู้กลยุทธ์การวางแผนการทำงานให้ประสบความสำเร็จ
19. ชื่อสัตย์
 20. ประหยัดเพื่องาน
 21. มีความรับผิดชอบต่อสังคม

จะเห็นว่า ผู้ที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน เป็นบุคคลที่เรียนรู้การวางแผน การค้นหา ฝึกฝนตนเอง กล้าการกระทำ สร้างทางเลือกที่พัฒนาตนเองให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

ผู้นำทางธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ

สยามรัฐฉบับพิเศษ " สู่ยอดกลยุทธ์ธุรกิจและแนวโน้มอนาคต " (มนุญ ตนะวัฒนา. 2532 :154) ได้สัมภาษณ์นักธุรกิจชั้นนำของประเทศไทย 10 คน ที่ประสบความสำเร็จในการประกอบการทางธุรกิจ ดังต่อไปนี้

1. กิตติ ดำเนินชาวนิชย์ กรรมการผู้จัดการกลุ่มเกษตรรุ่งเรืองพืชผล

กล่าวถึงลักษณะการทำงาน บริหารงานโดยยึดหลัก ความมั่นคง รักษาสิ่งที่จะและรักษาความมั่นคงของบริษัทโดยไม่เสี่ยงกับกิจการที่ไม่แน่นอน ก่อนที่จะขยายกิจการ จะต้องวิเคราะห์อย่างละเอียดและรอบคอบ ในธุรกิจที่มีการแข่งขัน จะต้องมีความซื่อสัตย์ มีการวางแผนและทีมเวิร์คที่ดี รวมทั้งการตัดสินใจได้อย่างฉับพลันและถูกต้อง

2. ชาศรี โสภณพานิช กรรมการผู้จัดการใหญ่นาคาการกรุงเทพ จำกัด

กล่าวว่า กลยุทธ์สำคัญคือการดูแลเอาใจใส่และการบริหารงานด้วยความระมัดระวัง ต้องสุ่ม รอบคอบ มีความสนใจ มีความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงและเผชิญกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น ให้ความสำคัญกับ " คน " พยายามใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

3. ธนิสท์ เจียรานนท์ กรรมการผู้จัดการใหญ่เครือบริษัทเจริญโภคภัณฑ์

ในการดำเนินงาน ให้ความสำคัญกับ " คน " คือ ต้องการคนที่มีประสิทธิภาพ วางแผนการทำงาน ให้ความสำคัญกับสังคม บริษัทกับสังคมแยกกันไม่ออก จะต้องช่วยเหลือเกษตรกรให้อยู่ได้ เราอยู่รอด และชาวบ้านผู้บริโภคนก็อยู่ได้ ทุกบริษัทอยู่รอดช่วยเหลือตนเองได้ สังคมก็ยอมรับ เศรษฐกิจของประเทศจะดีขึ้น ถ้าบริษัทอยู่ไม่ได้ คนงานมีเงินค่าจ้างจะไม่ดี เงินเดือน สังคมก็เลวร้าย มีคนหางานมากขึ้น ในการทำงานจะต้องคำนึงถึงสามคน และสุดท้ายจะต้องปรับปรุงการผลิตสินค้า โดยการเอาความรู้มาปรุงแต่งให้เหมาะสมกับสภาพของเกษตรกรและสภาพอากาศของประเทศ

4. บรรยงค์ ลำชา กรรมการผู้จัดการใหญ่นาคาการสหการไทย จำกัด

กล่าวถึงหลักการทำงาน ต้อง Identify (ทำให้กระจ่าง , ผิดจุด) เป็นเรื่องของประสบการณ์ ในสภาวะที่เศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงต้องปรับองค์กรให้เข้ากับสถานการณ์

5. พรหม อิศรเสนา ณ อยุธยา กรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด

กล่าวถึงนโยบายการบริหารและกลยุทธ์ในการทำงานโดยการดำเนินแผนระยะยาวในเรื่องการเพิ่มผลผลิต (Productivity Improvement) การทำธุรกิจต้องมองอยู่ตลอดเวลา เวลา การทำธุรกิจต้องมีต้นทุนต่ำ ต้องมี ดำเนินการเพิ่มผลผลิตอย่างมีระบบ (Systematic Approach) เพิ่มผลผลิตโดยการปรับปรุงเทคโนโลยี หาเทคโนโลยีใหม่เข้ามา (Productivity Improvement Through Technology) และเพิ่มผลผลิตด้วยคน

(Productivity Improvement Through People) นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามา
ขณะเดียวกันก็พัฒนาคนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง งานทุกอย่างจะสำเร็จได้ด้วยดี คนต้องมีความ
สามารถสูง ผูกอบรมให้เป็นคนเก่งในการผลิต การเงิน การตลาด และทุก ๆ ด้าน พัฒนาคน
ให้เป็นคนดี มีคุณธรรม ตั้งมั่นในความเป็นธรรมและมุ่งมั่นในความเป็นเลิศ เชื่อมมั่นในคุณค่าของคน
และถือมั่นในความรับผิดชอบต่อสังคม

6. เมธาดี กาญจวาริ ประธานกรรมการบริษัท ชิว - แชนแนล จำกัด

กล่าวว่าในการทำงานให้รับฟังความคิดเห็นของทุกคน วางแผนการจำหน่ายและการผลิต
โดยการตั้งเป้าหมายในอัตราที่เป็นไปได้ ต้องมีความพอดี และต้องสามารถดัดแปลงให้สอดคล้องกับ
การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม

7. วิโรจน์ ภูตระกูล ประธานกรรมการบริษัทลีเวลีวอร์ปราเบอร์ ประเทศไทย จำกัด

กล่าวว่า กลยุทธ์ที่ลีเวลีวอร์ปใช้ในยามคับขัน มี 3 กลยุทธ์ คือ

1. ในด้านการประกอบธุรกิจ นำข้อมูลต่าง ๆ มาประเมินสถานการณ์ที่แท้จริง
สร้างคุณภาพ และความมุ่งมั่น จัดโครงสร้างต้นทุนการผลิตให้ต่ำ ตัดโครงการธุรกิจที่วิเคราะห์แล้วว่า
ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในทางธุรกิจได้ภายใน 3 ปี เพื่อประหยัดงบประมาณ กำลังคน เวลา
ทุ่มเทให้กับโครงการที่มีศักยภาพสูง

2. บำรุงขวัญของพนักงานให้มุ่งมั่นในชัยชนะ กระตุ้นให้พนักงานอยากทำงาน
ให้มีศรัทธาในองค์กรและพยายามทำงานให้ประสบความสำเร็จ ยกย่องและให้รางวัลพนักงานที่
ทำงานหนักและมีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ และสร้างองค์กรที่มุ่งมั่นบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

3. คำนึงถึงเป้าหมายระยะยาว โดยตั้งเป้าหมายในอนาคต แล้วพยายามไปให้ถึง
จุดนั้นและมีการปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

ในการประกอบธุรกิจ มีปัจจัย 3 ประการ เพื่อให้กิจการสามารถคงความเป็น
เจ้าตลาดได้อย่างมั่นคง คือ

1. แหล่งที่มาของวัตถุดิบ
2. การเสริมสร้างสร้างสรรค์ และพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรบุคคล
3. มีความสามารถวิเคราะห์และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลง

อยู่เสมอ

8. สมฤทธิ์ จิราธิวัฒน์ ประธานกลุ่มเซ็นทรัล

กล่าวถึงการทำงานว่า โชคดีที่มีน้อง ๆ ลูกหลาน ทุกคนทำงานและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดา ว่า ให้รู้จักประหยัด รู้จักอดทน ขวนขวาย หาความรู้ และซื่อสัตย์สุจริต พวก " จิราธิวัฒน์ " ทุกคน จึงเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญของเซ็นทรัล ที่จะสร้างความยิ่งใหญ่ขององค์กรในอนาคต พนักงานหรือลูกจ้างเป็นบุคคลสำคัญที่สร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับบริษัท

9. สุกีร์ โฆษิตนังกูร ประธานกรรมการ ทีบีไอ กรุ๊ป

กล่าวว่า ต้องบริหารเวลาให้เป็น ทำธุรกิจยึดหลักสี่ก็คือ งามดีก็ค้า ยิ่งแย่งยิ่งดี เพราะตลาดแย่งซื้อของได้ถูกและง่าย

10. อาโนต์ บันธารพูน ประธานกรรมการบริหาร เครือสหยูเนี่ยน จำกัด

กล่าวว่า ฝ่ายบริหาร ฝ่ายจัดการจะต้องมีมาตรฐาน ปรับปรุงระบบองค์กรและระบบการทำงานให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ การทำงานต้องทำงานเป็นทีม ความเข้าใจ เชื่อถือซึ่งกันและกัน บรรณาธิการจะร่วมงานกัน ทีมเวิร์คสำคัญมาก จุดเด่นของสหยูเนี่ยน คือ ผู้บริหารทั้งหลายเข้ากันได้ ทั้งด้านการงานและด้านส่วนตัว เมื่อตัดสินใจทุกคนให้ความเคารพในการตัดสินใจของส่วนรวม

จะเห็นได้ว่า ผู้ประกอบการธุรกิจ ที่ประสบความสำเร็จในการทำงานจะต้องมีความสามารถในการวางแผนการทำงาน โดยมีการรวบรวมข้อมูล การวางแผนการดำเนินงาน ปฏิบัติตามแผน และประเมินผลการดำเนินงาน

แบบทดสอบความสามารถในการวางแผน

การสร้างแบบทดสอบความสามารถในการวางแผน ผู้วิจัยได้ศึกษาการประกอบธุรกิจของผู้ประสบความสำเร็จในการทำงานมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ และนำแบบทดสอบความสามารถในการวางแผน ของฟลานนาแกน (Flannagan .1959 : 22) จอร์จ รัชนกบ้าน (2523 : 26 - 27) วิรัช เศรษฐศิลป์ (2522 : 30 - 31) และสุจินต์ สารงาม (2524 : ภาคผนวก) มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบความสามารถในการวางแผน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการวางแผน

ไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบทดสอบความสามารถในการวางแผนโดยตรง มีงานวิจัยที่สอดคล้องกับการวัดความสามารถในการวางแผนดังนี้

แบบทดสอบ Flannagan Aptitude classification Test (FACT) สร้างโดย ฟลานนาแกน (Flannagan. 1959 : 1 - 4) ใช้วัดความถนัดในการประกอบวิชาชีพต่าง ๆ ถึง 38 อาชีพ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จและประสบความสำเร็จในการทำงานมาวิเคราะห์หาคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ทำงานให้ประสบผลสำเร็จ จากการวิเคราะห์งาน ทำให้ได้องค์ประกอบหลายขององค์ประกอบ บางองค์ประกอบอาจซ้ำกันในบางอาชีพ เมื่อแยกความซ้ำซ้อน แล้วสร้างแบบทดสอบได้ 19 ฉบับ (ล้วน สายยศ. 2524 : 9) และวิรัช เศรษฐศิลป์ (พ.ศ. 2522) จาริส ระหว่างบ้าน (พ.ศ. 2523) และสุจินต์ สาระงาม (พ.ศ. 2524) ได้นำแนวคิดของฟลานนาแกน มาสร้างเป็นแบบทดสอบวัดความสามารถในการวางแผน

4. เอกสารและการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ได้จัดประชุมสัมมนาเพื่อให้เป็นแนวปฏิบัติการสอนอยู่ในลักษณะเดียวกัน(มัลลิกา พงษ์ปรีตร. 2527 : บทนำ) โดยกำหนดแนวการสอนเน้นคุณสมบัติ 3 ประการคือ คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ ซึ่งเป็นคุณสมบัติตามจุดประสงค์ของหลักสูตรและจุดหมายปลายทางของการศึกษา เพื่อสนองจุดมุ่งหมายดังกล่าว จึงได้จัดทำคู่มือการสอนให้ทุกโรงเรียนยึดถือเป็นแนวการสอนเรียกว่า คู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งยึดรูปแบบการเรียนรู้ของกานเป่ (Gagne. 1969 : 62 - 170) และบริกส์ (Briggs) เป็นหลัก

ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวของกานเป่

ประเภทของการเรียนรู้ (Types of Learning)

ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวของกานเป่ ได้จัดแบ่งการเรียนรู้ออกเป็น 8 ประเภท ตั้งแต่การเรียนรู้ขั้นพื้นฐานง่าย ๆ ไปจนถึงการเรียนรู้แบบยากและซับซ้อน ดังนี้

1. การเรียนรู้เครื่องหมายหรือสัญญาณ (Signal Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองที่จะไม่ให้เกิดแสดงออกมาได้ การเรียนรู้ประเภทนี้ได้แก่ การเรียนรู้โดยการวางเงื่อนไขตามแบบของพาฟลอฟ (The Pavlovian Conditioned Response) ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึก

2. การเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง (Stimulus Responen Learning) เป็นการเรียนรู้จากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองต่างจากชนิดแรกตรงที่ผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ ผู้เรียนมีความตั้งใจและรู้ตัวในการที่จะเชื่อมโยงการตอบสนองที่เหมาะสมต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ กัน เมื่อทำได้ถูกต้องและเหมาะสมก็จะได้รับรางวัล หรือการเสริมแรง (Reinforcement) การเรียนรู้ประเภทนี้ได้แก่ การเรียนรู้แบบลองผิดลองถูกของ ธอร์นไดค์ (Thorndike) และการวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์ (Skinner)

3. การเรียนรู้แบบลูกโซ่ (Chaining) เป็นการเรียนรู้ในการประกอบกิจกรรมต่อเนื่องตามลำดับ ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองตั้งแต่ 2 คู่ขึ้นไป เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำและทักษะต่าง ๆ ในการเคลื่อนไหว (Motor Skills) การเรียนรู้ประเภทนี้ กานเช่นมาจากทฤษฎีต่าง ๆ หลายทฤษฎี ซึ่งรวมทั้งแนวความคิดของสกินเนอร์ (Skinner) และกัทธรี (Guthrie) ด้วย

4. การเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงด้วยภาษาถ้อยคำ (Verbal Association) การเรียนรู้คล้ายกับแบบ 3 แต่ต่างกันที่สิ่งเร้าและการตอบสนองในแบบที่ 3 เป็นการใช้กลไกกล้ามเนื้อ ส่วนแบบที่ 4 เป็นเรื่องของการใช้ภาษา (Verbal) เน้นความสำคัญของภาษา ภาษามากกว่าแบบที่ 3 เช่น การเชื่อมโยงของสิ่งของนั้น ๆ เป็นต้น

5. การเรียนรู้แบบจำแนกความแตกต่าง (Discrimination Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถมองเห็นและแยกแยะความแตกต่างระหว่างสิ่งเร้า เพื่อจะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นให้ถูกต้อง การเรียนรู้ประเภทนี้อาจจะต่อเนื่องจากประเภทที่ 3 หรือ 4 ก็ได้ แนวคิดนี้เกิดจากผลงานวิจัยหลายชิ้น จะมีพื้นฐานจากการศึกษากระบวนการแยกความแตกต่างของสิ่งเร้าและการตอบสนอง โดยใช้หลักการเสริมแรงตามแนวคิดของกิบสัน (Gibson) และผลงานวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ การเรียนรู้ชนิดนี้อาจจะมีเรื่องการจำ การลืม เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

6. การเรียนรู้แนวคิด (Concept Learning) เป็นการเรียนรู้การตอบสนองร่วมกันต่อกลุ่มสิ่งเร้าที่มีความแตกต่างกัน ผู้เรียนต้องเรียนรู้ถึงสิ่งใดคล้ายกัน สามารถสรุปความเหมือน และแยกความแตกต่างของสิ่งเร้า เช่น เด็กที่เกิดมโนคติเกี่ยวกับโต๊ะก็ย่อมสามารถแยกโต๊ะออกจากสิ่งเร้าต่าง ๆ และสรุปความเหมือนของโต๊ะที่มีรูปร่างต่าง ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นโต๊ะรูปร่างเป็นสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม วงกลม หรือรูปร่างอื่น ๆ ก็ย่อมบอกได้ว่า เป็นโต๊ะ การที่เด็กจะเรียนรู้แนวคิดได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ การเชื่อมโยงทางภาษาของเด็กด้วย

7. การเรียนรู้กฎหรือหลักการ (Principle Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการรวมหรือเชื่อมโยงมโนคติตั้งแต่ 2 มโนคติขึ้นไปเข้าด้วยกัน และจากที่สามารถตั้งเป็นกฎเกณฑ์ขึ้นได้แล้วจะสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยวิธีที่คล้ายคลึงกัน เช่น เกิดมโนคติเกี่ยวกับความยาวของเส้นตรง และเกิดมโนคติเกี่ยวกับความยาวความกว้างของรูปสี่เหลี่ยม ก็จะสามารถตั้งเป็นกฎในการหาพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยมโดยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความกว้างและความยาวได้

8. การเรียนรู้การแก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยการคิดโดยการรวมกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของการเรียนรู้ประเภทที่ 7 เข้าด้วยกัน และนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ เช่น ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับกฎของการหาพื้นที่สามเหลี่ยม และการหาพื้นที่สี่เหลี่ยมผืนผ้า ก็สามารถหาพื้นที่ของสี่เหลี่ยมใด ๆ ได้ โดยอาศัยกฎเบื้องต้นดังกล่าวมาใช้แก้ปัญหา

การจัดรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีของกานเย่

จากทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวของกานเย่ สามารถจัดรูปแบบการเรียนการสอนซึ่งอาศัยสมมติฐานเบื้องต้น 5 ประการ (อาคม จันทสุนทร, 2527 : 2 - 3)

1. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน มุ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในแต่ละบุคคล การจัดรูปแบบการเรียนการสอนนี้ จึงไม่ได้มุ่งที่คนกลุ่มใหญ่ คือมีาชระบบกระจายเสียงที่มุ่งให้ความรู้และทัศนคติแก่คนในสังคมรวม ๆ แต่จะมุ่งให้กับแต่ละบุคคลที่ร่วมกันอยู่ในสังคมนั้น ๆ

2. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ทำให้ทั้งระบบสั้นและระบบยาว คือเป็นทั้งการจัดรูปแบบหรือวางแผนการสอนในแต่ละชั่วโมง และการวางแผนการจัดการเรียนการสอนโดยตลอดคาบเรียน หรือในรายวิชานั้นทั้งหมด ซึ่งอาจทำโดยครูแต่ละคนหรือครูช่วยกันทำเป็นคณะก็ได้

3. การจัดรูปแบบการเรียนการสอนถือว่า การจัดรูปแบบการเรียนการสอนอย่างมีระบบ จะมีผลอย่างใหญ่หลวงต่อการพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคน กล่าวคือ ถ้ามีการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่ดีแล้ว คนจะเรียนรู้ได้ดีกว่าปล่อยให้เรียนเองตามธรรมชาติ

4. การจัดรูปแบบการเรียนการสอนควรจัดทำเชิงระบบ กล่าวคือ วิธีขั้นต้นตั้งแต่ การพิจารณาความจำเป็น เป้าหมาย และการดำเนินการเป็นขั้น ๆ ต่อเนื่องกันไปจนถึงขั้นที่ นักเรียน ทราบผลการปฏิบัติหรือประเมินวิธีการดำเนินงานว่าได้ผลตามเป้าหมายหรือไม่

5. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ต้องอยู่บนรากฐานความรู้ที่ว่า มนุษย์เรามี การเรียนรู้ได้อย่างไร คือต้องการรู้กระบวนการเรียนและสถานการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ

จากสมมติฐานข้างต้น คือการวางแผนการเรียนการสอนที่เป็นระบบ เป็นการกำหนด ภาพรวม ที่จะดำเนินการให้เห็นถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งอาจเป็นระบบ ขนาดใหญ่ เช่น การจัดรายวิชาหรือในระบบย่อย ๆ เช่น ระดับการสอนในแต่ละชั่วโมง

การจัดเหตุการณ์การสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพมนุษย์

การจัดการเรียนการสอนจะต้องสอดคล้องกับสมรรถภาพการเรียนรู้ในแต่ละ สมรรถภาพและการจัดเหตุการณ์ของการสอนก็จะต้องสอดคล้องกับกระบวนการของการเกิด การเรียนรู้ ในสมองของคนเรา ซึ่งมีลำดับขั้นดังนี้ (มัลลิกา พงษ์พิตร. 2527 : 140-141)

1. ได้รับความสนใจ เป็นวิธีการนำเข้าสู่บทเรียนวิธีหนึ่ง โดยไม่จำเป็นต้องใช้ เวลามากนัก ครูอาจใช้วิธีพูดคุยซักถาม หรือมีวัสดุอุปกรณ์ใด ๆ ก็ตาม ที่จะเชื่อมโยงถึง สิ่งเรียนใหม่ในวันนั้นมาเสนอแก่นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเกิดความสนใจ ตั้งตัว และพร้อม ที่จะเริ่มบทเรียน

2. แঙ্গจุดประสงค์ การบอกให้เด็กทราบว่าวันนี้จะได้เรียนอะไร และเมื่อเรียนรู้ แล้ว สามารถทำอะไรได้บ้าง การแจ้งหัวข้อหรือเรื่องที่จะสอนให้เด็กทราบล่วงหน้าก่อนจะ เริ่มเรียนนี้เป็นวิธีการทำให้ตั้งใจวิธีหนึ่ง และเป็นการวางแผนให้แกทั้งผู้สอนและผู้เรียนว่า การเรียนการสอนในครั้งนี้จะมีทิศทางไปในแนวทางไหน เป็นการตั้งเป้าหมายเอาไว้เพื่อกันการ หลงทาง สำหรับวิธีการแจ้งจุดประสงค์ให้น่าสนใจนั้นเป็นเทคนิคของผู้สอนแต่ละคน แต่ไม่ จำเป็นต้องใช้เวลามากนัก

3. ทบทวนความรู้เดิม ก่อนที่จะสอนเรื่องใหม่ต่อไปนั้น ครูผู้สอนต้องแน่ใจเสียก่อนว่า ความรู้เดิมของเด็กมีเพียงพอแล้ว ถ้าความรู้เก่ายังไม่แน่นแต่เด็กต้องรับของใหม่ต่อไปจะทำให้ พื้นฐานความรู้ของเด็กคลอนแคลน ซึ่งจะมีผลเสียต่อขั้นตอนการเรียนรู้ โดยเฉพาะ

อย่างอื่นในด้านทักษะเข้ารับการเข้า ตัวอย่างที่เห็นชัดคือ ถ้าเรื่องที่จะสอนในนั้นคือ เรื่อง การหารเลข ครูก็ควรทบทวนให้แน่ใจเสียก่อนว่า สม และคูณเป็นแล้ว วิธีการที่จะทบทวน และชักชวนให้ครูเกิดความมั่นใจ อาจทำได้โดยวิธีซักถาม บอกเล่าหรือโดยการสอนที่เรียกว่า ทดสอบก่อนสอน

4. เสนอบทเรียนใหม่โดยใช้อุปกรณ์ช่วย โสตทัศนูปกรณ์และสื่อการสอนใด ๆ ที่ เหมาะสมอาจนำมาใช้ได้ทันชั้นตอนนี้ เพื่อให้การเรียนบทเรียนใหม่น่าสนใจและชวนคิดตาม กรรมที่ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ประกอบก็ไม่ใช่เรื่องที่ครูจะต้องวิตกกังวลแต่ประการใด เพราะครูเท่านั้น ที่รู้ว่าอะไรเหมาะสมสำหรับเด็กในกลุ่มของตน ตัวอย่างเช่น ในชั่วโมงสังคมศึกษา แผนที่ ประเทศที่นักเรียนกำลังศึกษาอยู่เป็นอุปกรณ์ที่เพียงพอแล้ว ครูอาจนำมาใช้ได้ทั้งงานชิ้นเร้า ความสนใจและในตอนเสนอบทเรียนใหม่

5. ครูให้แนวความรู้เพื่อเป็นพื้นฐานพอที่นักเรียนจะมีปฏิบัติได้ ชั้นนี้เป็นชั้นที่ครู จะเป็นผู้นำแนวทางการเรียนรู้แก่นักเรียนโดยวิธีการที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสมรรถภาพ ของมนุษย์ที่เป็นส่วนหนึ่งของจุดประสงค์ปลายทางของค่านั่น เช่นถ้าจุดประสงค์ปลายทาง บ่งไว้ว่า ต้องการให้นักเรียนตอนถึงขั้นนี้ไม่ได้ถูกต้อง (ทักษะการเคลื่อนไหว) ในชั้นนี้ครูก็ ควรจะสาธิตและแนะนำวิธีการให้นักเรียนได้ดูและได้ทราบเพื่อจะได้ลงมือปฏิบัติในชั้นต่อไป

6. นักเรียนปฏิบัติ เนื่องจากในปัจจุบันนี้เรามุ่งให้นักเรียนรู้จักเรียนรู้และสามารถ นำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติ เราจึงควรที่จะเริ่มส่งเสริมตั้งแต่ชั่วโมงเรียนเป็นต้นไป ครูควรเปิด โอกาสให้นักเรียนได้ลงมือทำกิจกรรมในห้องเรียน ได้มีโอกาสแสดงความคิดและแสดงออก ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนเหล่านั้นจะได้เป็นนักคิด นักทำ มีความคิดริเริ่ม สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

7. นักเรียนทราบผลการปฏิบัติ การที่นักเรียนลงมือทำกิจกรรมใด ๆ แล้วได้ทราบ ผลทันทีว่า ที่ทำลงไปนั้นถูกต้องหรือไม่ดีนั้น ย่อมจะเป็นผลดีแก่ตัวนักเรียนเอง ชัยชนะหรือ บางอย่างถ้าทิ้งไว้เนิ่นนานโดยไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข ผู้กระทำก็จะเกิดความเคยชินคิดเป็น นิสัย และยากแก่การเปลี่ยนแปลงในภายหลัง ในชั้นนี้ครูอาจจะเป็นผู้ให้คำชี้แนะแก้ไขด้วยตนเอง หรืออาจให้กลุ่มหรือแม้แต่ตัวนักเรียนเป็นผู้ประเมิน ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

8. ประเมินผลการเรียนการสอนตามจุดประสงค์ การประเมินผลการเรียนใน

แต่ละคาบ เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งเพราะจะเป็นสิ่งที่ยืนยันให้ผู้สอนทราบว่า การสอนของตนในคาบนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ - ครูบางคนคิดว่าตนได้สอนไปตามที่ตนต้องการแล้ว แต่ปรากฏว่า นักเรียนยังไม่เข้าใจและยังไม่ถึงจุดประสงค์นั้น วิธีการที่จะต้องปฏิบัติคือ ครูอาจจะประเมินดูได้จากการทดสอบย่อยหรือจากการสังเกตและเมื่อผลจากการประเมินในคาบนั้นพบว่า การเรียนการสอนของครูโดยส่วนรวมก็ย่อมจะบรรลุจุดประสงค์ของรายวิชาด้วย

9. เน้นให้เกิดความแม่นยำและสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ คือการที่ครูสรุปเน้นและย้ำให้เด็กมีความเข้าใจในสิ่งที่ตนเรียนในคาบนั้นอย่างแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น วิธีการที่ครูจะทำได้ก็คือ อาจยกสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับสิ่งที่ได้เรียนมาให้เด็กเรียนลองคิดว่าทำได้อหรือไม่ ครูอาจให้การบ้าน ให้ทำรายงาน หรือให้หาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือไปจากความรู้ที่ได้เรียนในชั้น

จากลำดับขั้นของเหตุการณ์การสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพของมนุษย์เมื่อนำมาจัดทำแผนการสอน สามารถจัดขั้นตอนได้ดังนี้ (สารณี รัตนบุรี, 2523 : 208 - 209)

- ขั้นที่ 1 ขั้นรู้ความสนใจ
- ขั้นที่ 2 บอกให้นักเรียนทราบจุดประสงค์ของบทเรียน
- ขั้นที่ 3 ทบทวนความรู้เดิมก่อนที่จะสอนเรื่องใหม่ต่อไป
- ขั้นที่ 4 เสนอบทเรียนใหม่โดยใช้วัสดุอุปกรณ์เข้าช่วย
- ขั้นที่ 5 การให้แนวทางในการเรียนรู้
- ขั้นที่ 6 ขั้นปฏิบัติ
- ขั้นที่ 7 การทราบผลการปฏิบัติ
- ขั้นที่ 8 ขั้นประเมินผลการสอนตามจุดประสงค์
- ขั้นที่ 9 ช่วยให้นักเรียนและถ่ายทอดการเรียนรู้

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกัน
2. ความสามารถในการวางแผน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง
4. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ
5. การดำเนินการทดลอง
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเจ้าพระยาวิชาสง่าม เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 จำนวน 5 ห้องเรียนรวมทั้งหมด 150 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเจ้าพระยาวิชาสง่าม เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 60 คน โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. จากประชากร 5 ห้องเรียน ซึ่งจัดห้องเรียนแบบคละกัน ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มห้องเรียนมา 2 ห้องเรียนโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยของการสุ่ม
2. นำนักเรียนทั้ง 2 ห้องเรียน จำนวน 60 คน มาคละกันแล้วจับฉลากเพื่อสุ่มเข้ากลุ่ม โดยจัดแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 30 คน

3. ผู้วิจัยจับฉลากอีกครั้งหนึ่ง ว่ากลุ่มใดจะเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

2. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เป็นเนื้อหาวิชา สังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจ ปัญหาเศรษฐกิจและแนวทางแก้ไข ตามหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ใช้เวลาในการทดลอง 16 คาบ คาบละ 50 นาที ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538

4. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แผนการสอนวิชาสังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์ ด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม
2. แผนการสอนวิชาสังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์ ด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา สังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์
4. แบบทดสอบความสามารถในการวางแผน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แผนการสอนวิชาสังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์ ด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม

1.1 ศึกษาหลักสูตร ความมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ทั่วไปของเนื้อหา

วิชาสังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 คู่มือครูและแบบเรียน

1.2 ศึกษาหลักการ วิธีการสร้างแผนการสอนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม

1.3 เลือกเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการทดลอง ได้แก่ เนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์ เรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจ ปัญหาเศรษฐกิจและแนวทางแก้ไข

1.4 จากคำอธิบายรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา วิเคราะห์เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้แล้วสร้างแผนการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม จำนวน 16 คาบ ซึ่งประกอบด้วย

1.4.1 ความคิดรวบยอด

1.4.2 จุดประสงค์การเรียนรู้

1.4.3 เรื่องที่จะศึกษา

1.4.4 สื่อการเรียน

1.4.5 กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 เสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

ขั้นที่ 2 สืบหาข้อมูลของนักเรียนที่มีต่อสถานการณ์ที่กำหนด

ขั้นที่ 3 คิดวิธีการศึกษา

ขั้นที่ 4 ศึกษารายบุคคลและศึกษาเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ความก้าวหน้าและวิเคราะห์กระบวนการ

ขั้นที่ 6 กิจกรรมหมุนเวียน (Recycle Activity)

1.4.6 การวัดผลประเมินผล

1.5 นำแผนการสอนที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจแก้ไขความถูกต้องของเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนความสอดคล้องของขั้นตอนต่าง ๆ ของแผนการสอน เพื่อนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข เป็นการหาความเห็นตรงตามเนื้อหา

1.6 นำแผนการสอนที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุวรรณารามวิทยาคม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน เพื่อหาข้อบกพร่องในการใช้ภาษา ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนการสอนกับเวลาที่

กำหนด แล้วนำมาปรับปรุงแผนการสอนให้ดียิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้จริง

1.7 นำแผนการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มไปสอนเพื่อการวิจัยต่อไป

2. แผนการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

2.1 ศึกษาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์ ความมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ทั่วไปของเนื้อหาวิชา เพื่อนำมาใช้ในการสร้างแผนการสอน

2.2 จากคำอธิบายรายวิชา และจุดประสงค์รายวิชา วิเคราะห์เป็นจุดประสงค์ปลายทางและจุดประสงค์นำทางแล้วสร้างแผนการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาซึ่งประกอบด้วย

2.2.1 จุดประสงค์ปลายทาง

2.2.2 จุดประสงค์นำทาง

2.2.3 เนื้อหา

2.2.4 กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งแบ่งเป็น 9 ขั้นตอนนี้

2.2.4.1 สร้างความสนใจ

2.2.4.2 แจ้งจุดประสงค์

2.2.4.3 ทบทวนความรู้เดิม

2.2.4.4 เสนอบทเรียนใหม่

2.2.4.5 แนะนำให้เกิดการเรียนรู้

2.2.4.6 แสดงพฤติกรรม

2.2.4.7 แจ้งผลการปฏิบัติ

2.2.4.8 ประเมินผล

2.2.4.9 ส่งเสริมความแม่นยำและถาวรของการเรียนรู้

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 504

เศรษฐศาสตร์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามลำดับขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาการสร้างแบบทดสอบ จากหนังสือเทคนิคการวัดและประเมินผล

การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาของ สมบูรณ์ ชิตพงศ์ (2523 : 1 - 40) เทคนิคการวัด

และประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ของนิเวศน์ ธรรมรักษ์ (2530 :1 - 238)
เทคนิคการเขียนข้อสอบของชวาล แพร์ติกุล (2522 : 1 - 40)

3.2 ทักษะการวิเคราะห์หลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่สอนตามลำดับชั้นดังนี้

3.2.1 ผู้วิจัยร่วมกับนิสิตปริญญาโท วิชาเอกการมัธยมศึกษากลุ่มการสอนสังคมศึกษา และอาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 6 คน ทักษะการวิเคราะห์หลักสูตร และสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรจากเนื้อหา และพฤติกรรมที่ต้องการวัดตามหลักของบลูม (Bloom. n.d.) สำหรับเป็นเกณฑ์ในการตัดสินว่าต้องวัดพฤติกรรมในเนื้อหาอะไร เป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด

3.2.2 จำแนกจุดมุ่งหมายการศึกษาออกเป็นพฤติกรรม โดยจำแนกจุดมุ่งหมายในรายวิชาสังคมศึกษาว่า ประกอบด้วยพฤติกรรมใดบ้าง

3.2.3 ให้ความหมายของแต่ละพฤติกรรม พร้อมระบุลักษณะการกระทำหรือการแสดงออกที่บุคคลมีพฤติกรรมนั้น ๆ

3.2.4 จำแนกเนื้อหา และระบุความคิดรวบยอดของแต่ละเนื้อหา

3.2.5 ให้นักนิพนธ์ ผู้ร่วมดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตรกำหนดค่าน้ำหนักแสดงถึงความสัมพันธ์ของเนื้อหาและพฤติกรรมในข้อ ตามความเห็นของแต่ละคนโดยอิสระ

3.2.6 สร้างตารางเฉลี่ย โดยนำคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนมารวมกันแล้วหารด้วยจำนวนคนทั้งหมด ที่ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล

3.2.7 สร้างตารางบันทึก โดยเปลี่ยนตารางวิเคราะห์ให้ข้อรวมทั้งหมดเท่ากับ 1000 ซึ่งการเปลี่ยนนี้จะให้ค่าต้องเปลี่ยนคะแนนในแต่ละข้อด้วยการปรับคะแนนให้ได้ตาราง 1000

3.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเนื้อเรื่องที่ใช้ในการทดลอง โดยยึดเกณฑ์ตามผลการวิเคราะห์หลักสูตร ข้อสอบที่สร้างเป็นแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาที่สอน จำนวน 100 ข้อ

3.4 นำแบบทดสอบที่สร้างตามเกณฑ์วิเคราะห์หลักสูตรไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุรธรรมารามวิทยาคม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ที่เรียนเนื้อหาวิชานี้มาแล้ว จำนวน 100 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ

3.5 นำแบบทดสอบที่นักเรียนทำแล้ว มาวิเคราะห์เป็นรายข้อโดยการตรวจให้คะแนนข้อที่ตอบถูกให้คะแนน 1 คะแนน ส่วนข้อที่^{ตอบ}ผิดหรือไม่ตอบ หรือตอบเกินกว่า 1 คำตอบให้ 0 คะแนน เมื่อตรวจและรวมคะแนนแบบทดสอบเรียบร้อยแล้ว จึงทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของข้อสอบแต่ละข้อโดยใช้เทคนิค 27 % ของจุง เตห์ ฟาน (Fan. 1952 : 3 - 32) แล้วเลือกเฉพาะข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .20 - .80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป

3.6 นำแบบทดสอบที่มีค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์ครอบคลุมเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด จำนวน 40 ข้อ ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุธรรมารามวิทยาคม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรของ KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (ส่วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2531 : 168 - 169) ได้ค่าความเชื่อมั่น .91

4. การสร้างแบบทดสอบความสามารถในการวางแผน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวางแผน เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจของผู้ประสบความสำเร็จในการทำงานและแบบทดสอบความสามารถในการวางแผนของฟลานาแกน (Flannagan. 1959 : 22) จาร์วิส ระหว่างบ้าน (2523 : 26 - 27) วิรัช เศรษฐศิลป์ (2522 : 30 - 31) และสุจินต์ สาระงาม (2524 : ภาคผนวก)

4.2 กำหนดจุดมุ่งหมายการวางแผนการทำงาน 7 แผน โดย สร้างเป็นสถานการณ์การวางแผนตามขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งแต่ละขั้นตอนการปฏิบัติงาน จะประกอบด้วยขั้นตอนใหญ่ และขั้นตอนย่อย ขั้นตอนใหญ่ ใช้หมายเลข 1,2,3 และ 4 นำหน้าข้อความ ส่วนขั้นตอนย่อย ใช้อักษร ก,ข,ค,งและ จ นำหน้าข้อความ ซึ่งในขั้นตอนย่อยนี้จัดลำดับขั้นตอนการดำเนินงานไม่ถูกต้อง นักเรียนจะต้องจัดลำดับขั้นตอนการดำเนินงานใหม่ให้ถูกต้อง

ตัวอย่างแบบทดสอบความสามารถในการวางแผน

การวางแผนจำหน่ายสินค้าเสื้อผ้า

ปารีสชาติเปิดร้านจำหน่ายเสื้อผ้าบูติกในศูนย์การค้าแห่งหนึ่ง เป็นเวลาหลายปีมาแล้ว แต่เมื่อประเมินผลการจำหน่าย ในรอบระยะเวลา 1 ปี ที่ผ่านมา ผลปรากฏว่า ยอดการจำหน่าย ลดปริมาณลงถึง 30 เปอร์เซ็นต์ ทำให้ยอดขายไรลดจำนวนลงมาก ปารีสชาติจะต้องวางแผนการจำหน่ายสินค้าเพื่อจะครองส่วนแบ่งตลาดสินค้าเสื้อผ้าขึ้นมา และหาขยายการจำหน่ายให้เพิ่มสูงขึ้น จากขั้นตอนที่ปารีสชาติวางแผนดำเนินการนี้ ยังจัดลำดับขั้นตอนการดำเนินงานไม่ถูกต้อง ให้นักเรียนจัดลำดับขั้นตอนการดำเนินงานต่อไปนี้ถูกต้อง

1. การรวบรวมข้อมูล

- (ก) วางแผนแนะนำผลิตภัณฑ์ใหม่
- (ข) สืบรวจภาวะเศรษฐกิจโดยทั่วไป
- (ค) สืบรวจยอดการขายสินค้าตามประเภทที่ลูกค้านิยมซื้อ
- (ง) สืบรวจราคาของสินค้าที่เป็นที่ต้องการของลูกค้าและตลาดคู่แข่ง
- (จ) สืบรวจยอดของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด ที่ลูกค้านิยม และต้องการซื้อ

2. การวางแผนการดำเนินงาน

- (ก) สืบรวจวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ
- (ข) วิจัย และพัฒนาการแนะนำการผลิต ผลิตภัณฑ์ใหม่
- (ค) สืบรวจงบประมาณที่ใช้เพื่อผลิตสินค้าและบริการชนิดใหม่
- (ง) ตั้งเป้าหมายการผลิตสินค้าและบริการในระยะเวลาที่กำหนด
- (จ) สืบรวจความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายในการซื้อสินค้าและบริการ

3. การปฏิบัติตามแผน

- (ก) วิเคราะห์กลยุทธ์ต่าง ๆ ที่จะนำมาจัดการส่งเสริมการขาย
- (ข) วิเคราะห์สูตรของเสื้อผ้าและการจัดวางเนื้อถึงชุดของลูกค้า
- (ค) วิเคราะห์ตลาดคู่แข่งขั้นและสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปในปัจจุบัน
- (ง) ให้รางวัลพนักงานขายที่จำหน่ายสินค้าทะลุเป้าหมายที่ร้านกำหนด
- (จ) กำหนดส่วนลดราคา และ แจก แกม แก่ลูกค้าที่ซื้อสินค้าครบยอดที่กำหนด

4. การประเมินผลการดำเนินงาน

- (ก) ให้เงินสงวนเวลาและเงินค่ารักษาพยาบาลแก่นักงาน
- (ข) ประเมินผลประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในระยะเวลาที่กำหนด
- (ค) ให้การศึกษา การอบรมพิเศษ ในการส่งเสริมการขายแก่นักงาน
- (ง) ให้คำปรึกษา ชี้แนะ บำรุงขวัญและให้กำลังใจแก่นักงานในการปฏิบัติงาน
- (จ) ให้เงินโบนัสพิเศษแก่นักงาน ในการจำหน่ายสินค้าทะเลสู่เป้าหมายที่กำหนด

วิธีตอนแบบทดสอบความสามารถในการวางแผน

จากการวางแผนที่กำหนดให้ นักเรียนจะต้องจัดลำดับขั้นตอนการดำเนินงานใหม่ให้ถูกต้อง

ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

- ขั้นที่ 1 (ข) สืบรวจภาวะเศรษฐกิจโดยทั่วไป
- ขั้นที่ 2 (ค) สืบรวจยอดการขายสินค้าตามประเภทที่ลูกค้านิยมซื้อ
- ขั้นที่ 3 (จ) สืบรวจยอดของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด ที่ลูกค้านิยม และต้องการซื้อ
- ขั้นที่ 4 (ง) สืบรวจราคาของสินค้าที่เป็นที่ต้องการของลูกค้าและตลาดคู่แข่ง
- ขั้นที่ 5 (ก) วางแผนแนะนำผลิตภัณฑ์ใหม่

2. การวางแผนการดำเนินงาน

- ขั้นที่ 1 (จ) สืบรวจความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายในการซื้อสินค้าและบริการ
- ขั้นที่ 2 (ก) สืบรวจวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ
- ขั้นที่ 3 (ค) สืบรวจงบประมาณที่ใช้เพื่อผลิตสินค้าและบริการชนิดใหม่
- ขั้นที่ 4 (ง) ตั้งเป้าหมายการผลิตสินค้าและบริการในระยะเวลาที่กำหนด
- ขั้นที่ 5 (ข) วิจัย และพัฒนาการแนะนำการผลิต ผลิตภัณฑ์ใหม่

3. การปฏิบัติตามแผน

- ขั้นที่ 1 (ข) วิเคราะห์สัรกรของเลื้อผ้าและการจัดวางเนื้อถึงจุดจูงใจลูกค้า
- ขั้นที่ 2 (ง) ให้รางวัลพนักงานขายที่จำหน่ายสินค้าทะเลสู่เป้าหมายที่ร้านกำหนด
- ขั้นที่ 3 (จ) กำหนดส่วนลดราคา และ แจก แกม แก่ลูกค้าที่ซื้อสินค้าครบยอดที่กำหนด
- ขั้นที่ 4 (ค) วิเคราะห์ตลาดคู่แข่งขั้นและสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปในปัจจุบัน
- ขั้นที่ 5 (ก) วิเคราะห์กลยุทธ์ต่าง ๆ ที่จะนำมาจัดการส่งเสริมการขาย

4. การประเมินผลการดำเนินงาน

ขั้นที่ 1 (ง) ให้ค่ายกย่อง ชมเชย บำรุงขวัญและให้กำลังใจแก่พนักงานในการปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 2 (จ) ให้เงินโบนัสพิเศษแก่พนักงาน ในการจำหน่ายสินค้าทะลุเป้าหมายที่กำหนด

ขั้นที่ 3 (ก) ให้เงินสงวนเวลาและเงินค่ารักษาพยาบาลแก่พนักงาน

ขั้นที่ 4 (ข) ประเมินผลประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในระยะเวลาที่กำหนด

ขั้นที่ 5 (ค) ให้การศึกษา การอบรมพิเศษ ในการส่งเสริมการขายให้แก่พนักงาน

4.3 การตรวจให้คะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการวางแผน

4.3.1 ให้ 1 คะแนน สำหรับขั้นตอนที่จัดลำดับขั้นตอนการดำเนินงานถูกต้อง

4.3.2 ให้ 0 คะแนน สำหรับขั้นตอนที่จัดลำดับขั้นตอนการดำเนินงานไม่ถูกต้อง

หรือ เว้นว่าง

4.4 นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและการวางแผน จำนวน 5 ท่าน

4.4 การหาคุณภาพ นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุรธรรมารามวิทยาคม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน

4.5 นำแบบทดสอบความสามารถในการวางแผนที่นักเรียนทำแล้วมาตรวจให้คะแนน หลังจากตรวจให้คะแนนแล้ว นำคะแนนทุกข้อมารวมกันและจัดลำดับคะแนนจากน้อยที่สุด ไปหา มากที่สุด คัดเอา 25 % จากคะแนนสูงสุดและต่ำสุดมาเป็นกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

4.6 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ โดยวิธี แจกแจงที (t - distribution) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2531 : 165) โดยคัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกสูง คือ ข้อที่มีค่า t เกิน 1.75 ขึ้นไปและ นำข้อที่มีค่า t ไม่ถึง 1.75 มาปรับปรุงใหม่

4.6 นำแบบทดสอบความสามารถในการวางแผนที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุรธรรมารามวิทยาคม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน ครั้งที่ 1 เว้นช่วงห่าง 14 วัน นำแบบทดสอบไปทดสอบครั้งที่ 2 แล้วนำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนที่ได้จากการสอบครั้งแรกกับครั้งที่สอง

โดยใช้สูตร Pearson Product - Moment Coefficient Correlation) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ . 2531 : 165) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความสามารถในการวางแผน เท่ากับ .84

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control-Group Pretest-Posttest Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 :216) ซึ่งมีรูปแบบการทดลองดังนี้

ตาราง 1 แบบแผนการวิจัย

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
ER	T ₁	X	T ₂
CR	T ₁	-	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการทดลอง

- X แทน การสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม
- แทน การสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
- R แทน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Assignment)
- E แทน กลุ่มทดลอง (Experimental Group)
- C แทน กลุ่มควบคุม (Control Group)
- T₁ แทน การทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest)
- T₂ แทน การทดสอบหลังการทดลอง (Posttest)

5. การดำเนินการทดลอง

หลังจากที่ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ทำการทดสอบก่อนการเรียน (Pretest) ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์ และทดสอบความสามารถในการวางแผน แล้วบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียนสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

2.2 ทำการสอนกลุ่มทดลองโดยใช้การสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม และกลุ่มควบคุมใช้วิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ทั้งสองกลุ่มใช้เนื้อหาเดียวกัน และระยะเวลาเท่ากัน คือ จำนวน 16 คาบ

2.3 หลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง ทำการทดสอบทั้งสองกลุ่มอีกครั้งโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์ และแบบทดสอบความสามารถในการวางแผน ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดิมอีกครั้ง

2.4 ตรวจสอบผลจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบความสามารถในการวางแผน นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านวิชาสังคมศึกษาและความสามารถในการวางแผนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้วิธีทางสถิติ t-test แบบ Independent Group

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1.1 คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.

2531 : 59)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ค่าความแปรปรวนของคะแนน คำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 63)

$$S^2 = \frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ S^2 แทน ค่าความแปรปรวนของคะแนน

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 หาค่าความยากง่ายและหาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิค 27% จากตารางวิเคราะห์ข้อทดสอบของ
จุง เทห์ ฟาน (Fan. 1952 : 3 - 32)

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
คำนวณจากสูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน .(ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ.
2531 : 168 - 169)

$$r_{tt} = \frac{N}{N-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ r_{tt} แทน ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 N แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
 p แทน สัดส่วนของผู้ทำได้ในข้อหนึ่ง ๆ $= \frac{\text{จำนวนคนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}$
 q แทน สัดส่วนของผู้ทำผิดในข้อหนึ่ง ๆ หรือคือ $1 - p$
 S_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

2.3 หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของ
แบบทดสอบความสามารถในการวางแผน โดยใช้สูตร (บุญเชิด ภิญโญนนท์พงษ์ . 2527 :
89 - 91)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์
 $\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.4 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบความสามารถในการวางแผน โดยใช้
วิธีการแจกแจงที (t-distribution) คำนวณจากสูตรของเอดวาร์ด (Edwards)
(ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 185)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{N_H} + \frac{S_L^2}{N_L}}}$$

เมื่อ	t	แทน ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ
	$\bar{X}_H$	แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	$\bar{X}_L$	แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	S_H^2	แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มสูง
	S_L^2	แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ
	N_H	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มสูง
	N_L	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มต่ำ

2.5 หากความเชื่อมั่นแบบทดสอบความสามารถในการวางแผน โดยใช้วิธีสอบซ้ำ (Test - Retest) แล้วหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนที่ได้จากการสอบครั้งแรกกับการสอบครั้งที่ 2 โดยใช้สูตร Pearson Product - Moment Coefficient ดังสูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 164)

$$r_{tt} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2] [N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	N	แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum XY$	แทน ผลรวมทั้งหมดของผลคูณระหว่างคะแนนสอบครั้งแรก (X) และคะแนนสอบครั้งที่สอง (Y)
	$\sum X$	แทน ผลรวมทั้งหมดของการสอบครั้งแรก
	$\sum Y$	แทน ผลรวมทั้งหมดของการสอบครั้งที่สอง
	$\sum X^2$	แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสองของคะแนนการสอบครั้งแรก

ΣY^2 แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังของ
คะแนนการสอบครั้งที่สอง

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

เปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความสามารถในการวางแผน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยวิธีการทางสถิติ

t-test แบบ Independent Group (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2533 : 178 - 180)

3.1 กรณีความแปรปรวน (Variance) ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความสามารถในการวางแผนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่เท่ากัน

($\sigma_1^2 \neq \sigma_2^2$) ใช้ t - test แบบ Independent Group ดังสูตร

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{N_1} + \frac{s_2^2}{N_2}}}$$

$$df = \frac{[(s_1^2/N_1) + (s_2^2/N_2)]^2}{\frac{(s_1^2/N_1)^2}{N_1 - 1} + \frac{(s_2^2/N_2)^2}{N_2 - 1}}$$

เมื่อ	t	แทน ค่าที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
	$\bar{X}_1$	แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง
	$\bar{X}_2$	แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม
	N_1	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง
	N_2	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มควบคุม
	S_1^2	แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มทดลอง
	S_2^2	แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มควบคุม

3.2 การวัดความแปรปรวน (Variance) ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความสามารถในการวางแผนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกัน ($\sigma_1^2 = \sigma_2^2$) ใช้ t - test แบบ Independent Group ดังสูตร

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{(N_1 - 1) S_1^2 + (N_2 - 1) S_2^2}{N_1 + N_2 - 2} \left(\frac{1}{N_1} + \frac{1}{N_2} \right)}}$$

$$df = N_1 + N_2 - 2$$

เมื่อ	t	แทน ค่าที่ใช้จากमान t-distribution
	$\bar{X}_1$	แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง
	$\bar{X}_2$	แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม
	N_1	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง
	N_2	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มควบคุม
	S_1^2	แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มทดลอง
	S_2^2	แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มควบคุม

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนน
t	แทน	ค่าที่ใช้พิจารณาใน t - distribution
df	แทน	ชั้นแห่งความอิสระ
*	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายข้อที่ 1 ที่ว่า เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา โดยมีสมมติฐานว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างปรากฏผลดังตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนที่เรียนโดย
การสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของ
หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	s^2	t
กลุ่มทดลอง	30	33.33	533.10	0.58
กลุ่มควบคุม	30	30.30	274.29	

$$t = 2.00$$

(d.f. 53)

จากตาราง 2 พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

2. จุดมุ่งหมายข้อที่ 2 ที่ว่าเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการวางแผนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา โดยมีสมมติฐานว่า ความสามารถในการวางแผนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกัน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทดสอบความสามารถในการวางแผนกับกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏผลดังตาราง 3

ตาราง 3 เปรียบเทียบความสามารถในการวางแผนของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม กับนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	s^2	t
กลุ่มทดลอง	30	89.30	187.40	2.25*
กลุ่มควบคุม	30	82.20	110.07	
$*t$				=2.00

(d.05, df58)

จากตาราง 3 พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีความสามารถในการวางแผนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการวางแผนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนและผลการศึกษาได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการวางแผนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกัน
2. ความสามารถในการวางแผนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนเจ้าพระยาวิชาสงขลานครินทร์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมด 150 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนเจ้าพระยาวิชาสงขลานครินทร์ กรุงเทพมหานคร จำนวน 60 คน แบ่งเป็น กลุ่มทดลอง 30 คน กลุ่มควบคุม 30 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับฉลาก จำนวน 5 ห้องเรียน เอามาเพียง 2 ห้องเรียน นำทั้งสองกลุ่มมาคละกัน แล้วจับฉลากเพื่อแยกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มที่ 1 กลุ่มทดลอง สอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม

กลุ่มที่ 2 กลุ่มควบคุม สอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

2. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ใช้เวลาในการทดลองทั้งสิ้น 10 สัปดาห์ โดยแบ่งเวลาในการทดลอง ดังนี้

2.1 ผูกกิจกรรมการทำงานกลุ่มก่อนมีการทดลองสอน กลุ่ม ละ 4 คาบ คาบละ 50 นาที ในคาบอิสระ ซึ่งกิจกรรมผูกการทำงานกลุ่มครั้งนี้ ไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

2.2 ทดลองสอนกลุ่ม ละ 16 คาบ คาบละ 50 นาที สัปดาห์ละ 2 คาบ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการสอนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากเนื้อหา วิชาสังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์ เรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจ ปัญหาเศรษฐกิจและแนวทางแก้ไข

3.2 แผนการสอนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 วิชาสังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์

3.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์

เรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ ปัญหาเศรษฐกิจและแนวทางแก้ไข ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ มีความความเชื่อมั่น 0.91 มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .41 - .76 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .22 - .81 ดังแสดงในภาคผนวก ค

3.4 แบบทดสอบความสามารถในการวางแผน ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากแบบวัดความสามารถในการวางแผน ของ ฟลานนาแกน (Flannagan. 1959 : 22) จำนวนระหว่างบ้าน (2523 : 26 - 27) วิรัช เศรษฐศิลป์ (2522 : 30 - 31) และสุจินต์ สารงาม (2524 : ภาคผนวก) มีค่าความเชื่อมั่น 0.84 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 1.75 - 16.61

การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบทดสอบความสามารถในการวางแผน

2. ดำเนินการสอนโดยผู้วิจัยสอนเองทั้งสองกลุ่ม ใช้เวลาในการสอนเท่ากัน คือ 16 คาบ คาบละ 50 นาที สัปดาห์ละ 2 คาบ

2.1 กลุ่มทดลอง สอนด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม กลุ่มควบคุม สอนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

3. ทำการทดสอบหลังการสอนกับนักเรียนทั้งสองกลุ่มโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบทดสอบความสามารถในการวางแผน ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนการสอน

4. นำผลการทดสอบมาตรวจวิเคราะห์คะแนนแล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมโดยใช้ t - test แบบ Independent Group
2. เปรียบเทียบความสามารถในการวางแผนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมโดยใช้ t - test แบบ Independent Group

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05
2. นักเรียนเรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีความสามารถในการวางแผนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการวางแผนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จากผลการศึกษาค้นคว้าได้รวบรวมข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดจนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการอภิปราย ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ผลการศึกษาริวิจัยในครั้งนี้ ไม่มีการวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียง คือ จิระวรรณ ลิทธิชัย

(2526 : 69 - 70) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้อธิบายแบบสืบสวน - สอบสวน กับการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบสืบสวน - สอบสวนกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ งานวิจัยของ มงคล จันทร์ภิบาล (2531 : 70) ที่ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้อุปกรณ์กลุ่มสร้างคุณภาพกับการสอนปกติ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ งานวิจัยของ สมศิริ ปลั่งจิตต์ (2534 : 82) ที่เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์กับการสอนตามคู่มือครูของกรมวิชาการ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

จากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 น่าจะมีผลมาจาก

1.1 นักเรียนทั้งสองกลุ่มได้รับการฝึกกิจกรรมการทำงานกลุ่มก่อนการทดลอง กลุ่มละ 4 คาบ ๆ ละ 50 นาที โดยกิจกรรมการทำงานกลุ่มที่ฝึกนี้เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด มิได้ส่งเสริมการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาที่ใช้ในการทดลองสอน ซึ่ง ทิศนา แชนมณี (2530 : 17) กล่าวว่ากิจกรรมการทำงานเป็นกลุ่มเป็นการร่วมกันปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ นักเรียนจะมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีการติดต่อสื่อสารในกลุ่ม มีการประสานงานกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ โยแมสส์ (สมยศ นาวีการ. 2523 : 234 ; อ้างอิงมาจาก Homans. n.d.) ที่กล่าวว่าการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม อาศัยองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ คือ กิจกรรมการกระทำร่วมกันและความรู้สึกซึ่งจะเกี่ยวพันกันโดยตรง เมื่อนักเรียนมีกิจกรรมการทำงานร่วมกัน จะมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ทำให้เกิดการตัดสินใจร่วมกัน สนับสนุน ประสานงานกันจึงประสบความสำเร็จจนเป้าหมายที่ต้องการและการฝึกกิจกรรมการทำงานกลุ่มนี้ไม่ได้ส่งเสริมการเรียนรู้ในเนื้อหาบทเรียนที่ใช้ในการสอน ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียน

ทางการเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน

1.2 นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีกิจกรรมการเรียนที่แตกต่างกัน คือ การสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มฝึกให้นักเรียนสืบสวนจากสถานการณ์หรือปัญหาที่กำหนดขึ้น เมื่อนักเรียนร่วมกันเลือกหัวข้อที่ต้องการศึกษาค้นคว้าความรู้แล้ว จะนำมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายและวางแผนในการศึกษาค้นคว้าความรู้ภายในกลุ่ม นักเรียนได้ฝึกกระบวนการทำงานกลุ่ม ฝึกการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง นำผลการศึกษา มาอภิปรายเพื่อสรุปร่วมกันเป็นผลงานของกลุ่มและรายงานผลโดยมีครูและเพื่อนในชั้นเรียนจะวิเคราะห์ผลการศึกษาของกลุ่มที่เสนอว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมายและขั้นตอนการวางแผนการดำเนินงานหรือไม่ หากไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายและตามขั้นตอนที่กำหนดไว้กลุ่มจะต้องหาข้อบกพร่องและย้อนกลับไปที่กิจกรรมใหม่และเมื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ นักเรียนจะทบทวนเสริม (Joyce and Weil, 1985 : 234) ซึ่งกิจกรรมการเรียนแตกต่างกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ที่เริ่มต้นด้วยครูสร้างความสนใจของนักเรียนโดยใช้สถานการณ์หรือปัญหาที่กระตุ้นให้นักเรียนสนใจในบทเรียนแจ้งจุดประสงค์เพื่อให้นักเรียนทราบว่าเรียนอะไรซึ่งจะทำให้ นักเรียนสนใจและตั้งใจเรียน ทบทวนความรู้เดิมเพื่อให้แน่ใจว่าความรู้ของเด็กมีเพียงพอ ครูเสนอบทเรียนใหม่โดยเสนอเรื่องให้นักเรียนจะต้องศึกษาและแนะนำให้เกิดการเรียนรู้แล้วให้นักเรียนปฏิบัติด้วยตนเองอภิปรายและสรุปผลการศึกษา โดยครูจะแจ้งผลการปฏิบัติให้นักเรียนทราบ ประเมินผลการเรียน และทบทวนเสริม (มัลลิกา พงษ์ปิตฺตร. 2527 : 140 - 141) ซึ่งเห็นได้ว่าการทำกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มจะแตกต่างกัน ในการที่นักเรียนได้ปฏิบัติและหาข้อบกพร่องด้วยตนเอง ส่วนในกลุ่มควบคุมครูเป็นผู้แจ้งผลการปฏิบัติ ฉะนั้นนักเรียนจึงเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีความสามารถในการวางแผนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่

มีงานวิจัยที่ใกล้เคียง คืองานวิจัย ของ มงคล จันทร์ภิบาล (2531 : 31 - 72) ที่ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพกับการสอนปกติ พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนการใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพมีพฤติกรรมการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ งานวิจัยของ รัชณี บุญเรือง (2535 : 119 - 120) ที่ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่สอนโดยการใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพกับการสอนตามคู่มือครู ของ สสท. ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

ผลจากการศึกษาที่พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มมีความสามารถในการวางแผนแตกต่างกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ น่าจะมีผลมาจาก

2.1 การสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นการสอนที่ฝึกให้นักเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน ร่วมมือกันวางแผนการทำงาน (สุริย์ บาวเออร์. 2536 : 18) ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการวางแผนการทำงาน ที่กำหนดสถานการณ์ กำหนดการกระทำทั้งหมดที่ต้องดำเนินการ กำหนดวิธีการปฏิบัติงาน และประเมินผลการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ (ชำนาญ อัจฉริยาจารย์. 2535 : 55 - 66)

2.2 ตามแนวทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบอาการกระทำของสกินเนอร์ (กรมรัตน์ หล้าสว่าง. 2523 : 160) ที่เน้นการกระทำของนักเรียน ปลอ่ยกให้นักเรียนเรียนรู้เลือกแสดงพฤติกรรม วางแผนการเรียนและเสนอผลงาน นักเรียนจะเกิดทักษะและสามารถวางแผนการศึกษาค้นคว้าในครั้งต่อไปได้ดียิ่งขึ้น

2.3 กระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของคลอสไมเออร์และกู๊ดวิน (กรมรัตน์ หล้าสว่าง. 2523 : 135 ; อ้างอิงมาจาก Klausmeier and Goodwin. n.d.) ที่กล่าวว่าเมื่อผู้เรียนได้รับการจูงใจให้เรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่บ่งไว้อย่างชัดเจน พิจารณาสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อบรรลุตามจุดมุ่งหมาย เมื่อกระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก ผลที่ได้รับบรรลุจุดมุ่งหมายและประเมินผลด้วยความพอใจ นักเรียนจะสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และสอดคล้อง

กับแนวคิดของวัลลภ กันทรวิชัย (2534 : 17) ที่ว่าเมื่อนักเรียนวางแผนการทำงานดีแล้ว นักเรียนพร้อมที่จะตัดสินใจเลือกแนวทางที่ดีที่สุด เมื่อนักเรียนได้แสดงพฤติกรรมที่ได้รับการยอมรับ ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกภูมิใจในความสำเร็จของตนเอง จึงส่งผลให้นักเรียนแสดงพฤติกรรม - ในครั้งต่อไปด้วยความพอใจ

ข้อสังเกตจากการศึกษาค้นคว้า

1. การเรียนด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่มของนักเรียน ในกลุ่มทดลองเมื่อเรียนในแผนการสอนที่ 1 พบปัญหาดังนี้ คือ
 - 1.1 นักเรียนไม่สามารถเลือกปัญหาเพื่อนำมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าได้
 - 1.2 นักเรียนวางแผนกำหนดขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าและ บันทึกในแบบบันทึกกิจกรรมไม่ได้
 - 1.3 การรับพฤติกรรมยอมรับซึ่งกันและกันในกลุ่มนักเรียน

ครูต้องจึงต้องอธิบายวิธีการเลือกปัญหา วิธีวางแผนการดำเนินงานและการบันทึกกิจกรรมในแบบบันทึกกิจกรรม ต่อมาประมาณสัปดาห์ที่ 3 ของการเรียน นักเรียนเริ่มทำได้และดีขึ้นตามลำดับ
2. ผู้วิจัยพบว่าเมื่อนักเรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่มถึงขั้นวิเคราะห์ความก้าวหน้าและวิเคราะห์กระบวนการ นักเรียนสามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นได้อย่างมีเหตุผลจนเป็นที่ยอมรับซึ่งกันและกันและส่งผลให้นักเรียนเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดความอบอุ่นและความไว้วางใจ ทำให้นักเรียนแต่ละคนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ถ้าครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์ จะนำแผนการสอนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ก่อนสอนครูควรมีการให้นักเรียนวางแผนการทำงานร่วมกันก่อน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและอาจจะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

1.2 การจัดชั้นเรียนควรเป็นชั้นเรียนแบบเปิด หรือห้องกิจกรรมเฉพาะ ที่เด็กสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว เพราะนักเรียนจะต้องเคลื่อนย้ายที่นั่งเรียนเพื่อจัดเป็นกลุ่มทุกครั้งก่อนเรียน หากให้เกิดเสียงดังรบกวนห้องข้างเคียงและเสียเวลาสำหรับการเรียน

1.3 โรงเรียนควรจัดห้องสมุดหรือสื่อประกอบการค้นคว้าที่เหมาะสมให้นักเรียน เพื่อใช้ศึกษาค้นคว้าหรือผู้สอนควรผลิตสื่อการสอนหรือรวบรวมเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจะศึกษาเปรียบเทียบวิธีการสอนรูปแบบอื่น ๆ เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา การสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพ (Q.C.Circle) ฯลฯ ว่าจะส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการวางแผนหรือไม่

2.2 ควรจะศึกษาความสามารถในการวางแผนกับนักเรียนระดับชั้นอื่น ๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2523.
- . จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2527.
- กิติมา ปรีดีติลล. ทฤษฎีบริหารองค์การ. กรุงเทพฯ : ธนการนิมฟ์, 2529.
- โกวิท ประวาทพฤกษ์. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สำหรับอนาคต. กรุงเทพฯ : คูรุสภา , 2534.
- . " การวางแผนอย่างมียุทธศาสตร์," วารสารวิจัยทางการศึกษา. 21(2) : 13 - 15 ; 2534.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535. กรุงเทพฯ : จัดพิมพ์โดยสมาคมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งประเทศไทย, 2537.
- คมเพชร ฉัตรสุกกุล. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.
- . กิจกรรมกลุ่มโรงเรียน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์ , 2522.
- . "พลวัตแห่งกลุ่ม (Group Dynamics)," วารสารแนะแนว. 19(99) : 39 - 43 มิ.ย. - ก.ค. 2538.
- จรัส ระหว่งบ้าน. การสร้างแบบทดสอบวัดความถนัดทางการเรียนครูในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ การศึกษาขั้นสูง. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2523. อัดสำเนา.
- จิระวรรณ สิทธิชัย. การศึกษาเปรียบเทียบผลการฝึกสร้างสังกับและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา สังคมศึกษาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีสอนแบบสืบสวน - สอบสวน กับการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2526 . อัดสำเนา.
- ชวาล แพร่สกุล. เทคนิคการเขียนข้อทดสอบ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดหญ้า , 2520.
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. เทคนิคการบริหารแผนใหม่. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, 2535.

บุศรี วงศ์จันทร์. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ :

ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ณัฐคนัย อินทรสุขศรี. " การพัฒนาและเสริมสร้างทีมงาน," ธุรกิจปริทัศน์. 6 : 45 - 47 ;

กันยายน 2526.

ดวงเดือน เทศวานิช. " รูปแบบการสอน," นิมเนศวร. วารสารวิชาการวิทยาลัยครูพระนคร

สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ 1 (2) : ธันวาคม 2534 - พฤษภาคม 2535.

เตือนใจ แวงงาม. พลวัตกลุ่มและการทำงานเป็นทีม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เม็ดทรายพันธุ์ตั้ง,

2534.

ทวีป อภิสิทธิ์. "พฤติกรรมการสอน," ประชาศึกษา. 35(11): 9 - 12 , สิงหาคม 2528.

พิศนา แชนมณี. คู่มือครูรูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2534.

———. " ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอน," กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1.

กรุงเทพ ฯ : บุรณาศิลป์การพิมพ์ , 2522.

พิศนา แชนมณี น้อมศรี เคท และ วรสุดา บุญไวโรจน์. การพัฒนารูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา เล่ม 1. กรุงเทพ ฯ :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2528.

พิศนา แชนมณีและคนอื่น ๆ . รายงานการวิจัย เรื่อง การทดลองรูปแบบการฝึกทักษะการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา . กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2530.

ธงชัย สันติวงษ์. การวางแผน. กรุงเทพ ฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช , 2534.

———. หลักการตลาด. กรุงเทพ ฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช , 2531.

———. องค์การและการบริหาร การศึกษาการจัดการแผนใหม่ ฉบับแก้ไขปรับปรุง. พิมพ์ครั้งที่ 7

กรุงเทพ ฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช , 2535.

เชียรชัย เอี่ยมวรเมธ. พจนานุกรมอังกฤษ - ไทย ฉบับใหม่ เล่ม 1. กรุงเทพ ฯ :

บริษัทสำนักพิมพ์, 2522.

นิพนธ์ จิตต์ศักดิ์. " การพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ," สารพัฒนาหลักสูตร. 43 : 3 - 7 ;

ตุลาคม 2528.

นิภา วิจิตรศิริ. ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

โรงเรียนหนองแค " สรวิจิตรวิทยา " จังหวัดสระบุรี. ปรินญาณินท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2525 . อัดสำเนา.

นิเวศน์ ธรรมรักษ์. เอกสารประกอบการสอน วิชา กสส 512 เทคนิคการวัดและประเมินผล
การเรียนการสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2530.อัดสำเนา.

บุญเชิด วิทยุณันตพงษ์. การทดสอบอิงเกณฑ์ : แนวและวิธีการ. กรุงเทพฯ :ภาควิชา
พื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2527 .

บุษพา คมมานนท์ . วิธีสอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา. วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา ,
2525.

บุหงา วชิรศักดิ์มงคล.กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. พิษณุโลก : แผนกเอกสารและการพิมพ์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก , 2526.

ประชุม รอดประเสริฐ. นโยบายและการวางแผน : หลักการและทฤษฎี. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์ , 2533.

ประพนอม เดชชัย. นวัตกรรมการเรียนการสอนและแนวปฏิบัติสังคมศึกษา . เชียงใหม่ :
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2531.

—————. เสริมทักษะการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2 . เชียงใหม่ :
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ , 2536.

ประพิศ นามกร. ระบบการวางแผนในวิทยาลัยครูภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ ฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2525.อัดสำเนา.

ประกาศกร โสโธทองคำ. กลุ่ม : การสอนกลุ่มสัมพันธ์ในโรงเรียน. นครราชสีมา :
ภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูนครราชสีมา , 2522.

ประมวล เสนาฤทธิ์. "การวางแผนการศึกษา," การวางแผนและการจัดการทางการศึกษา.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ , 2527.

—————. " แง่คิดและทิศทางการศึกษาไทย," 25 ปี การวางแผน กระทรวงศึกษาธิการ
กองแผนงาน กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว , 2534.

เปลื้อง ฌ นคร. พจนะ - สารานุกรม ฉบับทันสมัย เล่ม 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช , 2516.

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช , 2531.

พนม ลิมอาร์ย์. กลุ่มสัมพันธ์. มหาสารคาม : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม , 2522.

นิลวรรณ แสงชา. " ปัญหาการขยายโอกาสทางการศึกษาในประเทศไทย," งานวิจัย. 11(3)
: 34 - 42 ; 2536.

ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์. พฤติกรรมองค์กรและการบริหาร. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์ , 2530.

มงคล จันทร์पाल. การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการด้านการคิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาเป็น ของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้อีกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ กับการสอนปกติ.
ปริญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2531.
อัสสาเนา.

มณูย ดนะวัฒนา. กลยุทธ์และการสร้างพลังผู้นำธุรกิจรุ่นใหม่. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์,
2532.

มัลลิกา พงศ์ปิตฺร. การสอนเพื่อตอบสนองสมรรถภาพมนุษย์ (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ :
หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2527.

มาลัย หุญจน์. " วัตถุประสงค์ นโยบายและแผน," ใน งานการปกครอง หลักการบริหาร.
พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2508.

เมืองทอง แชนมณี. "เรื่องน่ารู้บางประการเกี่ยวกับกลุ่มสัมพันธ์," กลุ่มสัมพันธ์ : ภาษาและ
แนวปฏิบัติ. โครงการเผยแพร่การสอนกลุ่มสัมพันธ์, 2522.

เขาวมา เดชะคุปต์. ภาษาการขบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัสสาเนา.

รัชณี บุญเรือง. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ทักษะปฏิบัติ และ
ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดย
การประยุกต์กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพกับการสอนตามคู่มือครู ของ สสวท. ปริญาณิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัสสาเนา.

ราชบัณฑิตยสถาน.พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
 ,2525.

————. ศัพท์บัญญัติ อังกฤษ - ไทย ไทย - อังกฤษ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ,2530.

ล้วน สายยศ. แบบทดสอบความถนัด รูปแบบ : การฝึกทักษะ. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทาง
การศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,2525.

————. หลักการสร้างแบบทดสอบความถนัด. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,2522.

ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศึกษาพร, 2531.

ลัดดาวรรณ ณ ระนอง. การทดลองใช้กิจกรรมเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเอง. ปริญญานิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัสสาเนา.

วัลลภ กันทรักษ์. " การสอนและทดสอบที่เน้นกระบวนการ,"วารสารวิจัยทางการศึกษา. 21(3):
11 - 39 ; 2534.

————. " ทำไมจึงเน้นกระบวนการในการเรียนการสอน," วารสารวิจัยทางการศึกษา. 21(2):
13 - 19 ; 2534.

วิชาการ,กรม กระทรวงศึกษาธิการ. ประมวลศัพท์บัญญัติวิชาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ :
องค์การคำคุณา, 2527.

————. สรุปผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2536. กรุงเทพฯ :
สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ,2537.

————. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533).กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์การศาสนา, 2534.

วิฑูรย์ สิมะโชติ. "การวางแผน," วารสารสสท. ฉบับเทคโนโลยี. 19(110):สิงหาคม -
กันยายน 2536.

วิรัช เศาศศิลป์. การสร้างแบบทดสอบวัดความถนัดทางการเรียนขยายาล. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. อัสสาเนา.

วิรัช สว่างนางค์งาน. การบริหารครบวงจร. กรุงเทพฯ : แมส้นับลิชชิง, 2531.

วัฒนา วัฒนะวิชัย. กลวิธีการเรียนรู้และการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา. เชียงใหม่ :

ภาควิชาประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2530.

วิระยุทธ วิเชียรโชติ. จิตวิทยาการเรียนรู้การสอน แบบสืบสวนสอบสวน. กรุงเทพฯ :

อำนวยการพิมพ์, 2521.

ศรไกร รุ่งรอด. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ

STAD กับกิจกรรมการเรียนรู้ตามคู่มือครูของ สสท. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. จัดสำเนา.

สมบูรณ์ ชิตพงศ์. เทคนิคการวัดและการประเมินผลวิชาสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ :

สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523.

สมยศ นาธิการ. การบริหารตามสถานการณ์. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2523.

สมศิริ ปลื้มจิตต์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเหตุผลเชิงจริยธรรมในการสอน

จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการสอนโดยใช้บทบาทสมมติกับการสอน

ตามคู่มือครู. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,

2534. จัดสำเนา.

สรศักดิ์ โสขุ. ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความสนใจในหน้าที่พลเมืองดีของนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. นิคมโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นิคมโลก, 2530. จัดสำเนา.

สารณี รัตนบุรี. เอกสารประกอบการฝึกอบรมศึกษานิเทศก์ รุ่น 20, 21 หน่วยศึกษานิเทศก์

กรมสามัญศึกษา, 2523.

สุจินต์ สารงาม. การสร้างแบบทดสอบวัดความถนัดทางการเรียนคณิตศาสตร์. ปรินทิพนิพนธ์

กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. จัดสำเนา.

สุวัฒน์ กิตตินรรัตน์. ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนช่องพระอาทิตย์ อำเภอโพนธารม จังหวัดราชบุรี.

ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536.

จัดสำเนา.

- สุนทร วัณสินธุ์. "รูปแบบการสอน(Models of Teaching)," มิตรครู. 3(10) : พฤษภาคม - 2532.
- สุรัชย์และเสาวณีย์ สิกขานันท์. ศัพท์เทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2535.
- สุริย์ บาวเออร์. "การเรียนรู้โดยการร่วมมือ," วารสารวิชาการ - อุดมศึกษา, 2(1) : 14 - 20 ; กันยายน - ธันวาคม 2535.
- โสมณ ปภากจน์. การพัฒนาองค์การ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2521.
- นพชัย อภิชาตพงศ์. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา, ม.ป.ป.
- อาคม จันทสุนทร. การสอนเพื่อตอบสนองสมรรถภาพของมนุษย์. กรุงเทพฯ : หน่วยงานศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2527.
- อุทัย นิธิภูโต. เทคนิคการบริหาร. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525.
- อนุสรณ์ สุชาติานนท์. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและบุคลิกภาพประจำปีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. จัดสำเนา.
- อุษา ตันติเวชกุล. การวางแผนและเทคนิคจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : มูลนิธิฟรีดริช เอแบท , 2530.
- เอนก เขียวถาวร. หนังสือเรียนสมบูรณ์แบบ ส 504 สังคมศึกษา, กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2537.
- Bloom , Benjamin S. and others. Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning. New York : McGraw-Hill Book, Co., 1971.
- Bozeman, William C. and Sue Schmelzer. "Strategic Planning : Applications in Business and Education," Planning and Changing. 15(1) : 35 - 48; Spring. 1984.
- Bruce, Joyce and Marsha Weil. Models of Teaching. Englewood Cliffs. Nj : Prentice Hall , 1985.

- Cartwright , Darwin and Alwin Zander. Group Dynamics. 3rd ed. New York : Harper and Row Publishers ; 1968.
- Davidson, Dennis, " Learning mathematics in a Group Situation," Mathematic Teacher. 21(1) : February, 1974.
- Davis,Keth. Human Behavior ay Work : Organizational Behavior. New York : McGraw - Hill Book Co., 1981.
- . Human Relations at Work. New York : McGraw - Hill,Co., 1962.
- Fan,Chung Teh. Item Analysis Table. New Jersey : Educational Testing Service,Princeton,1952.
- Flannagan, John C. Flannagan Aptitude Classification Test.Chicago, Illinois : Science Research Association Inc., 1959.
- Gagne Robert M. The Condition of Learning . 2nd ed. New York : Holt, Rinchart and Winston, 1970.
- Good, Thomas L. and others. " Using Work - Group in Mathematics Instruction," Leadership . 47(4) : 56 - 62 ; December, 1989/ January, 1990.
- Gulley, Halbert E. Discussion Conference and group Process. New York : Holt, Rinchart and Winston, 1963.
- Henderson,R. Performance Appraissal : Theory to Practice. New York : Reston Publishing Company Inc ., 1980.
- Herrold,Kenneth F. " Evaluation and Research in Group Dynamics," in Educational and Psychological Measurement. p 492-504. Englewood Cliffs, Nj : Prentice Hall , 1952.

Hertz, Lazarowitz, R. and H. Sharan. "Teacher " Verbal Behavior in Cooperative and Whole-Class Instruction," In Cooperative Learning : Theory and Research. Edited by S. Sharan. New York : Praeger Publishing, Co., 1980.

Koontz, Harold D. and Grit O. Donnel. Long - Range Planning for Management. New York : Harper and Row Publishers , 1964.

Patterson, C.H. Theories of Counseling and Psychotherapy. New York : Harper & Row ; 1973.

Shaw, Marvin E. Group Dynamics : The Psychology of Small Group Behavior. New York : McGraw - Hill Book Co., 1971.

Sprengen, A. " Group Work in Foreign Language Learning," A Report English Teaching. 16 : 16 - 17; November , 1973.

Sund, R.B. Piaget for Education and Maltimeder Program. Ohio : A Bell and Howell Company, 1976.

Yael, Sharan and Shlomo Sharan . "Group Investigation Expands Cooperative Learning " Educational Leadership. December, 1989/Janury, 1990.

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือ

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นที่ปรึกษาและตรวจประเมินนิพนธ์

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.เนตร อัครสวัสดิ์

กศ.บ. (มัธยม) M.S. in Ed, (Sec.Ed.)

ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.

2. รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ ชิตพงศ์

กศ.บ. (คณิต), กศ.ม. (วัดผล), กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนหลักสูตร)

สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ดร.ชูศักดิ์ ชัมภลิต

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

2. รองศาสตราจารย์พวงรัตน์ ทวีรัตน์

สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร .

3. อาจารย์พรทิพย์ ตั้งไชยวรวงศ์

โรงเรียนเจ้าพระยาวิชาคม กรุงเทพมหานคร.

4. อาจารย์สุัญญา เศรษฐรังสรรค์

โรงเรียนเจ้าพระยาวิชาคม กรุงเทพมหานคร.

5. อาจารย์วิไล หวานสนิท

โรงเรียนสุวรรณารามวิทยา กรุงเทพมหานคร.

6. อาจารย์อนุสรณ์ สุชาติานนท์

โรงเรียนเทพศิลา กรุงเทพมหานคร.

7. อาจารย์ประอรรัตน์ วัจนะรัตน์

โรงเรียนศึกษานารีวิทยา กรุงเทพมหานคร.

8. อาจารย์จิระวราชม ผึ้งกสิม

โรงเรียนสตรีวิทยา กรุงเทพมหานคร.

ภาคผนวก ข

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
ส 504 เศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
2. แบบทดสอบความสามารถในการวางแผน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

วิชา ส 504 เศรษฐศาสตร์

มัธยมศึกษาปีที่ 5

แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาสังคมศึกษา ส 504 เศรษฐศาสตร์
จำนวน 40 ข้อ

.....

คำชี้แจง

จงเลือกข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว โดยกากบาท (X) ลงในช่องตัวเลือกที่ต้องการ

- 1 .การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยเพื่อจุดมุ่งหมายใด ?
 - ก. เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น
 - ข. เพื่อกระตุ้นการลงทุนภายในประเทศ
 - ค. เพื่อให้รายได้ประชาชาติเพิ่มมากขึ้น
 - ง. เพื่อการผลิตสินค้าออกและลดการนำเข้า
 - จ. เพื่อแก้ปัญหาความยากจนในประเทศได้มากขึ้น
- 2 .ประเทศกำลังพัฒนาประสบอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศหลายประการ ยกเว้นเรื่องใด ?
 - ก. อัตราการส่งออกลดลง
 - ข. อัตราการออมทรัพย์เพิ่มขึ้น
 - ค. ความสมบูรณ์ของทรัพยากรลดลง
 - ง. อัตราการเกิดของประชากรเพิ่มขึ้น
 - จ. อัตราการมีงานทำของประชากรต่ำลง
- 3 .รูปแบบการวางแผนของประเทศกำลังพัฒนาโดยทั่วไปจะดำเนินการในลักษณะใด ?
 - ก. การเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ
 - ข. การเร่งรัดการกระจายรายได้
 - ค. การกำหนดรูปแบบการพัฒนาที่ดิน
 - ง. การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ
 - จ. การเร่งรัดพัฒนาเมืองหลักในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ

4. การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจก่อให้เกิดประโยชน์ใดสำคัญที่สุด ?
- ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ
 - เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ
 - เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจ
 - ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ
 - ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ
5. วัตถุประสงค์ใดที่รัฐบาลไทยวางแผนพัฒนาประเทศ ?
- ให้ประชากรสามารถควบคุมสภาวะแวดล้อมได้มากขึ้น
 - ให้ประชากรกินดีอยู่ดีและมีสวัสดิการทางเศรษฐกิจดีขึ้น
 - เพื่อทำให้ประเทศเป็นประเทศมหาอำนาจในระบบเศรษฐกิจโลก
 - เพื่อให้มีสินค้าและบริการเหลือเฟือเพียงพอแบ่งปันให้ประชากรในประเทศ
 - ทำให้ประเทศสามารถให้ความช่วยเหลือบุคคลที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น
6. ปัญหาการกระจายรายได้รุนแรงมากขึ้นเกิดเพราะสาเหตุใด ?
- ระดับรายได้เฉลี่ยต่อคนค่อนข้างต่ำ
 - ประเทศขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ
 - รัฐบาลพัฒนาการผลิตสินค้าบางประเภท
 - ประชากรส่วนใหญ่ผลิตสินค้าในภาคเกษตรกรรม
 - มีประชากรวัยพึ่งพิงอัตราสูงเมื่อเปรียบเทียบกับ
7. ความหมายใดสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ?
- การพัฒนาอาชีพของประชากร
 - เศรษฐกิจของประเทศมั่นคงขึ้น
 - ระดับรายได้ของประชากรสูงขึ้น
 - ยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้สูงขึ้น
 - การค้าระหว่างประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็ว

8. การพัฒนาประเทศของประเทศกำลังพัฒนามีจุดมุ่งหมายใดเป็นสำคัญ ?
- เพื่อให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว
 - เพื่อให้ประชากรมีการศึกษาดีขึ้น
 - เพื่อให้มาตรฐานการครองชีพของประชากรสูงขึ้น
 - เพื่อให้ประชากรในประเทศมีโอกาสซื้อสินค้าในราคาถูก
 - เพื่อเพิ่มรายได้ของประชากรในประเทศให้เท่าเทียมกัน
9. สาเหตุใดที่ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ?
- ขาดมั่นคงทางการเมือง
 - การขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงิน
 - ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว
 - ความยากจนและการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม
 - ความล้าหลังทางด้านเทคโนโลยีเมื่อเปรียบเทียบกับอารยประเทศ
10. ปัญหาใดจัดว่าเป็นอุปสรรคทางเศรษฐกิจของเกษตรกรไทย มากที่สุด ?
- แรงงานไม่มีคุณภาพ
 - ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง
 - เทคโนโลยีในการผลิตยังล้าหลัง
 - ขาดแคลนที่ดินเพื่อการเพาะปลูก
 - ขาดแรงงานที่มีความรู้ความสามารถ
11. การกระทำใดจัดเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจโดยตรง ?
- การลงทุนจากต่างประเทศ
 - การเพิ่มเงินเดือนลูกจ้างและข้าราชการ
 - การเพิ่มเวลาทำงานของข้าราชการให้มากขึ้น
 - การเพิ่มรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชาชนสูงขึ้น
 - การปรับปรุงโครงสร้างทางวัฒนธรรมของสังคมไทย

12. ต่อไปนี้เป็นการแสดงถึงการพัฒนาเศรษฐกิจยกเว้น การกระทำได้ ?

- ก. มีการลงทุนด้านกังหันเพิ่มขึ้นอีก 5 ป่อ
- ข. เหลือเงินเก็บมากกว่าเดิมวันละ 5 บาท
- ค. มีการใช้น้ำมันไร้สารตะกั่วเพิ่มขึ้นในกรุงเทพมหานคร
- ง. มีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้นกว่าปีที่แล้ว 20 โรงงาน
- จ. ธนาคารนครสยาม สาขาบางโพธิ์พาง เปิดบริการเป็นสาขาที่ 5 ในอำเภอนี้

13. สาเหตุใดที่ทำให้ประเทศไทยให้ความสำคัญในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ?

- ก. เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนเฉพาะหน้า
- ข. เพื่อแก้ไขปัญหาการว่างงานในประเทศ
- ค. เพื่อแก้ไขปัญหาอุตสาหกรรมในประเทศ
- ง. เพื่อยกระดับรายได้ต่อหัวของประชากรให้สูงขึ้น
- จ. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจของประเทศ

14. การกระทำได้ มิใช่แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ?

- ก. การสร้างงานในชนบท
- ข. รมร่งค้าให้มีการประหยัดและออม
- ค. พัฒนาแหล่งน้ำและชลประทานให้มีประสิทธิภาพ
- ง. ส่งเสริมการผลิตสินค้าภายในประเทศเพื่อทดแทน
- จ. รัฐบาลผูกขาดการค้าเป็นกิจกรรมพื้นฐานทางเศรษฐกิจทั้งหมด

15. การสร้างเขื่อน ถนนหนทาง ไฟฟ้าและปะปาเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจด้านใด ?

- ก. การสร้างงานในชนบท
- ข. การพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ
- ค. การสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ
- ง. การเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ
- จ. การเสริมสร้างสวัสดิการทางเศรษฐกิจ

16. ในการสร้างความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ นโยบาย สำคัญใดที่ควรบรรจุไว้ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ?
- ก. การกระจายรายได้
 - ข. การสร้างสุขภาพจิตของประชากร
 - ค. การป้องกันสภาวะมลพิษและสิ่งแวดล้อม
 - ง. การรักษาอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
 - จ. การบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจไปยังภูมิภาคต่าง ๆ
17. เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฉบับที่ 7 คาดว่าโครงสร้างการผลิตของไทยด้านใดที่ เปลี่ยนแปลงลดลง ?
- ก. รายได้จากการท่องเที่ยว
 - ข. การผลิตภาคเกษตรกรรม
 - ค. การผลิตภาคอุตสาหกรรม
 - ง. การลงทุนด้านการก่อสร้าง
 - จ. ธุรกิจการเงินและอสังหาริมทรัพย์
18. การกระทำใดถือว่าเป็นบทบาทของภาครัฐบาลในการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนา ฉบับที่ 7 ?
- ก. รัฐบาลต้องเป็นผู้ลงมือพัฒนาเอง
 - ข. การปรับตัวของระบบบริหารราชการ
 - ค. การกำกับดูแลให้การพัฒนาเป็นไปตามแผน
 - ง. เป็นผู้ประสานงานการพัฒนากับภาคเอกชนอย่างเหมาะสม
 - จ. มีบทบาทเป็นผู้นำในการพัฒนาโดยได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชน

19. จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรก ๆ แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยขาดแคลนสิ่งต่าง ๆ หลายด้านยกเว้น ด้านใด ?

- ก. ปัจจัยขั้นพื้นฐาน
- ข. ทรัพยากรธรรมชาติ
- ค. แรงงานที่มีความสามารถ
- ง. สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ
- จ. การจัดการและบริการที่มีประสิทธิภาพ

20. ภาวะใดไม่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ?

- ก. เงินเฟ้อ
- ข. ขาดเงินออม
- ค. ขาดดุลการค้า
- ง. การส่งออกลดลง
- จ. ขาดดุลการชำระเงิน

21. โรคติดต่อร้ายแรงชนิดใดที่ได้รับการกำหนดให้มีการณรงค์เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาในแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 7 ?

- ก. เอดส์
- ข. วัณโรค
- ค. มะเร็ง
- ง. ไวรัส บี
- จ. ระบบทางเดินอาหาร

22. แนวทางในการจัดระบบสวัสดิการสังคมแก่ผู้ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจตามแผน ฯ ฉบับที่ 7 คืออะไร ?

- ก. ให้การรักษาพยาบาลฟรี
- ข. ให้บริการวางแผนครอบครัว
- ค. จัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ผู้ประสบภัย
- ง. ส่งเสริมการศึกษาวิชาชีพต่าง ๆ
- จ. ให้กู้ยืมเงินลงทุนประเภทอาชีพ

23. แนวทางการพัฒนามนุษย์ คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมในแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 7 นั้นยึดหลักการใด ?

- ก. การพัฒนาทางการเงิน - วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- ข. การพัฒนาการผลิต - การรักษาเสถียรภาพทางเทคโนโลยี
- ค. การพัฒนาการศึกษา - สาธารณสุขและการพัฒนาด้านจิตใจ
- ง. การพัฒนาตลาดทุน - การยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวชนบท
- จ. การพัฒนาสิ่งแวดล้อม - การยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวเมือง

24. หากประชากรและแรงงานในชนบทอพยพเข้าสู่เมืองเป็นจำนวนมาก ๆ ทุกปี การผลิตในภาคเกษตรกรรมจะมีแนวโน้มเป็นอย่างไร ?

- ก. มูลค่าผลผลิตสาขาเกษตรกรรมจะลดลง
- ข. จะเกิดไร่นาขนาดใหญ่เป็นเจ้าของคนเดียว
- ค. ขนาดไร่นาของครัวเรือนเกษตรกรรมจะเล็กลง
- ง. การใช้เครื่องทุ่นแรงทางการเกษตรจะเพิ่มขึ้น
- จ. เกษตรกรจะปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์อย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น

25. สิ่งใดนิยมใช้เป็นตัวเปรียบเทียบระดับการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ?

- ก. การลงทุนจากต่างประเทศ
- ข. รายได้เฉลี่ยบุคคลในประเทศ
- ค. การว่างงานของคนในประเทศ
- ง. การขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศ
- จ. อัตราการเพิ่มของประชากรภายในประเทศ

26. ปัจจัยใดที่เอื้ออำนวยให้การพัฒนาประเทศก้าวหน้าไปโดยมั่นคง ?

- ก. การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริโภคของประชาชน
- ข. การเปิดตลาดการค้าและการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน
- ค. การขยายฐานการผลิตทางการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม
- ง. การให้เอกชนมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ
- จ. ความต้องการบริโภคสินค้าและบริการของประชากรภายในประเทศ

27. การที่รัฐบาลต้องใช้จ่ายเงินในการบริหารและพัฒนาประเทศให้มีความเจริญอย่างรวดเร็วส่งผลให้เกิดปัญหาสำคัญในเรื่องใด ?
- ก. การว่างงาน
 - ข. ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้น
 - ค. ประชากรมีรายได้สูงขึ้น
 - ง. การขาดดุลงบประมาณ
 - จ. เงินหมุนเวียนในท้องตลาดมากขึ้น
28. ปัญหาการใช้น้ำบาดาลและการทรุดตัวของกรุงเทพมหานครมีสาเหตุมาจากอะไร ?
- ก. ความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นอย่างมาก
 - ข. ต้องการสาธยายภาคพื้นฐานเพิ่มมากขึ้น
 - ค. การตอกเสาเข็มเพื่อการก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่
 - ง. ความต้องการที่จะขุดน้ำบาดาลมาใช้ในอัตราสูง
 - จ. การอพยพของประชากรเข้ามาอาศัยในกรุงเทพมหานครมากขึ้น
29. สาเหตุใดที่ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยขึ้นในกรุงเทพมหานคร ?
- ก. ปริมาณขยะมูลฝอยมีมาก
 - ข. ขาดวินัยในการรักษาความสะอาด
 - ค. ขาดกระบวนการที่ดีในการกำจัดขยะ
 - ง. การบริการเก็บขยะมูลฝอยมีไม่เพียงพอ
 - จ. ตั้งขยะมูลฝอยในบริเวณแม่น้ำลำคลอง
30. ปัญหาใดไม่จัดว่าเป็นปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย ?
- ก. ปัญหาโรคเอดส์
 - ข. ปัญหาการว่างงาน
 - ค. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม
 - ง. ปัญหาการกระจายรายได้
 - จ. ปัญหาคุณภาพชีวิตของประชากร

31. กิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทใดที่นับอยู่ในผลิตภัณฑ์ประชาชาติ ?

- ก. เป็นเจ้ามือหวยเถื่อน
- ข. เล่นไหมที่เกษตรกรรมผลิตได้
- ค. รับจ้างกวาดถนนให้กับเทศบาล
- ง. ผีขี้กิ้งที่ปลุกไว้รับประทานในครอบครัว
- จ. ซื้อขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

32. คำพังเพยใดที่อาจแสดงให้เห็นถึงการสับสนในสถานการณ์เศรษฐกิจเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ?

- ก. ผงทั้งให้เป็นเข็ม
- ข. เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน
- ค. เดินตามผู้ใหญ่หมาไม่กัด
- ง. อย่ายั่วกามพญานาคสูงจนเกินศักดิ์
- จ. สิบพ่อค้าไม่เท่าพระยาเลี้ยง

33. การที่ประเทศต่าง ๆ ทำการค้าซึ่งกันและกันโดยไม่มีการกีดกันทางการค้าทำให้เกิดผลสำคัญอย่างไร ?

- ก. เกิดปัญหาขาดดุลการค้า
- ข. ต้นทุนในการผลิตสินค้าต่ำลง
- ค. มีปริมาณสินค้าเกินความต้องการบริโภค
- ง. มีการเคลื่อนย้ายทุนและแรงงานโดยเสรี
- จ. ทุกประเทศมีความทางเศรษฐกิจเท่ากัน

34. ในระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมาในระดับรายได้ประชาชาติของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นทุกปี แต่กรณีใดมีการเปลี่ยนแปลงลดลง ?

- ก. รายได้เฉลี่ยในชนบทลดลง
- ข. ระดับผลผลิตในภาคเกษตรกรรม
- ค. ระดับการบริโภคของประชากรในชนบท
- ง. รายจ่ายในการซื้อสินค้าและบริการของประชากร
- จ. ผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรกรรมในผลิตภัณฑ์ประชาชาติ

35. ปัจจัยในข้อใดที่ไม่ใช่สาเหตุของความยากจนในชนบทไทย ?

- ก. ประชากรขาดความพยายามช่วยเหลือตนเอง
- ข. รัฐบาลไม่สนับสนุนอาชีพเกษตรกรรมบางสาขา
- ค. การประสานงานในการพัฒนาชนบทมีประสิทธิภาพ
- ง. ความไม่แน่นอนของราคาสินค้าเกษตรกรรมในตลาดโลก
- จ. ขาดการพัฒนาแหล่งน้ำและขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ

36. "ใครมันจะจนก็จนต่อไป ใครจะรวยเท่าไรก็ปล่อยให้รวยเสียให้ชัด " ข้อความนี้สะท้อนให้เห็นปัญหาทางเศรษฐกิจเรื่องใด ?

- ก. ปัญหาการผลิต
- ข. ปัญหาความยากจน
- ค. ปัญหาการลงทุนด้านการเกษตรกรรม
- ง. ปัญหาการให้กู้เงินของ ธกส. แก่เกษตรกร
- จ. ปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน

37. ปัญหาสิทธิในสังคมไทยอยู่ในระดับสูง เพราะเหตุผลใด ?

- ก. ผู้ที่ก่อปัญหาสิทธิเป็นพวกอภิสิทธิ์ชน
- ข. ระเบียบกฎหมายที่คนปฏิบัติไม่ได้รับการปฏิบัติ
- ค. ประชาชนละเลยที่จะให้ความร่วมมือป้องกันสิทธิ
- ง. ส่งเสริมการอุตสาหกรรมเพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ
- จ. ผู้ที่ก่อให้เกิดภาวะสิทธิไม่ต้องรับผิดชอบในต้นทุนทางสังคม

38. อะไรเป็นปัจจัยร่วมที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาทั้งเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ?

- ก. ตลาดและแหล่งวัตถุดิบ
- ข. แหล่งพลังงานและตลาด
- ค. ลักษณะภูมิประเทศและวัตถุดิบ
- ง. ลักษณะภูมิประเทศที่แตกต่างกันและตลาด
- จ. ลักษณะภูมิอากาศที่แตกต่างกันและแหล่งวัตถุดิบ

39. ปัจจัยใดทำให้ประเทศกำลังพัฒนามีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจแตกต่างกัน ?

- ก. คุณภาพประชากร
- ข. การลงทุนของชาวต่างประเทศ
- ค. การใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติ
- ง. ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ
- จ. การริเริ่มสำรวจแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในประเทศ

40. วัฏจักรความยากจนอธิบายเหตุผลที่ทำให้ประเทศมีระดับรายได้ประชาชาติเฉลี่ยต่อบุคคลค่อนข้างต่ำเป็นเพราะสาเหตุใด ?

- ก. อัตราเงินทุนเวียนในระบบเศรษฐกิจสูงเกินไป
- ข. จำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ทำให้การลงทุนผลิตสินค้าและบริการลดน้อยลง
- ค. ตลาดสินค้าภายในประเทศลดลง ไม่กระตุ้นให้มีการขยายตัวในการผลิตและการจ้างงาน
- ง. รายได้ของประชากรต่ำทำให้ประเทศขาดเงินออมและเงินลงทุน การผลิตและการจ้างงานไม่ขยายตัว
- จ. มีการสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศมากกว่าการส่งออก ทำให้ประเทศต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศ ระดับรายได้ของประชากรจึงต่ำ

แบบทดสอบความสามารถในการวางแผน

แบบทดสอบความสามารถในการวางแผน

คำอธิบายวิธีการตอบแบบทดสอบ

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบชุดนี้ เป็นแบบทดสอบความสามารถในการวางแผน ประกอบด้วย การวางแผนในด้านต่าง ๆ จำนวน 7 แผน
2. ให้นักเรียนนำตัวอักษรหน้าข้อความที่กำหนดให้ มาจัดลำดับขั้นตอนการดำเนินงาน ให้ถูกต้องตามลำดับก่อนหลัง แล้วเขียนลงในกระดาษคำตอบ

ตัวอย่าง

การวางแผนการทำขนมครก

ขั้นตอนการใหญ่	ก. เตรียมอุปกรณ์การทำงาน
ขั้นตอนการย่อย	(ก) ก่อไฟในเตา
	(ข) จัดหาแป้งและน้ำกะทิ
	(ค) ล้างภาชนะหมกขนมครก
	(ง) เตรียมภาชนะหมกขนมครก
	(จ) เตรียมภาชนะใส่ส่วนผสมในการก่อไฟ
ขั้นตอนการใหญ่	ข. ดำเนินการ
ขั้นตอนการย่อย	(ก) คว้าขนมครก
	(ข) หยอดน้ำกะทิ
	(ค) นำนมเช็ดภาชนะหมก
	(ง) ยกภาชนะหมกตั้งบนเตาไฟ
	(จ) นำแป้งละลายแล้วใส่ในภาชนะหมก

วิธีการตอบคำถาม

จากขั้นตอนการทำงานที่กำหนดให้ นักเรียนจัดลำดับขั้นตอนการดำเนินงานให้ถูกต้องตามลำดับก่อนหลัง แล้วเขียนลงในกระดาษคำตอบ

การวางแผนการทำขนมครก

ขั้นตอนการใหญ่	ก. เตรียมอุปกรณ์การทำงาน
ขั้นตอนการย่อย	ขั้นที่ 1 (ข) จัดหาแป้งและน้ำกะทิ
	ขั้นที่ 2 (จ) เตรียมถาดและวัสดุในการก่อไฟ
	ขั้นที่ 3 (ก) ก่อไฟในเตา
	ขั้นที่ 4 (ค) ล้างถาดหลุมหยอดขนมครก
	ขั้นที่ 5 (ง) เตรียมถาดหลุมหยอดขนมครก
ขั้นตอนการใหญ่	ข. คำเนินการ
ขั้นตอนการย่อย	ขั้นที่ 1 (ง) ยกถาดหลุมตั้งบนเตาไฟ
	ขั้นที่ 2 (ค) นำมันเชื้อถาดหลุม
	ขั้นที่ 3 (จ) นำแป้งละลายแล้วใส่ในถาดหลุม
	ขั้นที่ 4 (ข) หยอดน้ำกะทิ
	ขั้นที่ 5 (ก) คั่วขนมครก

การวางแผนที่ 1

การเขียนรายงาน

ถ้านักเรียนได้รับมอบหมายให้ทำรายงาน วิชา ส 504 เรื่องสถาบันการเงิน นักเรียนจะจัดลำดับขั้นตอนการทำงานให้ถูกต้องได้อย่างไร

1. การรวบรวมข้อมูล

- (ก) เลือกบทความที่จะเขียน
- (ข) เลือกเรื่องที่จะทำรายงาน
- (ค) ศึกษาหัวข้อเรื่องอย่างฉินิจวิเคราะห์
- (ง) อ่านบทความต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการเขียน
- (จ) รวบรวมรายชื่อเอกสารที่มีบทความเกี่ยวกับเรื่องที่รายงาน

2. การวางแผนการดำเนินงาน

- (ก) เขียนรายงานฉบับร่าง
- (ข) กำหนดหัวข้อในโครงเรื่อง
- (ค) ทำรายชื่อหนังสืออ้างอิงขั้นแรก
- (ง) ทำโครงเรื่องฉบับร่างจากบทความที่ศึกษามา
- (จ) อ่านบทบทวนโครงเรื่องและเพิ่มเติมรายละเอียด

3. การปฏิบัติตามแผน

- (ก) พิมพ์และจัดทำรูปเล่ม
- (ข) เขียนหนังสืออ้างอิงและตรวจทาน
- (ค) เขียนรายงานฉบับร่างตามโครงเรื่อง
- (ง) สรุบบันทึกรายละเอียดในกระดาษร่าง
- (จ) อ่านบทความต่าง ๆ จากหนังสือที่รวบรวมไว้

การวางแผนที่ 2

จัดงานวันปีใหม่ที่โรงเรียน

ถ้านักเรียนได้รับคัดเลือกให้เป็นหัวหน้าในการจัดงานวันขึ้นปีใหม่ของโรงเรียน นักเรียนจะวางแผนดำเนินการจัดงานอย่างไร จากลำดับขั้นตอนที่กำหนดให้นักเรียนจัดลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ให้ถูกต้อง

1. การรวบรวมข้อมูล

- (ก) สืบหาปัญหาในการจัดงาน
- (ข) แบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบ
- (ค) ขอบเขตที่จะใช้งบประมาณในการจัดงานครั้งนี้
- (ง) กำหนดวัน เวลา จำนวนอาหารในการจัดงาน
- (จ) หาวิธีการแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นระหว่างงาน

2. การวางแผนการดำเนินงาน

- (ก) ท้าความสะอาด
- (ข) จัดที่นั่งเป็นรูปตัววู
- (ค) หาโต๊ะ เก้าอี้ เครื่องเสียง
- (ง) ติดต่อสถานที่ในการจัดงาน
- (จ) ทดลองจัดกิจกรรมย่อย ๆ ให้สัมพันธ์กับสถานที่

3. การปฏิบัติตามแผน

- (ก) จัดฉากของขวัญ
- (ข) เล่นเกมส์ที่เตรียมไว้
- (ค) เชิญผู้อำนวยการอาษาพรปีใหม่
- (ง) จัดอาหารและอุปกรณ์การเล่นให้พร้อม
- (จ) ล้างถ้วยชามและจัดสถานที่ให้เหมือนเดิม

การวางแผนที่ 3

การจัดงานแสดงคอนเสิร์ตที่โรงเรียน

คณะกรรมการนักเรียนของโรงเรียนได้จัดประชุมเพื่อวางแผนจัดงานแสดงคอนเสิร์ตเพื่อหาเงินสมทบจัดกิจกรรมแข่งขันกีฬาประจำปีของโรงเรียน ดนัยได้รับมอบหมายให้เป็นเลขานุการในการประชุม ผลจากการประชุม ดนัยไม่สามารถจัดลำดับขั้นตอนการดำเนินงานได้ถูกต้อง ให้นักเรียนช่วยเหลือดนัย โดยการจัดลำดับขั้นตอนการดำเนินงานใหม่ให้ถูกต้อง

1. การรวบรวมข้อมูล

- (ก) กำหนดขั้นตอนการวางแผนการดำเนินงาน
- (ข) ประชุมปรึกษาหารือคณะกรรมการดำเนินงาน
- (ค) สืบหาสถานที่หรือศิลปินนักร้องที่เป็นที่นิยมในปัจจุบัน
- (ง) สืบหาสถานที่จัดงาน เวที อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้
- (จ) สืบหาความคิดเห็น ความสนใจของนักเรียนเกี่ยวกับวงดนตรีหรือศิลปินที่ชื่นชอบ

2. การวางแผนการดำเนินงาน

- (ก) ติดต่อศิลปินหรือวงดนตรีที่ต้องการ
- (ข) จ้างนายบัตรเข้าชมการแสดงคอนเสิร์ต
- (ค) จัดสถานที่เวทีที่นั่งชมและอุปกรณ์ต่าง ๆ
- (ง) มอบหมายงานและแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
- (จ) กำหนดราคาและพิมพ์บัตรการแสดงคอนเสิร์ต

3. การประเมินนิมิตผลการดำเนินงาน

- (ก) รายงานจำนวนยอดผู้เข้าชมการแสดง
- (ข) ชี้แจงรายรับ รายจ่ายในการจัดงานแสดงคอนเสิร์ต
- (ค) สรุปผลการดำเนินงานของ คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ
- (ง) สรุปผลการสำรวจความคิดเห็นจากผู้เข้าชมการแสดง
- (จ) สอบถามความคิดเห็นจากคณะกรรมการดำเนินการจัดงาน

การวางแผนที่ 4

วางแผนจำหน่ายสินค้า

ปารีสชาติเปิดร้านจำหน่ายเสื้อผ้าผู้หญิงในการค้าแห่งหนึ่ง เป็นเวลาหลายปีมาแล้ว แต่เมื่อประเมินผลการจำหน่ายในรอบระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา ผลปรากฏว่ายอดขายการจำหน่ายลดปริมาณลงถึง 30 เปอร์เซ็นต์ ทำให้ยอดขายกำไรลดจำนวนลงมาก ปารีสชาติจะต้องวางแผนการจำหน่ายสินค้าเพื่อจะครองส่วนแบ่งตลาดสินค้าเสื้อผ้าขึ้นมาและหาขายลดการจำหน่ายให้เพิ่มสูงขึ้น จากขั้นตอนที่ปารีสชาติวางแผนดำเนินการนี้ยังจัดลำดับขั้นตอนไม่ถูกต้อง ให้นักเรียนช่วยปารีสชาติ จัดลำดับขั้นตอนการดำเนินงานให้ถูกต้อง

1. การรวบรวมข้อมูล

- (ก) วางแผนแนะนำผลิตภัณฑ์ใหม่
- (ข) สืบรวจภาวะเศรษฐกิจโดยทั่วไป
- (ค) สืบรวจยอดขายสินค้าตามประเภทที่ลูกค้านิยมซื้อ
- (ง) สืบรวจราคาของสินค้าที่เป็นที่ต้องการของลูกค้าและตลาดคู่แข่ง
- (จ) สืบรวจยอดของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด ที่ลูกค้านิยมและ ต้องการซื้อ

2. การวางแผนการดำเนินงาน

- (ก) สืบรวจวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ
- (ข) วิจัย และพัฒนาการแนะนำการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่
- (ค) สืบรวจงบประมาณที่ใช้เพื่อผลิตสินค้าและบริการชนิดใหม่
- (ง) ตั้งเป้าหมายการผลิตสินค้าและบริการในระยะเวลาที่กำหนด
- (จ) สืบรวจความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายในการซื้อสินค้าและบริการ

3. การปฏิบัติตามแผน

- (ก) วิเคราะห์กลยุทธ์ต่าง ๆ ที่จะนำมาจัดการส่งเสริมการขาย
- (ข) วิเคราะห์สัทธิสรของเสื้อผ้าและการจัดวางเพื่อดึงดูดใจลูกค้า
- (ค) วิเคราะห์ตลาดคู่แข่งขั้นและสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปในปัจจุบัน
- (ง) ให้รางวัลพนักงานขายที่จำหน่ายสินค้าทะลุเป้าหมายที่ร้านกำหนด
- (จ) กำหนดส่วนลดราคา และ แจก แคม แก่ลูกค้าที่ซื้อสินค้าครบยอดที่กำหนด

4. การประเมินผลการดำเนินงาน

- (ก) ให้งบประมาณเวลาและเงินค่ารักษาพยาบาลแก่พนักงาน
- (ข) ประเมินผลประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานในระยะเวลาที่กำหนด
- (ค) ให้งบประมาณค่าอาหาร การส่งเสริมการขายให้แก่พนักงาน
- (ง) ให้งบประมาณ ค่าเช่า ค่าบำรุงรักษาและค่าสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน
- (จ) ให้งบประมาณพิเศษ แก่พนักงาน ในการจำหน่ายสินค้าทะเลสู่เป้าที่กำหนด

การวางแผนที่ 5

วางแผนจำหน่ายสินค้า

ถ้านักเรียนเป็นผู้จัดการฝ่ายขายแชนนูลสระผสมชนิดใหม่ของบริษัทผลิตขึ้นมาแข่งขันในตลาดแชนนูลสระผสมของไทย โดยกำหนดเป้าหมายส่วนแบ่งตลาด 20 เปอร์เซ็นต์ของตลาดแชนนูลสระผสมในระยะเวลา 3 เดือน นักเรียนจะดำเนินการอย่างไรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่บริษัทกำหนดให้ จากขั้นตอนการวางแผนการดำเนินงานที่กำหนดให้นี้ ยังจัดลำดับขั้นตอนไม่ถูกต้องให้นักเรียนจัดลำดับขั้นตอนให้ถูกต้อง

1. การรวบรวมข้อมูล

- (ก) สุ่มตัวอย่างลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย
- (ข) วิเคราะห์ความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย
- (ค) สัมภาษณ์ความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย
- (ง) ทำตารางเปรียบเทียบการวิเคราะห์ตลาดแชนนูลสระผสม
- (จ) สืบรวจตลาดการวางจำหน่ายแชนนูลชนิดต่าง ๆ ในตลาดแข่งขัน

2. การวางแผนการดำเนินงาน

- (ก) กำหนดงบประมาณในการโฆษณา
- (ข) จัดทำสื่อโฆษณาและโฆษณาสินค้า
- (ค) ประชุมวางแผนออกรูปแบบการโฆษณา
- (ง) เลือกบุคคล สถานที่ สื่อที่จะจัดโฆษณาสินค้า
- (จ) วิเคราะห์สื่อโฆษณาที่เข้า เข้าลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย

3. การปฏิบัติตามแผน

- (ก) ไซส์สินค้า
- (ข) ติดต่อตลาดจากนายสินค้า
- (ค) วางตลาดค้าปลีกจากนายสินค้า
- (ง) จัดกิจกรรมแนะนำแคมเปญ
- (จ) แจกแคมเปญตัวอย่างขนาดทดลอง

4. การประเมินผลการดำเนินงาน

- (ก) สืบหาความคิดเห็นของลูกค้าที่ซื้อแคมเปญในร้าน
- (ข) สรุปผลการใช้สื่อโฆษณาแคมเปญทุกประเภท
- (ค) สังเกตความมั่นใจในการใช้แคมเปญของลูกค้า
- (ง) สืบหาข้อดีการจำหน่ายแคมเปญในรอบ 3 เดือน
- (จ) วิเคราะห์ผลการจัดจำหน่ายแคมเปญในเวลา 3 เดือน

การวางแผนที่ 6

เปิดร้านจำหน่ายสินค้า

ชุมชนแห่งหนึ่งมีหมู่บ้านจัดสรรเกิดใหม่และกำลังขยายตัว มีหมู่บ้านเกิดใหม่ขึ้นมาเรื่อย ๆ มีครอบครัวใหม่ ๆ ทยอยเข้ามาอยู่อาศัยในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ นักเรียนมีความประสงค์จะเปิดร้านจำหน่ายสินค้าในชุมชนแห่งนี้ นักเรียนจะวางแผนดำเนินการอย่างไร ตามขั้นตอนที่กำหนดให้ ยังจัดลำดับไม่ถูกต้อง ให้นักเรียนจัดลำดับขั้นตอนใหม่ให้ถูกต้อง

1. การรวบรวมข้อมูล

- (ก) สืบหาแหล่งชุมชนหรือบริเวณที่จะตั้งร้านจำหน่ายสินค้า
- (ข) คำนวณต้นทุน งบประมาณ ค่าใช้จ่ายและแหล่งเงินกู้ระยะยาว
- (ค) คำนวณประสิทธิภาพของกลุ่มแข่งขันในการช่วงชิงลูกค้าและตลาดสินค้า
- (ง) สืบหาความต้องการประเภทสินค้า และบริการที่ลูกค้าในชุมชนต้องการ
- (จ) สืบหารายได้ เพศ ระดับอายุ การศึกษา ลักษณะงานของลูกค้าเป้าหมาย

2. การวางแผนการดำเนินงาน

- (ก) ซื้อสินค้าและกำหนดราคาขาย
- (ข) ศึกษารูปแบบการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย
- (ค) ออกแบบ ตกแต่งและวางผังอุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในร้าน
- (ง) ตัดสินใจสร้าง ซื้อมือหรือเช่าอาคารสถานที่ ที่จะตั้งร้านค้า
- (จ) ประกาศรับสมัคร คัดเลือกพนักงาน และมอบหมายหน้าที่

3. การปฏิบัติตามแผน

- (ก) แยกประเภทสินค้าที่จะจำหน่ายภายในร้าน
- (ข) แสดงแผนภูมิและโครงสร้างการวางสินค้าที่จำหน่าย
- (ค) ทำเครื่องหมายและแนะนำวิธีการเดินซื้อสินค้าและบริการ
- (ง) จัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ
- (จ) ให้นักงานต้อนรับแนะนำ และให้การช่วยเหลือในการเลือกซื้อสินค้า

4. การประเมินผลการดำเนินงาน

- (ก) สรุปยอดรายรับ - รายจ่าย ภายในร้านค้า
- (ข) สรุปยอดจำนวนลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการภายในร้าน
- (ค) ลำดับรายการประเภทสินค้าและบริการที่ลูกค้าต้องการซื้อ
- (ง) วิเคราะห์เปรียบเทียบการซื้อสินค้าและบริการของร้านค้าบริเวณใกล้เคียง
- (จ) สัมภาษณ์ลูกค้าถึงความประทับใจ ความสะดวก ในการซื้อสินค้าและบริการ

การวางแผนที่ 7

การวางแผนชีวิต

การวางแผนชีวิตในอนาคตมีความสำคัญมาก นักเรียนจะวางแผนชีวิตในอนาคตอย่างไร เพื่อให้เกิดความมั่นใจในอนาคต จากแผนที่กำหนดมาให้ยังจัดลำดับขั้นตอนไม่ถูกต้อง ให้นักเรียน จัดลำดับขั้นตอนให้ถูกต้อง

การวางแผนดำเนินชีวิต

1. การวางแผนด้านการศึกษา

- (ก) เลือกสาขาวิชาที่ต้องการ
- (ข) สรรวจสาขาวิชาเรียนที่ตนถนัด
- (ค) ตัดสินใจเลือกสถานการศึกษา
- (ง) สรรวจยอดเงินที่จะต้องใช้จ่ายในการศึกษา
- (จ) ศึกษาสถานที่ของสถานการศึกษาที่สนใจจะเรียน

2. การวางแผนเลือกประกอบอาชีพ

- (ก) ศึกษาลักษณะการประกอบอาชีพ
- (ข) นิยามวิธีการประกอบอาชีพต่าง ๆ
- (ค) ตัดสินใจเลือกอาชีพที่ตนเองต้องการ
- (ง) ศึกษาบุคลิกภาพและความถนัดของตนเอง
- (จ) นิยามารายได้ค่าตอบแทนและความมั่นคงของอาชีพต่าง ๆ

3. การวางแผนสร้างบ้านที่อยู่อาศัย

- (ก) เลือกสถานที่สร้างที่อยู่อาศัย
- (ข) นิยามคุณภาพวัสดุก่อสร้างและราคาที่เหมาะสม
- (ค) ติดต่อหาสัญญาซื้อ หรือทำสัญญาดำเนินการสร้างงาน
- (ง) เลือกโครงการหรือบริษัทรับเหมาก่อสร้างที่เหมาะสม
- (จ) สรรวจระยะทางและเวลาเดินทางจากสถานที่สร้างบ้านถึงที่ทำงาน

4. การวางแผนเลือกคู่ครอง

- (ก) ตัดสินใจเลือก
- (ข) กำหนดคุณสมบัติ
- (ค) ศึกษาลักษณะนิสัยและพฤติกรรม
- (ง) ทำความรู้จักและสร้างความคุ้นเคย
- (จ) สืบหาบุคคลเป้าหมายที่เหมาะสม

ภาคผนวก ค

1. ตารางแสดงค่าความยากง่าย (P) และ ค่าอำนาจจำแนก(r)
ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
ส 504 เศรษฐศาสตร์
2. ตารางแสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบความสามารถในการวางแผน

ตาราง 4 แสดงค่าความยากง่าย(P) และค่าอำนาจจำแนก(r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

ข้อที่	p	r	Delta	ข้อที่	p	r	Delta
1	.52	.81	12.84	21	.65	.48	11.40
2	.63	.51	11.72	22	.76	.26	10.12
3	.70	.37	10.92	23	.63	.29	11.75
4	.70	.44	10.92	24	.65	.33	11.40
5	.65	.62	11.40	25	.65	.33	11.40
6	.67	.37	11.24	26	.61	.33	11.88
7	.63	.37	11.72	27	.69	.26	11.08
8	.59	.51	12.00	28	.63	.29	11.72
9	.57	.48	12.20	29	.61	.26	11.88
10	.57	.48	12.20	30	.59	.29	12.04
11	.63	.44	11.72	31	.70	.29	10.92
12	.59	.66	12.04	32	.69	.40	11.08
13	.56	.44	12.52	33	.52	.22	12.84
14	.61	.48	11.88	34	.48	.22	13.16
15	.70	.37	10.92	35	.50	.26	13.00
16	.57	.40	12.20	36	.48	.29	13.16
17	.63	.44	11.72	37	.41	.37	13.96
18	.54	.55	12.68	38	.61	.26	11.88
19	.70	.44	10.92	39	.48	.22	13.16
20	.57	.40	12.20	40	.63	.37	11.72

ความเชื่อมั่น 0.91

ตาราง 5 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบความสามารถในการวางแผน

การวางแผนที่	r	การวางแผนที่	r
1		2	
1. ขั้นที่ 1 จ	4.24	1. ขั้นที่ 1 ข	6.20
ขั้นที่ 2 ง	6.46	ขั้นที่ 2 ค	4.69
ขั้นที่ 3 ก	9.43	ขั้นที่ 3 ง	5.78
ขั้นที่ 4 ค	4.69	ขั้นที่ 4 ก	5.67
ขั้นที่ 5 ข	7.87	ขั้นที่ 5 จ	3.34
2. ขั้นที่ 1 ข	1.98	2. ขั้นที่ 1 ง	5.10
ขั้นที่ 2 ง	6.58	ขั้นที่ 2 ค	8.16
ขั้นที่ 3 จ	5.78	ขั้นที่ 3 ข	6.46
ขั้นที่ 4 ก	6.46	ขั้นที่ 4 จ	8.36
ขั้นที่ 5 ค	4.55	ขั้นที่ 5 ก	5.30
3. ขั้นที่ 1 จ	3.12	3. ขั้นที่ 1 ง	5.78
ขั้นที่ 2 ง	6.46	ขั้นที่ 2 ค	3.80
ขั้นที่ 3 ค	6.46	ขั้นที่ 3 ข	4.16
ขั้นที่ 4 ข	5.22	ขั้นที่ 4 ก	4.38
ขั้นที่ 5 ก	4.29	ขั้นที่ 5 จ	3.67

การวางแผนที่	r	การวางแผนที่	r
3		4	
1. ขั้นที่ 1 ข	4.24	1. ขั้นที่ 1 ข	5.45
ขั้นที่ 2 ก	4.73	ขั้นที่ 2 ค	4.22
ขั้นที่ 3 ค	5.22	ขั้นที่ 3 จ	3.41
ขั้นที่ 4 จ	5.30	ขั้นที่ 4 ง	10.73
ขั้นที่ 5 ง	3.40	ขั้นที่ 5 ก	7.14
2. ขั้นที่ 1 ง	3.80	2. ขั้นที่ 1 จ	6.20
ขั้นที่ 2 ก	5.45	ขั้นที่ 2 ก	3.83
ขั้นที่ 3 จ	11.23	ขั้นที่ 3 ค	8.16
ขั้นที่ 4 ข	16.61	ขั้นที่ 4 ง	8.40
ขั้นที่ 5 ค	16.61	ขั้นที่ 5 ข	6.43
3. ขั้นที่ 1 ก	2.77	3. ขั้นที่ 1 ข	9.43
ขั้นที่ 2 ข	2.77	ขั้นที่ 2 ง	6.80
ขั้นที่ 3 ง	7.20	ขั้นที่ 3 จ	5.84
ขั้นที่ 4 จ	4.40	ขั้นที่ 4 ค	5.84
ขั้นที่ 5 ค	5.45	ขั้นที่ 5 ก	9.43
		4. ขั้นที่ 1 ง	6.58
		ขั้นที่ 2 จ	3.45
		ขั้นที่ 3 ก	3.29
		ขั้นที่ 4 ข	6.46
		ขั้นที่ 5 ค	7.14

การวางแผนที่	r	การวางแผนที่	r
5		6	
1. ขั้นที่ 1 ก	5.78	1. ขั้นที่ 1 ก	8.16
ขั้นที่ 2 ค	5.84	ขั้นที่ 2 จ	5.84
ขั้นที่ 3 ข	5.84	ขั้นที่ 3 ง	7.51
ขั้นที่ 4 จ	5.78	ขั้นที่ 4 ค	4.83
ขั้นที่ 5 ง	3.67	ขั้นที่ 5 ข	6.46
2. ขั้นที่ 1 ค	3.63	2. ขั้นที่ 1 ค	2.09
ขั้นที่ 2 จ	7.51	ขั้นที่ 2 ง	2.53
ขั้นที่ 3 ก	7.20	ขั้นที่ 3 จ	1.75
ขั้นที่ 4 ง	6.58	ขั้นที่ 4 ก	2.00
ขั้นที่ 5 ข	5.45	ขั้นที่ 5 ข	2.00
3. ขั้นที่ 1 ข	5.22	3. ขั้นที่ 1 ก	1.75
ขั้นที่ 2 ก	3.80	ขั้นที่ 2 ข	2.05
ขั้นที่ 3 ค	7.30	ขั้นที่ 3 ค	2.42
ขั้นที่ 4 จ	8.40	ขั้นที่ 4 จ	2.03
ขั้นที่ 5 ง	4.73	ขั้นที่ 5 ง	2.71
4. ขั้นที่ 1 ก	3.03	4. ขั้นที่ 1 จ	1.79
ขั้นที่ 2 ค	4.98	ขั้นที่ 2 ข	1.96
ขั้นที่ 3 ง	3.89	ขั้นที่ 3 ก	2.18
ขั้นที่ 4 ข	3.40	ขั้นที่ 4 ง	2.39
ขั้นที่ 5 จ	5.20	ขั้นที่ 5 ค	1.87

การวางแผน

r

7

1. ขั้นที่ 1 ข	3.52
ขั้นที่ 2 ก	3.52
ขั้นที่ 3 ง	1.89
ขั้นที่ 4 จ	2.64
ขั้นที่ 5 ค	2.60
2. ขั้นที่ 1 ง	4.29
ขั้นที่ 2 ก	1.89
ขั้นที่ 3 ข	3.05
ขั้นที่ 4 จ	1.95
ขั้นที่ 5 ค	2.03
3. ขั้นที่ 1 จ	2.03
ขั้นที่ 2 ก	2.03
ขั้นที่ 3 ข	2.03
ขั้นที่ 4 ง	4.83
ขั้นที่ 5 ค	3.05
4. ขั้นที่ 1 ข	5.20
ขั้นที่ 2 จ	3.80
ขั้นที่ 3 ง	4.73
ขั้นที่ 4 ค	4.22
ขั้นที่ 5 ก	2.64

ความเชื่อมั่น 0.84

ภาคผนวก ง

1. แผนการสอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม
2. การฝึกกิจกรรมการทำงานกลุ่ม

แผนการสอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
ด้วยการสอนตามรูปแบบการสืบสวนที่ใช้กระบวนการกลุ่ม

แผนการสอนที่ 1

วิชา ส 504 เศรษฐศาสตร์
เรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
เวลา 4 คาบ

ความสำคัญขอ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นการวางแผนเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชากรไทย

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้ นักเรียน เข้าใจความหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ของไทย
2. เพื่อให้ นักเรียน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง เศรษฐศาสตร์กับการวางแผนเศรษฐกิจ
3. เพื่อให้ นักเรียน สามารถ นำแนวทาง การวางแผน มาวางแผนการดำเนินชีวิตประจำวันได้

เรื่องที่จะศึกษา

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - 7
2. ผลที่ได้รับหลังจากประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในแต่ละแผน

สื่อการเรียน

1. วิดีทัศน์ เรื่อง ความหมายและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การวางแผนและการขบวนการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 - 6 (15 นาที)
2. เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียนหมายเลข 1 เรื่อง บทเรียนจากการพัฒนาเศรษฐกิจ

3. หนังสือเรียนสมบูรณ์แบบ ส 504 หน้า 161 - 175 สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด พ.ศ. 2537

4. เอกสารกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม (เอกสารหมายเลข 1)
แบบบันทึกกิจกรรม (เอกสารหมายเลข 2) เอกสารประเมินการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียน
(เอกสารหมายเลข 3) แบบอภิปรายผลการรายงานหน้าชั้นเรียน (เอกสารหมายเลข 4)
กระดานตั้งคำถาม (เอกสารหมายเลข 5) และแบบประเมินการทำงานกลุ่มสำหรับครู
(เอกสารหมายเลข 6)

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นที่ 1 เสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

นักเรียนดูวีดิทัศน์ที่เป็นสถานการณ์ เกี่ยวกับความหมายและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การวางแผน กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - 6 (15 นาที) และนักเรียนตอบข้อซักถามของครูเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ครูแจกเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียนหมายเลข 1 เรื่อง บทเรียนจากการพัฒนาเศรษฐกิจ ให้นักเรียนอภิปรายสาเหตุของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ที่ไม่ประสบความสำเร็จว่าเป็นเพราะสาเหตุใด

ขั้นที่ 2 สืบรวจปัญหาของนักเรียนที่มีต่อสถานการณ์ที่กำหนด

เมื่อนักเรียนอภิปรายแล้ว ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5 คน กำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนให้ชัดเจน ให้นักเรียนกำหนดแนวทางแก้ไขปัญา โดยใช้หลักการวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ และปัญหาที่พบเมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจแต่ละแผนมาจัดทำเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจในชีวิตประจำวันของตนเองและส่งตัวแทนรับแบบบันทึกกิจกรรมและเอกสารหมายเลข 1 - 5

ขั้นที่ 3 คิวิธิการศึกษา

นักเรียนในกลุ่มจําแนกว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เน้นการพัฒนาในด้านใดบ้างโดยนามากำหนดเป็นหัวข้อในการวางแผนจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจในชีวิตประจำวันของตนเองโดยสรุปว่า ในชีวิตประจำวันควรจะวางแผนพัฒนาในด้านใดบ้าง ให้นักเรียนกำหนดจุดมุ่งหมาย

การวางแผนด้านต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ขั้นตอนการทำงานและบันทึกงานแบบบันทึกกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ศึกษารายบุคคลและศึกษาเป็นกลุ่ม

นักเรียนแต่ละคนศึกษาค้นคว้าตามจุดมุ่งหมายการวางแผนและขั้นตอนการทำงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ความก้าวหน้าและวิเคราะห์กระบวนการ

นักเรียนในกลุ่มรวบรวมผลการวางแผนด้านต่าง ๆ สรุปเป็นผลงานกลุ่มและบันทึกงานแบบบันทึกกิจกรรม

ผู้แทนกลุ่มนำเสนอแผนพัฒนาเศรษฐกิจในชีวิตประจำวันของกลุ่มหน้าชั้นเรียน

นักเรียนในชั้นเรียนร่วมกันวิเคราะห์ผลการเสนอว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละกลุ่มบรรลุตามจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนการทำงานที่กำหนดไว้หรือไม่ มีจุดบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือไม่อย่างไร

ขั้นที่ 6 กิจกรรมหมุนเวียน (Recycle Activity)

ผลจากการสรุปการวิเคราะห์ของนักเรียนในชั้นเรียนว่ากลุ่มที่เสนอผลงานบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด ดำเนินงานตามขั้นตอนหรือมีจุดบกพร่องต้องปรับปรุงแก้ไข ให้กลุ่มดำเนินการค้นหาสาเหตุ แก้ไขจุดบกพร่องและย้อนกลับไปทำกิจกรรมขั้นที่ 3 - 5 ใหม่

ครูกำหนดสถานการณ์ใหม่ให้นักเรียนศึกษาเพิ่มเติม

การวัดประเมินผล

1. ครูประเมินผลงานการศึกษาของนักเรียนจากแบบบันทึกกิจกรรมและให้ข้อมูลย้อนกลับ
2. ครูประเมินผลจากแบบประเมินผลการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนและให้ข้อมูลย้อนกลับ
3. ประเมินจากแบบอภิปรายผลการรายงานหน้าชั้นเรียนและให้ข้อมูลย้อนกลับ
4. นักเรียนแต่ละคนประเมินผลการทำงานภายในกลุ่มจากแบบประเมินการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียน
5. ประเมินผลจากการตั้งคำถามของนักเรียนกลุ่มละ 2 ข้อ และการตอบคำถาม

เอกสารประกอบการค้นคว้าสำหรับนักเรียน

เอกสารหมายเลข 1

เรื่อง

บทเรียนจากการพัฒนาเศรษฐกิจ

ภาวะได้สภาพการณ์ของโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในเรื่องของความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่และการล่มสลายของลัทธิคอมมิวนิสต์ เรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจไม่ได้ถูกจำกัดเฉพาะสำหรับประเทศกำลังพัฒนาเท่านั้นเหมือนในอดีตที่ผ่านมา แม้แต่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ก็ต้องหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจของตนเองมากขึ้น เพื่อให้สามารถรับมือกับสภาพการแข่งขันที่มีมากขึ้นทุกวัน นอกจากนี้ ประเด็นของปัญหาเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจยังไม่ได้มุ่งไปที่ประเด็นปัญหาเรื่องผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมมากขึ้นกว่าในอดีตซึ่งได้กลายเป็นปัญหาระดับโลกที่ทั้งประเทศที่กำลังพัฒนาแล้วทั้งหลายจะต้องร่วมมือกันแก้ไขอย่างจริงจัง

ในปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของรัฐในเรื่องของการพัฒนาได้รับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปเป็นทิศทางที่เหมาะสมถูกต้องมากกว่าในอดีต ๑ หลายประเทศเริ่มยอมรับกันแล้วว่ารัฐบาลไม่ควรเข้าไปแทรกแซงหรือควบคุมกลไกการผลิตและการจัดสรรทรัพยากรทุกอย่างเหมือนที่ผ่านมา ถ้ากิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่เอกชนสามารถดำเนินการได้เอง รัฐบาลควรมุ่งความสนใจไปเฉพาะที่ตัวเองสามารถทำได้ดีกว่าเอกชนเท่านั้น

ยกตัวอย่าง การพัฒนาการลงทุนในระบบการศึกษา การสาธารณสุขและการจัดหาให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวนี้ ล่าช้าลงในตลาดเสรีไม่อาจเอื้ออำนาจให้เกิดการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงสุดได้

ผลจากการพัฒนาในอดีต

ผลจากการพัฒนาจะแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศแต่โดยเฉลี่ยแล้วในช่วงสามสิบปีที่ผ่านมา รายได้เฉลี่ยของประเทศกำลังพัฒนาได้เพิ่มมากขึ้น ประเทศตุรกีที่สามารถเพิ่มรายได้เฉลี่ยของประชากรอีกเท่าตัวภายในเวลา 20 ปี ประเทศบราซิลภายในเวลา 18 ปี เกาหลีใต้ภายในเวลา 11 ปี และประเทศจีน ภายในเวลา เพียง 10 ปี นอกจากความก้าวหน้าทาง

เศรษฐกิจแล้ว มาตรฐานความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตและสังคมก็ได้รับการพัฒนากระโดดให้สูงขึ้น สำหรับประเทศกำลังพัฒนา โดยดูได้จากอัตราการเสียชีวิตของเด็กที่ลดลงกว่าครึ่งจากในอดีต อัตราการเกิดลดลงมากกว่า 40 % และประชากรมีช่วงอายุขยายนานขึ้นโดยเฉลี่ยกว่าสิบปี อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาเดียวกันประชากรโลกอีกกว่าห้าร้อยคนจากสามสิบหกประเทศทั่วโลก ยังมีรายได้น้อยโดยเฉลี่ยลดลงและปัญหาความยากจนยังเป็นปัญหาหลักอยู่ ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ส่งผลให้แต่ละประเทศประสบความสาเร็จหรือความล้มเหลว จากการพัฒนาที่แตกต่างกันนั้นพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

ก. ภาวะไร้สงครามหรือความขัดแย้งทางการเมืองการทหาร เป็นปัจจัยสำคัญที่จะเกื้อหนุนในการพัฒนาเศรษฐกิจประสบความสาเร็จจากการพัฒนา ดังจะเห็นได้ว่าประเทศสามสิบหกประเทศดังกล่าวที่ไม่ประสบความสาเร็จจากการพัฒนาส่วนใหญ่จะมีปัญหาเรื่องความขัดแย้งดังกล่าว

ข. เกิดจากการค้าในนโยบายเศรษฐกิจของตน ประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออก สามารถพัฒนาประเทศได้ดีกว่าประเทศในกลุ่มแอฟริกา แม้ว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากประเทศพัฒนาแล้ว ในจำนวนที่น้อยกว่ามาก ทั้งนี้เพราะประเทศแถบเอเชียตะวันออกได้เน้นเรื่องการลงทุน ทำให้ผลตอบแทนคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

ค. การผสมผสานระหว่างบทบาทของรัฐบาลและกลไกตลาด ในสัดส่วนที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น รัฐบาลส่งเสริมการลงทุนในด้านทรัพยากรมนุษย์และโครงสร้างพื้นฐานให้เพียงพอที่จะรองรับความต้องการขยายตัวทางการผลิตของภาคเอกชน ในขณะที่รัฐบาลของประเทศที่ประสบความล้มเหลวมักจะพยายามแทรกแซงควบคุมการทำงานของกลไกตลาดมากเกินไปจนทำให้ระบบเศรษฐกิจไร้ประสิทธิภาพ

บทเรียนจากการพัฒนาที่ผ่านมา

จากการสรุปบทเรียนที่ได้จากการพัฒนาที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่ายังมีประเด็นหลัก ๆ ที่สามารถแก้ไขปรับปรุงให้การทำงานของรัฐบาลและกลไกตลาดสอดคล้องประสานกันได้ดียิ่งขึ้นอีกอย่างน้อย

4 ประเด็นด้วยกัน คือ

1. ประเด็น เรื่อง ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และโครงสร้างพื้นฐาน
2. ประเด็นเรื่อง บรรยากาศและโอกาสในการแข่งขันเชิงธุรกิจ
3. ประเด็นเรื่อง การบริหารการจัดการนโยบายระดับมหภาค

4. ประเด็นเรื่อง การปฏิรูปโครงสร้างองค์การหรือสถาบันหลัก

ซึ่งที่จริงแล้วประเด็นทั้ง 4 ประเด็นดังกล่าว อาจมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันบางประการ เช่น การปรับเปลี่ยนโครงสร้างสถาบันหลักให้มีความเหมาะสมมากขึ้น จะมีผลช่วยให้การดำเนินนโยบายมหภาคมีความสอดคล้อง คล่องตัวมากขึ้นด้วยเช่นกัน

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และโครงสร้างพื้นฐาน

ประเด็นนี้ย่อมมีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมาก อย่างไรก็ตามในหลาย ๆ ประเทศยังมีการลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ในสัดส่วนที่น้อยลงทำให้การพัฒนาในเรื่องของคุณภาพชีวิตไม่มากเท่าที่ควร แม้แต่ในประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูง เช่น บราซิล หรือปากีสถาน เป็นต้น นอกจากนี้รัฐบาลยังให้ความสำคัญน้อยมากในเรื่องการลงทุนจัดหาและพัฒนาคุณภาพของบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการลงทุนของภาคเอกชนและบ่อยครั้งที่พบว่ารัฐบาลมุ่งเน้นไปใช้ในกิจกรรมที่ไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คนส่วนใหญ่ ยกตัวอย่าง เช่น การทุ่มงบประมาณจำนวนมากให้กับโรงพยาบาลในส่วนกลาง เพียงไม่กี่แห่ง เพื่อใช้จ่ายสำหรับการให้บริการทางการแพทย์แก่คนทั่วไป ในขณะที่จัดสรรงบประมาณเพียงเล็กน้อยให้กับบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานที่ผู้ใช้บริการเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ

2. บรรยากาศและโอกาสในการแข่งขันเชิงธุรกิจ

การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนจะเป็นช่องทางสำคัญที่ช่วยลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพให้กับภาคธุรกิจเอกชน เช่น กรณี ของประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ในทางกลับกัน การปกป้องคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศนั้น ๆ ชาติประสิทธิภาพและล้าหลัง เช่น กรณีของประเทศชิลีและตุรกี เป็นต้น ตามแนวโน้มในเรื่องการติดกันทางการค้ามีมากขึ้นสำหรับประเทศอุตสาหกรรมทั้งหลายในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาเริ่มที่จะเปิดเสรีมากขึ้น ทั้งนี้เพราะกำหนดว่าการเจรจาตามข้อตกลงว่าด้วยการค้า (แกดต์) รอบอุรุกวัย ประสบความสำเร็จแล้ว ก็เป็นไปได้ว่าประเทศอุตสาหกรรมทั้งหลายจะมีการใช้นโยบายติดกันทางการค้ามากยิ่งขึ้น

3. การบริหารจัดการในระดับนโยบายมหภาค

การดำเนินนโยบายมหภาคที่มีเสถียรภาพทางการคลังและอัตราการแลกเปลี่ยนนับเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ การขาดดุลงบประมาณที่มากเกินไปจะเป็นการแข่งชิงเอาเงินออมภายในประเทศและเงินตราต่างประเทศจากภาคเอกชน

ไปสู่ภาครัฐซึ่งจะมีผลเสียต่อประสิทธิภาพของภาคธุรกิจและระบบการเงิน ทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาเรื่องเงินเพื่ออีกด้วย การขาดดุลงบประมาณยังมีผลทำให้ค่าเงินภายในประเทศแข็งตัวกว่าความเป็นจริง ทำให้ความสามารถในการส่งออกสินค้าและบริการลดลง ตัวอย่างของหลายประเทศในแถบอาเซียนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาส่วนใหญ่จะมีวินัยทางการคลังอย่างเคร่งครัด ยกตัวอย่างประเทศไต้หวัน จะออกกฎหมายให้รัฐบาลสามารถออกพันธบัตรมีมูลค่าได้ ไม่เกิน ร้อยละ 50 ของงบประมาณประจำปีของรัฐบาลกลาง หรือกรณีของประเทศไทยที่มีกฎหมายบังคับการขาดดุลงบประมาณรายจ่ายทั้งหมดของรัฐบาลผลเสียทางอ้อมของการที่ค่าเงินแข็งตัวเกินไปคือนั้นเนื่องจาก การขาดดุลงบประมาณ ก็คือแรงกดดันที่ทำให้รัฐบาลต้องหันมาใช้นโยบายเข้มงวดกับการนำเข้าเพื่อพยายามลดปัญหาการขาดดุลการค้าที่เกิดจากการส่งออกได้น้อยลง ซึ่งการควบคุมหรือห้ามการนำเข้านี้ เท่ากับเป็นการปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศอันที่จะนำไปสู่ความไร้ประสิทธิภาพในการผลิตและการบริหารจัดการของอุตสาหกรรมนั้น ๆ

4. การปฏิรูปโครงสร้างองค์การหรือสถาบันหลัก

การปฏิรูปโครงสร้างกลไกของภาครัฐบาลให้มีประสิทธิภาพสูงนับเป็นเรื่องเร่งด่วนสำหรับรัฐบาลของหลาย ๆ ประเทศ โดยเฉพาะการปฏิรูประบบข้าราชการพลเรือนการปฏิรูปรัฐวิสาหกิจ บางประเภท การปฏิรูปแบบแผนวิธีการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยราชการให้มีความรัดกุมและโปร่งใส การเปิดเสรีสำหรับระบบการเงิน การธนาคารและการแก้ไขกฎหมายข้อบังคับที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาของสถาบันการเงินซึ่งจะช่วยให้การดำเนินนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

บทสรุป

ปัญหาที่ผ่านมาจากบทเรียนของการพัฒนาพอสรุปได้ว่า ปัญหาเกิดจากการที่ภาครัฐ ในบางครั้งพยายามทำอะไรที่มากเกินไปกว่าความสามารถที่ตัวเองจะทำได้ เช่น การพยายามควบคุมตลาดและดำเนินธุรกิจด้วยตนเอง ในขณะที่เดี๋ยวนี้ก็จะละเอียดหรือได้ทำในสิ่งที่ควรทำน้อยเกินไป เช่น การลงทุนด้านการศึกษาและสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน

สำหรับประเทศที่รัฐบาลสามารถดำเนินนโยบายในประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วทั้ง 4 ประการได้อย่างเหมาะสมและมีการประสานงานที่ดีระหว่างบทบาทของภาครัฐและเอกชนแล้ว ก็จะมีผลทำให้ประเทศเหล่านั้นประสบความความสำเร็จในการพัฒนาประเทศได้ค่อนข้างน่าพอใจ

เอกสารหมายเลข 1

เอกสารกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม

.....

บทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม

1. ประธาน วางแผนดำเนินงาน แบ่งงานให้เพื่อน ควบคุมการทำงานให้สำเร็จ
2. เลขานุการ จัดบันทึกการวางแผนการทำงาน การอภิปรายในกลุ่ม รวบรวม และสรุปเรื่องที่ศึกษาค้นคว้า เขียนร้อยแก้วในแบบบันทึกกิจกรรม
3. ผู้ประเมินผลการทำงาน ประเมินผลการทำงานกลุ่ม ที่ออกมาเสนอผลงานหน้า ชั้นเรียน
4. ผู้ตรวจสอบ ตรวจสอบว่าเพื่อน ๆ ในกลุ่มดำเนินงานตามขั้นตอนที่วางแผนหรือไม่ ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มหรือไม่และตั้งคำถามพร้อมคำตอบ 2 ข้อ
5. ผู้กระตุ้นเตือนและให้กำลังใจ คอยให้กำลังใจและกระตุ้นให้เพื่อนทำงานตาม ขั้นตอนการทำงาน ช่วยควบคุมเวลาและช่วยผู้ตรวจสอบตั้งคำถามพร้อม คำตอบ 2 ข้อ

นักเรียนลงลายมือชื่อตามบทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติ

1.....	ประธาน
2.....	เลขานุการ
3.....	ผู้ประเมินผลการทำงาน
4.....	ผู้ตรวจสอบ
5.....	ผู้กระตุ้นเตือนและให้กำลังใจ

เอกสารหมายเลข 2แบบบันทึกกิจกรรม

กลุ่มที่

.....

ตอนที่ 1

นักเรียนวางแผนกำหนดจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าลำดับ ดังนี้

1.1. หัวข้อ

1.2 จุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1.3 ขั้นตอนในการศึกษาค้นคว้า

ตอนที่ 2

บันทึกผลการศึกษาค้นคว้ารายบุคคล

ตอนที่ 3

สรุปผลการศึกษาค้นคว้าของกลุ่ม

เอกสารหมายเลข 3

แบบประเมินผลการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียน

.....

คำชี้แจง

ให้นักเรียนทุกคนภายในกลุ่ม แสดงความคิดเห็นในหัวข้อต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพในการทำงานกลุ่มครั้งนี้ คือ.....

ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ☐ ดี ☐ พอใช้ ☐ ปรับปรุง

2. เลขานุการกลุ่ม คือ.....

ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ☐ ดี ☐ พอใช้ ☐ ปรับปรุง

3. สมาชิกมีความกระตือรือร้นในการทำงานครั้งนี้

☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

4. สมาชิกในกลุ่มมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง

☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

5. สมาชิกในกลุ่มสามารถทำงานกลุ่มเสร็จทันเวลาหรือไม่

☐ ทันเวลา ☐ ก่อนเวลา ☐ ไม่ทันเวลา

6. การทำงานกลุ่มครั้งนี้มีปัญหาหรือไม่

☐ มี ☐ ไม่มี

ถ้ามี ปัญหา คือ.....

นักเรียนคิดว่ามีแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างไร.....

7. ท่านพอใจในการทำงานกลุ่มครั้งนี้

☐ มาก ☐ ปานกลาง ☐ น้อย

8. ในการทำงานครั้งต่อไปควรทำงานเป็นกลุ่มอีก

☐ เห็นด้วย ☐ ไม่เห็นด้วย

9. การทำงานกลุ่มในครั้งนี้ พฤติกรรมการทำงานโดยสรุปเป็นอย่างไร

☐ ดี ☐ ปานกลาง ☐ ต้องปรับปรุง

..... ผู้ประเมิน

เอกสารหมายเลข 4แบบประเมินผลการรายงานสื่อนำขึ้นเรียน

.....

กลุ่มที่ประเมินผล..... ชื่อผู้ประเมินผล.....

ชื่อเรื่องที่รายงาน.....

ตอนที่ 1 การประเมินคุณภาพการรายงาน

คุณภาพของการเสนอรายงาน	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. รายงานได้เข้าใจในระดับ			
2. รายงานได้นำสนใจในระดับ			
3. ผู้รายงานเตรียมตัวในระดับ			
4. ผู้รายงานมีความรอบรู้ในเรื่อง ที่รายงาน			
5. การเสนอรายงาน			

ตอนที่ 2

1. จุดเด่นของการเสนอรายงาน.....
2. จุดอ่อนของการเสนอรายงาน.....
3. คำถาม (ข้อสงสัยที่ต้องการความกระจ่าง).....

หมายเหตุ.....

กรณีศึกษา

.....

กลุ่มที่

1. คำถาม

คำตอบ

2. คำถาม

คำตอบ

เอกสารหมายเลข 6แบบประเมินผลการทำงานกลุ่ม (สำหรับครู)

.....

กลุ่มที่

พฤติกรรมนักเรียน	มาก	ปานกลาง	น้อย
การเสนอรายงานหน้าชั้น 1. เชื้อม้นานสิ่งที่รายงาน 2. ครอบคลุมเนื้อหาที่กำหนด 3. ใช้ภาษาชัดเจนและเหมาะสม 4. มีลำดับขั้นตอนในการนำเสนอ 5. ตอบข้อซักถามได้ถูกต้อง			
การเรียนรู้ 6. สนใจสิ่งที่ครูสอน 7. ซักถามสิ่งที่ไม่เข้าใจ 8. ร่วมแสดงความคิดเห็น			

แผนการสอนที่ 2

วิชา ส 504 เศรษฐศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

เรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจไทย

เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นกระบวนการหนึ่งของคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชากรภายในประเทศ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้แนวคิดพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย
2. เพื่อให้นักเรียนบอกสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่

1 - 7 ได้

3. เพื่อให้นักเรียนสามารถวางแผนการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เรื่อง เศรษฐกิจของไทยจาก อดีต ปัจจุบันและอนาคตได้

เรื่องที่จะศึกษา

1. แนวคิดพื้นฐานของการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย
2. หลักในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย
3. สาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - 7

สื่อการเรียนรู้

1. สไลด์ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย จำนวน 26 ภาพ (15 นาที)
2. เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียนหมายเลข 1 เรื่อง

เศรษฐกิจไทย อดีต ปัจจุบัน อนาคต

3. เอกสารกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม (เอกสารหมายเลข 1)
 แบบบันทึกกิจกรรม (เอกสารหมายเลข 2) เอกสารประเมินการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียน
 (เอกสารหมายเลข 3) แบบอภิปรายผลการรายงานหน้าชั้นเรียน (เอกสารหมายเลข 4)
 กระดาษตั้งคำถาม (เอกสารหมายเลข 5) และแบบประเมินการทำงานกลุ่มสำหรับครู
 (เอกสารหมายเลข 6)

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นที่ 1 เสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

นักเรียนดูสไลด์ที่เป็นสถานการณ์เรื่อง ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศไทย โดยมี
 เนื้อเรื่องเกี่ยวกับวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจของประชากรในประเทศไทย การค้าขายของชาว
 ต่างประเทศในประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงการปกครอง การประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
 สังคมแห่งชาติและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามมาหลังจาก ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
 สังคมแห่งชาติแต่ละแผน

ขั้นที่ 2 สืบหาข้อเท็จจริงของนักเรียนที่มีต่อสถานการณ์ที่กำหนด

จากสไลด์ ครูตั้งคำถามให้นักเรียนร่วมกันสำรวจและพิจารณาตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นหลังจากการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฯ

เกิดจากสาเหตุใด

2. จะกำหนดแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างไร

ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 คน กำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนให้ชัดเจน ร่วมกัน
 กำหนดหัวข้อที่ต้องการศึกษา โดยการอภิปรายย่อย เพื่อสรุปเป็นหัวข้อที่ต้องการศึกษาและส่งตัวแทนรับ
 แบบบันทึกกิจกรรมและเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าและ เอกสารหมายเลข 1 - 5

ขั้นที่ 3 คิดวิธีการศึกษา

นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันกำหนดจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า คิดวางแผนวิธีการศึกษา
 ขั้นตอนในการทำกิจกรรมและวิธีการดำเนินงานและบันทึกในแบบบันทึกกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ศึกษาบุคคลและศึกษาเป็นกลุ่ม

นักเรียนแต่ละกลุ่มแบ่งงานกันศึกษาค้นคว้า

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ความก้าวหน้าและวิเคราะห์กระบวนการ

นักเรียนในกลุ่มรวบรวมผลการศึกษารูปเป็นผลงานกลุ่มและบันทึกในแบบบันทึกกิจกรรม
กลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลการศึกษานำขึ้นเรียน

นักเรียนในชั้นเรียนร่วมกันวิเคราะห์ผลการศึกษากลุ่มที่เสนอผลงานว่าบรรลุตาม
จุดมุ่งหมาย ขั้นตอนการดำเนินงานที่กลุ่มกำหนดไว้หรือไม่ มีจุดบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือไม่
อย่างไร

ขั้นที่ 6 กิจกรรมหมุนเวียน (Recycle Activity)

ผลจากการสรุปการวิเคราะห์ของนักเรียนในชั้นเรียนว่ากลุ่มที่เสนอผลงานบรรลุตาม
จุดมุ่งหมายที่กำหนด ดำเนินงานตามขั้นตอนหรือมีจุดบกพร่องต้องปรับปรุงแก้ไข ให้กลุ่มดำเนินการ
ค้นหาสาเหตุ แก้ไขจุดบกพร่องและย้อนกลับไปทำกิจกรรมขั้นที่ 3 - 5 ใหม่

ครูกำหนดสถานการณ์ใหม่ให้นักเรียนศึกษาเพิ่มเติม

การวัดประเมินผล

1. ครูประเมินผลงานการศึกษาของนักเรียนจากแบบบันทึกกิจกรรมและให้ข้อมูลย้อนกลับ
2. ครูประเมินผลงานจากแบบประเมินผลการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนและให้ข้อมูลย้อนกลับ
3. ประเมินจากแบบอภิปรายผลการรายงานหน้าชั้นเรียนและให้ข้อมูลย้อนกลับ
4. นักเรียนแต่ละคนประเมินผลการทำงานภายในกลุ่มจากแบบประเมินการทำงานกลุ่ม
สำหรับนักเรียน
5. ประเมินผลจากการตั้งคำถามของนักเรียนกลุ่มละ 2 ข้อ และการตอบคำถาม

เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน

เอกสารหมายเลข 1

เรื่อง

เศรษฐกิจของไทย อดีต ปัจจุบัน อนาคต

เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน

เอกสารหมายเลข 1

เรื่อง

เศรษฐกิจของไทย อดีต ปัจจุบัน อนาคต

.....

สภาพทั่วไป

ประเทศไทย ตามตัวอักษรหมายถึง ดินแดนแห่งอิสรภาพ ตั้งอยู่ทางตะวันตกของแหลมอินโดจีนมีพรมแดนติดกับประเทศพม่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กัมพูชาและมาเลเซีย ชนชาติไทยดั้งเดิมได้อพยพจากประเทศจีนลงมาทางใต้และตะวันตก เมื่อประมาณปี พ.ศ. 1543 จากหลักฐานทางโบราณคดี ดินแดนที่เป็นประเทศไทย ในปัจจุบันเคยมีผู้คนอยู่อาศัยต่อเนื่องกันมาถึง 20,000 ปี ประเทศไทยมีพื้นที่ 513,000 ตารางกิโลเมตร (มีขนาดเล็กกว่าประเทศฝรั่งเศสเล็กน้อย) แบ่งเป็น 6 ภาค ภาคเหนือ มีอากาศเย็นและเป็นภูเขาสูงเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำลำธารที่สำคัญหลายสาย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอากาศค่อนข้างเย็นและเป็นภูเขาสลับซับซ้อนกันทำให้พื้นที่ที่สามารถสร้างเขื่อนที่สำคัญหลายเขื่อน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือค่อนข้างแห้งแล้งเป็นที่ราบสูง ภาคกลางที่อุดมสมบูรณ์ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ภาคตะวันออกมีชายฝั่งทะเลที่สวยงาม อากาศค่อนข้างอบอุ่น มีผลไม้และแร่รัตนชาติและภาคใต้ที่มีลักษณะเป็นคอคอดและเป็นป่าดิบภูมิอากาศของประเทศไทย อยู่ในเขตร้อนชื้นและความชื้นสูง ฤดูฝนอยู่ในช่วงเดือนมิถุนายนถึงตุลาคม ฤดูหนาวอยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงมกราคมและเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม เป็นฤดูร้อน ประเทศไทยมีประชากร 56 ล้านคน (พ.ศ. 2533) โดยมีอัตราเพิ่มของประชากรเฉลี่ย ร้อยละ 2 ต่อปี ในช่วงปี พ.ศ. 2523 ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อชาติไทย นอกนั้นเป็นชาวจีน ลาว และมาเลเซีย เป็น ส่วนใหญ่ ร้อยละ 99 ของประชากรนับถือพุทธศาสนา ที่เหลือเป็นมุสลิม ฮินดู ซิกข์และคริสต์ แม้ว่าจะมีอัตราการย้ายถิ่นฐานเข้ามาในเมืองใหญ่อยู่ในเกณฑ์สูงประชากรในเขตเมืองก็มีเพียงร้อยละ 19 และกว่าครึ่งอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และรอบ ๆ กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวง และใหญ่เป็นลำดับที่ 14 ของโลก ประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เนื้อที่เพาะปลูกมีประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งหมด และพื้นที่ ร้อยละ 29 มีสภาพเป็นป่า ช้างยังเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญ แม้จะลดความสำคัญลงบ้างในระยะหลัง ผลผลิตทางการเกษตรกรรมที่สำคัญอื่น ๆ ได้แก่ ข้าวโพด น้ำตาล มันสำปะหลัง ยาง กล้วย กุ้ง สับปะรด และบอแก้ว ก่อนที่รัฐบาล

จะห้ามทำไม้เชิงพาณิชย์ ไทยเป็นผลิตไม้ทั้งรายใหญ่ โดยเฉพาะไม้สัก สำหรับทรัพยากรประเภทแร่ของไทย มีถ่านหิน เหล็ก แมงกานีส และยูเรเนียม เช่น แชนเฟอร์ ทับทิม พลอย และอื่น ๆ นอกจากนั้นยังมีก๊าซธรรมชาติ (ปัจจุบันการใช้ก๊าซประมาณหนึ่งในสามของพลังงานทั้งหมด) และน้ำมัน แต่มีจำนวนน้อย รายได้ ต่อหัวของประชากรในปี พ.ศ. 2533 เท่ากับ 1,454 ดอลลาร์ (ประมาณ 36,350 บาท / 1 คน) จัดอยู่ในประเทศที่มีรายได้ปานกลางค่อนข้างต่ำ แม้ว่า ร้อยละ 60 ของประชากรมีรายได้จากการเกษตรแต่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่มาจากภาคอุตสาหกรรมและบริการ โดยมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 80 ของ GDP ผลผลิตอุตสาหกรรมซึ่งก่อนหน้านี้เป็นเกษตรอุตสาหกรรมและสิ่งทอเป็นส่วนใหญ่ ได้เปลี่ยนไปสู่ อุตสาหกรรมอื่น ๆ มากขึ้น ที่ขยายตัวเร็วมากได้แก่อุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง อุปกรณ์การขนส่ง เครื่องมือเครื่องจักร เครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ส่วนในภาคเศรษฐกิจการเงิน แม้ว่าจะยังไม่ค่อยพัฒนา แต่ก็ขยายตัวอย่างรวดเร็วในด้านการท่องเที่ยว ประเทศไทยนับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่ง โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวได้เพิ่มขึ้นถึง 3 เท่าตัวเป็นกว่า 5 ล้านคน ในช่วงปี พ.ศ. 2523

อดีต

ในอดีต ต้น พ.ศ. 2393 ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรที่เลี้ยงตัวเองได้ มีประชากรประมาณ 5 ล้านคน (ก่อนปี พ.ศ. 2482 เป็นที่รู้จักกันในนาม สยาม) ระบบเศรษฐกิจเป็นเศรษฐกิจการเกษตรที่ผลิตเพื่อยังชีพ กล่าวคือ ชาวนา และครอบครัวผลิตเพียงเพื่อเลี้ยงตัวเองตามความจำเป็นแห่งการดำรงชีพ ในขณะที่ประเพณี ลักษณะนิสัยและภูมิประเทศ ภูมิอากาศช่วยเสริมสร้างให้ความเป็นอยู่ต่าง ๆ ของประชากรไทยอยู่ในระดับที่พอประมาณ การค้าภายในประเทศ เป็น การค้าขายระหว่างท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแลกเปลี่ยนสินค้ากับสินค้า เนื่องจากมีการปิดประเทศมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 21 การค้าขายกับโลกภายนอก จึงถูกจำกัดและควบคุมอย่างเข้มงวด ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจสมัยใหม่ของไทยเพิ่มขึ้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชสมบัติ ใน ปี พ.ศ. 2394 โดยในปี พ.ศ. 2398 ไทยและอังกฤษได้ลงนามในสนธิสัญญาบาวริง (Bowring Treaty) ซึ่งไทยยินยอมให้ทำการค้าสินค้าทุกอย่างได้อย่างเสรี รวมทั้งแร่เงิน และทองคำ โดยเก็บภาษีศุลกากรร้อยละ 8 หรือต่ำกว่า และจำกัดการเก็บอากรขาออก สนธิสัญญานี้ในสายตาของไทย เห็นว่าเป็นสัญญาที่ทำให้ไทยต้องเสียอธิปไตย โดยเฉพาะทางด้านภาษศุลกากร แต่ เมื่อเปรียบเทียบกับสนธิสัญญา

ที่อังกฤษทำกับจีนและญี่ปุ่นในช่วงเดียวกันแล้ว นับเป็นสัญญาณที่ทาโดยสัญญาณใจ ส่วนหนึ่งเพื่อผ่อนคลาย
การคุกคามจากการล่าอาณานิคมของอังกฤษ ประกอบกับการที่พระมหากษัตริย์ไทย ในขณะนั้น
ทรงตระหนักว่า การพัฒนาประเทศต้องพึ่งพาความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

สนธิสัญญาบาวริง ทำให้ไทยกลายเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจเปิดในเวลาต่อมา
เพราะได้มีการทำสนธิสัญญาในทำนองเดียวกันนี้กับประเทศอุตสาหกรรมสำคัญอีกหลายประเทศ
เมื่อความต้องการข้าวเพิ่มมากขึ้นในต่างประเทศ โดยเฉพาะหลังจากการเปิดคลองสุเอซ
ในปีพ.ศ. 2412 ประกอบกับการมีสินค้าราคาถูกจากต่างประเทศ เข้ามาจำหน่ายอย่างเสรี
ในประเทศ ทำให้ชาวนาไทยซึ่งแต่ก่อนผลิตเพียงเพื่อพอกิน เปลี่ยนมาเป็นผู้ผลิตเพื่อการค้า
ผลผลิตทางด้านเกษตรและการใช้เงินเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนจึงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

การผลิตข้าวของไทยเพิ่มขึ้น 25 เท่า ในระหว่าง ปี พ.ศ. 2393 - 2475
เมื่อสยามเปลี่ยนชื่อประเทศและเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยมี
พระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ การส่งออกข้าวของไทยคิดเป็น ร้อยละ 30 ของการค้า
ข้าวทั่วโลก ขณะเดียวกัน ก็เริ่มนโยบายการค้าส่งอย่างระมัดระวัง เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ
ทั่วโลก การจัดการงบประมาณของรัฐบาลมีลักษณะแบบอนุรักษ์นิยมอย่างมาก การกู้ยืมจากต่างประเทศ
เพื่อที่จะนำมาสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานเป็นไปอย่างจำกัดมาก

การพัฒนาเศรษฐกิจของไทยตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2493

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ประเทศไทยจัดเป็นประเทศเกษตรกรรมโดยเศรษฐกิจ
ของประเทศขึ้นอยู่กับการค้าข้าวเป็นสำคัญคือมีส่วน GDP ถึงร้อยละ 25 มีมูลค่า การส่งออก
ประมาณครึ่งหนึ่งของการส่งออกมากที่สุด สำหรับภาคอุตสาหกรรมยังมีขนาดเล็ก (เกือบไม่มีการ
พัฒนาเลย อุตสาหกรรมภายในประเทศส่วนใหญ่เป็นโรงสีข้าวและโรงเลื่อย) ในปี พ.ศ.
2493 การผลิตทางอุตสาหกรรมมีไม่ถึงร้อยละ 10 ของรายได้รวม และสาธารณูปโภคพื้นฐานยังมีจำกัด

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่หนึ่ง (ปีพ.ศ. 2493 - 2515) เป็นช่วงที่มีอัตราการเจริญเติบโตทาง
เศรษฐกิจสูง เนื่องจากนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มุ่งสู่ภาคเอกชน และการปรับปรุงระบบ
สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน
2. ระยะที่สอง (ปี พ.ศ. 2516 - 2528) เป็นช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์รุนแรงจากนอก

ประเทศไทย ได้พยายามรักษาระดับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเอาไว้ ด้วยการใช้นโยบายมุ่งให้เศรษฐกิจขยายตัวและใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อรักษาความสมดุลภายในและภายนอกประเทศ

3. ระยะที่สาม (ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2529 - เป็นต้นมา) เป็นช่วงที่การขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูง อันเป็นผลจากการปรับตัวทางเศรษฐกิจในช่วงก่อนหน้าได้รับการเกื้อหนุนจากสถานการณ์เศรษฐกิจ

1. กลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมโดยใช้อัตราดอกเบี้ยต่ำ (พ.ศ. 2493-2515)

การพัฒนาเศรษฐกิจของไทยประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในช่วงสองทศวรรษหลังสงคราม

ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เฉลี่ยร้อยละ

5.2 ในช่วงปี พ.ศ. 2493 เพิ่มขึ้นในอัตราเร่งเป็น เฉลี่ยร้อยละ 7.4 ในช่วง พ.ศ. 2503 - 2515 ซึ่งส่งผลให้รายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า แม้ว่าประชากรจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วก็ตาม ในขณะที่สัดส่วนของประชากรที่ถือว่ายากจนลดลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้อัตราเงินเฟ้อยังคงอยู่ในระดับต่ำและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดยังไม่มากนัก จนถึงกระทั่งปลาย พ.ศ. 2503

จุดเน้นที่สำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงดังกล่าวคือการพัฒนาอุตสาหกรรม ขณะเดียวกันก็มีการลงทุนในด้านการชลประทานและการขนส่ง ซึ่งช่วยให้ผลผลิตการเกษตรและการส่งออกขยายตัวอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ หลังจากที่ได้เห็นว่ารัฐวิสาหกิจไม่ประสบผลสำเร็จในช่วงต้น พ.ศ. 2493 นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 เป็นต้นมา ทางการได้ใช้กลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมโดยมุ่งสู่ภาคเอกชน มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนขึ้น เพื่อสร้างแรงจูงใจในการลงทุนซึ่งในช่วงหนึ่งได้มุ่งส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า ในขณะที่รัฐบาลจำกัดบทบาทตัวเอง เฉพาะในส่วนของการสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน กลยุทธ์ดังกล่าว ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากนโยบายทางการเงินแบบอนุรักษนิยม ทำให้การขยายตัวของปริมาณเงินถูกจำกัดอยู่ในช่วงร้อยละ 10 - 15 ต่อปี และการขาดดุลการค้าของรัฐบาลอยู่ในระดับต่ำกว่าร้อยละ 2 ของ GDP นอกจากนั้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 เป็นต้นมา อัตราการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของไทย ได้ผูกโยงกับค่าเงินดอลลาร์ สรอ. ในระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ แม้ว่าจะเปลี่ยนค่าเสมอภาคอยู่บ้าง จนกระทั่งถึงกลางปี พ.ศ. 2523 ก็ตาม ในช่วงของการพัฒนาดังกล่าวนี้ ระบบเศรษฐกิจยังคงรักษารูปแบบของการเป็นระบบเศรษฐกิจเปิด โดยการค้าทางด้านดุลบัญชีเดินสะพัด สามารถทำได้อย่างเสรีและการขึ้นภาษีศุลกากรบ้าง แต่การค้าก็ขยายตัวโดยมีสัดส่วนต่อรายได้ประชาชาติที่

เพิ่มขึ้น

นโยบายดังกล่าวนี้ มีผลให้การลงทุนเพิ่มขึ้นในช่วง พ.ศ. 2503 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเงินออมภายในประเทศ ผลผลิตอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นกัน เริ่มตั้งแต่อุตสาหกรรมการเกษตร (การแปรรูปอาหาร) สิ่งทอ จนถึงอุตสาหกรรม เช่น การกลั่นน้ำมัน อุตสาหกรรมเคมี และอุปกรณ์การขนส่ง แม้ว่าภาคเกษตร ยังมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย แต่สัดส่วนของภาคเกษตรกรรมในรายได้รวมลดลงอย่างรวดเร็ว สินค้าออกที่เคยครองความสำคัญเช่น ข้าว และยาง ได้ลดความสำคัญลง โดยมีสินค้าออกใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น เช่น อ้อย ข้าวโพด และมันสำปะหลัง การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ เป็นผลเนื่องมาจากการก่อสร้างและปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น การชลประทาน การผลิตกระแสไฟฟ้า การคมนาคม รวมถึงการขยายตัวของระบบธนาคารพาณิชย์ โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2493 การสร้างและการปรับปรุงถนนหนทาง ช่วยให้เกิดตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมใหม่ ๆ ในประเทศเปิดกว้างขึ้นและการขนส่งผลผลิตเกษตรกรรมจากที่ห่างไกลมายังกรุงเทพมหานคร เพื่อส่งออก สามารถทำได้รวดเร็วขึ้น

ในช่วงปลาย พ.ศ. 2503 เริ่มปรากฏชัดเจนว่า นโยบายสนับสนุนการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าอย่างมีประสิทธิภาพ นั้นมีข้อจำกัดมาก เนื่องจากตลาดภายในประเทศมีขนาดเล็ก นอกจากนี้ กลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมในลักษณะดังกล่าว มีผลให้โครงสร้างทางด้านการค้าของประเทศขาดความสมดุลมากขึ้น กล่าวคือ การส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมยังน้อย การกระจายการส่งออกก็ยังจำกัดอยู่กับพืชผลไม่กี่ชนิด ขณะที่การนำเข้าสินค้าทุนและวัตถุดิบเพื่อการผลิต ทดแทนการนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ดุลการชำระเงินขาดดุล ในปี พ.ศ. 2512 และ 2513 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 จึง ได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายจากการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้ามาสู่การผลิตเพื่อส่งออก โดยในปี พ.ศ. 2515 ได้มีการแก้ไขกฎหมายเพิ่มแรงจูงใจให้กับอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกมากขึ้น จากนั้นมาแม้ว่า ระบบอัตราภาษีศุลกากร จะยังเอื้ออำนวยต่อการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าแต่อุตสาหกรรมการผลิตก็เริ่มเป็นการผลิตเพื่อส่งออก มากขึ้น

2. วิฤตการณ์ภายนอกและการปรับตัวทางเศรษฐกิจในประเทศไทย (พ.ศ. 2516- 2528)

ช่วงปีพ.ศ. 2516 - 2528 ประเทศไทยประสบปัญหาการค้าสินค้าออกตกต่ำ เมื่อเทียบกับราคาสินค้านำเข้าอย่างต่อเนื่อง โดยอัตราเปรียบเทียบกับ (Terms of Trade) เฉลี่ยถึงร้อยละ 36 ในขณะเดียวกัน ก็เป็นช่วงที่ประเทศไทยประสบความยุ่งยากทางเศรษฐกิจมากที่สุด

ตั้งแต่หลังสงครามโลกเป็นต้นมา อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจลงต่ำลงขณะที่เงินเฟ้อขึ้นอย่างรวดเร็ว ในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์น้ำมันสองครั้ง ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลมากและต่อเนื่อง ทำให้หนี้ต่างประเทศและภาวะหนี้สินสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม การที่ทางรัฐบาลไทยปรับนโยบายเศรษฐกิจไปในทิศทางที่ถูกต้องก่อนที่ปัญหาจะรุนแรงทำให้ปัญหาของประเทศไทยไม่รุนแรง เมื่อเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ และไทยสามารถกู้ยืมจากตลาดทางการเงินระหว่างประเทศได้ตลอดช่วงเวลาดังกล่าว

กล่าวได้ว่าการปรับตัวต่อวิกฤตการณ์จากภายนอกจะล่าช้าในตอนต้น แต่เมื่อความไม่สมดุลทางเศรษฐกิจและโครงสร้างทางเศรษฐกิจปรากฏให้เห็นมากขึ้น ทางเราก็ได้รับเปลี่ยน นโยบายเศรษฐกิจอย่างจริงจัง หลังจากวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 1 ผู้วางนโยบายพยายามมุ่งเน้น ให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงเหมือนในช่วงก่อนหน้า ซึ่งมีส่วนให้รายจ่ายภาครัฐบาลเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะการลงทุนในสาธารณูปโภคพื้นฐานที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กอปรกับการเพิ่มขึ้นของรายจ่ายด้านการทหาร ทำให้เกิดการขาดดุลการคลังมาก จำเป็นต้องกู้เงินจากต่างประเทศมาชดเชยเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ราคาของปัจจัยการผลิตที่สำคัญบางอย่างรวมทั้งน้ำมันได้ถูกควบคุมให้อยู่ในระดับต่ำกว่าราคาในตลาดโลกในขณะที่มีการใช้มาตรการภาษีและมาตรการอื่น เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศมากขึ้น

กลยุทธ์ดังกล่าวทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้นแต่ข้อจำกัดต่าง ๆ ก็ปรากฏให้เห็นชัดเจนขึ้นเมื่อวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 2 ในปี 2522 แม้ว่าการส่งออกจะขยายตัวได้อย่างดี ซึ่งส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการรุ่งเรืองต่าง ๆ ในช่วง 10 ปี แต่ดุลการค้าขาดดุลเพิ่มขึ้น ดุลบัญชีเดินสะพัดยังทรุดหนักลงอีก เมื่อรายรับด้านบริการลดลงเนื่องจากการปิดฐานทัพสหรัฐอเมริกาในประเทศไทยหลังสงครามเวียดนาม ถึงแม้ว่าการชดเชยการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดยังไม่เป็นปัญหาและปริมาณนี้ รวมถึงภาวะการชำระหนี้ยังอยู่ในระดับต่ำก็ตาม แต่ยอดหนี้สะสมที่เพิ่มขึ้นโดยเร็วนั้นเป็นพัฒนาการที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งพร้อมกันนี้โครงสร้างของราคาในประเทศก็ถูกบิดเบือนมากขึ้นเพราะผลทางเศรษฐกิจจากการควบคุมราคา การตั้งกำแพงภาษีศุลกากรสูงเริ่มรุนแรงขึ้น จากการเพิ่มค่าของค่าเงินบาทที่แท้จริง (Real Exchange Rate) สูงขึ้น ในขณะที่อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงที่ลดลง สถานการณ์ดังกล่าว ทำให้การจัดสรรทรัพยากรถูกบิดเบือนและก่อให้เกิดความไม่สมดุลทางเศรษฐกิจ เช่น การให้ เงินอุดหนุนเพื่อควบคุมราคาน้ำมัน ไม่เพียงแต่เป็นภาวะด้านงบประมาณแต่ทำให้มีการ

ใช้น้ำมันอย่างไม่ประหยัด จึงส่งผลให้ขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเพิ่มขึ้น ด้วยความเชื่อว่าถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายภาวะการขาดดุลการชำระเงินและความบิดเบือนของราคาสินค้าจะเป็นการยากที่เศรษฐกิจจะสามารถแบกรับได้ซึ่งจะมีผลต่อเนื่องถึงอัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในระยะยาวด้วยการตระหนักถึงปัญหานี้เรื่องนี้ ดังนั้น ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา ทางกรจึงได้ดำเนินนโยบายปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โดยได้รับเงินอุดหนุนจาก IMF 3 ครั้ง (Stand - by Arrangements) และการกู้เงินจากธนาคารโลก เพื่อปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ 2 โครงการ (Structural Adjustment Loans) โดยมีเป้าหมายที่จะลดการขาดดุล ภาครัฐบาลและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด กำจัดการบิดเบือนด้านราคาและลดการปกป้องทางการค้าที่ดำเนินมาในทอณปลาย ปี พ.ศ. 2513

ในช่วง 5 ปี หลังการเปลี่ยนแปลงนโยบายถึงแม้ว่าจะได้มีการดำเนินมาตรการการคลังหลายอย่างทั้งทางด้านการรายได้และรายจ่าย แต่การแก้ไขฐานะทางการคลังประสบความสาเร็จเพียงเล็กน้อยในขณะที่การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดยังคงยืนอยู่ในระดับสูง ถึงแม้ว่าพัฒนาการดังกล่าวนี้เป็นผลจากปัจจัยหลายอย่างรวมถึง ภาวะราคาสินค้าออกสินค้าเข้าเปรียบเทียบกับ (Terms of Trade) ตกต่ำในระหว่าง ปี 2524 - 2525 แล้ว แต่ปัจจัยที่สำคัญ มีอยู่ 2 ประการ คือ หนึ่ง การประมาณการรายรับภาครัฐบาลที่มีประมาณการสูงเกินไป ขณะที่ทางการไม่สามารถลดรายจ่ายระหว่างปีได้ ทำให้การขาดดุล ภาครัฐบาลมีสูงกว่าที่ตั้งเอาไว้ สอง ความไม่ยืดหยุ่นของระบบภาษี เนื่องจากมีรายการ ลดหย่อนหลายอย่าง อย่างใดก็ตาม ถึงแม้ว่าความไม่สมดุลทางด้านเศรษฐกิจ โดยรวมจะยังไม่สามารถแก้ไขได้ แต่มีความก้าวหน้าในด้านอื่น ๆ หลายด้าน เช่น การปรับราคาน้ำมัน ในประเทศให้สอดคล้องตามราคานานตลาดโลก ซึ่งส่งผลให้มีการประหยัดการใช้น้ำมันและช่วยลดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด การผ่อนคลายการควบคุมด้านอัตราดอกเบี้ยการเงินเพดานอัตรา ดอกเบี้ยและการควบคุมเงินเฟ้อ ทำให้อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริง มีค่าเป็นบวก ต่อเนื่องมาตั้งแต่ ปี 2525 ซึ่งมีส่วนช่วยให้ระบบการเงินและกิจการธนาคาร ในประเทศขยายตัว นอกจากนี้ ยังมีการลดภาษีสินค้าขาออกและลดการควบคุมการนำเข้าด้านปริมาณ อีกทั้งปรับ โครงสร้างอัตราภาษีศุลกากรให้มีความแตกต่างน้อยลง การลดระดับอัตราภาษีศุลกากรสินค้า นำเข้าทำได้เพียงเล็กน้อย ซึ่งส่วนหนึ่งเนื่องมาจากสถานการณ์ทางการคลังไม่เอื้ออำนวย และท้ายสุดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศของไทย ซึ่งลดลงในช่วง ที่เงิน

บาทค่าแข็งตามค่าเงินดอลลาร์ สรอ. ในตอนต้นทศวรรษ 2523 ได้ปรับตัวดีขึ้นหลัง จากการลดค่าเงินลง ร้อยละ 14.8 เทียบกับดอลลาร์ สรอ. ในต้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2527

ประเด็นอื่น ๆ ที่มีผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงเวลานี้ ก็คือการชะลอตัวของการขยายพื้นที่เพาะปลูก เนื่องจากการบุกเบิกพื้นที่ใหม่ ๆ ถูกจำกัด ดังนั้นสภาพของประเทศซึ่งเคยเป็นประเทศที่มีพื้นที่เพาะปลูกเหลือเฟือและเป็นปัจจัยสำคัญต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยมากกว่า 120 ปี จึงเลือนหายไป กลายเป็นประเทศ ที่ส่งเสริมการผลิตไปสู่ภาคอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมากขึ้น

3. ช่วงเศรษฐกิจขยายตัวอย่างรวดเร็ว ปี 2529 - 2533 ตั้งแต่ปี 2529

เศรษฐกิจของไทย ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยผลผลิตรวม ณ ราคาคงที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 11 ต่อปี ซึ่งเป็นระดับสูง ถึงแม้ว่าจะเทียบกับประเทศอื่น ในภูมิภาคเดียวกัน ผลผลิตอุตสาหกรรม และการส่งออก นอกจากจะเพิ่มขึ้นสูงแล้วยังมีมากขึ้น ทั้งเป็นผลผลิตชนิดใหม่ ๆ กว่าครึ่ง อาทิ ส่วนประกอบของคอมพิวเตอร์ เครื่องใช้อิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์ในการเดินทางและของเด็กเล่น การก่อสร้างและบริการได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วเช่นกัน โดยเฉพาะภาคการเงินและการท่องเที่ยว ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นและการพัฒนาที่ดินขยายตัวมากขึ้น เช่นกันตามการขยายตัวของภาวะดังกล่าว ปัจจัยหลักที่ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวสูงขึ้น คือ หนึ่ง การขยายตัวของอุตสาหกรรมส่งออกซึ่งขยายตัวด้านปริมาณสูงถึงเฉลี่ย ร้อยละ 29 ต่อปี ในช่วงปี 2529 - 2533 และ สอง การขยายตัวด้านการลงทุนภาคเอกชน โดยเฉพาะอุตสาหกรรมส่งออก โดยมีสัดส่วน ต่อรายได้รวมเพิ่มขึ้นถึง 2 เท่า จากร้อยละ 14 เป็นร้อยละ 29 ในช่วงปี 2524 - 2533 การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เป็นผลจากสาเหตุสำคัญ หลายประการ ซึ่งได้แก่ หนึ่ง การที่ค่าเงินบาทอ่อนลงในปี 2524 ทำให้ความสามารถในการแข่งขันของไทยด้านการส่งออกดีขึ้น สอง หลังจากปี 2526 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นมาก โดยเฉพาะการลงทุน จากญี่ปุ่น และประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (ในเอเชีย) ซึ่งเป็นผลจากการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมใหม่ในประเทศ เหล่านี้ สาม การยกเลิกภาษีขาออกรวมทั้งภาวะอื่น ๆ ของผู้ส่งออกมีผลผลิตเพิ่มเติมในการ กระตุ้นการส่งออก ในขณะที่ต้นทุนในประเทศโดยเฉพาะค่าจ้างแรงงานยังคงต่ำอยู่เมื่อเทียบกับ คู่แข่งขันที่สำคัญ ฐานะทางการเงินคลังที่ดีขึ้น มีส่วนอย่างมากที่ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวสูงสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นแม้ว่าเงินออมภาคเอกชนจะลดลง แต่การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดยังต่ำกว่าในช่วงทศวรรษก่อน

การขาดดุลภาครัฐบาลซึ่งเคยเท่ากับ ร้อยละ 5 ของรายได้รวมในปี 2527 / 28 ก็ปรับตัวมาเป็นฐานะที่สมดุล ในปี 2525 / 28 ฐานะการคลังได้เปลี่ยนเป็นเกินดุล เกือบร้อยละ 5 ของรายได้รวม ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนฐานะอย่างรวดเร็วถึงร้อยละ 10 ของรายได้รวม ความสำเร็จของการปรับตัวทางด้านการคลังครั้งนี้ปัจจัยที่สำคัญที่สุด ได้แก่ การเปลี่ยนการประมาณการรายได้จากที่เคยประมาณไว้สูงกว่าความเป็นจริง เป็นการประมาณไว้ต่ำกว่าความเป็นจริง ซึ่งแสดงถึงการมุ่งไปสู่เป้าหมายของการดำเนินนโยบายแบบเกินดุล ซึ่งในทางปฏิบัตินั้นสอดคล้องกับความเป็นจริงทางเศรษฐกิจจากการขยายตัวของเศรษฐกิจสูง กว่าที่ประมาณการเช่นกัน การขยายตัวสูงของเศรษฐกิจต่อเนื่องกันหลายปีได้ก่อให้เกิดปัญหาหลายอย่างตามมา ปัญหาที่เห็นได้อย่างชัดเจน ในช่วงปลายปี 2527 คือ การขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐาน โดยเฉพาะด้านการขนส่งการขนถ่ายสินค้าที่ท่าเรือ ท่าอากาศยาน และไฟฟ้า ในขณะที่เดียวกันนี้ การขาดแคลนแรงงานฝีมือโดยเฉพาะช่างเทคนิคและวิศวกร การลงทุนที่เพิ่มขึ้นมาก สะท้อน การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของเงินทุนจากต่างประเทศและดุลการชำระเงินที่เกินดุล ทำให้ ปริมาณเงินในประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้อัตราการแห่งประเทศไทยควบคุมปริมาณเงิน ได้ยากยิ่งขึ้น ภายใต้อาการที่บัญชีเงินทุนเคลื่อนย้ายเปิดกว้างและเครื่องมือทางการเงินมีจำกัดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังกล่าวได้ส่งผลให้ดุลบัญชีเงินเดินสะพัดเลวลง อัตราเงินเฟ้อเพิ่มสูงขึ้น ถึงแม้ว่าจะไม่สูงกว่าประเทศคู่ค้ามากนักก็ตาม ในประเด็นเดียวกันราคาสินค้าโดยเฉลี่ย อย่างยิ่งที่ขึ้น และนั่นก็เพิ่มสูงขึ้นทำให้เป็นที่ตระหนักว่า เศรษฐกิจอาจขยายตัวเร็วเกินไป (Over - Heating)

เมื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในต้นปี 2533 ทางภาครัฐได้ดำเนินมาตรการหลายประการ เพื่อลดสภาพคล่องส่วนเกินและชะลอการขยายตัวของสินเชื่อและกลับมาเก็บภาษีดอกเบี้ย เงินกู้ต่างประเทศในอัตรา ร้อยละ 10 อีก รวมทั้งยกเลิกเพดานดอกเบี้ยเงินฝากประจำ ขยายเพดานดอกเบี้ยให้กู้ยืมจากร้อยละ 15 เป็น ร้อยละ 16.5 และออกจำหน่ายพันธบัตรธนาคารแห่งประเทศไทยจำนวน 13.5 พันล้านบาท (เท่ากับ ร้อยละ 8 ของฐานเงิน) นอกจากนี้ ได้ขอร้องให้อัตราพาณิชย์ลดการให้กู้ยืมแก่กิจการที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ ซึ่งรวมถึงการซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคคงทนและที่ดิน ตลอดจนการก่อสร้างคอนโดมิเนียมที่หรูหรา และการสร้างสนามกอล์ฟ แม้ว่าภาครัฐจะเพิ่มการลงทุนสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานเพิ่มขึ้น แต่นโยบายการคลังยังคงเข้มงวด ในขณะที่รายรับภาครัฐบาลที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ฐานะการคลัง ในปี 2532/33 เกินดุลถึงร้อยละ 4.8 ของ

รายได้รวม ซึ่งเป็นระดับสูงสุดที่เคยมีมา มาตรการเหล่านี้เมื่อรวมกัน ผลกระทบจากเหตุการณ์ใน ตะวันออกกลางในต้นเดือนสิงหาคม และการใช้นโยบายการเงินแบบตึงตัวในเดือนพฤศจิกายน เมื่อมี การขยายเพดานดอกเบี้ยเงิน กู้ยืมเป็นร้อยละ 19 มีผลทำให้อุปสงค์อ่อนตัวลงถึงปลายปี การขยายตัว ของอุปสงค์ตลอดปีก็ยังคง เป็นระดับที่สูงขึ้นเนื่องจากประสมกับภาวะฝนแล้ง ทำให้บัญชีเงินสะพัด เพิ่มขึ้นถึง ร้อยละ 8.6 ของ GDP นับเป็นระดับสูงสุดนับแต่ปลาย พ.ศ. 2513 ดุลการชำระเงิน ยังเกินดุล ในระดับสูง เนื่องจากการกู้ยืมจากต่างประเทศของภาคเอกชนที่มีโชติการเพิ่มขึ้นใน ระดับสูง

4. นโยบายที่ท้าทายในปี พ.ศ. 2533 ปัญหาทางเศรษฐกิจที่ท้าทายผู้กำหนดนโยบาย เศรษฐกิจของไทยในระยะต่อไปนี้ คือ การเลือกแนวนโยบายที่ดีที่สุดที่จะรักษาระดับการขยายตัว ทางเศรษฐกิจเหมือนเช่น 4 ปีที่ผ่านมา โดยการหลีกเลี่ยงปัญหาเศรษฐกิจขยายตัวเร็วเกินไป และ เริ่มต้นแก้ไขปัญหาคาชดแลน ทางด้านสาธาณูปโภค ซึ่งจะเป็อุปสรรคต่อการขยายตัวทาง เศรษฐกิจในระยะยาว สำหรับระยะสั้นถึงแม้ว่าอัตราเงินเฟ้อมีแนวโน้มต่ำลงแต่การขาดดุลบัญชี เงินสะพัดก็เพิ่มสูงขึ้น

ใน ปี 2533 เนื่องจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของการพัฒนาอุตสาหกรรมการขาดดุล ไม่ได้เป็นผลจากการขาดดุลของภาครัฐบาลเหมือนแต่ก่อน แต่เป็นผลจากการขยายตัวของการลงทุน ภาคเอกชน ซึ่งส่วนใหญ่กระจุกตัวในอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกและสามารถชดเชยได้ โดยเงินทุน ไหลเข้าจากต่างประเทศ ถ้าการขาดดุลบัญชีเงินสะพัดคงอยู่ในระดับนี้ต่อไป ปริมาณนี้ต่างประเทศ และภาวะการชำระหนี้เพิ่มสูงขึ้นมาก ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจอยู่ในสภาวะที่อ่อนแอต่อวิกฤตการณ์ต่าง ประเทศมากกว่าเดิม ด้วยเหตุนี้ทางการจึงพยายามดำเนินนโยบายการเงินการคลังอย่างระมัดระวัง พร้อมทั้งส่งเสริมการออมภาคเอกชนและการส่งออก เพื่อช่วยให้การขาดดุลบัญชีเงินสะพัดสามารถ ปรับลดลงได้อย่างต่อเนื่องในระยะปานกลาง ในระยะยาวประเด็นทางนโยบายเศรษฐกิจที่สำคัญ ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาทางด้านโครงสร้าง เช่น เรื่องการขาดแคลนสาธาณูปโภค แรงงานฝีมือ ซึ่งปรากฏให้เห็นมากยิ่งขึ้นในระยะไม่กี่ปีที่ผ่านมา แม้ว่าขณะนี้มีผลกระทบของปัญหาเหล่านี้ ต่ออัตราการเจริญเติบโตจะมีเพียงเล็กน้อย เนื่องจากผลตอบแทนต่อการลงทุนใน ประเทศของ ผู้ลงทุนต่างประเทศยังคงสูงเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน แต่ ผลกระทบคงจะมีมาก ขึ้นถ้าไม่มีการ แก้ไขปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้ปัญหาทางด้านสาธาณสุข เพื่อแก้ปัญหาด้านการ ได้ลงทุนสร้าง

สาธารณูปโภคเพิ่มขึ้น โดยจะให้เอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการลงทุน ซึ่งจะพยายาม อพยพเงินออมในประเทศ การสนับสนุนโครงการดังกล่าว ทางทางได้ดำเนินการเพื่อลดการ ขาดแคลนแรงงานฝีมือ รวมทั้งกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการฝึกงานและการพัฒนาแรงงานฝีมือ ตลอดจนเพิ่มจำนวน วิศวกรและช่างเทคนิค นอกจากนี้ ในแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 7 ได้กำหนด เป้าหมายที่จะเพิ่มการ ศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปีด้วย

ปัจจุบันและอนาคต

แนวโน้มสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ธงชัย สันติวงษ์ (2538 : มปท.) ได้เสนอแนวคิด หิศทางใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจ ในการปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาประเทศ จากการ มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจ เปลี่ยนไปมุ่งพัฒนาสังคม โดยเป็นการวางแผนจากล่างขึ้นบน โดยให้ตัวแทน ประชาชนมีส่วนร่วม การคิดวางแผน มากกว่า การปล่อยให้ราชการประจำขึ้นนำทางการพัฒนา เหมือนที่เคยเป็น การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ทั้ง 7 แผน ซึ่งให้เห็นว่า มุ่งแต่พัฒนาความเติบโตทางเศรษฐกิจ จนทำให้เกิดปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อม มากมาย จนกลายเป็นความเสียหาย ที่ถูกถกเถียงกันที่จะแก้ไขให้กลับกลับมาได้ รวมถึง การล่มสลายของสังคมเกษตรกรรม ครอบครัว และการศึกษา ที่มีรากเงาแข็งแรง กว่ารายได้ที่ได้จากการพัฒนาแล้ว ดังนั้นการปรับทิศทางการพัฒนาควรหันกลับย้อนไปพัฒนาสังคม ซึ่งหมายถึง สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรมนุษย์หรือคุณภาพชีวิต ระบบบริหารราชการแผ่นดินและระบบการเมือง ควรปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนา ต้องได้รับการ ปฏิรูปเสียใหม่และการ จัดทำแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 ควรระดมสมองเพื่อวางแผนพัฒนาสู่การ แก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 จะต้องเป็นแผนที่มีคุณภาพละลงลึก โดยเสนอว่า

1. ให้มีส่วนร่วมและการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนคนไทยทุกหมู่เหล่า สนใจเข้าร่วมมากเป็นพิเศษ
2. แผน ฯ 8 จะต้องก้าวรุกและขึ้นอย่างชัดเจน ด้วยแผนปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดินโดยตรง
3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ จะต้องลงลึกไปถึงยุทธศาสตร์และแผนดำเนินการที่สามารถ ประเมินการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เห็นชัดว่าต้องเปลี่ยน เช่น โครงสร้างของกระทรวงทบวงกรมต่าง บางด้านก็เห็นชัดว่าต้องเปลี่ยน เช่น ด้านการศึกษา และการปกครอง การคลัง ฯลฯ รวมไปถึง

ถึงการปรับปรุงระบบกระบวนการงบประมาณแผ่นดินต่าง ๆ

ข้อมูลเครื่องชี้ทางสังคม

GDP ต่อหัว(ดอลลาร์ สรอ. ณ ปี พ.ศ. 2533)	1,454
ประชากร	
ประชากรทั้งหมด(ล้านคน) ณ ปี พ.ศ. 2533	56.08
อัตราเพิ่มของประชากร(ร้อยละ ต่อปี)	2
ประชากรในเขตเมือง(ร้อยละ)	19
ความยืนยาวของอายุ(ปี) โดยรวม	67
เพศหญิง	69
อัตราการเกิด(ต่อพันคน)	21
อัตราการตาย(ต่อพันคน) ณ ปี พ.ศ. 2530	11
แรงงาน (พ.ศ. 2532)	
แรงงานทั้งหมด(ล้านคน)	30.3
แรงงานที่มีงานทำ(ล้านคน)	29.2
ภาคเกษตร(ร้อยละของทั้งหมด)	60.1
ภาคอุตสาหกรรม(ร้อยละของทั้งหมด)	10.4
การสาธารณสุขและการศึกษา	
จำนวนประชากรต่อแพทย์ 1 คน (พ.ศ. 2531)	4,985
จำนวนประชากรต่อพยาบาล 1 คน (พ.ศ. 2528)	1,692
จำนวนผู้รู้หนังสือ (ร้อยละ ณ ปี พ.ศ. 2528)	91
จำนวนเด็กเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา(ร้อยละ ณ ปี 2528)	95

ที่มา: จากนํายราชการของประเทศไทยและธนาคารโลก (ในช่วงพ.ศ. 2523-2533)

แผนการสอนที่ 3

วิชา ส 504 เศรษฐศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

เรื่อง ปัญหาเศรษฐกิจและแนวทางแก้ไข

เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจทำให้สภาพความเป็นอยู่และสังคมของประชากรในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมแตกต่างกัน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจภาวะการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย
2. เพื่อให้นักเรียนวิเคราะห์สาเหตุที่เกิดปัญหาเศรษฐกิจและวางแผนเพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้

เรื่องที่จะศึกษา

ปัญหาเศรษฐกิจในประเทศไทย

สื่อการเรียนรู้

1. วิดีทัศน์ เรื่อง ปัญหาเศรษฐกิจในประเทศไทย (15 นาที)
2. เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียนหมายเลข 1 เรื่อง ปัญหาเศรษฐกิจและแนวทางทางแก้ไข
3. เอกสารกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม (เอกสารหมายเลข 1)
แบบบันทึกกิจกรรม (เอกสารหมายเลข 2) เอกสารประเมินการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียน (เอกสารหมายเลข 3) แบบอภิปรายผลการรายงานหน้าชั้นเรียน (เอกสารหมายเลข 4)
กระดานตั้งคำถาม (เอกสารหมายเลข 5) และแบบประเมินการทำงานกลุ่มสำหรับครู (เอกสารหมายเลข 6)

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นที่ 1 เสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

นักเรียนดูวิดีโอสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่เป็นปัญหาในประเทศไทย (15 นาที)

ว่าเป็นปัญหาที่นักเรียนพบเห็นหรือประสบในชีวิตประจำวันหรือไม่

ขั้นที่ 2 สืบรวจปัญหิรวิชาของนักเรียนที่มีต่อสถานการณ์ที่กำหนด

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5 คน กำหนดบทบาทและหน้าที่ของตนเองให้ชัดเจนและพิจารณาว่าจากสถานการณ์ปัญหาทางเศรษฐกิจในวิดีโอ ปัญหาใดเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจที่พบในชีวิตประจำวัน นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่าเกิดจากสาเหตุใดและจะเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาย่างไรและส่งตัวแทนรับแบบบันทึกกิจกรรมและเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าและ เอกสารหมายเลข 1 - 5

ขั้นที่ 3 คิดวิธีการศึกษา

นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันกำหนด จุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า วางแผนวิธีการศึกษาค้นคว้าความรู้ขั้นตอนการดำเนินงานโดยบันทึกในแบบบันทึกกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ศึกษาบุคคลและศึกษาเป็นกลุ่ม

นักเรียนแต่ละกลุ่มแบ่งงานกันศึกษาค้นคว้า

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ความก้าวหน้าและวิเคราะห์กระบวนการ

นักเรียนในกลุ่มรวบรวมผลการศึกษา สรุปเป็นผลงานกลุ่มและบันทึกในแบบบันทึกกิจกรรม

ผู้แทนกลุ่มนำเสนอผลการศึกษานำชั้นเรียน

นักเรียนในชั้นเรียนร่วมกันวิเคราะห์ผลการศึกษาของแต่ละกลุ่มที่เสนอผลงานว่าบรรลุตามจุดมุ่งหมาย และดำเนินงานตามขั้นตอนที่กลุ่มกำหนดไว้หรือไม่ หรือมีจุดบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือไม่อย่างไร

ขั้นที่ 6 กิจกรรมหมุนเวียน (Recycle Activity)

ผลจากการวิเคราะห์ของนักเรียนในชั้นเรียนว่ากลุ่มที่เสนอผลงานบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด ดำเนินงานตามขั้นตอนหรือมีจุดบกพร่องต้องปรับปรุงแก้ไข ให้นักกลุ่มดำเนินการค้นคว้าสาเหตุแก้ไขจุดบกพร่องและย้อนกลับไปทำกิจกรรมขั้นที่ 3 - 5 ใหม่

การวัดประเมินผล

1. ครูประเมินผลงานการเรียนรู้ของนักเรียนจากแบบบันทึกกิจกรรมและให้ข้อมูลย้อนกลับ
2. ครูประเมินผลจากแบบประเมินผลการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนและให้ข้อมูลย้อนกลับ
3. ประเมินจากแบบอภิปรายผลการรายงานหน้าชั้นเรียนและให้ข้อมูลย้อนกลับ
4. นักเรียนแต่ละคนประเมินผลการทำงานภายในกลุ่มจากแบบประเมินการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียน
5. ประเมินผลจากการตั้งคำถามของนักเรียนกลุ่มละ 2 ข้อ และการตอบคำถาม

เอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักเรียน

เอกสารหมายเลข 1

เรื่อง

ปัญหาเศรษฐกิจและแนวทางแก้ไข

.....

ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยและแนวทางแก้ไข

จากการศึกษาผลการดำเนินงานพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้เรา
พอจะมองเห็นปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเนื่องจาก การขยายตัวทางเศรษฐกิจยังมิได้เกิดขึ้นอย่าง
ทัดเทียมกันในทุกพื้นที่และทุกสาขา จึงเกิดปัญหาตามมาหลายประการ คือ

1. ปัญหาทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในอดีตไทยเราได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติ (ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้
แร่ธาตุและทรัพยากรอื่น ๆ ในทะเล) อุดมสมบูรณ์ แต่เนื่องจาก เราเร่งรัดพัฒนาประเทศโดย
อาศัยทรัพยากรเหล่านี้เป็นฐานและเป็นหลักของปัจจัยการผลิตทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม
อย่างไม่เหมาะสมขาดการวางแผนการจัดการทรัพยากรที่ดีพอและขาดการอนุรักษ์ในแหล่งทรัพยากร
เหล่านี้เกิดปัญหาป่าไม้เสื่อมโทรม เนื่องจากต้องการขยายพื้นที่ทำกิน จนกระทั่งรัฐบาลต้องปิด
สัมปทานป่าไม้ ปัญหาการจับสัตว์น้ำในเข่าวไทยจนเกินปริมาณที่ธรรมชาติจะทดแทนได้ ผลผลิตทาง
การเกษตรมีอัตราลดลงจนน่าเป็นห่วง เกษตรกรเริ่มขัดแย้งกันเนื่องจากปัญหาน้ำน้ำเพื่อการ
เพาะปลูกไม่เพียงพอ กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเกิดปัญหาแผ่นดินทรุดเนื่องจากอุตสาหกรรมต่าง ๆ
สูบน้ำบาดาลมาใช้มากเกินไป คุณภาพสิ่งแวดล้อมเริ่มเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ประชากรในเขต
กรุงเทพมหานครต้องเผชิญกับปัญหาจราจรติดขัด ปัญหามลพิษ

2. ปัญหาความยากจนในชนบท

ชนบทไทยเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งมีความกว้างใหญ่ไพศาล และมีประชากรอาศัย
อยู่กว่าร้อยละ 80 ของประเทศทั้งประเทศ ผลของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ทั้ง 5 ฉบับที่ผ่านมา ก่อให้เกิดช่องว่างของรายได้ระหว่างคนรวยกับคนจนรวมทั้งการกระจายบริการ
ทางสังคมไปไม่ทั่วถึงชนบท สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาความยากจนในชนบท กล่าวคือ ในชนบทที่
ล้านหลังยังมีประชากรที่ยากจนกว่า 10 ล้านคนและไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเท่าที่ควร

โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือตอนบน จะมีสภาพเศรษฐกิจและสังคมล้ำหลังกว่าภาคอื่น ปัญหาความยากจนในชนบทและการพัฒนาชนบท เนื่องจากไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม รายได้ส่วนใหญ่ของประเทศมาจากผลผลิตทางการเกษตรกรรม โดยประชากรประมาณ ร้อยละ 60 ประกอบอาชีพด้านการเกษตร เนื้อที่เพื่อการเกษตรในปัจจุบันไม่สามารถขยายเพิ่มได้อีก ประกอบกับเกษตรกรมีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพไปวัน ๆ จึงขาดแคลนเงินทุนสำหรับเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นได้ และประเทศได้รับผลกระทบกระเทือนจากภาวะเศรษฐกิจของโลก โดยเฉพาะการขึ้นราคาน้ำมัน และราคาปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ทำให้สินค้าภายในประเทศขยับตัวสูงขึ้น แต่ผลผลิตทางการเกษตรกรรมกลับไม่ขยายตัวเพิ่มขึ้น ช่างเผชิญหน้ากับปัญหาราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ในบางปีการเพาะปลูกยังต้องเผชิญกับภัยธรรมชาติจากฝนแล้งและน้ำท่วม ก็ยิ่งซ้ำเติมให้ชาวชนบทยากจนลงหนี้สินเพิ่มพูนมากขึ้น เสียขวัญและกำลังใจ ผลผลิตและรายได้ของชาวชนบทซึ่งเป็นคนส่วนมากของประเทศห่างไกลจากรายได้ของประเทศจนนำวิกฤตสภาพการณ์ที่กล่าวมาส่งผลให้ชาวชนบทเผชิญกับความทุกข์ยากและได้รับความเดือดร้อนจากค่าครองชีพที่เด้งตัวสูงขึ้น เกษตรกรต้องต่อสู้ดิ้นรนละทิ้งชนบทเข้ามาหางานทำในตัวเมืองรับส่วยให้สถานการณเป็นเช่นนี้ต่อไปอีกไม่นานนัก ประเทศเราต้องเผชิญกับปัญหาความมั่นคงทางการเมืองและสังคม รวมทั้งการสร้าง ความทุกข์ยากให้กับประชากรส่วนใหญ่ของประเทศอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ กล่าวโดยสรุปแล้ว ชาวชนบทเผชิญกับปัญหาที่สำคัญ 6 ประการ คือ

1.1 ระดับรายได้ต่ำ ชาวชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากการประกอบอาชีพประเภทนี้กับอาชีพประเภทอื่นแล้ว จะเห็นว่ามียาได้ต่ำกว่าอาชีพอื่นมาก

1.2 ได้รับการศึกษาต่ำ ชาวชนบทนอกจากจะมีการศึกษาต่ำ กล่าวคือ โดยส่วนมากแล้วจะมีระดับการศึกษาเพียงแค่ประถมศึกษา ชาวชนบทบางกลุ่มยังต้องเผชิญกับปัญหาการอ่านหนังสือไม่ออกเขียนไม่ได้หรือไม่ได้รับการศึกษา อันเนื่องมาจากขาดสถานศึกษาและครูที่จะมาทำการสอน

1.3 ไม่ได้รับการบริการของรัฐบาลอย่างทั่วถึง การให้บริการของรัฐในด้านการศึกษา การไฟฟ้า น้ำประปา ถนนหนทาง สถานพยาบาล แพทย์ พยาบาล ฯลฯ ส่วนใหญ่จะตกอยู่กับประชากรในเขตเมือง ส่วนชาวชนบทที่ล้ำหลังยังไม่ได้รับการบริการจากสิ่งเหล่านี้ของรัฐบาลมากนัก ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาช่องว่างระหว่างความเจริญในตัวเมืองกับชนบท หรือปัญหาการกระจายรายได้ การกระจายความเป็นธรรมอย่างไม่ทั่วถึง

1.4 **ขาดแคลนที่อยู่อาศัย** ชาวชนบทที่ล้าหลังจะอยู่อาศัยในสภาพบ้านที่ไม่สามารถกันแดดกันฝนได้ นอกจากนี้ยังไม่รู้จักรักษาความสะอาดภายในบ้านให้ถูกสุขลักษณะ โดยส่วนใหญ่แล้วบ้านในชนบทจะไม่มีส้วมภายในบ้าน ลักษณะเช่นนี้ อาจนำไปสู่การเผชิญกับปัญหาสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ไม่สมบูรณ์ เผชิญกับโรคภัยไข้เจ็บและอาจก่อให้เกิดโรคระบาดได้ง่าย

1.5 **ไม่มีการโภชนาการที่ดีพอ** ชาวชนบทส่วนใหญ่จะเผชิญกับโรคขาดอาหาร ทั้งนี้เนื่องมาจากปัญหาความยากจน ทำให้ต้องขาดแคลนอาหารเพื่อการบริโภค หรือการไม่รู้จักรับประทานอาหารที่ให้คุณค่าแก่ร่างกายจึงขาดโปรตีนและแคลอรี สุขภาพจึงไม่สมบูรณ์แข็งแรง และเป็นอุปสรรคต่อการทำงานที่จะเพิ่มมูลผลิต

1.6 **เผชิญกับปัญหาโรคผู้ร่ำรวย** ชาวชนบทนอกจากจะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ความยากจนในชนบทยังก่อให้เกิดโรคผู้ร่ำรวยทุกมุม ทำให้ชาวชนบทขาดเสถียรภาพในชีวิต ทรัพย์สินและการทำงาน ในการพัฒนาชนบทนั้น สิ่งหนึ่งควรจะได้มีการลดปัญหาโรคผู้ร่ำรวยให้น้อยลงด้วย

ปัญหาความยากจนของคนในชนบทได้ทวีความรุนแรงขึ้น เนื่องจากผลของการพัฒนาเศรษฐกิจกระจุกตัวอยู่แต่ในกลางเมืองที่เจริญแล้ว มิได้กระจายออกไปอย่างทั่วถึง ทำให้ชาวชนบทบางส่วนยังไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนา แต่กลับได้รับผลกระทบจากการพัฒนา โดยเหตุนี้รัฐบาลจึงได้มี แผนงานพัฒนาชนบทขึ้นที่ยากจน บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) เพื่อแก้ปัญหาความยากจนของคนในชนบทล้าหลัง ให้มีฐานะพอกินพอใช้และช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น แต่ก็ยังเป็นเพียงการช่วยให้สภาพความยากจนขั้นพื้นฐานของพื้นที่ยากจนเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ในระดับหนึ่งเท่านั้นยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาต่อไปอีกอย่างไม่หยุดยั้ง และในเขตพื้นที่ชนบทอื่น ๆ ก็ควรได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึงเช่นกัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 จึงได้มุ่งเน้นให้มีการขยายขอบเขตการพัฒนาชนบทให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศและขยายผลการพัฒนาให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยจะนำเอาปัญหาของคนในชนบทที่เผชิญอยู่จริง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาค้นพื้นฐาน ด้านความยากจน ความเจ็บไข้ได้ป่วย ความไม่รู้ ปัญหาการผลิต การตลาดและอื่น ๆ มาเป็นตัวกำหนดพื้นที่เป้าหมายของการพัฒนาชนบท ตามลำดับความสำคัญของพื้นที่ในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับด้วยกัน คือ

1. ระดับล่างหลัง มีจำนวน 5,787 หมู่บ้าน
2. ระดับปานกลาง มีจำนวน 35,514 หมู่บ้าน
3. ระดับก้าวหน้า มีจำนวน 11,621 หมู่บ้าน

โดยรัฐบาลจะเน้นหนักการพัฒนาในเขตพื้นที่ชนบทล่างหลังและปานกลางเป็นหลัก ส่วนในเขตพื้นที่ชนบทก้าวหน้า รัฐบาลจะให้ความสำคัญสนับสนุนภาคเอกชนมาลงทุนพัฒนาให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายส่วนร่วมของการพัฒนา ที่จะลดบทบาทของภาครัฐบาลลงส่วนที่ภาคเอกชนสามารถจะเข้ามามีส่วนร่วมและดำเนินการได้ และ ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อบรรเทาการแก้ไขปัญหาดังที่ประชาชนในชนบทเผชิญอยู่ไว้ 4 แนวทางด้วยกัน คือ

1. แนวทางการพัฒนาปัจจัยขั้นพื้นฐานด้านการผลิตและการตลาดในชนบท โดยการพัฒนาคุณภาพคนและแรงงานในชนบทเพื่อให้มีความพร้อมในการทำงาน พัฒนาที่ดินและแหล่งน้ำ นำเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับความสามารถของชาวชนบทและสามารถนำไปใช้ได้จริง
2. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถของรัฐบาลในการแก้ปัญหาของชาวชนบท โดยการบรรเทาปัญหาหลัก ๆ เช่น ปัญหาการคมนาคมไม่สะดวก ผลผลิตต่ำ ขาดแคลนน้ำบริโภค ปัญหาสุขภาพอนามัย และความรู้หนังสือ เป็นต้น
3. แนวทางปรับปรุงกลไกการบริหารงานพัฒนาชนบทให้มีการนิเทศกำกับของทุก ๆ ฝ่ายเป็นระบบครบวงจร
4. แนวทางการเพิ่มการมีส่วนร่วมขององค์กรประชาชนและภาคเอกชนในการพัฒนาชนบท เช่น สนับสนุนบทบาทของสภาตำบลในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองโดยผ่านทาง โครงการสร้างงานในชนบท หรือ กสช. เป็นต้น

ทิศทางและแนวทางพัฒนาชนบทตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ระหว่าง พ.ศ. 2530 - 2534 ดังกล่าว คาดหมายว่าจะช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของชาวชนบทในพื้นที่ที่มีลักษณะล่างหลัง ปานกลาง และก้าวหน้า ให้ขยับขึ้นสู่ระดับที่ดีขึ้น ส่วนแผนพัฒนา ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ก็เป็นนโยบายที่จะเร่งเสริมและปรับปรุงนโยบายพัฒนาชนบทให้มีผลอย่างจริงจังต่อเกษตรกรที่ยากจนในชนบทห่างไกลให้มากขึ้น โดยเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสภาตำบล คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและกองทุนพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทที่ล่างหลัง ตลอดจนการอนุรักษ์และจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติในชนบท ให้เกิดความเป็นธรรมมากขึ้น เช่น การใช้

พื้นที่ป่าที่เสื่อมโทรม การเร่งรัดปฏิรูปที่ดินให้แก่เกษตรกรที่ไร้ที่ดินทำกินเป็นของตนเองและการบุกเบิกป่าสงวนแห่งชาติอยู่ เป็นอันดับแรก

3. ปัญหาการขาดแคลนระบบบริการพื้นฐาน

ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก่อนอื่นจะต้องมีการพัฒนาบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม (Infrastructure) เช่น ถนนหนทาง เขื่อน ท่าเรือ สนามบิน ชลประทาน ไฟฟ้าพลังงาน ประปา โทรคมนาคม เพื่อเป็นพื้นฐานและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการลงทุนทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมแต่เนื่องจากเรามีการเร่งรัดพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวอย่างรวดเร็วจนกระทั่งเกิดการขาดแคลนบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมที่จะรองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้น ที่เห็นได้ชัดและเริ่มเป็นปัญหามาขึ้นแล้วมีอาทิ ปัญหาแออัดและความไม่เพียงพอของท่าเรือ การขาดแคลนเครื่องบินสำหรับการบินทั้งภายในและภายนอกประเทศ การขาดแคลนไฟฟ้าที่จะถึงระดับวิกฤต และการขาดแคลนโทรศัพท์ขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย จะเห็นได้ว่าสภาพและแนวโน้มการขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐานแล้ว เกิดจากการคาดคะเนความต้องการต่ำกว่าที่เกิดขึ้นและแม้ว่าจะใช้เวลาค่อนข้างมากกว่าที่จะตระหนักและเห็นตรงกันว่าความขาดแคลนสาธารณูปโภคเป็นปัญหาจริงแต่ในระยะเวลาที่ผ่านมาก็ได้มีการดำเนินการหลาย ๆ อย่างเพื่อเร่งรัดการผลิตสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานขึ้นบ้างแล้ว ปัญหาสาธารณูปโภคจึงมีแนวโน้มที่จะคลี่คลายลงไปได้ในระยะเวลา 2 - 3 ปี ข้างหน้า สำหรับระยะเวลาตั้งแต่ปัจจุบันจนกว่าสาธารณูปโภคที่สร้างขึ้นใหม่จะแล้วเสร็จ ก็คงต้องเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนสาธารณูปโภคเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ปัญหาที่ทำนายความสามารถในระยะสั้น คือ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนจะดำเนินการอะไรได้บ้างเพื่อบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ขนาดเดียวกันก็จะต้องวางแผนเตรียมการสำหรับอนาคตให้พร้อมเสียตั้งแต่บัดนี้ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการขาดแคลนสาธารณูปโภคขึ้นอีกการแก้ไขปัญหานี้ในเรื่องเหล่านี้ ได้แก่ การสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนผลิตสาธารณูปโภคพื้นฐานมากขึ้นโดยรัฐบาลเพียงแต่ดูแลให้มีการแข่งขันอย่างยุติธรรมเท่านั้น ขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องมีการปรับปรุงกระบวนการตัดสินใจภาครัฐบาลให้รวดเร็วยิ่งขึ้น เพื่อให้โครงการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาการขาดแคลนบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติ สามารถดำเนินการได้ทันกับความต้องการ

4. ปัญหาค่าครองชีพ

ค่าครองชีพ (cost of living) หมายถึง จำนวนเงินที่เราต้องใช้เป็นค่าสิ่งของและบริการในการครองชีพของคนเราตามปกติสุขเช่น ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า ค่าพาหนะ ค่าน้ำค่าไฟ ฯลฯ เมื่อสินค้าและบริการที่มีความจำเป็นในการบริโภคมีราคาสูงขึ้นผู้บริโภคก็จะประสบกับปัญหา ค่าครองชีพสูง สาเหตุที่สินค้ามีราคาแพงขึ้นอาจเนื่องมาจากเกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้นในประเทศ อุตสาหกรรม ทำให้สินค้าที่เราสั่งเข้ามามีราคาแพง น้ำมันและวัตถุดิบที่เรานำเข้ามีราคาสูงขึ้น เมื่อผู้ผลิตภายในประเทศมีต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เพราะต้องซื้อน้ำมันและวัตถุดิบราคาแพง ก็ต้องขายสินค้าที่ผลิตได้ในราคาที่สูงขึ้น นอกจากนี้ อาจมีสาเหตุมาจากรัฐวิสาหกิจปรับราคาค่าสาธารณูปโภคให้สูงขึ้น เช่น ค่าไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ ฯลฯ และอาจมีการผูกขาดเกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ สาเหตุของสินค้ามีราคาแพงเหล่านี้ ทำให้ผู้บริโภคที่มีรายได้น้อยต้องประสบกับปัญหาค่าครองชีพที่สูงขึ้นจนไม่พอใช้

เมื่อเกิดปัญหาค่าครองชีพสูงขึ้น เกิดช่องว่างระหว่างรายได้ของคนร่ำรวยและยากจนมากขึ้น รัฐบาลจึงต้องเข้ามาแก้ไขโดยการนำมาตรการต่าง ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มรายได้ โดยมุ่งเพิ่มรายได้ให้แก่กลุ่มคนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการที่ค่าครองชีพสูงขึ้น คือ

1. เกษตรกรรัฐบาลจะเข้ามายุ่งราคหรือแทรกแซงตลาดสินค้าการเกษตรที่สำคัญ เช่น ข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลือง สับปะหลัง อ้อย เป็นต้น และช่วยลดต้นทุนการผลิต เช่น จัดหาปุ๋ยราคาต่ำ ขยายพันธุ์พืช พันธุ์พืช ฯลฯ เพื่อช่วยให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น

2. ผู้ใช้แรงงาน รัฐบาลมีมาตรการที่จะปรับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของผู้ใช้เป็นระยะ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะค่าครองชีพที่สูงขึ้น จัดให้มีการประกันสังคม เพื่อเป็นสวัสดิการแก่ลูกจ้างงานแรงงานมีการฝึกอบรมและให้ความรู้ทางด้านการประกอบอาชีพเพื่อให้มีรายได้สูงขึ้น

3. ข้าราชการ รัฐบาลได้ปรับปรุงโครงสร้างเงินเดือนค่าจ้างของข้าราชการ รวมทั้งลูกจ้างและพนักงานรัฐวิสาหกิจเพื่อให้รายได้ที่เป็นตัวเงินเพิ่มสูงขึ้นให้สอดคล้องกับภาวะค่าครองชีพที่สูงขึ้นรวมทั้งให้สวัสดิการทั้งทางตรงและทางอ้อม

5. ปัญหาการออมอยู่ในระดับต่ำ

ตามปกติเงินสำหรับใช้จ่ายลงทุนผลิตสินค้าและบริการ เราได้จากเงินออมที่ประชาชนเก็บออมไว้ในสถาบันการเงิน ผู้เก็บออมอาจจะนำเงินไปลงทุนเองหรือสถาบันการเงินที่รับฝากเงินออมไว้

ไปให้ผู้ประกอบการกู้ยืมไปลงทุน การลงทุนผลิตสินค้าและบริการด้านเงินทุนที่ได้จากการออมภายในประเทศ จะเป็นผลดีช่วยให้เราขียนขายของเราได้ ไม่ต้องพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศ แต่ปัจจุบันการออมในประเทศยังมีน้อยอยู่ในระดับร้อยละ 20 ของผลิตภัณฑ์ในประเทศ แต่ความต้องการการลงทุนสูงขึ้นมากจนถึงระดับร้อยละ 27 ของผลิตภัณฑ์ในประเทศ ทำให้ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาการขาดแคลนเงินออมและต้องพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศสูงขึ้นในแต่ละปี

เนื่องจากเงินออมที่นำไปใช้ในการลงทุน จะเป็นตัวช่วยเหลือสินค้าให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจดำเนินไปด้วยดี รัฐบาลจึงต้องเร่งรัดส่งเสริมการระดมเงินออมระยะยาว โดยใช้มาตรการทางด้านดอกเบี้ยและภาษีเงินได้ เช่น เพิ่มอัตราดอกเบี้ยให้สูงขึ้น ยกเว้นเงินภาษีเงินได้จากดอกเบี้ยเงินฝาก เป็นต้น

6. ปัญหาการเงินของประเทศ

เมื่อมีการพัฒนาจนกระทั่งเศรษฐกิจของประเทศขยายตัวตามเป้าหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ประชากรมีแนวโน้มใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมากขึ้น ภาครัฐบาลมีการใช้จ่ายเงินงบประมาณเพื่อพัฒนามากขึ้น จนเกิดปัญหาการใช้จ่ายเงินเกินตัว กล่าวคือ

1. **ระดับระหว่างประเทศ** การใช้จ่ายเกินกว่ารายได้ของประเทศ เห็นได้ชัดเจนจากการที่ประเทศไทยเราขาดดุลการค้าระหว่างประเทศ และขาดดุลบัญชีเดินสะพัดต่อเนื่องกันมาเป็นระยะเวลานาน ตั้งแต่แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา
2. **ระดับรัฐบาล** งบประมาณรายจ่ายของรัฐบาลเพิ่มสูงขึ้นในแต่ละปี เพื่อใช้จ่ายพัฒนาประเทศแต่รายได้รัฐบาลมิได้เพิ่มสูงขึ้นสัดส่วนเดียวกัน จึงปรากฏว่า รัฐบาลไทยมีงบประมาณรายจ่ายเพิ่มสูงขึ้นในแต่ละปี
3. **ระดับประชาชน** การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของไทยเรามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นมากกว่ารายได้ที่ได้รับเข้ามา ในระยะ 10 ปีที่ล่วงมา (2520 - 2529) การใช้จ่ายของคนไทยได้เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 13.2 ต่อปี ในขณะที่รายได้เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 12.5 ต่อปี ในขณะที่สัดส่วนของค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเพิ่มขึ้น จาก ร้อยละ 83 ใน พ.ศ. 2520 เป็นร้อยละ 88 ของรายได้ในปี 2529 ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ร้อยละ 35.7 เป็นค่าอาหาร รองลงมาร้อยละ 11.8 เป็นค่าพักผ่อนหย่อนใจ อันดับสาม ร้อยละ 9.7 เป็นค่ายานพาหนะ

การใช้จ่ายเงินเกินตัวทั้ง 3 ระดับ ทำให้ประเทศชาติมีหนี้สินทั้งภายในและภายนอก

ประเทศสูงขึ้น และเป็นสาเหตุสำคัญให้ประเทศชาติต้องประสบกับปัญหาการค้าและบัญชีเดินสะพัดขาดดุลต่อเนื่องกัน เกิดความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจและฐานะทางการเงินของประเทศอยู่ในสภาวะที่น่าเป็นห่วง รัฐบาลจึงต้องแก้ไขโดยพยายาม สร้างวินัยทางการคลัง ลดบทบาทการใช้จ่ายเงินงบประมาณเพื่อพัฒนาและให้ภาคเอกชนมีบทบาทมากขึ้น ใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการส่งออกสินค้าไปจำหน่ายต่างประเทศ ส่วนการจำกัดการใช้จ่ายในระดับประชาชน รัฐบาลก็ได้ใช้นโยบายการเงินเพื่อควบคุมสถาบันการเงินมิให้เอกชนกู้ยืมไปใช้จ่ายในทางฟุ่มเฟือย และเร่งรัดระดมเงินออมทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชนให้สูงขึ้น รมรณรงค์ให้ทั้งรัฐบาลและประชาชนมีการประหยัดและลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยลง

7. ปัญหาการพึ่งพาต่างประเทศ

เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบเปิด (Open Economy) เราติดต่อกับค้าขายกับต่างประเทศอย่างเต็มที่ เราปลูกข้าวในวังล เพื่อส่งไปจำหน่ายในตลาดโลก ส่วนจะขายได้เท่าใดขึ้นอยู่กับราคามในตลาดโลก ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจโลก ในด้านการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมซึ่งเป็นสิ่งที่เราไม่รู้ไม่เคยทำมาก่อน ในระยะแรก ๆ จึงต้องใช้เงินทุนและเทคโนโลยีในการผลิตสินค้าจากต่างประเทศแทบทั้งสิ้นคนไทยเป็นเพียงผู้ซื้อเทคโนโลยีเหล่านั้นเท่านั้น การที่เราทำการผลิตสินค้าโดยมิได้ใช้เงินทุนและเทคโนโลยีของเราเอง แต่ต้องพึ่งพาอาศัยต่างประเทศเช่นนี้ ทำให้บ้านเมืองเราต้องขาดดุลทางเทคโนโลยี ไม่สามารถยืนอยู่บนขาของตนเองได้ ยิ่งผลิตสินค้าส่งออกมากเราก็ยิ่งขาดดุลการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น เพราะต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศเพื่อนำทุน วัตถุดิบและเทคโนโลยีจากต่างประเทศเข้ามาใช้ในการผลิตมากขึ้น คนในบ้านเราเป็นเพียงผู้ขายแรงงานและวัตถุดิบราคาถูกเท่านั้น รัฐบาลจึงได้พยายามเพิ่มขีดความสามารถทางเทคโนโลยีการผลิตโดยพัฒนากำลังคนในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สนับสนุนงบประมาณให้สถาบันการศึกษาเร่งรัดผลิตนักวิทยาศาสตร์และวิศวกรให้เพียงพอให้ทุนทำการวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของตนทางด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศก็ได้ตั้งคณะกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับชาติขึ้น เพื่อเร่งเร้าให้มีการเรียนรู้ ดัดแปลงและพัฒนาเทคโนโลยีนำเข้าพร้อมทั้งพัฒนาระบบข้อมูลและระบบดัชนีวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์แก่ประเทศชาติให้มากขึ้น

แผนการสอนที่ 4

วิชา ส 504 เศรษฐศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

เรื่อง ปัญหาเศรษฐกิจและแนวทางแก้ไข

เวลา 4 คาบ

ความคิดรวบยอด

ปัญหาเศรษฐกิจมีผลกระทบต่อการค้าเป็นชีวิตประจำวันของประชากร การมีความรู้ทางเศรษฐศาสตร์จะช่วยแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่พบในชีวิตประจำวันได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ไปใช้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่พบเห็นในชีวิตประจำวันได้

เรื่องที่จะศึกษา

ปัญหาเศรษฐกิจและเสนอแนวทางแก้ไข

สื่อการเรียนรู้

1. กรณีตัวอย่างเรื่อง ชีวิตฉันแปรที่ทุ่งสาครี่ , เหตุเกิดที่บ้านนาทม , ปล้นที่ภักชี และ ประเทือง ช่างาม
2. เอกสารกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม (เอกสารหมายเลข 1) แบบบันทึกกิจกรรม (เอกสารหมายเลข 2) เอกสารประเมินการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียน (เอกสารหมายเลข 3) แบบอภิปรายผลการทำงานหน้าชั้นเรียน (เอกสารหมายเลข 4) กระดาษคำถาม (เอกสารหมายเลข 5) และแบบประเมินการทำงานกลุ่มสำหรับครู (เอกสารหมายเลข 6)

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นที่ 1 เสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

จากกรณีตัวอย่าง เรื่อง ชีวิตฉันแปรที่ทุ่งสาคลี , เหตุเกิดที่บ้านนาทม , ปล้นแท็กซี่ และ ประเทือง ช่างงาม ให้นักเรียนพิจารณาว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องมาจากสาเหตุใดมีเหตุการณ์หรือสถานการณ์ทางเศรษฐกิจใดที่สามารถนำมาเขียนและแสดงกิจกรรมเพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไข ปัญหาทางเศรษฐกิจที่พบในชีวิตประจำวันได้

ขั้นที่ 2 สืบรวจปริิษาของนักเรียนที่มีต่อสถานการณ์ที่กำหนด

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ 5 คน โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนให้ชัดเจน ร่วมกันสำรวจและพิจารณาสถานการณ์ที่สามารถนำมาเขียนเป็นกิจกรรมการแสดงเพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจที่พบในชีวิตประจำวันและส่งตัวแทนรับแบบบันทึกกิจกรรม

ขั้นที่ 3 คิดวิธีการศึกษา

ให้นักเรียนในกลุ่มร่วมกันคิดรูปแบบกิจกรรมที่จะแสดงโดยกำหนดจุดมุ่งหมายในการแสดงกิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม วิธีการดำเนินงานและบันทึกลงในแบบบันทึกกิจกรรม

ขั้นที่ 4 ศึกษาบุคคลและศึกษาเป็นกลุ่ม

นักเรียนแต่ละกลุ่มดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 5 วิเคราะห์ความก้าวหน้าและวิเคราะห์กระบวนการ

นักเรียนในกลุ่มกำหนดรูปแบบกิจกรรมที่จะนำเสนอและบันทึกในแบบบันทึกกิจกรรม กลุ่มส่งตัวแทนแสดงกิจกรรมตามที่กำหนดไว้

นักเรียนในชั้นเรียนร่วมกันวิเคราะห์ผลการแสดงว่า บรรลุตามจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนการดำเนินงานที่กลุ่มกำหนดไว้หรือไม่ มีจุดบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือไม่อย่างไร

ขั้นที่ 6 กิจกรรมหมุนเวียน (Recycle Activity)

ผลจากการสรุปการวิเคราะห์ของนักเรียนในชั้นเรียนว่ากลุ่มที่เสนอผลงานบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด ดำเนินงานตามขั้นตอนหรือมีจุดบกพร่องต้องปรับปรุงแก้ไข ให้นำดำเนินการค้นหาสาเหตุ แก้ไขจุดบกพร่องและย้อนกลับไปทำกิจกรรมขั้นที่ 3 - 5 ใหม่

การวัดประเมินผล

1. ครูประเมินผลงานการศึกษาของนักเรียนจากแบบบันทึกกิจกรรมและให้ข้อมูลย้อนกลับ
2. ครูประเมินผลจากแบบประเมินผลการทำงานกลุ่มสำหรับนักเรียนและให้ข้อมูลย้อนกลับ
3. ประเมินจากแบบอภิปรายผลการรายงานหน้าชั้นเรียนและให้ข้อมูลย้อนกลับ
4. นักเรียนแต่ละคนประเมินผลการทำงานภายในกลุ่มจากแบบประเมินการทำงานกลุ่ม

สำหรับนักเรียน

5. ประเมินผลจากการตั้งคำถามของนักเรียนกลุ่มละ 2 ข้อ และการตอบคำถาม

การให้ตัวอย่างที่ 1

เรื่อง

ชีวิตอันแปรที่ทุ่งสาครสี

"ข้าวราดแกงไก่จานนี้... ลุง "

"เอาปลาตุ๋นผัดเผ็ด ใส่ไข่พะโล้ "

" ผักทองแกงบวดให้สองถ้วย กับน้ำเปล่าด้วยนะ "

เสียงสั่งอาหารคนละอย่างของคนงานที่ถูกลงจากรถรับส่ง ซึ่งเข้ามาจอดเทียบหน้าโรงงาน ทำให้คิดขึ้นต้องเร่งมือตักข้าวราดแกงจานแล้วจานเล่า ด้วยนี่เป็นเวลาทองที่จะหารายได้นำไปเลี้ยงครอบครัว

ทุกเช้าคิดขึ้นและกรรขานพร้อมลูก ๆ จะลุกขึ้นมาตระเตรียมข้าวปลาอาหารให้เสร็จก่อนฟ้าแจ้งเมื่อที่ ๕ 5 จะได้มีเวลาขึ้นรถออกจากบ้านมาจัดวางโต๊ะเก้าอี้ให้พร้อมก่อนที่คนงานจะมาถึง ด้วยหน้าโรงงานดังกล่าวมิได้มีคนขายของเผิงคิดขึ้นกับลูก แต่ยังมีรถเข็นและแผงลอยขายอาหารประเภทต่าง ๆ อีกหลายเจ้าซึ่งส่วนใหญ่ต่างก็รู้จักมักคุ้นเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกันแทบทั้งสิ้น

คิดขึ้นอยู่กับการขายไปจนถึง 3 โมงเช้า อาหารทุกอย่างที่เตรียมมาก็หมดหมดได้เวลาขึ้นรถกลับบ้านเพื่อไปหาอาหารชุดใหม่กลับมากินให้ทันก่อนพักเที่ยงอีกครั้ง ชีวิตของเขาดำเนินหมุนเวียนไปเช่นนี้ทุกวัน

ความุ่นวายจอแจหน้าโรงงานค่อย ๆ จางหายไปเมื่อนาฬิกาบอกเวลา 9.00 น แดดที่ซึ่งแผดจ้าอยู่เมื่อเช้า ผุสุมหายไป เมื่อเมฆดำทะมึนก้อนใหญ่เคลื่อนตัวเข้าบดบัง ลมพัดกระโชกแรงและเสียงฟ้าคำรามดังครีคราค บอกเป็นนัยว่าพายุใหญ่กำลังจะมาเยือนในไม่ช้า คิดขึ้นเก็บถ้วยชามหม้อกาต้มนรกเข็นอย่างรีบเร่ง ก่อนจะหันไปก้มข้ม แม่ ... ลูกสาวที่ขายถ้วยเต้าอยู่ใกล้ ๆ

" พ่อกลับไปเอาแกงก่อน ถ้าฝนแรงมากคงไม่ออกมาอีก ลูกเองก็ขึ้นรถกลับบ้านในวัดแล้วพ่อจะออกมารับ "

คิดขึ้นขึ้นรถออกจากหน้าโรงงานมุ่งหน้ากลับบ้าน ที่อยู่นอกห่างจากโรงงานเท่าใดนัก แต่ไม่ทันที่รถจะจอดเทียบหน้าบ้านใด ฝนก็เทกระหน่ำลงมาอย่างไม่มีสิ้นสุด เขารีบชนของขึ้นบ้านไปจัดวางทิ้งไว้ในครัว รอแม่บ้านที่กำลังยุ่งกับการปรุงอาหารมาจัดล้างเพื่อเตรียมใส่อาหารกลับไปขายอีกครั้งหนึ่ง

ที่ซ่านหลังบ้านซึ่งติดชายคลองขามนี้ลมพัดเอากลิ่นเหม็นเน่าของน้ำในคลองคูลังโชยขึ้นมา
น้ำในคลองยังใสใช้อาบตัวกินได้แต่วันนี้กลับกลายเป็นสีดำข้นคล้ายอย่างน้ำทราบสาเหต

หลายคนในหมู่บ้านต่างพูดกันว่า เป็นเพราะโรงงานปล่อยน้ำเสียออกมา แต่แท้จริงแล้วไหน
คิดขึ้นเองก็ไม่กล้ายืนยัน เขารู้สึกเียงว่า มันอาจมีมูล เพราะช่วง 2 - 3 ปีหลังมานี้ สภาพแวดล้อม
และชีวิตของคนในหมู่บ้านสาหัสเปลี่ยนไป นับแต่โรงงานได้เข้ามาตั้งในหมู่บ้าน แม้แต่ตัวคิดขึ้นก็เอะ
ถ้าเป็นเมื่อ 6 - 7 ปีก่อน ในฤดูกาลนี้ เขาคงไม่ได้มีชีวิตชายของอยู่หน้าโรงงาน แต่เป็นชาวนาที่
ใช้ชีวิตอยู่ในท้องทุ่งไถหว่านหรือไม่ก็เตรียมขนาเรือำเห่นพร้อมที่จะเดินทางออกไปซื้อขายข้าวในท้องถื่น
ต่าง ๆ

คิดขึ้นมองฟ้าสายฝน เฟ่งผิงจูสาขาบ้านในคลองที่กำลังปลิวเด่นระริกไหวไปตามกระแสลม
เขาพักอยู่ในวงศ์ ความคิดที่ไหลเลื่อนกลับสู่วันเวลาในอดีต...

กรณีตัวอย่างที่ 2

เรื่อง

เหตุเกิดที่บ้านนาทม

.....

เหตุเกิดที่บ้านนาทม ตำบลนาทม อำเภอชูขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ แสดงถึงชาย 3 คน กำลังคุยกันถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน ชายทั้งสามนี้ประกอบด้วย หิดมี หิดแสง และกานันท์

หิดมี... ปีนี้ข้าว่าบ้านเราเมืองเราทำไมไม่เหมือนเก่าเหมือนหลังข้าวของแพง คนจนก็มามาก น้ำก็ไม่ น้ำมันก็แล้งมันแห้ง ฝนจะตกก็ตกจนท่วม จะแห้งจะแล้งก็แล้งสิ้นดี นาข้าก็ดินเค็มเป็นเกลือ นี่เกลือขึ้นเต็มเลย

หิดแสง... ข้าก็เหมือนเองนั่นแหละหิด ปล่องมันไปตามบุญตามกรรม ข้าที่นาข้าจะไม่อยากที่จะไปดูมันเลยสงสารมันแห้งเป็นผางเลย ก็ไ้ดินหน้าบ้านข้าละ มันดินทรายทั้งนั้น

กานัน... ข้าฟังข้าเห็นว่ามันตั้งช่วงไปนานจึงจะพินิจไ้ข้า ไ้เพื่อน ไ้แดง กับอีคำปอย มันมาลาข้าว่าพวกมันจะไปทำงานที่กรุงเทพมหานครทางนา ข้าจะกลัวพวกมันจะไปถูกเขาหลอก เขาขายมัน ข้าราคาถูกระเบียบบ้านที่คอยข้าไปข้ามา

หิดมี... นี่ข้าอายุน้อยกว่านี้อีก 20 - 30 ปี ข้าก็คงลองเข้าไปเสี่ยงโชคเหมือนพวกมัน

กานัน... มันไปนะมันไปได้ แต่ไ้ความรู้ บ.4 อ่านออกพอ งู ๆ ปลา ๆ อย่างเก่งก็ไปแบกของผสมปูนขนาดจบปริญญายังทำงานเลย

หิดแสง... วานนี้ข้าไปเมืองมาเห็นรถทหารขาวเป็นกิโล เห็นเขาจะไปรบกับญวนกับเขมร ในเมืองก็เห็นเขา เขาคอยพาเข้ามาอยู่ในโรงเรียนกันคำเก็ง ดีที่บ้านเราไม่คิดเขมรไม่จันก็คงลำบากตาย สงครามมันก็น่ากลัว

หิดมี... เมื่อสงครามบูรพาจะข้าอยากเป็นทหารจะเป็นทหารไ้ได้ แต่ไ้ไม่ได้เป็น ไ้รับรางวัลกันไม่กลัวหรือกว่าแก่แล้ว

ทิดแสง...มันคงมีอาเทอะอะไรสักอย่าง คนเกิดรบเกิดฆ่ากัน ป่าไม้ถูกตัดเกินความแห้งแล้ง
 ป่าหมด นกหนู กวาง เก้งก็สูญพันธุ์ รัฐบาลก็ไม่เห็นช่วยอะไร
 กำนัน...เราจะโทษใครไม่ได้หรอก จะให้หลวงช่วยฝ่ายเดียวก็ไม่ได้ ไ้ป่าหมดนี้ข้าก็
 เคยบอกแล้ว อย่าไปตัดมันมาเผาถ่าน ก็พวกเอ็งไปรับจ้างเสียชั่ยทางเองมิใช่หรือ
 ไ้ย้คิด
 ทิดมี... เรื่องนี้ไม่หาก็คงไม่มีเงิน กำนันจะว่าผิดมันผิด แต่ข้าก็คิดว่ามันคงไม่หมด
 อย่างที่เห็น หากินหละบ้านเรานั้นถึงจะดีกว่าที่เป็นอยู่
 ทิดแสง...หากจะให้ดีข้าว่าหลวงท่านหาเงินมาให้ไหม หากของถูกมาขายเหมือนอยู่
 ข้าดู ที่จานเคมันเคยเล่าให้ฟัง
 กำนัน... มันข้าดู ไม่ใช่เมืองไทย ข้าว่าเราละช่วยตัวเราละ เป็นดีที่สุด
 ทิดมี... (หัวเราะ) ช่วยอย่างไรข้าคิดไม่ออกแก่กัน
 กำนัน... ก็ร่วมกันสามัคคีกัน ไม่หาลาบป่า ช่วยกันขุดสระ ช่วยกันทำถนน สร้างโรงเรียน
 ทิดแสง...เดี๋ยวกำนัน มันขาดเงินนะ
 กำนัน... ข้าก็คิดตรงนี้เหมือนกัน แต่หากมีเงินก่อนช่วยเรา ถ้าเราร่วมมือกัน หากจริง ๆ
 ข้าว่าหากมีถนนที่ดี คงขายของได้ง่าย มีโรงเรียนให้ลูกหลานได้เรียนหนังสือ
 มีสระไว้กินน้ำใช้น้ำตลอดปี ไม่ต้องรอคอย ชื่อเลขขอความช่วยเหลือจะชานา
 อยู่แล้ว หรือพวกเอ็งคิดว่าอย่างไร
 ทิดมี... เอ้อ...มันก็ดีกำนัน ข้าก็รอหรือไงทิดแสง
 ทิดแสง...เห็นด้วยแต่อย่างไรกำนัน ก็บอกหน่อยจะช่วยเหลือที่ทุกอย่าง

กรณีตัวอย่างที่ 3

เรื่อง

ปล้นแท็กซี่

.....

สายตรวจ 191 ได้ตรวจในเขตยานนาวา ได้รับแจ้งจากนายนิร บัวलगาม ซึ่งเป็นคนขับแท็กซี่ ว่า ถูกคนร้าย 3 คน ได้จี้เอาทรัพย์สินเงิน 240 บาท หลังจากที่ได้ตกลงให้ไปส่งที่ซอยปรีชานนท์ มาถึงหน้าสถานีดับเพลิงถนนจันทร์ ผู้โดยสารก็สลับคราบโจร ใช้มีดแหลมจี้เอาเงินพร้อมกับเบียดตนเองตกกรก ยึดเอาทั้งเงินและรถ

หลังจากได้รับแจ้งแล้วได้เกิดมีรถพลิกคว่ำที่หน้าซอย 5 ถนนสาธุประดิษฐ์ ตำรวจได้พบรถและคนขับที่ติดกับรถช่วยตัวออกมา เมื่อตำรวจดูแล้วสงสัยอาจจะเป็นคนร้ายที่จี้แท็กซี่นายนิร จึงเรียกเข้ามาดูตัว ก็เป็น 3 รายที่ยังรอนายนิรนั่นเอง ซึ่งทั้ง 3 ได้รับสารภาพว่า ที่ทำไปเพราะไม่มีเงินที่จะกลับบ้านที่จังหวัดชัยภูมิ จึงคิดไปจี้รถไปขายประกอบกับยังขับมาไม่เก่งจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ถูกจับ

חברות

การสัมภาษณ์ที่ 4

เรื่อง

ประเทือง ช่างงาม

.....

ประเทือง ช่างงาม อยู่บ้านบางป่อ ตำบลบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ เขาแต่งงานมาแล้ว 5 ปี มีลูก 5 คน อาชีพทำนา และการทำสวนหมาก ซึ่งการทำนาของเขานั้นต้องเข้าที่นาจากเสี่ยซะ ซึ่งก็เป็นเรื่องธรรมดาเหมือนชาวบ้านทั่วไปที่ต้องเข้าเขาทำ เขาเองมีปัญหาเกี่ยวกับการเข้าที่ต้องแพงขึ้น ฝนตกหนักน้ำก็ท่วม ฝนแล้งก็แห้งตาย ข้าวร้ายน้ำท่วม น้ำเค็มหนุนเข้าสวนพืชผลตายอีก ดังนั้นแม้เขาจะขยันแต่เขายังยากจน การศึกษาของลูก ๆ นั้นแค่ประถมก็นับว่าเป็นบุญ ประเทืองจึงคิดอ่านที่จะเข้าไปหางานในกรุงเทพ ฯ โดยมีชาย เพื่อนบ้านที่เข้ามาทำอยู่ก่อนคอยเป็นช่องทางที่ช่วยให้ประเทืองเข้ามาทำงาน เขาจึงต้องจากเมีย จากลูก เข้ามาพักอาศัยในกรุงเทพ โดยจะส่งเงินให้ทางบ้านในทุกเดือน

กรุงเทพมหานครนั้นช่างใหญ่ ดิกรามบ้านช่องมากมาย คนมีมาก รกรากี่มา อะไร ๆ ก็มีหมดทุกอย่าง ประเทืองได้เข้าทำงานในบริษัทก่อสร้างแห่งหนึ่ง มีรายได้วันละ 132 บาท ต้องอาศัยอยู่กับชาวนาที่มีคนแออัด ต่อมาเขารู้เพราะถูกเรียกว่า สลัม ต่างคนต่างอยู่ ไม่เหมือนบ้านบ้านของเขาที่บางป่อ ที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ บ้านแสนสาปรก แม่งวัน แม่งสาม หนู เกิดมาก็มีजेเป็นนี่แหละ เขาทำงานกับชาวนาไม่ถึงเดือนก็ต้องเลิก เพราะบริษัทนั้นขาดทุน เขาต้องหางานทำใหม่ ส่วนชาวนานั้นขี้บ่เก้ เขาเองก็หัดขี้บ่ได้ และรายได้ก็นั้น กังวาม เขาสามารถส่งเงินให้ทางบ้านไม่ขาดมือ แต่คราวชอยเขาโดนจับพร้อมทั้งเงินและรถ เขาต้องนอนโรงพยาบาลเป็นอาทิตย์ มีชาวนาเป็นผู้ส่งเสีย และเจ้าของรถก็มาทวงเร้าเอาค่าเช่ารถอยู่ไม่ขาด ซึ่งเขาก็เบื่อบ่อา อยากจะกลับไปบ้านที่บางป่อใจจะขาด แต่ก็กลับไม่ได้ เพราะเป็นหนี้ชาวนามากเกินไป และหนี้ค่าเช่าด้วย จนมาวันหนึ่งเขานั่งบนเสื่อเก่า ๆ ในสลัม ปลงสังเวชกับชีวิตและสภาพแวดล้อม เช่น ขี้วันติดหินเนอร์ที่เอะอะโวยวายข้างชอย เขาคิดว่าไฉนหากสังคมไม่ต้องการ เพราะพวกนี้แหละที่คอยบั่นคอยจี้ และลักขโมย ไว้ไว้วัน

" เทือง " เสียงชาวนานั้นร้องถามมาแต่ไกล ปลุกเอาความคิดเขากลับคืนมา " เป่า " ข้าอยากกลับบ้านวะ เมืองนรกนี้ข้าไม่อยากจะอยู่ ข้ากลัวว่าจะตายอยู่แล้ว

" กลับได้รู้เพื่อน แก่แก่เอาตาขนะ ลูกน้องแก่มากสมัยนี้ลูกเป็นลูก ชีวิตคนไม่ค่อยมีค่าอะไรมากมาย เอ้อ เถียง ข้ามีข่าวดีจะบอกว่ะ"

"อะไร... เพื่อน ที่ เป็นข่าวดีของนาย "

" คืออย่างนี้ แก่แก่เขาให้บอกเอ็งว่า เองกับข้า นั้นร่วมมือกันขนของอย่างหนึ่งไปส่งที่เมืองชล เป็นอันว่าเราจะได้รับเงินก้อนหนึ่ง และพ้นจากสภาพหนี้สิน "

" มันง่ายมากถึงขนาดนี้เชียวริ ข้าว่ามันไม่ง่ายอย่างที่คิดนะเพื่อน "

" อะไรก็ช่างเถอะ ขอให้ได้เงิน จะได้พ้นหนี้ นี่ก็กลับบ้านเสียที บอกเองตรง ๆ นะ ข้าเบื่อเต็มที ขอนอนคิดดูก่อนนะเพื่อน "

เป็นอันว่า ประเทืองกับชาญ นั้นได้รับขนของของเก่าแก่และรับทำงานขึ้นนี้ โดยไปรับกล่อง 3 กล่อง ซึ่งเขาเองก็ไม่ว่ามันคืออะไร เพราะเขาก็ว่ามันเป็นทางเลือกสุดท้าย เมื่อเขามาถึงเมืองชลบุรี ถึงที่นัดหมายนั้นเขาก็ถูกตำรวจจับ ในข้อหาเป็นผู้ค้ายาเสพติด มูลค่า 10 ล้านบาท เขากับชาญนั้นต้องติดคุกตามคำสั่งศาล 10 ปี... อะไรคือความยุติธรรมสำหรับประเทือง ช่างถาม และอะไรคือความจริงสำหรับประเทือง ช่างถาม คนที่ยากจน

การฝึกกิจกรรมการทำงานกลุ่ม

การฝึกกิจกรรมการทำงานกลุ่ม

ก่อนสอนครูฝึกนักเรียนให้ทำกิจกรรมการทำงานกลุ่ม ก่อน 4 คาบเรียน

- ครั้งที่ 1 กิจกรรมการทำงานกลุ่ม เรื่อง เกมไล่หอยืด
- ครั้งที่ 2 กิจกรรมการทำงานกลุ่ม เรื่อง ราคาคน
- ครั้งที่ 3 กิจกรรมการทำงานกลุ่ม เรื่อง การสร้างทีมงาน
- ครั้งที่ 4 กิจกรรมการทำงานกลุ่ม เรื่อง เกมปาเป้า

ครั้งที่ 1

เวลา 50 นาที

เรื่อง เกมไล่ชีวิต

จุดประสงค์ เพื่อให้นักเรียนบอกลักษณะบุคลิกภาพและความต้องการในชีวิตของตนเองได้

- สื่อ
1. แผ่นไล่ชีวิตประจำตัว
 2. บัตรคำถาม

การประเมินผล ตรวจสอบการบันทึก "ไล่ชีวิต "

กระบวนการ

1. ครูแจกแผ่นไล่ชีวิตประจำตัวและบัตรคำถามให้นักเรียนทุกคนและอธิบายวิธีการตอบคำถามที่ระบุไว้ในบัตรคำถามเพื่อบันทึกลงในไล่ชีวิต
2. ให้นักเรียนนำไล่ชีวิตประจำตัวที่บันทึกเป็น "ไล่ชีวิตของตนเอง" แล้วนำมาแลกเปลี่ยนและสนทนาเกี่ยวกับไล่ชีวิตของตน
3. ครูสุ่มนักเรียนบางคน ให้ออกมาบรรยาย "ไล่ชีวิตของตน" หน้าชั้นเรียน

บัตรคำถาม

ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ 6 คำถาม โดยเขียนหรือวาดรูปลงในช่องสี่เหลี่ยมที่มีความหมาย
กำกับภาพที่วาดไม่จำเป็นต้องแสดงฝีมือและไม่จำเป็นต้องมีความหมายสำหรับคนอื่นแต่มีความหมาย
สำหรับตนเอง

คำถาม

1. ความสำเร็จของท่านที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในชีวิตที่ผ่านมาคืออะไร
2. สิ่งที่ท่านต้องการมากที่สุดคืออะไร
3. สิ่งที่ต้องการให้คนอื่นทำให้ท่านมากที่สุด คืออะไร
4. หากท่านต้องเสียชีวิตภายใน 1 ปี ท่านจะทำอะไรมากที่สุด
5. หากท่านต้องเสียชีวิตภายในวันนี้ ท่านต้องการให้เพื่อนกล่าวถึงท่านอย่างไร
6. ท่านต้องการทำสิ่งใดมากที่สุดในชีวิต

1.	2.
3.	4.
5.	6.

ครั้งที่ 2

เวลา 50 นาที

เรื่อง ราคาคน

จุดประสงค์

เพื่อให้ นักเรียนพัฒนาคุณภาพการทำงาน ความรู้ความสามารถในการทำงานกลุ่ม

สื่อ

1. บัตรแข็งขนาด 3" / 5" จำนวนเท่าสมาชิก ด้านหนึ่งเขียนหมายเลขกำกับให้ชัดเจน -1 , 0 , 1,2,3 และ 4 เพียงเลขเดียว

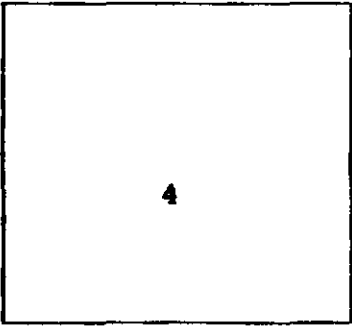
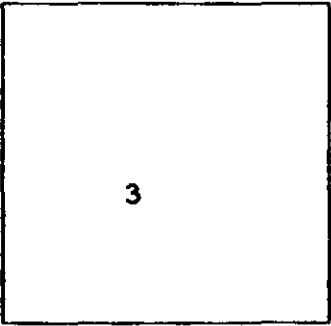
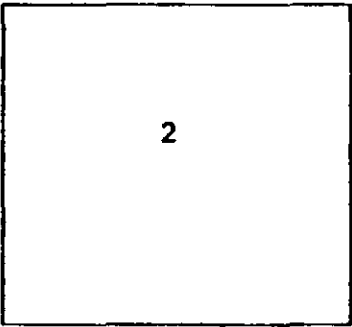
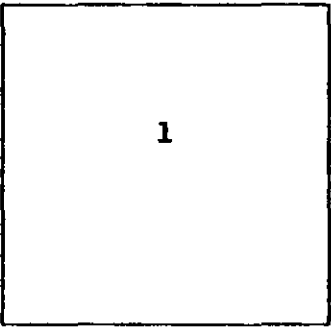
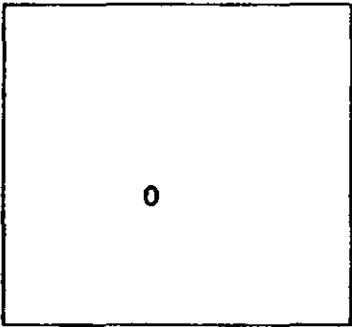
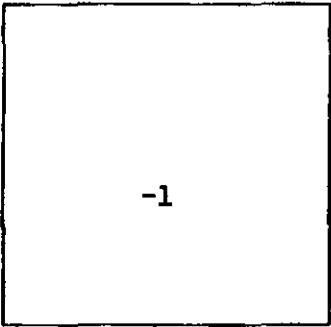
การประเมินผล

การทำงานกลุ่ม การอภิปรายผลการทำงานกิจกรรมและแบบประเมินการทำงานกลุ่ม

กระบวนการ

1. แจกบัตรให้นักเรียน คนละ 1 บัตร และให้นักเรียนเขียนชื่อ - นามสกุล อุดมคติ หรือปรัชญาชีวิตลงบัตรที่ไม่ได้ตัวเลข
2. ให้นักเรียนจับคู่แลกเปลี่ยนทัศนะเกี่ยวกับอุดมคติหรือปรัชญาชีวิตกัน โดยพยายามจำให้ได้ว่าใครที่มีปรัชญาชีวิตหรืออุดมคติที่ใกล้เคียงกัน (5 นาที)
3. ให้นักเรียนรวมกลุ่มตามความสนใจ หรือตามอุดมคติหรือปรัชญาชีวิตที่เหมือนกัน
4. ให้นักเรียนอภิปรายบัตร ดูหมายเลขและรวมคะแนน
5. ครูให้นักเรียนแจ้งผลคะแนนของกลุ่มและวิเคราะห์ผลคะแนนวิเคราะห์อุดมคติ ปรัชญาชีวิตที่เหมือนกันหรือแตกต่างกัน
6. ครูให้ความรู้เรื่องประสิทธิภาพการทำงานกลุ่ม
ทฤษฎีการทำงานกลุ่ม หลังกลุ่ม
7. ให้นักเรียนทำแบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

ตัวอย่างบทนิยาม

ครั้งที่ 3

เวลา 50 นาที

เรื่อง การสร้างทีมงาน

จุดประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างทีมงาน
2. เพื่อให้นักเรียนสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ

สื่อ

1. กระดาษขาว คนละ 1 แผ่น

การประเมินผล

1. การอภิปรายผล " เราจะสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพได้อย่างไร "
2. สรุป รูปแบบการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ

กระบวนการ

1. ครูแจกกระดาษขาวให้นักเรียนคนละ 1 แผ่น และชี้แจงว่าสินค้า บริษัท ห้างร้าน หรือสถาบันต่าง ๆ จะต้องมีความหมายหรือสัญลักษณ์ของบริษัท ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของตัวเอง
2. เมื่อนักเรียนเขียนเสร็จแล้ว ให้รวมกลุ่มกันกลุ่มละ 5 คน ปรึกษากันหรือว่าจะใช้เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ของกลุ่มอย่างไร
3. เมื่อได้สัญลักษณ์ของกลุ่มแล้ว ให้นักเรียนนำสัญลักษณ์ของตนเอง เอามาติดกันโดยนำสัญลักษณ์ของกลุ่มปะหน้า
4. ครูให้นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่มอภิปรายถึงความจำเป็นของสัญลักษณ์ของแต่ละกลุ่ม
5. ครูให้ความรู้ เรื่อง การสร้างทีมงาน
6. ครูนำอภิปราย เรื่อง " เราจะสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพได้อย่างไร "
7. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป รูปแบบการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ

ครั้งที่ 4

เวลา 50 นาที

เรื่อง เกมปาเป้า

จุดประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงการทำงานที่จะต้องยึดจุดประสงค์เป็นหลัก
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักว่ามีจุดประสงค์การทำงานยังไม่เพียงพอที่ต้องทำให้นั้นนำไปสู่ผลสำเร็จ จะต้องมีความตั้งใจ และเทคนิคการทำงานประกอบ

สื่อ

1. เป้าวงกลมเป็นชิ้น ๆ มีคะแนนอยู่จุดกลาง และคะแนนลดหลั่นออกไปวงนอก ๆ ตามลำดับ
2. ลูกดอกสำหรับปาเป้า

การประเมินผล

ความสามารถในการทำงานกลุ่ม

กระบวนการ

1. ครูแบ่งนักเรียนเป็นทีม ๆ ละเท่ากัน
2. ให้นักศึกษาในทีมหมุนเวียนกันปาเป้า คนละ 1 ครั้ง ครูลงบันทึกคะแนนลงบนกระดาน
3. เมื่อสมาชิกในกลุ่มปาเป้าหมดหมดทุกคนแล้ว ครูให้คัดเลือกผู้แทนกลุ่ม ทีมละ 3 คน ปาเป้าใหม่อีกครั้งหนึ่ง ครูรวมคะแนนทั้งหมด และตัดสินทีมชนะ
4. ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายว่า ทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ที่ประสบความสำเร็จมีหลักในการทำงานอย่างไร วิธีการทำงาน การวางแผนและเทคนิคในการทำงานอย่างไร
5. ครูสรุปผลการอภิปรายของนักเรียน สรุปข้อคิดตามจุดประสงค์ของเกม การทำงานต้องมีวัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมายการทำงาน และการประยุกต์ใช้ในการทำงานครั้งต่อไป
6. ประเมินผล ความสามารถในการทำงานกลุ่ม

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวพรทิมา ชื่นสกุล ชีเตนท์ชัย

เกิดวันที่ 3 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2501

สถานที่เกิด บ้านเลขที่ 191 หมู่ 3 ต.คองหงส์ อ.หาดใหญ่
จ.สงขลา 90110

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 630 / 49 ซอยเจริญกรุง109 ถนนเจริญกรุง
แขวงบางคองแหลม เขตบางคองแหลม กรุงเทพมหานคร
10120 (02) 6890242

สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนเจ้าพระยาวิชาสงขลานครินทร์ กรุงเทพมหานคร
10120 (02) 2941813, 2951300

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2518 มัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนนาวิราษฎร์ อ.เมือง จ.สงขลา
- พ.ศ. 2522 การศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ.) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา
อ. เมือง จ. สงขลา
- พ.ศ. 2538 การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.)
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร